

Nikolay Baboglu

UZAK
YOLLARIM...

Nikolay Baboglu

UZAK YOLLARIM...

Seçmä yaratmalar

2769 R.O

Pontos
Chişinău • 2009

Bu kiyadın basılması için Gagauziyanın
Başkanına
Formuzal Mihail Makaroviçä
çok şükür ederim

Nikolay Baboglu

N. Baboglunun seçmä yaratmaları (şiirlär, annatmalar, piesa, poemalar) butakım bir toplumda seftä basılêr.

Çok işledik, büyük havezlän çalıştık uygun erleşirmää hem estetik düzmää bu kiyadı ölä, nasıl istediydi avtor, sırasınca onun el yazılarına görä.

Umut ederiz, ani kiyat düşecek ii okuyuculara, angıları sever N. Baboglunun yaratmalarını öz ana dilindä.

Ko göktä N. Baboglunun büyük yıldızı şafk etsin bizim gagauzlara hem gelän evlad boylarına!

Çok yıllar sana, "Uzak yollarım!".

*Redaktor hem koordinatör
Anna Boeva.*

ÖNSÖZ

Nikolay Baboglu gagauzların anılmış yazıcılarından biri. O genâ sevindirdi ana dilimizdâ okumaa sevânneri – tutêriz elimizdâ onun eni kiyadını “Uzak yollarım”. Bu yaratma toplumu kurulu üç bölümdän: I – şiirlär, II – proza, III – poemalar.

Avtor geçirmiş bu toplumuna kendi esabına göra seçilmä yaratmalarını, angıları türlü koliziya oluşlarınnan baalêêr, oturdêr kiyat başına da bitirmeyincä onu okumaa brakmêêr başka işân tutunmaa. N. Baboglu geçirdi tarihli, problemlî hem faydalı bir ömür. Onun yaşamasında oldu türlü hatalı istoriya oluşları, angıların herkezi brakmış onun canında özelli bir er, durmamaz kaynatmış onun düşünmâk sızıntılarını, nedân da bizim elimizdâ bulunêr çok interesli bu kiyat. Büük meraklık hem taa çekiler avtorun yaratmalarında uzak yollarından hem Allahtan verili ona talanttan.

N. Baboglu girdi gagauz literaturasına 50-nci yıllardan, var nasıl demää, may hiç hızlanmak yapmadıynan, istoriya istemâk vakıdına görä o bulundu lââzımını erindä. Ozaman istemeli oldu gagauz dilini sıraya koymaa, da saymayıp zametini, o koydu bütün kuvedini, bilgilerini hem talantını ona, bolay dilimiz ilerlesin, kulturamız zenginnesin, literaturamız folklor yaratmalarından profesional uuruna kalksın. Büün var nasıl demää, ani onun bu eni kiyadı – bir talantlı örnek gelân genç yazıcılara deyni, nicä folkloru kullanmaa yaratmalarında hem halk leksikasından düzmää literatüra laf zebilliini. Yazıcı yaratçılında gösterdi kendini nicä bir çok talantlı türk şairi hem nicä bir uygun proza formasında afacanı. Denedi o kendini dramaturgiyada da, bildirdi kendini nicä bir ateşli hem namuzlu polemik publiştisi. Büünkü gün şansora çiziler, ani N. Baboglu her zamana kapladı bir özelli er literaturamızda, angısının şılakları brakmayecekler bir zaman da karannık çöksün gagauz literaturasının yoluna Parnasa dooru. Sanêrım ne şindi, ne gelecek yıllarda yok nicä gagauz literatürası, kulturası için söz tutulsun esaba almayarak bu yazıcının yaratmalarını.

Söz gelişindä, isteirim sölemää, ani Nikolay Baboglu çok uygun hem becerikli kullanêr evelki folklor leksikasını, motiflarını

hem personajlarını yaratmalarında, nedän var nasıl demää onnara: akına gagauz halk yaratmaları. Bu üzerä belli bişey-yazıcının yaratmaları birzaman da, nicä da folklor ölmeyeceklär, yaşayeceklar okadar, nekadar türk dünnesi tutacak hem silinmeyeceklär nicä Orhon taşlarında yazılar.

Gagauz dilindä kısa hem uzun annatmaları gün-gündän taa läüzümni olêrlar kulturamızı zenginnetmää hem dilimizin fonktyasını devlet uurlarına kaldırmaa deyni.

Alacez esaba avtorun birkaç proza yaratmasını. Çok sıra analiz yaparkan olêr öla: isläyi islää erinä sayêriz da annayamêriz nedän o islää. Bu işi yakışêr uydurmaa ayva açaların çiçek açmasınan: tanıyeriz, ani gözäl , ama, açan sırası gelir cuvap etmää soruşa: nedän! Deeriz: Allahtan, başka bişeyä da düşünmeeriz. Te bölä yazıcı için da deeriz: Çok ii, gözäl yazêr, ona bu yukardan verili. Bu lafları, hiç yannış zeedä olmayecek, N.Baboglu için dä sölemää.

Ama hepokadar denecez annamaa, nedän yazıcıda duuêrlar bölä talantlı duygulu türlü tematikada yaratmalar. Çıkışlar peydalanêrlar o saat, açan başlêêriz okumaa onun yaratmalarını. Bizi alêr büük dalgalanmak süjetlerin oluşluk sırasından, angılarında kahramannarın can durumları sıkı örülü tabiyatta olaylarlan. Bu ilk sebebi. İkincisi çekiler ondan, ani onun yaratmaları herzaman bitkiyadan bitirilmiş, okumayı başardıktan sora kalmêêr nesa yarım, hepsini neylän bizi meraklandırêr personajlar biz tekstä tamaanı bulêriz. Kimin tarafında bulunêr avtor hep öla belli, nedän veriler okuycuya kolaylık: ya girmää yazıcıylan dartaşmaya ideyası için, ya da kayıl gelmää onunnan.

Alacêz onun yaratmasını "Demirçu". Orta kahraman ondaa gibi kaavi, çetin, geniş ürekli, cana yakın, nicä gagauz halkı, delikannı olan. Demirçu (ölä çocuun adı), nicä folklorumuzdan Bayır oolu alêr üstünä kurtarmaa insanı, halkı Kôr beydän, öla da Demirçu alêr neetinä kurtarmaa kendi küülülerini, saa-sem gertirsın onarı evä. Folklor motivından karä biz burada seçeriz bir başka çok paalı moment: avtor cannadêr bu orta kahramanı kendi canınnan, angısı bulunêr hep bir hayırlı yolda: o hertürlü çalışardı ozamannar, Sovet birliindä, kurtarmaa gagauz dilini, çıkarardı ana dilindä gazeta sayfasını, gagauz dilini, kapadıktan sora okullarda o hep bir üüredärdi uşakları ana dilinä, çalışardı çıkarmaa kendi kiyatlarını bolay süz olmasın gagauz dili için, gagauz halkı kay-

belmesin. Bu paralel ay-aydın gösterer nedän bu annatmada geçer haliz diri bir yaşamak, bunun için da deeriz: bu akına yaratma, klasika yaratması. N. Baboglu çok uygun folklor motiflerini, personajlarını, halk adetlerini kullanêr kendi yaratmalarında. Kullanêr onnarı literatüra kolaylıklarını gibi, nedän onun annatmaları olêrlar yakın halkımıza hem gösterêrlêr karakterimizin özelliklerini. Örnekmää deyni alêcez poemasını "Oglaanın legendsası". Bu yaratmada avtor kullanêr üç folklor yaratmasını: "Balada Boyçu için", baladayı "İlänka" hem düün adetini, nedän bu eni janrada yaratma olêr akına gagauz halk yaratması. Öz fikiri, anğısını bildirmää büünkü evlad boylarına, ani gagauzlar her zaman kulluk erinä ayırardılar ölümü. Ne da yapêrlar yaratmada hem Oglaan, hem İlänka.

Annatmada "Ayva çiçekleri" avtor süjet koliziyasını keser ansızlı. Bitirder onu öla taa nesoy kimsey bitirmedi, halk nişanının: uşak ayva aacın altında yapêr kendi ilk adımınarını. Nişana göra bu er en çetin onu tutacak yaşamasında. Te ne için Zena vazgeçer neetindän kaldırmaa aylesini kendi küüyünä yaşamaa. Bu üç yaratmanın kısa analizi gösterer bizä, ani N. Baboglu proza formasında bizim bir klasiimiz.

Pek meraklandırêr toplumda avtorun tiparlanmadık taa birerdä şiirleri. Onnar çok uygun hem ansızlı rifmalı, nedan çok taazä öterlêr, artistikalı kullanêr literatüra kolaylıklarını. Şiirlerin tematikası çok türlü hem enilii o, ani avtorun düşünmekleri katılı filosofiya tanımaklarınan. Örnek erinä seçtim bir şiir:

Şindi o deniz
uzakta,
Başka dalgalar
uluyor...
Yazıya koyuldu
bir nokta,
Son bahar kapıda
soluyor...

N.Babogluya

Ömür – o çok sesli bir kemençä
Herkez çalêr onda havasını.
Bucaan küçüü – büüyü Canabindä
Buldu gözal şiirli sızıntıyı.

Oguz cömert topraan helal halkı,
Helal halkın süünmüz sän şairi.
Türlü koraflılı peettän adın
Çaarêr hayır brakmaa ürekleri.

Oguzluunu sevän insannarda
Arkuş – şiirin ruhlu türkü çalêr.
Duyguylan üklenmiş laflarında
Korkut dede birleşelim çaarêr.

Ardın sora söküp türlü peklii,
Halkın tanêêrız zor ecelini.
Bucaa deyni paalı herbir yaşın –
Evladlara kal'can Orhon taşı.

6

Todur Marinoglu –

şair, I-inci kategoriyada gagauz dili hem literatura
üüredicisi, şkolanın direktoru duuma küüyündä, Avdarmada.

1990-ıncı yılda Moldova Parlamentinä deputat seçildi,

1999-uncu yılda Gagauziya Halk Topluşun deputatı oldu.

Büük zaametleri için hem faydalı çalışmaları için verildi medali
“Pentru meritul çivik” (1994)

Poeziya

VATANA VAR LAFIM

GAGAUZİYANIN GİMNI

Dan yeri pembedendi,
Eni vakıtlar geldi.
Geldi bizim zamannar,
Uyanın, gagauzlar!

Kaldıydık sayılmadık
Eski köklü insannar.
Şindi günümüz duudu,
Uyanın, gagauzlar!

Gümüştülär, Kuyumcular,
Eri ekän Pulukçular.
Sayılmadık, bilinmedik
Bu gündä – tanındılar.

Çalınmasa terimiz
Kimseyä yok üfkemiz.
İsteriz gagauzluk
Yapsın sade dooruluk.

Yınan isteeriz halklardan,
Ki vardık – varız zamandan,
Yaşêeriz işlän, dillän, kannan,
Yımdatlan varız Allahtan.

BEKLEMÄK

Kara haber geledi
 Diişti anam kendini,
 Senselä, soylar yaslı
 Ona hep gelmeer aslı...
 Tutup aar kafasını
 Geçärdi öbür evä,
 Bulup bir rubasını
 Bakardı o çez-çevrä...
 Çok yıllar artık geçti
 Hepsi umudu kesti,
 Hısımnar hem komşular
 Hanidän unuttular.

Ama sän?
 Aynında hem düşündä
 Onunnansın hep bilä.
 Can erin var karannık
 Tokat durêr aralık.
 Oturaceykan sofraa
 İlkin bakêrsın sokaa.
 Senin o kuru güüdän
 Toplamış bütün küüdän
 Dulların kahırını,
 Cengin zararlarını...

Tolokadan baalara
 Kıvrık yollar uzanêr,
 Neçin, male, onnara
 Garip gözlerin bakêr?
 Baalara o gitmedi.
 Oradan da gelmeyecek.
 Unut o kahırları,
 Zeetlendin sän etecek!

– O yollar izlän dolu,
Dolaşık onnar orda,
Toz buludu kurakta –
Taliga mı uzakta?..

Tozlar hanidän daaldı,
Yok taliga orada.
Yoldan da gelän atlı
Gitti başka tokada.
Taa da çok yıllar geçti,
Umut heptän kesildi,
Ama sän?
Oturaceykan sofraa
İlkin bakêrsın sokaa.
Can erin hep karannık,
tokat ta-hep aralık...

TANIMAK KAPUSU

Küçük vatanım -
Anam hem kanım.
Seftä güneşim,
İlk sabaalarım.

Duuma tarafım-
Sarı bulutlar.
Kapu önündä
Haşlama dutlar.

Traka sesleri
Çayıra sinmiş.
Koç sürüleri
Dereyä inmiş.

Bez çırpêr kızlar
Serer çimenä,
Kalkêr karılar
Erken işinä.

Yamaçta pelin,
Tepelär üüsek,
Gökün kenarı
Görüner gerçek.

Görüner, çaarêr
İleri temrä.
Etiştin – kaçêr
Taa irak erä...

Vatanım benim -
En büyük dünnäädä!
Onunnan canım
Baalı burada...

ŞANLI DEDE TANASOGLU

*Nikolay Georgieviç Tanasoglunun
gagauz pedagogunun
yazarın hem şairin 100 yılını
armagan ederim*

Gagauzluun köklerindä
Tanasoglu hem Ay Çekir
Halkımızın tarihindä
Bu adlarla yol çekedir.

Onnar mumnan ellerindä
Arabacı, Tanasoglu
Kültür yazı işlerindä
Gösterdilär dooru yolu.

Serbestliyin da temelindä
İlk taşları onnar koydu.
Geçmişimiz dedelerimiz –
Bucak gökün yıldızları,
Onnarlar var, er varsak biz,
Eski oguz evladları...

Şanlı dede Tanasoglu.
Mutlu olmaa, olmaa baamsız –
Bu fikir da sizdän geldi,
Gerçek çıktı laflarınız,
Çok anılsın adlarınız,
Mutlu dede Tanasoglu!

Üz yıl oldu hep bizimnän
Sizin gözäl yazınız.
Halka baaşlı kalbinizlän
Canımızda kaldınız.

BUCAK

Uygun Bucak, käämil Bucak! -
 Tarafım benim şıralı.
 Sabaayım benim gün gibi yalpak.
 Kısmetim benim biyaz kanatlı
 Kırların, o güz kırların
 Denizlär gibi dalgalı.
 Bir sevgi gibi sıcak lüzgerin
 Gençliimi benim heptän kapladı.
 Göklerin, o pak göklerin
 Gümüşlü gibi yaldızlı,
 Nasıl bakışın maavi çiçeciin
 İçerin senin kırnak, donaklı,
 Gençlik gibi paalı gençliin
 Hiç da yok gözäl arada.
 Vardır çok zaman yalnayak gittiim
 Kızlarınnan gezmää Saman yolunda.
 Benim Bucaam – kauş sesi,
 Aydınlık ömür tarlası,
 Bu mu diil sana ana köşesi?
 Bu mu diil sana boba arkası?

MASALLI TOPRAK

Sevdim, severim, sevecäm
Bu masallı topaa.
Nändan kalktım da çekettim
Seftä adımnamaa.

Nända gezärsäm gezecäm
Bu masaldan aybat.
Taa pek eşkin o verecek,
Olup bana kanat.

Topraamım üzü, rengi
Raatımnan barabar,
Sıklet olup cana geldi,
Oldu, nicä nazar...

Geldim, nicä geler dünnää,
Kimin borcu bir can.
Bän da borçlu kalmayacam –
Topraa karışacam.

BİYAZ GÜLLÄR

Çirkin yıllar, kara yıllar,
Yanık göllär geçti, gitti.
O göllerde biyaz güllär
Çoktan açtı bulut gibi.
Kraalı durêr sallanarak
Köklerinde cenktan küllär.
Çoktan suudu olup toprak
Sade anam kaldı ana.
Onun suumaz duygun ürää
İki oolu gitti ondan
Güllükleri arkalamaa.
Bu güllerin – uşakların
Güneşini getirdilər.
Kendi gözäl yıllarını
Aşırda kaybettilär.
Maavi gökün arasında
Gün pek aydın, güllär biyaz,
Pak onnarın başlarında
Gülümseyräk ana durmaz...

XXX

Çingir maavi zambacıklar – hem zurnalar...
Geler sabaa, temiz sabaa.
Büülü çiiyi kaldırarak.
Gün da duuêr deniz kadar
Moldovaya bakarak...
Dostlarım da hızlı gider
Uzun yola iiri-iiri adımnayrak,
Can erindän duygularını ömür dünnää dökerä
Kaş altından eni günä gülümseyräk.

BUCAK

Patlardı dudakların,
Susuz tarafım,
Haşlardı tabannarmı
Kumsal yolların.

Sän benzärdin bobamın
Patlaklı auçlarına,
Bobam benzärdi senin
Tikenni koraylarna.

Sän benim aaçlum gibi
Dayanardın kurakta,
Hem benim yavklum gibi
Sevärdin salt saklıdan.

KÜÇÜKLÜKTÄN

Bir çocukcak sıklık etti
Da sansın küçüklük çaardı...
Ama yazık, kaybeliverdi...
Küsü da... Yok,
Neyä küsü?
Hepsi kendi erindä...
Ama o unutulmaz sancı
Ani deldiydi içimi,
Açan bir sıcak orak günündä
Bän ilk sevdayı duyduydum;
Biz yıkılmıştık ikimiz
Te ölä bir ansızdan tepeyä
Da sevindik, ki buluştuk ,
Ama şimdi bu mu önemli?
Senin dudakların titredi,
Sora benim da bir dudaam
Sana birdän yamandı
Da bu çoktan läözımdı,
Ama peydalandı benim bobam.
Nelär sora oldu – geçti,
O kısmetsiz saatlar – yırak.
Ama hep büün da taa
Hep görerim tepeyi
Hem canımda nesa sıcak.
Hep taa var o yalızdan,
Yısıtması da aklımda...

DOKUZ KİLA UN

Dokuz kila sıra unu
 Hem altı da pişim varlı
 Verilirdi işim için.
 Buydu açlık imeliyi.
 İstär – istemäz paylaş
 Unu sän beş cana.
 Ecel gelir ekleş – ulaş,
 Geleer, nicä ölüm bana.
 Onnar benim önümdä
 Otuz altı küçük uşak –
 Etmiş iki açık göz,
 Nicä bir amur yımşak:
 Yuur onnarı – yap adam –
 Benimdi borcum,
 Getir laftan hem kamadan
 Seslesinnär seni, kucum!

XXX

Ah tarafım, tarafım-
 Erin eşil korafı.
 Topracık bizdä esmer
 Emiş hem başak verer...

PAPUM ELİMDÄ

Kuşkulandı fikirlerim,
Geçer gecäm uykusuz.
Yolda, evdä hep gözlerim
Raatım kaçtı onnarsız.

Bir aklımda anam – bobam
Birindä – saçak altı,
Nända toprak o sundurmam,
Nända küçüklüüm kaldı.

Kollêêr beni temrä gibi
Aynımda, düşlerimdä,
Güllü başçam, saçak altı
Hem bän da papum elimdä.

XXX

İsteerim uşaklar
Tatlı pek uyusun,
Olmaz uykuları
Sabaa karşı kopsun.

İsteerim analar
Güüsünnän doyursun,
İsteerim bobalar
Booday unu üütsün.

İsteerim ihtiyarlar
Ool-oolu büütsün,
Sabaa horozları
Danı hep getirsin,
Hem şafk sıcak erä
Gün durmaksız versin...

KOSMOSA

Uçêrım kosmosa yırak,
Etisecäm beki o büyük
Yıldızına tezdä.
E, bulacam mı orada
Ölä eşik, nasıl
Evdä bizdä?
Bilmäm, beki da var...
Yok, ama orada
Benim anam...
Bän hep ona uçêrım,
O uzaklara çeker...
Düşlerimdä-eşik, evim,
Topraam,yurtluum,
Anam...

KIPÇAAN MERASINDA

Sabaa serinniindä aaçlar
 Lüzgärlän konuşêrlar.
 Yazın dumanında kırlar
 Zaametlän buluşêrlar...
 Kırdä bir incecik yolda
 Anam, seni görerim.
 İçmäa suyun bir susakta
 Ekmään da katıksız
 Kadrela torbanda...
 Omuzunda kazma, uşak ta
 Kucaanda
 Payı kazmaa gidersin
 Popaz merasında.
 Alat-kıpıt adımnarın
 Göçtän bükük belin,
 Bän da üç yaşında erkek –
 yardımcısı evin,
 Giderim ardında senin,
 Çekerim eteeni...

AÇIN, AÇIN, ÇİİDEMİNÄR!

ÇİİDEMİNÄR

Açın, açın, çiiidemnär.
Neçin çok uyudunuz?
Biyaz yorgan altında
Tatlımıydı uykunuz?

Açın, açın, çiiidemnär –
Uşakların bakışı.
Çiiidemnär, siz çiiidemnär.
Uzak braktınız kışı...

Çiiidemnär, siz çiiidemnär
Yılın sabaası açık,
Geldii gibi turnelär,
Geldi sıcak hem saalık.

Açın, açın, çiiidemnär,
Açın her yılın sonsuz,
Gelsin – gitsin turnelär,
Göklär olsun bulutsuz.

EŞİL FIŞKAN

Eşil fişkan
Süüt aacından.
Baktın uz gözümä.
Ölä kaldın
Sän canımda.
Ne hoş bir can
Eşil fişkan!

Gel bän sana göstereyim
Ayı bizim göktä.
Dur bän günü göreyim
Senin o üzündä.
Denizin maaviliini
Göreyim gözlerindä,
Bir top çiçek vereyim –
Baaşış bendän.

KAVAK TEPESİ

Kavak tepesi
Hızlı açıldı.
Sallanıp, iildi.
İildi, dooruldu.
Lüzgär esmesi
Esti – durgundu,
Gökün tavanı
Maavi boyandı.
Erin yorganı
Eşil otlandı.
Gelin, turnalar –
Köprü açıldı!

İLKYAZ

Çukurda biyaz yorgan –
Kıştan sonunku nişan,
Sauşmuş o, saklanmış,
Beki kurtulur sanmış.

Gündüz yaşlan o aalêr,
Güneş üzündän korkêr.
Kraalı serin gecedä -
O enidän kendindä.

Kara Denizdän buular –
Bucakta düşer duman,
Saklan, saklanma, kışım,
Sän yolcuysun, kardaşım...

İLKYAZLI TARAF

Kırırnda bahar bitm z,
Kırırnda o bitkisiz.
Koktebelin ilkyazı –
Güneş, soluk hem deniz.

Ama biz aralıktadır
Koktebelde musaafir.
Bir kiş aazında haliz
Biz  o bahar gelir.

XXX

Dumannar koyu sürüylän
Uslusuzluu kaarlardan.
Otlayıp nicä törpüylän
Ses verdilär ilkyazdan.
Erlär da tä ilinnener –
Kurtulduk borannardan.
Bir da yol uzaa gider
Aşaadan hem yukardan.
Bekim yol taazelener
Vakıttan hem ilkyazdan?..

AÇIK PALİTRA

Tä bir ilkyaz
Bir tepä boyaylan kucaanda,
İlkin o biyazlan karayı katêr,
Genç kızlara, gelinnerä sevda için
Marta yapêr.
Otçeezları, suvannarı
Çetkacınnan eşil boyêêr,
Trupçeezların yanaklarına
En kırmızı kızılıktan
Nışan atêr.
Eşil boya onda paalı.
Kaç iş eşil boyalarda olsun lâázım?
Baalarlarda enez çıkan yapraklar,
Parniklerdä seftä olan hıyarlar,
Seftä çıkan çimeni lâázım eşil
Boyaa boyamaa-
Koyu eşil, açık eşil,
Eşil, eşil, eşil yapmaa...
Bu seçimli ilkyaz yapêr çiçekleri.
Ne ölçüyen, ne duyguylan
Çizgilemiş laaleleri?
Lelekada geçirtmemiş lilovayı:
Soluk yapmış taman ölä, sansın
Çekmiş drem çekidä o boyayı
Açık gözlü bakêr sana, menevşelär.

XXX

Nietim hem tanımam
 Gittikçe zenginner.
 İnannan annamam
 Gittikçe derinneer.
 Kucaan sıcak, büülü,
 Beki seftä sardı.
 Unutmayacam büünkü günü
 Hem bu käämil saadı...
 Büün sän taa pek gözäl
 Hem taa pek sevgili
 Nänı da bän gitsäm –
 Bahtım artık belli.
 Nicä bän büün gördüm
 Eniycä annadım –
 Seldä lebedalar onnar...
 Gün ardına bakêr.
 Bizim burda günnär
 Hep taa pek az kalêr.
 Bir da serin kırdan
 Üfleer uz üülenä
 Sendän da hoş ihlam
 Düşer uz güüdemä.

CENGİN BASIMI

Karımcalar yuvasında daada
Yaşardılar gamsız.
Korurdular, brakmazdılar
Daayı kalsın yapraksız.
O da yıl – yıldan hep taa eşerärdi,
Sürü – sürü kuşları karşılayıp, geçirärdi.
Bir gecä nesa karımcalı çinemişti -
Fit hepsini birdän gebertmişti.
Daa da taa ardına kurumuştı...
Usluydu, mezar usluluu – can – cın
işidilmäzdi birerdä,
Salt gün duvardı nasıl
Her zaman taa eveldän,
Ama yoktu kimi o yısıtsın,
Kuşları da yoktu kim
karşılayıp, yollasın...
Beki kuru bir aaç düştü
karımcalın üstünä,
Beki er tepremesindän
bir taş düstü?
Diil.
Karımcalı çinemişti
bir soldat
Üçüncü dünnä cengin
çekettirennerdän.

İŞİDERİM

Nasıl çii düşer,
 Sora kalkêr,
 Nasıl yaamur damnêêr,
 Nasıl toprak yaşlıkları yudêr,
 Nasıl köklerni salêr booday,
 Er içindä nem aarêêr ordan.
 Büüyer eşil ekin kırdä,
 Sakallar başaa
 Çeker aşaa,
 Tenelär sütlän doluşêr...
 Söledi karım o bir
 Evladlan aar kalmış,
 Sevinmeliktän ürääm atlêêr.
 Bekleerim gelsin orak biçimi.
 Tenelär ekmek olup kabarsın,
 Somunnar sofrayı dolu – dolu donatsın.
 Dünnää uşak gelsin.
 Bir eni booday tenesi,
 Bir eni can beklerim.
 Da sora genä ekilsin,
 Genä karılar aar kalsın
 Da sora genä...
 Genä, genä...

UFAK YAAMUR

Bekleer çiftçi
Gök açılsın.
Kara bulut
Yaamur salsın.
Düşsün yaşlık
Toomnu tarlaa.
Olsun varlık
Hep taa, hep taa.
Ufak yaamur
Yaz baarında
En faydalı
Taraımında.
Çiser, serper
Sıcak yaamur,
O getirer
Göktän aynur.

XXX

Tüüsüz yavrular uçêr
Saçaktan – dönämerlär
Geri.
Haylazlar düzendä
Uykuya dalêr!
Gittikçe işlär merkezdä
Hem evdä aar olur, alt kalır...
Analar – bobalar hastalaa
Kaldılar hem
Bu günkü asirim parpul gençleri
Solu aldılar...
Soluklar aah, sular da
Diil pak,
Uşaklar anadan
Duuêrlar ahmak...

ÖLDÜRMEYİN DAAYI!

Daa diri gibi aalardı,
Saklı yaşları damnaardı –
Nacaklar onu yıkardı!
Daa kayıplaa saklanardı...
Nândan duygu aaçlara,
Kim üüretmiş aalamaa?
Acızgan ana toprak.
Daaya ömürnä dayak –
Taunnan verer ona,
Duygu daaya hem bana.
Cümleyi ayak tutêr
Saalık hem soluk baaşlêêr!
Testerä brinnêêr daada,
Gezer saaya hem sola,
Pek keskin aalı dişlär,
Düşer çamnar, meşelär.
Gözelim daa kesilmiş
Eşil ot erdä – senmiş.
Ama duşman testerä
Koydusa da nietinä,
Heptän daayı yoketsin
Etiştirmäz ensesin...
Geeridän eşil büüyêr
İncecik körpeciklär.
Kuşlar da geleceklär.
Eni daalık etişer
Gençliklän enilener.
Eşillik – kırnak görüm,
Bilmeycek daayım ölüm,
Büüyecek gökädan pak
Eşil daa, eşil saçak,
Nacak geeri duracek,
Daalık vardı, olacek.
Cansızlık – bir tarafa,
Yok ol sän aramızdan!

TAA BİR KERÄ GÜZ

Baktım yukarı – makaz,
 Diildim tavanda,
 Sincir gibi dizi kaz
 Kayardı göktä.
 Aaçlar maasulu vermiş
 Zaalet kucaana,
 Sarı gölmeklän giimni
 Bakêrlar bana.
 Patlacan da sörpeşmiş –
 Kraa onu öpeer,
 Bızaa da artık büümüş –
 Anası teper.
 Çotuklar da üzüksüz
 Kalmışlar üüsüz...
 Gelmiş tarafımıza
 Taa bir kerä güz.

MAAVI GÖZLÜ TOPRAK

Maavi gözlü dünnää,
Eşil giyimni toprak
Lääzımsın ömürnä
Uslu olasın pak.
Olmayasın üfkeli,
Olmayasın ateşli,
Erin teprämesin,
Güneş saklanmasın.
Ol büyük ev insana
Hem donaklı sofa,
Birtakım birliktä
Otursunnar sendä.
Gözäl annaşsınnar
İicä uzlaşsınnar.
Eşil giimni toprak
Ko taa hep eşersin,
Maavi gözlü göklär
Ko taa maavilensin!

MAMONTLAR

Kos – kocaymış bir hayvan
Bastıynan er sarsarmış,
Ondan korkmazmış insan
O insandan korkarmış –
Kabaatsız hayvan!
Dedelär çok istemiş
Deri, yahnı ondan,
Dev-hayvan da vermiş:
– Buyur sırtımdan, –
(Ne cömert hayvan!)
Al derimi, etimi,
Salt brak yavrumu,
Kesmä bol kismetimi,
Gelän günä yolumu.
Çıkma akıldan...
Duyup kaavi elini,
Toplamamış kendini,
Köklemiş geleceeni
Devlerin daadan
Esapsız adam!
Mamontların ardına
Senin da bitkin yakın,
Topla başına akıl,
Atıl yan yoldan,
Eer sänsän adam!

SANCIM

Sänsin yaşıım gözlerimdä,
Aalı sancım boş erimdä,
Sänsin şiirim yazılmadı,
Çalılı gülüm kokulmadık...
Sözlerimin sän acab nesi?
Bekim Bucaan sän bir sesi,
Bekim sän var, bekim yok,
Bekim da bän sana çok?
Sän bir soruş cuvapsız,
Yada varlık faydasız...
Tarlamda ot kazılmadı,
Türkümdä not çalılmadı...
Bekim kısmet,
Bekim dert...
Uzakta kalma
Bir niet...

YUVADAN

Kırın türküsü –
Ekmek kabusu.
Uşak yaşları –
Bereket olsun...
Bobam yollarınnan,
Anam da puluklan.
Sallangaçta kızı,
Sırtmaçlıkta oolu...
Armanda demet,
Kayalar çetin.
Teneyi ezer
Saburluk için.
Olsa o yaamur,
Geçmesin güneş,
Sauşsun kahır,
Kır olsun eşil.

KIŞ GECESİ

Gecä derin uyurdu
Yastıklarda balan.
Fevral ayı sakımrıdı
Çıksın kalendardan.
Kaçardı hergelä
Buzun kamçısindän,
Konardı suuk erä
Kepek ayazlardan.
İstärđi meşelär
Çamnardan eşil.
Giiyärđi daacılar
Kojuklan meşin.
Dürtärđi susuntu
Bet-benizsiz ayı,
Koyardı seslesin
Suuk annatmayı.
Bakardı yıldızlar
Sıkı baalı erä,
İstärđi yıldızlar
Taa tez geçsin gecä.

BENİM DÜNNÄM

OSANNA!

Ódam benim boodaya,
Aar başaklı tarlaya!
Cenk çiftçiyi öldürdü,
O inadına büüdü.

Var türküm dedelerä,
Gezmişlär çok erlerä,
Ayırmış ani ottan
İlk başaa-ekmek yapan!

Hem o ustaya adsız,
Ani çok vakıt raatsız
İlkin düzmüş tekerlää.
Hiç düşünmeyip büüklää.

Taa çalêrız üüsek gimn
Korumuş dili hem kim,
Pietçiyä ilk, Gomerä,
Stih baaşlayan bu erä!

Nekadar yaş yaşaycam,
Topraa oda yazacam,
Bilmeer ki bolluu sınır
Bir kerä da diil kısır.

Denizä da metinniim
Yok durduunu işittiim.
Uslusus halı için
Hem tuzlu dadı için.

“Saa ol!” – deycäm ömürä –
Dünnedä en büyük gülä.
Çeketmesinä onun,
Olmasın ki hiç sonu...

ÜÇ GÜN

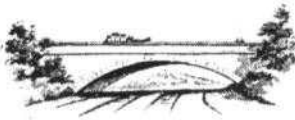
Taa bir sıra tanıdım,
Taa bir kerä annadım,
Ki biz diiliz varlıksız -
Gökümüz dolu yıldız...
Bulutluydu havalar,
Görünmäzdi yıldızlar.
Esti eni lüzgerlär,
Açıldı bizim göklär.
Avdarma hem Çok Meydan -
Boncukları yıldızdan.
Herbir göz, herbir bakış,
Pak göktän koparılmış.
Şkola odalarında
Nicä Saman Yolunda:
Binnän yıldız ekili -
Hepsi Dünnää Gözeli.
Yıldızçıklar şen, yalpak
Uzattı bizä yanak...
Bizim da aramızdan
Hem duuma yıldızdan
Güldü umut enilää -
Halkıma ölümsüzlää!..

TOPRAAN YOLLARI

Topraan pek çok yolları
Dar hem geniş, dolaşık.
Sabaâ yolu – aydınnık,
Avşamkısı – bellisiz.
Gitmäâ – gelmäâ sadâ var
Salt iki yol – iki eşik...
Diil belli, anğı danda
Avşam yolu bitecek.
O uslu ya ansızdan
Hiç sormadaan gelecek.
Paalı saatlar, günnermiz
Kaç kerä boşâ gider.
Makar ki bileriz biz
Ömür günneri geçer.
Bitkidâ toprak bizâ
Bol payeder tenindän
Diveç örtü herkezâ
verer.

KASIM SABURLU

Hey, sän, kasım sabursuz!
Ne pek alatlêersin?
Ne pek ölä cansız
Daayı boşaldêrsin?
Bir dünnää dolu yapraktı,
Ne pek çoktu, ne pek azdı!
Kasım gitti. Onnar nända?
Sansın varmış, sansın yokmuş...

Sevgili dünnääm benim,
Yapraklarınnan giderim.
Kalêr sana šiirlerim,
Ruhum hem kimi severim...
Kim da yaprakta benimnän
Yaratmak tarlasında,
O ihlam baaşladı teninnän,
O bilä sonsuzlukta...
Benimnän...

ONNARIN ŞAFKI

Geler görünmemâz diveçliktän,
Ucêr bizâ pek çok vakıt,
Da o sansın kayıp ömürsüzlüktän
Salt yıldızlarlan o var düzlüktä.
Bilsâm bân sanki, ne o diveçlik?
Bekim o erindä sölenmä keskin söz,
Bir keezli urmak hayırsızlaa
Hem miskinnii körlemää ateş?
Beki bir bez Van Gog elindän yazma
Hem taa beki Şekspir,
Beki Tolstoy ya da Gomer???

MUM

Ne zor hem ne ilin
Sevdaylan ecelim,
Döner hasta başım
Uslanmêêr hiç aklım!

Kayılm, dön başım,
Uslanma sän, aklım,
Zorlan ilin karşık
Bu en paalı saklım.

Yandım nicä bir mum,
Bir büyük duygu duyduğum –
Onunnan varım büün,
Bana o nicä gün.

Şılêêr hem yısîdêr
Yakêr hem kurudêr.
Ne zor hem ne ilin
Sevdaylan ecelim!

Kim duymadı sevda,
Canı kaldı buzda.
Başı da dönmedi,
Bişeyda görmedi...

Becermedi uyanmaa,
Kaba ekmek olmaa.
Kaldı o hep çörek,
Tüttü nicä tezek.

HIZLILIK

Kuli, brakma beni,
Bän kalmayım geeri,
İsteerim uçayım,
Etişme beni!
Uçup kaçayım
Sestän da hızlı,
Şafktan da hızlı –
Bu olsun aslı.

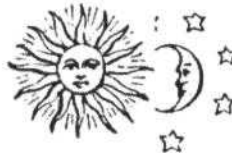
İstärsän pek hızlı,
Sesi, şafkı da geç
Hepsi ürükleri,
Salt bak biraz geeri.
Kalêr tenäylän
Kemiklär erdä.
Cannar da düşerlar
Alışmaz derdä –
Yalınmı derdä!

SORMUŞLAR...

Sormuşlar bir geceyâ:
– Kim taa uzun hem büyük?
– Bänim hem büyük hem uzun,
Dekabri-kış ayında, –
gelmiş gecä cuvaba...
Sora hep bu soruşu
Gündüzä da koymuşlar.
– Bänim hem uzun hem büyük,
– yazın iyün ayında, –
bu cuvap gelmiş ondan.
– Biz gündüzlän birtakım,
bän ölä esap yaptım, -
korkulu gecä demiş
hem da sora eklemiş:
– İki eş, iki kardaş –
biz akranız başabaş...
– Belli, yok nâpmaa buna
biz var kardaş, akına,
ama diilsin birtakım
benimnän sän, kardaşım.
Bänim büyük hem aydınnık
hem sıcak, yısıdıcı,
sänsin suuk hem karannık
hem titsi korkuducu...

XXX

Aştım yukarı –
Sandım yukarsı.
Açan sa baktım –
Oymuş aşaaşı.
Aştım bän aşaa –
Sandım aşaaşı,
Açan sa baktım –
Oymuş yukarsı.
Gittim dipsizlää,
Dipsizlik kenarsız,
Angı tarafı saymaa
Bir kenar,
Açan dipsizliin
Her yanna yolu var?

DERÄ-TEPÄ AŞTIM...

Derä-tepä aşım yalnız,
Ayaklarım yara oldu.
Sevdim kara kaşlı bir kız,
Benim yolum – onun yolu.
Yaz baarında yaamur oldum,
Düştüm erä – çamur oldum,
Sana, yarım, açık gülüm,
Buldum izi, buldum yolu.

Ne geçirdik, nelär ettik,
Bayır hem deniz aşık,
Neyä candan biz sevindik –
Onu sakla, onu koru.

Karım, Anku, al gülüm,
Baboglunun sän şiiri,
Gönülü hem saa kolu –
Sonsuzlaa uzun yolu.

ÖMÜR SARAYLARI

Severim çetinini,
Şakam da cebimdä.
Zıtlık da beki ii
Olur sa erindä.

Enseerim bän köstek
Gezilmedik yolda.
Kalsın dili peltek,
Kim yok yakın zorda.

Eni yol aaramak –
Var çalılı çember.
Hem diildir o ahmak,
Kim enilii isteer.

Gezän ulu orta
Bom – boş, nicä susak.
O kötülää çırak,
O klisedän irak.

KÖPRÜ

Gideriz mi evdän,
Geleriz mi evä –
Geçeriz köprüdän
Köprü – bir er belli.

DUUMA EŞİK

Tanıştım onunnan emeklemektä,
Kalktıydım seftä, ondan tutundum
İlk adımcımı da boyunda yaptım,
Köşedä düştüm da burnumu soydum,
Ama durmadım, bän enidän kalktım,
Taa bir adımcık yavaşacık yaptım...
Zor hem pek paalı çıktıydı o bana –
Bir soyuk koydu körpä o annıma,
Dirseklär çürük, dudaklar mos-mor,
Üzümü yaşlar yakêrlar nicä koor.
Ama örümää ahtım hep isteer,
Kalkındım, kaçtım... da yıkılıverdim.
Kimseydi tuttu, kaldırdı, baktı,
Çıplak kıcıma bir şamar yaktı:
“Kenarda patın gez, hey dangalak!
Ne läözüm sana eşii hep atlamaa?”
Bakındım gözäl o büyüklerä
Da sürüneräk – hu genä o eşää!
Kanatlı kalktım, adımnadım,
Bu sıra eşii aykırladım...
Kısmetli bendän hiç yoktu dünnedä –
Yazılıydı bu terli annımda!
Saa olsun duuma eşik – ana,
Ki cömert verdiydi uroklar bana!..

“İSPIADA”

Kasabaya götürdüydüm
 Gençliceemi umutlan,
 “Oolcaazım, – boba dediydi,
 Tarlacını unutma.”
 İltän kulak asmadıydım
 Bobanın nasaatına,
 Ama tez hastalandıydım...
 Hastalımdı – o tarla,
 Turnelär geçip uçarkan
 İşidilirdi sesi.
 Sofrada ekmek iyärkän
 Duyulurdu çekmesi.
 Çekärdi tarla, çekärdi
 Kolumdan hem bacaamdan,
 Türlü varlım etişärdi.
 Kır çıkmazdı aklımdan,
 Düşlerim ona gidärdi
 Birkaç kerä gecedä.
 Tarlada orak biçärdim,
 Gecelärdim tepedä...
 Kranıttan suyu akıdırkan –
 Aarardım suvacıyı,
 İükarkı kattan inärkän –
 Soydurardım burnuyu.
 Erdän tramvaya pinärkän
 Saurdardım kamçıyı.
 Sabaylan saat cingirdardı –
 Bän beklärdim horozu.
 Horozsuz sabaa olardı –
 Sabaayın yoktu dadı...
 Oh, kasaba, sän kasaba!
 Hiç diilsin duşman bana
 Hem doymadım da bän sana...
 Pek isterim anama.

VAKIT GELDI!

Vakit geldi
Taşları atmaa,
Taşları toplamaa.
Vakit duumaa,
Vakit ölmää.
Hastalanmaa hem
Alışmaa, aalamaa
Hem şennenmää.
Vakit toplamaa,
Vakit harcamaa,
Lafetmää hem susmaa..
Sevmää hem görmemää,
Vakit cengä hem
Vakit baarışmaa,
Çeketmää hem durgunmaa
Vakit, vakit, vakit...

NE AZ BÄN YOL YAPTIM

Ne az bän yol yaptım,
 Sıkça kaydım, düştüm.
 Buzu mu görmedim,
 Yolu mu seçmedim?
 Darca çukurlardan pek mi
 oya geçtim?..
 Olur-olmaz erdä
 Şarap mı çok içtim?
 Oldu beki yanlış bastım,
 Geldi pek geç ta kalktım...
 Ne az bän yol yaptım!
 Etiştiräydım e
 Sana bän kahırlı
 Umut haberleyim!
 Sana da yıkılan
 Dayak bän vereyim...
 Etiştiräydım e
 Zoru zorlanmadaan,
 Kötülüü taa olmadaan,
 Yangın tutuşmadaan,
 Buulan taa buulmadaan...
 Ne az bän yol yaptım!

PROEKT

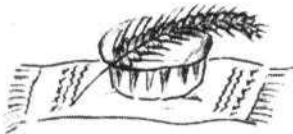
Yok halım dayanmaa –
Bıktım aldanmaa.
Çıktım meydana baarêrim,
Sölerim, terimi dökerim,
Yaşlarmı silerim,
Silip da söleerim:
Paalı insannar – kazın bir mezar,
Diil ölü gömmää, kötülüü çürtmäâ.
Ne var hayırsız, kıskançlık,
Tamahlık hem ikiüzlülük
Mezara atalım tüm dünya
Zorlarını, karezlii, tamahlı, yalanı
Bu mezar içindä kükürtlü ateştä yakalım
Kaybelsin iudalar,
İşidin insannar,
İşidin insannar:
Yok olsun fenalar!
Ateştä yandıkça kötülük, fenalık
Güleräk baaracam – işitsin insannar
Hem göktä yıldızlar: Kurtulduk, paklandık!
Sevinin hem sevin, paalı kardaşlar!

SANA, CANIM!

Genä canım raatsız...
Nesa bişey duyêrım...
Ana – bobam yolda,
Raatlık duyamêêrım.
Sora biraz usullanêrım,
Da o saat önümdä
Görerim evimizi:
Papur örtüsünü,
Eski açık aazı
Hem da maavi bir gök –
Bän da çok kısmetli –
Elimdä da ekmek –
Malay somunundan...

KITLIK

Tä, genä kurak
Bän da aaç – susuz,
Boşuna yazmak
Peetlerim kutsuz.

Tä, genä yaram
Pek sızlêêr kuru,
Gelsäne, ihlam,
Sulaylım onu.

Serpelim ahtlık
Yanık duyguma.
Verelim raatlık
Zetli uykuma.

Gel sän, o ihlam
Kaşlarlan kara.
Gel sän, o sevdam
Sözünnen bana!

Gel sän ekelim
Bizim tarlayı,
Bilä biçelim
Olmuş boodayı.

SORA...

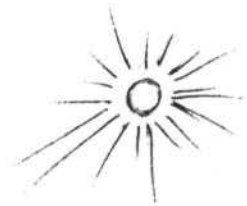
Dünnää cenklerindän sora –
 Hiroshima, Nagasaki hem
 Da başka hayırsızlık –
 Kırlar dolu mezarlık...
 Kaldı ama kim yas tutsun,
 Kaldı kim geçmiş ansın
 Diveç ateşinä gelip
 Mezar taşlarına baksın...
 İlk atom cengindän sora
 Mezarlık salt bir kalacak,
 Kim o zaman yas tutacek?
 Kara bulut salt geçecek.
 Gömülmedik mezarlıktan.
 Ölülerä su serpecek
 Süünük ömürün adından.
 Toprak susmuş aar bir yasta
 Varınca kurt – kuş ta ölü.
 Büümnär da sörpeşik, hasta
 Donmuş denizleri, gölü!
 Büüdecek mi nezaman sa
 Sanki bu bol tarla ekmek?
 Eer büüdärsa kimnerä.
 Kimnär sanki onu iyecek?
 Geçmiş ömür bitkisinä
 Bütün dünneyin taşları
 Bir anmak taşı olacak.
 Bu saar bayır mezarlına
 Sanki kim kulak asacak?
 Yazılmadık yazıların
 Sanki kimnär okuyacak?
 Susêr yaşlı, üüsüz toprak,
 Susması da diil bir minut,
 Diveç susmak – bir o anmak.

SABAHIM, ŞAN OL!

Aydınını tarafım,
Saa ol, Şan ol!
Allahtan guneŐä
Saabi sän ol.
Halkım mutlu olsun
Güllü başçedä.
Sevsin, sevilsin
Kendi evindä.
Bucak, Şan ol!
Aydın sabah Şan ol!
Ana sözleri temiz olsun,
Küçüklär büüklärä hatır gütsün.
Günahtan korkalım, saburmuz olsun,
Topraa işleyelim – soframız dolsun.
Bucak, Şen ol!
Aydın sabah – Şen ol!
Aydınını tarafımız, saa ol, Şen ol!
Allahtan guneŐä
Saabi sän ol.
Halkım mutlu olsun
Güllü başçedä.
Sevsin, sevilsin
Kendi evindä.
Bucak, Şen ol!
Aydın sabah sän ol!

DOORULUU SATANNAR

Sürüdülär bizi
Aslı sarayına.
Sokulttular sessiz
Çünkü altarına.
Üüsek laflar buudu,
Ki o gündän kopma,
Ki yok başka adı
Doruluktan kaarä.
Üreemizä girdi,
Çarptı, semeledi.
Sandık hem inandık,
Ki göklerden geldi.
Ama dorumuydu haliz
Bu metinni fasıl?
Sanki gündänmiydi
Onun vekilleri?
Sersem edärdilär
Aslı kapularını,
Saklı kaplaardılar
Ayak yollarını.
Dolapladılar bizi!
Hiç diildilär göktän,
Ne da kopma gündän.
Onnar zihirdilär
Kara üreklidän.
Kuvet külesini
Kara kan ettilär.
Köpekti yanından
Doluydu izleri
İnsan kannarından.

XXX

Dannar izlerindän muzam
Haber verer.
Yıldızların dibindän
İhlam bana geler.
Çeşmä gibi akêr
neetim dizi – dizi...
Elim yazêr, yazêr.
Dünnäa deyni bizim.

XXX

Yabancılık gezärdi
Bobamnan bilä.
Düşündä zenginnärdi,
Aynında – hep yölä.
Günnär geçip, gidärdi,
Gidärdi ileri.
Kışın yazı beklärdi
Yazın – güzleri...

XXX

Erin kara topaa,
Ama ekmek biyaz.
Elbetki, bu masal.
Ama renki aslı.
Ekmeklen toprak
Bizdä karışmışlar.
Hem göktä maavi
Bir yol çıkarmışlar.
Da te karışmışlar
Toprak ekmek renki
Hem da maavi göklar
Kuşlarlan avada.
Nereyi da baksak
Biz hepsimiz bilä.
Gelirsä saatlarmız
Usullan karşılayım,
Kayıl mı – diil kayıl.
Kanaat olalım...

EN BÜÜK GÜNÄH

Diri canı
Zietä koymaa –
En büük günah!
Acır cana
Taa bir yara
Neçin yaptın?
Düz arkamda
Saplı bıçaa
Neçin braktın?
Taa bir kerä
Yalvarêrim:
Ol acızgan –
Ur da öldür,
Kara ziettän
Kurtar birdän!

GEÇÄ PEETLERİ

En faydalı gecelerim
Ay aydınında olurdu,
Eni şiirlär aylan bilä
Gecä göldä yıkanırdu...
Gecemä bekçi dururdu
Kuşkuluum benim divan.
Peñçeremdä durgunurdu
Nicä göktän bir seläm,
Beki, diildi o seläm,
Beki, muzamdan haberdi?
Ne istärdi o bendän?
Bilmäzdim, vallaa, ne istäärdi.

MUZA

Sän, Karagözka, kırm kızı
 Teklif ettin beni sizä.
 Ayudagın kenarında
 Karşı geldik, durduk sözä.
 Kalipsoya pek benzettim
 Ani şair onu sevdi,
 Ani ona ihlam verdi...
 Salt yoktu şal omuzunda
 Hem peetleriydi taa başka.
 Yıraktı Nistru boyunda,
 Lira kaplaardı – diil şaka!
 Biz oturduk su boyunda,
 Deniz tutaardı gözleri,
 İki bulut arasından –
 Seläm verärdi Ay-Petri
 Su kuşları kanat atıp
 Yırak yollardı gemiyi.
 Gelip-geçän bizä bakıp
 Yarım sanardılar seni
 Biz da haliz istenirdik –
 İkimiz da sevda dolu...
 Ama diildin sän Kalipso
 Annaşıldı, bän annadım,
 Ama Muza pek läüzımdı...
 Aklımca Adesä vardım,
 Orda bulurum, sandım...

YOLLARIMIZ

Ecel baaşladı bizä
Taa bir gün olalım bilä,
Serin lüzgär hem bulutlar
Kısmet edek oldular.

Hepsi bizim nietlerimiz
Olurdular sansın haliz.
Günä hem ecelä kanaattık,
Ecellän kısmetli olardık.

Ama dünnää iki türlü
Hem kısmetli hem da güçlü .
İki sıra, iki çizi
Yok ne küsmää – onnar bizim.

Tathylan yannaşık acı,
Saalıklan yannaşık sancı.
Bizim da ecelimizdä
Ne – sa olurdu diil ölä.

İrak lääzımdı duralım,
Sabur lääzımdı bulalım.
Yanniş eri uz annamaa –
Kara izä uuramamaa.

Dooru olsun yollarımız –
Taman olsun borçlarımız...

ANGI YILDIZDAN?

İnersin, türküm,
Angı yıldızdan?
Ötersin pietim
Çiidän mi, koordan?
Bekim yekmektän
hem taa da nedän?

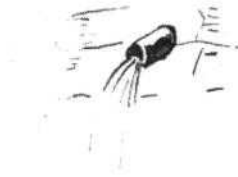
Gelersin üklü
hem söz hem kahr,
gidip da brakêrsın
bom – boş, tam – takır.
Gelersin üklü
Sevda hem umut,
brakêrsın beni –
almaylan – armut...

YAŞLAR

Konduydunuz tolu gibi
Anamın yanaklarına,
Cenktän zararlar gibi
Küçüklütün topuklarına.
Yollarlan uçtunuz uzaa
Benim kaarlı günnerim,
Dedelär – açık kucaa
Tä bekleerlär gidelim.
Genç yıllarım, dizili
Sorêrım, ne yaptınız,
Ömür neyä sizindi?
Ne sonuna braktınız?
Gitti, karıştı onnar
Zaamet, kahır dolu yaşlar
Oldular çöşmä onnar,
Oldular eni yollar...

YARATMAK ZEETLERİ

Pak bir dert bu yaratmak
 Yapêr adamı ahmak.
 Acımêêr, ama sızlêêr,
 Raatsız o beni brakêr.
 Okadar zeetlerim çok
 Nicä vakıtlı bir can,
 Sansın ikiz duuracam,
 Düşümdä da sölenerim,
 Hep stih sırası düzerim,
 Artık sofrä önümdä.
 Ne konmuş, düşer imää
 Karı ordan söölener;
 “Sana nesa görüner,
 Ne bakêrsın o köşää?
 Başlamasın siirelmää
 Akıl o kel kafada?
 Önünä bak sofrada!..
 Kalkêrım – stih aklımda,
 Yatêrım – stih aklımda,
 Gezerim – stih aklımda,
 Ama oturdum yazmaa,
 Stihlar – de bendän kaçmaa...
 Muzalar, siz muzalar,
 Kareziniz mi ne var?!
 Ya alınız Parnasa,
 Ya gidiniz Tanasa.
 Eer taa sürtärsa bölä.
 Atılcam uz gölä.

KÜÇÜKLÜM

Küçüklüm, küçüklüm
Sevinçli dolu kucaam,
En kısmetli günnerim
Yalınayak yolum benim...

Geldiini duyamadım,
Dadına doyamadım.
Ne aldın sän canımdan?
Nelär braktın aklımda?

Küçüklüm, güllü başçäm
Ne tez eridin, gittin?
Yalpug – derä buzunnan
Kıpçak küüyün tozunnan.

Bucak çamur yolunnan...
Gittin geeri gelmemää.
Salt aklıma getirmää...
Nelär oldu, olmadı...

Göktän seni işittim.
Düşümdä-bilä gittim,
Sevilmiş gül küçüklüm
Of, tez eridin, gittin!

Orak ayın tozunnan
İlkyazların buzunnan,
Hoş kal, – baari demedin
Neçin çok ansız gittin?

UYANIN!

Kaçêr vakıtsız kara
Topraktan
Besli erleri...
Yeşil meyvalar kopup vakıtsız
Duşerlär dallardan
İleri...

XXX

Masal gibi peydalandı
Gençliimizin arasında.
O eşerdi hem dallandı
Bir derin kış ortasında.
Çatal yollar toplandılar
Saman Yolun arkasında.
Sular akmaa durgundular
Dört göz, dört kaş arasında.

MUTLU

Sever seni deniz,
Dalgasınnan öper,
Yıkêr, yapêr temiz,
Tuzlu suya gömer.
Seni göktân güneş
Hem bir şair sever.
Sân salt onaysın eş,
Salt o seni özleer.
Sänsın onun nieti –
Hayırına soluu,
Soluu hem kısmeti.
Sân yolsun Parnasa,
Pek sarp
Korkunç bir yol,
Ölä da o olsa seninnän
Kolay yol...

AŞIK HALİL TEMBİHLEDİ

Göktäydin sän, Karabulut, yukarda
Halımızı göräbildin oradan.
Bizim için canın oldu kahırda,
Tembihledin: aldanmayın, kardaşlar.

Ayrırmadık, kendi geldi "liderlər",
Türklüümüzü kötü-kötü ettilär.
Cennet deyip cendemi verdilər,
Aşık Halil
Tembihlerin ne geç bizä geldilər?

Gecä gelip ölkemizdän aldılar
Ekmeemizlen aaç ölelim braktılar,
Aazımızdan dilimizi çaldılar
Aşık Halil,
Tembihledin: aldanmayın, kardaşlar.

Demir perdä zindanını geçirdik
Eni günä, teşekkürüz, etiştik.
Oguzluktan türkçemizi vermedik.
Karabulut,tembihini sesledik.

Sarp tuzaktan Babaoglu da çıktı,
Eski dede köklerine katıldı,
Halil beyi ve Yunusu tanıdı,
Derslerine gönülüünnän sarıldı.

GAMZATLAN YALNIZÇA

Kara kalpak başında, beygirdä atlı
Dagestan bayırından geldi kanatlı,
Buyurdu o düz kıra, Tuna boyuna,
Tutundu o “Kadınca” benimnän oyuna.
Teklif ettim içeri: “Gel konuşalım!”

– Saläm!

– Seläm!

Sakinmaylım sofrada, ürek açalım.

Hemen lafı cekettik – karı seseder:

– Git bir bakır su getir, yasıldın eter...

– Musaafir canımda benim,

Kulaam, gözüm tıkanmış, tutulmuş dilim.

Genä ileri söktük özlü fikiri,

Bir da kuş sesi çarpık uçtu içeri.

– Kuşcaazım, sän sus şindi, brak lafedelim,

Bana musaafir geldi, var mı haberin?

Girişti dost metetmää avar dilini,

Pek sevärmiş dünneyi, seni hem beni;

Aldı beni aula, taş bayırlara,

Nändan bakarsan aşaa-gözlerin kara.

– Ne gözellik burada,

Rasul efendi?

Ne düzlük, ne bir çayır, –

Neyi pek beendin?

– Buydur Dagestan – yurtluum

Hem ana dilim,

Onnar bana var yıldız,

Sevmää dünneyi...

Bän da baktım Tunaya,

Bucak kırırma –

Onnar da bana yurtluk,

Onnar-öz ana,
Onnarsız yok Vatanım,
Yok bana dünnää,
Onnarsız neyä sevda,
Yaşamak neyä?
Açtı kapuyu oolum,
– “Baka, kim geldi?”
– Git da sölä mamuna,
Bir dostum geldi...
– Mamo, baka aldadêr,
Kimsey yok bizdä,
Yalnızça o söläner
Kiyat elindä.

FİKİR - PROMETEY

Baalı tutmaa onu zor,
Ama kim da baaladı,
Kendi altına – koor
Ellerinnän topladı,
Bukaasız – o Prometey,
Allahların mühürnü
Kitli, meyvadan kırıp,
Alêr bilmäk bülürnü...
Bülürü nicä büülü
Geçer uçsuz uzaklı.
Çalışıp hem da düünüp
Açıklêêr en saklılı.
En hızlıdan – o hızlı,
En görendän – o görän,
O pek kaavi hem nazlı,
Hayır hem ölüm verän.
Bendän, neydi pek irak
O bana yaklaştırdı,
Beni brakmadı ahmak –
Çok yukarı kaldırdı.
Eri – gökü ensedim,
Aaçtım – kandım, doyundum...
Neçin, Prometey, beni
Bana karşı doruttun?

XXX

İki dünnää arasında
Yıldızlar şılêêr,
İki da düünmâk arasında –
Yaşamak kaynêêr...

GENE

Gene açtı o beş gül -
Kırmızı pak kan gibi.
Gün da belliydi ne gün –
Bir yola gitmâk günü...

Baksın şu güllär sana
Benim gözlerimnän,
Eer gelirsäm aklına,
Bil ki özledim pek.

Soracektır bir kimseyi
“Ayol,ne gözäl güllär!”
Sorsalar da yok bir şey
Salt islääye
Düşünsünnär!

KISMET

Neye dedim kismet bilsän,
Sözümün kayıl olmaycan.
Kıpım, damna o beki sän
Duyup annarsan sormaycan,
Ki bu ölä kismet buldun
Sadece sän annayacan,
Dadıp ondan salt bir yudum
Bir onnan doycan.

XXX

Bahtım kılıçlan
Elindä
Bekleer beni.
Saklı erdä.
Var işimiz:
Ya o-ya bän!
Ama sudu
Kesersin sän!

SALLANGAÇ

Bahtımız sallêr bizi
 Bir aşaa, bir yukarı.
 Sallandıkça – sanmamız
 Uçacez taa yukarı.

Sallangaçın kuvedi
 Geeri dooru gelmektän
 Etişip yukarsını,
 Düşer aşaa enidän.

Oturt oolu yannaşık,
 Ya unuka otursun...
 Ha tä şindi hızlandı!
 Sallangaç olmaz dursun!

Aşaa – yukarı uçêrız,
 Taa pek, taa pek, oollarım,
 Ömürü hızlandırêrız.
 Yaşamak bilmeer doyum.

Oollarda eni salım,
 Beenmerlär bizim örnää.
 Sarılêr bizim çatı,
 Sarıldı artık kazaa.

ŞAFK

Bir kayıkta masallardan
Ay çıktı kırlarına.
Bulutlar arasından
Sesetti yıldızlara.
Dedi yaksın şafklarını
Da göstere sin kırlara,
Sevda nın saklılarını
Gılgırdı bulutları,
Neçin pek kararmışlar.
Etmeycek mi insana
Geçän o buzlu kışlar?
Karannı, gölgeleri
Yaptı görümlü-şafklı,
Kahır-şupeleri.
Daatsın ermedi aklı.
Günä onnarı braktı.
Belli, o taa ii bilmiş
Açıklamaa, ne saklı.
Gün duudu,etiştirdi
Ayı yarı yolunda,
Şafkını keskin dedi
Yıldızların mumunda.

XXX

Olur-olmaz herbir işi
Çiinämedään bıktık yutmaa,
Geldi sıra kişi olmaa,
Selä gübür kalmamaa.
Ne pietlär sarı çiçek mi
Yol boyunda sararmaa?
Pietçi da ne bir eşek mi
Çorbacıya domalmaa?
Pietlär orak hem puluk
Yamuk dünneyä dayak,
Pietçi,sän sölä duruk,
Sözünü yısıt kaynak –
Kim kahırlı hem yalnız,
Kimi sevda aylandı
Piet olsun ona yıldız,
Getirsin ömür dadı.

ARŞIN

Bir kofa tatlı su
Nedir kurakta?
Bir bulut yaamurlu
Bekleeriz iraktan...
Naz, şüpâ korkusu –
Peydalanêr dartışmak,
Uzlaşmaa etişmeer bir küçük
Annaşmak...
Kim akıl kullanêr, annaşıp
Barışêr!
Kim ahmaklaa düşer – o köpük
Aazında çekişer,
Kan döker!
Ne sana etişmeer, be insan,
Dangalak?
Ne para, ne altın etişir
Ölçmäâ
Aaçlıkta paasını bir parça
Ekmää...
Ömürä ne lääzım, salt onun
Var paası...
Ömürün salt kalsın
Geçilmäz büük paası!
Ölçer insannar gökleri
Hem topraa,
Aarêêrlar onnar uz ölçü
Hem paa...
İlini hem aarı, paalıyı, ucuzu,
yannışı, aslıyı, kolayı hem zoru
Ölçmeli salt ölä, olsunnar,
ki dooru...

XXX

İçilir mi şarap
Güllersiz?
Sän – bir gül,
Bän – şarap
Te nasıl
Biredä
İkimiz!

BİRİ GELER – BİRİ GİDER...

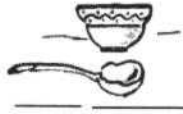
Ne hoş kaynêêr yerdä ömür!
Ne hoş yaşêêr dünnää
bütün!
Duumak eri – hep enili,
kara yollar da
hep belli:
biri gelir – biri gider...

BİZİM ALTIN KAPLAR

Masaldan gümüş kaplar
Gelmäzdi bizim sofraa.
Önümüzde çanaklar
Kokardılar çii topraa.
Kaşıklar aaç kenarsız –
Yok kenarları dolsun.
Dalamışık esapsız
Borç taa koyuca olsun!

ÖMÜR ÖLÜMSÜZ OLMAZI!

Kışı bu yıl duyamadık –
Yoktu suukları.
İlkyazdan dadamadık –
Vardı buzları...
Üstümüzde gök maavi –
Ömür denizi!
Neçin sanki ömürde
Var yol da bezi?

XXX

Eni bir binyıllık geler
 Ver, Allahım, olsun eni.
 Uslandırsın, kim delirer
 Heptän kessin kan selini.
 Eni bir binyıllık geler,
 Eni olsun – dünnää kayıl!
 Olursa nicä bu gider,
 O sürtmeycek üz da yıl.

XXX

Canavarlı besledilär,
 Saygaklı da korudular,
 Ama geldi yabancılar.
 Yıldızlara pek tamahlar
 Düzdülär dermen hem kaya
 Da üüttülär saygakları
 Da üüttülär insannarı.
 Kannı ettän, kemiklerdän
 Un üüttülär, tük ettilär
 İnsannardan, saygaklardan
 Kaldı mı iz? Kaldı tozlar,
 Kaldı altın o yıldızlar...

İZNİK - ERGİVANLI ŞEHİR

Uzak bizim yolumuz
Sana geelim çeker.
Buluşmaktır zorumuz –
Türklär topluluu sever.
Açmış burda ergivannar –
Türklär gözellii sever.
Yazın, yazın, şairlär,
Yıldızlar ihlam verer.
İzniktä simpozium var
Te, musaafırlär geler,
Daul, zurna sesi var –
Türk halkı şenlii sever.
Türklüün İzniktä çoktan
Hayatı devam etti.
Bu gün da biz burada –
Eni zamanımız geldi.

ÖTSÜN HIZLI...

Pietim, hazırsan gidelim
Keskin borana karşı,
Ateşi, buzu geçelim,
Bänim senin yoldaşın...

Kaçtı gözellerdän datlar,
İsli, eski yalabık,
Lääzım olsun paalı laflar
Nicä soluk, nicä katık.

Çiili taazä fikirleri
Durgutmasın beton kazık,
Bellisizlää gidenleri
Tanısın şu kalabalık!

Bän isterim geçip – gezmää
Kumda, kaarda hem çamurda.
Seläm milletlerä vermää
Güneş gündä hem yaamurda.

Sözüm dolsun, tombarlansın,
Bulsun cuvap cannarda.
Buzlu taştan kopardılsın,
Hızlı ötsün çannardan...

DİİL SANA

Laf dolu dünnää,
 Ama aslı bir.
 Çok erlär erdä,
 Duuma erin – bir.
 Anam, sän da bir,
 Sevdamnan-iki...
 Güllär çok açık –
 En gözeli bir.
 Onu koparıp,
 Baaşış verecäm,
 Afet, gözelim,
 Diil, canım, sana,
 Ama anama!

XXX

Var günnär ölä güneş,
 Ani yakêr canını.
 Var gecä ölä şaş – beş,
 Ani alêr aklını.
 Olsa çıkıp dışarı
 Osaat çiçek toplaylım,
 Filcan gibi kızları
 Aardımıza çaaralım...
 Sadä ellerimiz baalı
 İlk sevginin bleziinä.
 Da kalêr güllär kraalı
 Kızların kısmetinä.
 Eer verdiysän üreeni
 Sanma geeri alacan.
 Eer yoldusan güllerni,
 Geç başçanın yanından.

EVDÄN ETÜDLÄR

I

Gök gürüldeer, yollar tozêêr,
Lüzgerlär uuldêêr kırdä.
Kart koraylar tukurlanêr.
Yumak olup tarlalarda.

Avşam danı, belli mi?
Yok şılamêêr.
Bir çift öküz kırdan geler,
Evä yolu, ne olsundu? Bulamêêr.

Gök gürüldeer, yollar tozêêr,
Üç yabanı yolu keser,
Kuşku oldu – mallar korkêr;
Sanki, ne onnarı bekleer?

II

Bir özgä kaval çalardı,
Horu erindä.
Sän da siirä alatlardın,
Güllän elindä.

Ayva aacından sarkardı,
İiri meyvalar,
Güz kızları hazırlardı
Yavklu olsunnar.

Dünürcülär ölçünürdü,
Gölmek olacek.
Kısmetsizlär düşünürdü –
Papur kalacek.

Turna sesleri kesärdi,
Serin havayı.
Bucakta düünnär başlaardı.
Şennik alayı...

III

Çukurda ceviz aacı,
Altında saklı bordey,
Bayırda da bostancı,
Bir çirkin düzer bişey.

Gargalara korkuluk,
Yapêr iki kazıktan,
Giidirer bir kürk yırtık
Hem bir kalpak abadan.

Panayıya yakın gelmäa,
Kan içli karpuz-kaun,
Hepsicii isteer imää –
Bostan läázım korunsun...

IV

Gök örtüldü kara bulutlan,
Büük aaçları bora kökleer.
İnsan Tumarvadan alatlan,
Panayırdan evä gider.

Eski otluk baalı kazıklan,
Kanatlanmış gökä üçêr.
İki kayık dolu balıklan
Dalgaylan Tunada buuşêr.

Kayıkçılar dua ederlär:
“Koru Allah, baaşla hayır!”
Dalga dalgaylan lafederlär:
“Kurban bizä bu gün hazır”.

V

Koyunnar tırlada saalêrlar.
 Kazık yapmış çölmek, bakır...
 Yola da köpeklâr salêrlar
 Bir gelenä – olêr “hatır”,
 Taa öteedä var taa perdä,
 Orda saamak çeketmemiş.
 Ama yakın çirtma sesi,
 Geler – sürü geçlenmemiş.

Üç saacı dizilmişlâr,
 Kaçırmêêrlar bir saalmadık.
 Ateşlik da tüter dündän –
 Nur kalmış kaynanmadık.

VI

Todur günündä kızlar,
 Top-top çıkmıştılar sokaa.
 Atlı gezer çocuklar
 Sokaklarda “prost olmaa”.

Poyrazdan serin eser,
 Ama güneş ta güler.
 Turnelâr cürä sesli
 Gök üzündän seseder.

Bir kız tokattan çıkêr
 Siiri yalınayak görmää
 Anası sa baarınêr:
 “Al terliklerni giimää!”

SEVGİLİ DÜNNÄÄM BENİM...

I

Sevgili dünnääm benim
İlkyazlı, yazlı dünnääm.
Güz da ama hep benim
Sevgili dünnääm.

Ylkyazlı dünnääm benim,
Ylk hem sonunku sevdam.
Sevgilimsin, biriciimsin,
Küsümsün hem da şenniimsin.

II

Kırkkaşıқта toomruklar
Eşerip-patlêêrlar.
Ay İlie günündä
Biyaz ekinnär olêrlar.

Yaz geçer, serin çiiilər
İlkin sesederlər.
Sora poyrazlı kraalar
Yapraa düşürerlər.

III

Hepsi, ne oldu, büüdü
Elä kabula geçer.
Ne sarardı, sörpeşti –
Düşüp, çürüyüp, gider.

Benim yapraam taa eşil,
Kraalar yırakta dursun.
Sevgili dünnääm benim,
Ver taa bir yılkyaz olsun!

IV

Sän bä, kasım, sabursuz,
Ne pek alatlêêrsın?
Neçin sän ölä cansız
Daayı kurudêrsın?

Sevgili daayım, daayım!
Bän da yapraannan giderim.
Dünnää kalêr sözlerim,
Kimi sevdim hem severim.

V

Kim da yarıştı benimnän
Yaratmak tarlasında,
İhlam baaşladı teninnän
Var yıldız annısında.

Sonsuzlukta barabarız
Kötü aazlar susacek.
Gel-git vakit tenelär
Samandan ayatlanacak.

VI

Kimi bän sevdim gözümnän
Yapraamnan yeşil daada,
Sevecäm kemiklerimnän
Buluştuyunan orada...

VARSA BAAŞIŞIN

Baaşla bana bir başak,
Ekecäm – tenä bitsin,
Kalmasın tarlan haylak
Dünneyä ekmek etişsin.
Taa istärsän baaşlamaa,
Baaşla bana bir sabaa,
Yarım ay hem bir günaa.

Sän da baaşış verici
Olursan canım,
Günaayı payedecez,
Sän-bän birtakım,
Yanılıp da bekleycez
Toplansın genä akıl...

Günaamızdan gelirsä
Dokuz ayında bir ool,
İsteycäm ona veräsin,
Kendi gözündän boya,
Onnarı maaviledäsin.
Benzesin sendän soya.

Sabaayı konuklaycam,
Bereketli güzlän.
Aya izin edecäm,
Şılasın gündüz da.
Etiştirsın eşlenmää
Hepsi, kim taa tek,
Ay aydında öpüşmää,
Yakışırdir pek.
Bän da sana baaşlaycam,
Muzamı – yıldızımı.
Koru onu şılasın,
Nicä yar sevdasını!
Taa sonunda da geldiynän,
Güzä dooru yolumuz,
Yapraklarımız sendiynän
Filiz sürsün – oolumuz.

ANA DİLİM – ANA SÜDÜM

DİLİMİZÄ

I

Anaların güüsündän,
Oğlanın sürüsündän,
Horudan, oynunnardan,
Kırda fıısırtılardan.

Fırında somunnardan,
Becerikli aazlardan,
Pak hamur teknesindän,
Derä hem kuş sesindän.

Denizin dalgasından,
Balkannarın daasından,
Tunanın sazlarından,
Bucakın kırlarından.

Zoruna oruçlardan,
Pütürcek avuçlardan,
Kahırlardan, iiliktän,
Evelki derin iptän...

II

Gelmiş o bizä sessiz,
Taa dönmäzkän dilimiz
Da yapmış bizi o biz
Helal ana dilimiz!

Sölenmiş üreemizdä
Bin türlü bülbül sestä
Karıymış dinimizä
Da olmuş ana bizä.

III

İşleeriz ana topraa,
Kır da alışık yazmaa
Zaamet innemesini,
Ana dilin sesini.

Eer istärsän tanımaa
Dedä sözünü duymaa,
Vardıkça serin çöşmää
Suyu savaş seslemää.

Bizim doyumnuk ekmää
Sofra bileer sölemää.
En gözäl nietimizi,
Öz ana dilimizi...

IV

Yazılı, ana dilim
Düünün kolaçlarında,
Gelinin tellerindä,
Çiftçinin ellerindä.

Baayın çotuklarında –
Kertik yapraklarında,
Meyva başçalarında
Ateşliimiz başında.

Ŧıfralı bizim “nestä”
Eski gözäl adettä,
Bilmeycenin ekindä,
Masalların kökündä,
Sallangaç türküsündä,
Yazıcılık sözündä.

V

Kim dilä karşı gider –
Anası betva eder,
Dilini inkär edän –
Asret bol kismetindän.
O evindä yabancı,
Vatanı ona acı.

NEREDÄN Mİ?

O dedenin sözündän,
Anaların güüsündän,
Masalların özündän,
Yaşamanın gözündän,
Oğlanın sürüsündän,
Kavalın ötmesindän,
Horuda oynunnardan,
Kahırdan hem sevdadan,
Yaamurdan hem da çiidän,
Düzennerdän hem iidän,
Derä hem kuş sesindän,
Beladan hem kısmettän...
Gelmiş o bizä sessiz
Taa dönmäzkän dilimiz,
Da yapmış bizi o biz -
Te bu o ana dilimiz!

BİR LAF

Bän bilerim, yalan diil,
Var bu dünnäada bir laf,
Var aazımızda bir dil,
Dilimiz hem bir taraf.
İkisi da onnar bir,
Bir, paylaşırılmadık.
Kimä onnar paalı diil -
O haliz bir onmadık.
Vatanım! Ana Dilim!
İkiniz da siz benim,
Sizä annımdan terim,
Sizä candan peetlerim!

XXX

Dilin sesleri
Üreder bizi:
Olmayalım cellat,
Yapmayım kabaat,
Duva edelim,
Selâm verelim
Bu paalı dildä
Ana evindä.
Biz dillän toplu
Nicä kundakta
Onunnan baalı
Ana toprakta!

OL BİZİMNÄN!

Aynımda hem düşümdä
Küçüklüüm hep öñümdä.
Bän kaçêrım ileri –
O hep benim ökçemdä.
Saklanmam da boşuna,
Boşuna benim kaçmam.
O güllü zamannardan
Ayrırlmam boşuna.

Kim savaşmêêr – ne mutlu,
Kaçmaa hem da kurtulmaa
Benim gibi zorlardan.
Heptän az vakıt vermiş
Küçüklüümüzä göklär,
Ki bilelim, bezbelli,
Kaç yapêr o şen günnär...

Gel, küçüklüüm, aynıma
Görelim düş barabar,
Da tanısın aslılar
Hem kalsın bizdä onnar.
Ama götürer yıllar
İlkyazı hep ileri.
Sallangaçlarda kalêr
Masalların izleri.

XXX

Buulêrim pak dilsiz,
 Aazım da boş – pınar.
 Bekleerim hep gelsin,
 Ani bir muzam var.
 Bakêr bana göktän,
 Bakıp salt göz eder.
 Kendi çaardı peetä
 Da şindi te zeetleer.
 Bir da gülümsedi
 Beygir da kanatlı.
 Gök üzündän indi
 Bän enidän atlı
 Tä bän da kanatlı!
 Yazêr, yazêr elim –
 Dünnäa bütün benim.
 Çok mu pek vakıda? –
 Vallaa, hiç diil belli!

O SICAK YUVAM...

ANA

Bir ana var dünnäada –
Ana can verän.
Bir da ana taraf var –
Ömürü düzän.

Anam, anam, anacım,
Aydınnım, sevdam!
Benim güllü başçeciim
Hem ömürümsün sän.

Sänsin topraam hem kundaam,
Aydınnık dünnäam,
Sonsuz yaşamam.

ANAM

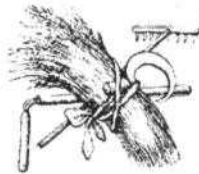
Aklımdaysın, aklımda,
 Raatsız benim öz anam,
 Darsydın uzak anam,
 Kendini korumadın,
 Çiili gözlän kapuda,
 Can, canımsın, öz ana!
 Irak ta olsam evdän,
 Aklım yannaşık sendä,
 Kuş olup, uçsam sana,
 Can, canımsın, öz ana!
 Gel söyleyim kefimi,
 Gel öpeyim elini,
 Olayım yastık sana,
 Can, canımsın, öz ana!
 Bukanı verdin bana,
 Can, canımsın, öz ana!
 Pek uçersın gözümdä,
 Sıcak ekmek elindä.
 Raatsız hem darsık ana,
 Canımdaysın her zaman!
 Olsa da yollar uzun
 Unutmêêr seni oolun.
 Hoş sabaayım, al danım,
 Öz anam, canım, canım.
 Hepsindän aslı masal,
 Hep ölä aydın sän kal.
 Canımdaysın bütünnä
 Benimnensin ömürünä...

BOBAMA

Sarıydı yapraklar vakıtlardan,
Yazılmadık hem pak o yapraklar.
Senin da ellerin kahırlardan
Asret kaldıydılar bu temizlää.
Uzundular kıvrak o parmaklar,
Olurdu pianistä da uysunnar.
Ama çalmadı pianinada onnar,
Kırda puluu kalırdı tutsunnar.
Pütürceкли, düülmüş hem lüzgerli
Onnar türkü düzärdi kırlara
Da akıdırdılar altın o sesleri
Sürgü çekilmedik o tarlana.
Avşam, avşam seni çekärdi kıyatlar -
Dürtülmedik hem pak o yapraklar,
Vergin hem havezin da eteceydi
Biläydin azbuçuk kıyatçılı.
Alıp usul o karandaş parçasını
Sän yaklaşırđın yazmak sofrasına.
Küsärđin, ki yazıylan kavraşmakta
Bir sän kaldıydın ayaksız-elsiz...

ÖZLEERİM

*(İlk karıma Viktoriyaya, kimä ölincä borçluyum
kendi uşaklarım için hem insannık için
bu sıraları başlêırım.)*

Nasıl seni brakabildim,
Nasıl sendän gittim?
Ne pek uzaa ecelimdän,
Benim ilk sevdamdandır?

Uzak erdä, gurbetliktä,
En şenniktä bän yaslıydım,
Başka sevda seçämedim,
Sensiz gündän saklıydım.

Çok varlıkta fukaaraydım,
Yortularda bän hastaydım,
Sular tatlı gelmäzdiär,
Tuz-ekmäännän açlıktaydım.

Gezdim erdä seni bildim,
Genä sana geeri geldim,
Nända evim, nända sevdim,
Nända pek çok yayan gezdim...

VİKTORİYAYA

Yakêr can sıkleti
Sora buza sokêr.
Ölä ömür gitti
Sensiz ürääm kopêr.

Basêrım toprakta
Kahırlan yannaşık.
Sade düşlerimdä
Yarimnän sarmaşık.

Mart 2000

NINAYA

Sän iisin hem gözälsin,
Sän diilsin sıradan.
İliin hem gözelliin
Sana var Allahtan.

Dünnää döner usullan
Bizimnän sırtında,
Nina gibilär yoksa
Dünnää kalır yolda.

Bu gün saalık dileriz
Sana canımızdan,
Allah versin izteeriz
Kısmet sana boldan.

VARVARAYA

Bütün Ay-Varvara,
Fırınnar yanmış,
Varvaralar bu gün
Ballı pita yapmış.

Yaşa, Varvara kakum,
Hem seninnän barabar
Olsun saasem, mutlu
Hepsi Varvaralar!

Pitalar sıcak, tatlı
Kokêrlar mis gibi.
Suuk hem derin kaarlı
Varvara günneri.

Çok kaar hem çok ayaz,
Kırlar da bim-biyaz,
Yıl bereket adêêr
Kolada yaklaşêr.

Ko Ay-Varvaralar
Bizi korusunnar,
Yaza da hambarlar
Ekinnän dolsunnar.

HEPSİ YILDIZLARI

Yarimä

Fata hem tel üzlerindä
Süzüerlär Ay hem Gün.
Güneşlen gözlerindä
Seni göklerde gördüm.

Eer sänsän o gelin,
Bir yaş damnat yerä.
Toprak – o bän...
Sanma ayıp aalaişlar
Düşer gelinnerä.
Kuru toprak bekleer,
Bekleer yaşlı.
Göktän, sendän
Telli üzlü salt bir
Yıllık gelinimdän...
Sıksam kucaama gökü,
Koynum dolsun yıldız,
Topraa hem evreni bütün
Sana vererim yalnız.
Saklı hem var, hem yok, yarim,
Damat yaşlarını.
Sän bu erin,
Er da senin...

GÖZÜM KAYMIŞ KIZLARA...

PINAR KAZDIM...

Senin için sevdam, sevgim
Çok şiirlär yazdım,
Senin için, kuşum benim,
Bir derin pınar kazdım.

Pınarım oldu derin,
Şiirim da uzun,
Sular da tatlı, serin,
Gel da iç, kuşum,

Uykusuz hem imeksiz –
Herbir işä tokum,
Pişmandım, neçin säncäöz
Yancaazımda yoksun.

LİRİKA

Düşmüysün aynımda, ayoz mu
Karşımda,
Damga mı canımda,
Türkü mü aklımda?

Sän düşsün hem
Kuşsun,
Havada bulutsun.
Maavi göktä uzak
Bir soluk pak!!!

SEVDA POEMASI

Bir duygu taa çoktan
Sän duyardın.
O gündän, o saattan
Açan biz
Bir poema yazmaa başladıydık
Da kaldıydı yarım işimiz...
Sän sevdin,düşündün
Hep bana,
Bekim çok taa derin
Hem haşlak...
Bakmadaan şairin yaşına,
Suumadı yanında o sıcak!
Çok vakit sakladın duygunu
Hep saklardın onu kendindän,
Ama hepsindän çok sakladın
O gözäl sevdanı sän bendän...
Ama şimdi saklın açıldı,
Açıldı çiçeklärlän bilä,
Ne baaşlıydı, geeri baaşlandı,
Saklılar baktılar güneşä.
Ani bän severim hem sevdim –
Diil saklı.
Biyazda dizili o çoktan
Salt benim şüpeiydi aklım.
Cuvapsız mı kalêr büük sevdam?
Sän gömdün güüdenä bir kösää
Sevdayı,-istedin kaybelsin.
Ama o fırladı
Güneşä,
Kendi da istemäzkän
Gelsin.
Hatırın da bana
Diişildi,
Hayada geçirdin teklifsiz,
Yukardan da izin
Te geldi...
Yaşamakta olalım ikimiz!

XXX

Sevda gitti. Beni aara
 Güzün öbür tarafında.
 Başçam orda dolu kara üzüm
 O son dünnää geçmüz...
 Kışlı, buzlu, tatlı, ama kara
 Auducu ihtärlara umutlara, dayak
 Ačan kraalı aaçlar kırçtan alçak
 Can da bekleer bir suuk, beki sıcak, imdat...
 Bekleeriz genä gelsin ilkyaz...
 O da, belli, geler sırasında eşil-biyaz,
 Bizim açan çiçeklerä, gelennerä imdat ondan.

SADE YUTKUNDUM...

Kirezlär olmuş dudaanda,
 Almalar kızarmış yanaanda.
 Bändim ilk mayıl kirezlerä,
 Bändim ilk seçmiş almaları.
 Ama...
 Başkası kopardı kirezleri -
 Kışkandım,
 Başkası daladı almayı...
 Bän sade yutkundum...

SATILIK

Satılık baalarında
Üç şefteli aacı –
Kıpçaan o tarafında
Var canımda sancı.

Bir ilkyaz ortasında
Pembä vardı çiçeklär.
Komşu da baalarına
Gelmişti işlemää.

Seläm verip komşu gibi
Geldiydim su içmää.
Vardı bir tek kalın peliin –
Ne hoş bakaardı gözümä.

Büülendiydi yaz gençlii
O zamandan bu günä.
Ölä dert kaldıydı
Büünädan güüsümdä.

XXX

Seftä getirdim seni
Aula Şen kucaamda,
Sevdamız guguş gibi
Uçardı önümüzde.
Etişti uŐaklarmız,
Şen gideriz konuŐmaa,
Ama Şindi sevdamız
Yannaşık gelir bizä.
UçmuŐtu uŐaklarmız,
Biz gezärdik üç ayak.
Sevdamız da geeridän
Gelirdi topallayarak...

YAZ GECESİ

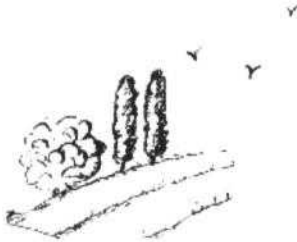
Açıkladım mı seni bän,
Kapladın mı beni sän?
Susuntudan şaşık-kaldık,
Serinniktän havez aldık.
Taa zamandan bilä gezdik,
Uslu avşamnarı sevdik.
Taa zamandan bilä aldım
Bän mi seni, sän mi beni?
Küçüklüümdän hep bu salgın
Örseleyip sarêr beni...
Hep gideriz, hep gideriz,
Gideriz, yolu ölçeriz.
Az mı kaldı, çokmu taa var?
Ne taa ilin, ne taa pek aar?..
Biz gideriz hem sesleeriz
Anızlarda turnaları.
Biz yıvêrız hem baalêrız
Ani yıvdık tepeleri...

YOK KOSMOSTA BENİM EŞİM

Yok kosmosta benim eşim,
 Eşim erdä – ana toprak,
 Ama keskin gözüm benim
 Gökä bakêr – isteer uzak.
 Ömür ölä, ölä dünnää,
 Bilmäz uslu, bilmäz durmak.
 Uçêrim pek irak erdän,
 Yolum o büük yıldızıma,
 Neredä yok ölä eşik,
 Neredä yok benim anam,
 Ama bän uçêrim –
 Uzaklar beni çaarêr.
 Uçsam da düşlerimdä
 Hep canımda eşik, evim,
 Memleketim, topraam,
 Anam...

YARATMAK YILDIZI

Üzümä lüzgâr,
Kaar, yaamur serper.
Nânda sa irak
O beni bekleer.
Şafk etti benim
Hanidân tenimi,
Sayêrım onu
Çoktan kendimin.
Yıldızım duudu
Hiç diil boşuna,
Zor yolda oldu
Kompas o bana.
Çıkmadı karşı
Da versin para.
Vermedi hazır
Çinidâ baaşış...
Olmadı benim,
Küsmedim ona,
Üsektâ şafkı
Uydu canıma.

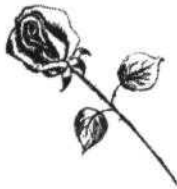

BARABAR

Bän yaamurlan barabar
Bu gün genä şiir yazêrim.
O yaayeê azar-azar
Bän günnerimi sayêrim...

Törpü gibi beklemäk
Canımı hep kemirer,
Beklemäk-beklemäk
Kurşunsuz o öldürer..

Bän yalnız, kapum kitli,
Bekleerim uurayasın sän.
Sevgilim, bän kayretli
Ne zaman sän gelecän?

ÖZGE TÜRKÜM

Sän bir sıra sıkletimdän,
Haşlak yaşlar gözlerimdän.
En ii şirir yazılmadıq,
Çalılı gülüm kokulmadık.

Sän sözlerimin acap nesi,
Duuma topraan diilmi sesi?
Düşlerimdä sän hep bilä
Halizdä neçin diil ölä?

Sän bir soruş cuvapsız,
Beki varlık faydasız...
Türküdü not çalınmadık,
Tarlama ot kazılmadıq.

Sän bir kismet
Hem bir dert.
Bendän uzak
Kalma, niet...

XXX

Herbir köşä bu kenarda
Sevda hem anmak dolu,
Çam aaçların arasında
Bizim dinnenmäk yolu.

İki gölgä bu kenarda
Avşam-sabaa gezindik,
Hem lafettik bu arada
Çok iş andık, ne geçirdik.

Taşlı, kırmak deniz boyu
Avşam üstü uslu, tehna.
Köktebeldän tatar soyu
Turşu suyu sattı sana...

Umutlan düşünüp bakardık
Deniz aşırı yola.
Allaha duva edärdik
Ötända olalım yaza.

PELIN

Sänsin düſüm,
Œanlı türküm,
Sänsin duyğum –
Evä yolum,
Datlım benim,
Acım benim,
Acım keskin,
Nice pelin...
Yak, acıla,
Ama anna.
Üzüme bak,
Koynuna brak,
Sev hem yısıt
Ondan sora
İstär ...sıbit!

TULUM

Bän da vardır içtiim sucaaz
Eski tulumdan.
Mamalgaya da piinir
Alêrim hep ondan...

Biz soyêrız tulumu
Kuzunun arkasından,
Piinir da, eski imäk,
Var onun anasından.

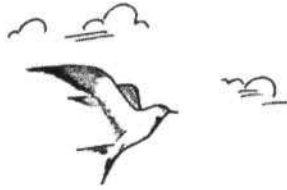
Kalkmêêr elim keseyim
Kuzuyu Ederlezdä.
Allah neçin sa demiş
Yapalım haliz yölä...

ONA

Hey, gençliim,
Sıkı gelersin,
Brakmaa mı beni istersin?
Gençliim, benim nazarıım
Hem aarlıım, hem pazarıım...
Geldin, baktın, göründün,
Sansın yalana döndün.
Döndün da oldun masal,
Dedin bana "Saa-sem kal!"
Kal saalıcaklan, ecelim,
Sän aldın, neydi senin,
Şindi hadi gidelim
Öbür göktä gezelim...

BAŞLANTI

Resimci, neyâ bakêrsın,
Açan etüd sän yazêrsın?

.....
Bän sa bakêrim ilkyaza –
O çözdürer, güler, düzer...
Hem taa bakêrim yaamura,
Ani sulêêr, kaçêr, bozêr,
Su boyunda – incä saza,
O eşerer, büüyer, düşer...
Delikannı gözäl kıza –
O evlener, sever, duudurêr
Göl boyunda seftä buza –
O kaynêêr, o inceler,
Poet onu – ayna görer...

AKLIMDA-CANIMDA

Aklımda – Çadırın kızları,
Önümdä – Kongazın yolları,
Kıpçaktan kavallar, daullar,
Yalpuda tolular hem tozlar,
Canımda, düşümdä, aynımda
Kaldılar.
Özledim çok seni,
Türkülü yurtluumu,
Auçlan su gibi cöşmedän.
Sümürsäm, tarafım, soluunu.
Yalpuda yamaçlar,
Çaylamık otlı uvalar,
Arpalı, boodaylı tarlalar...
Bän yatırsam derin uykuma,
Koyunuz onnarı sandıma...

AÇAN...

Açan sendän bän gidecäm,
Nändan geeri dönämeycäm,
Saymayasın, ki kaçtım sendän,
Sanmayasın, ki gittim heptän.

Ne piet yazdım-geçmeyeceklär,
Bennän seni bileceklär,
Asirleri geçeceklär,
Vakitlar enseyceklär...

Kim bilmeer, ki yol bitkisiz,
Nanı sonda gideriz biz?
Hepsi, ne var, kayıp-geçek,
Bişey geeri hiç gelmeyecek...

Ama seni ordan kaptım,
Haliz bitkisizlää kattım,
Salt biz sennän erdä diri
Ömürünä direk gibi!

Kol-kola diveç gideriz,
Hep yaşêêrız, hep severiz!
Ko ölenär kıskansınnar -
Ölümsüzlük salt bizdä var!

XXX

Beni brakmaz kahrda
 Senin için yazmaklar.
 Senin için gül – fatma,
 Gül – fatma gündän kopma...
 Neetim büün oldun eşim,
 Eşim hem muzam ömürünä,
 Yakınsın sän, canım benim,
 Yakın olursun
 Gün-gündän...
 Bizim yollar, canlar baalı,
 Baalı bir pek çetin eminnän...
 Näänı da gitsä yollar
 Gideriz barabar
 Seninnän!

XXX

Biz ikimiz yısidêriz
 Gecä – gündüz fırını,
 Ama neçin sakınêriz
 Başlatmaa eni canı?

Bän yakacak taşıyêrim,
 Sän çekersin koorları...
 Çeksän, çekmesän-sanêrim
 Suuldamaycan onnarı.

Odun getirerim sırtlan,
 Terlen imelik sana,
 Yaşêriz gözal umutlan
 Bu günä hem yaarina.

BEKİM...

Gördüm hem sevdim deyni,
Enidän duudum deyni -
kısmetliyim.
Sırama geldi ihlam,
Canıma uydu bir can -
kısmetliyim...
O yıldızım hem gözüm,
Sancım hem saklı sözüm,
yaşamam, ölüm,
Betfamıysın başıma?
Bahtım, şükürüm sana
ecelimsin...
Allahım, sendä kabaat,
Neçin bozdun iki raat?
Cuvapçıysın!
Getirdin bilişelim
Ecel, ver sevinelim,
Hem şerebet hem zehir
Bilä içelim.
Yarım, günähım uçsuz,
Eer kaldısan umutsuz,
zavalım benim!
İsteerim inan bulmaa
Sendän bir can başlamaa -
inan sän beni!
Eer sanırsan, bän ahmak,
Sanırsan ki deliyim,
Bän kendimi sayêrım,
ki bitkiyim...

BAHTIM ÇOK BEKLENMİŞ

Bahtım çok beklenmiş
 İrak erdän gelmä,
 Te bu gün biz bilä
 Kendi içermizdä.

İrak erlär saklı
 Çekerlar aldangaç.
 Çaarıp, bozup aklı,
 Brakêrlar boş hem aaç...

Ecel çeker evä,
 Evdä su da islää.
 Otlar da taa eşil,
 Evdä, nicä evdä.

BEŞ KARANFİL

Bendän seläm – beş karanfil
 Verdim sana
 Yola,
 Derin kahr aldı beni,
 Kaldım yola baka.
 Uzun baktım çiçeklerä
 O boncuklu eldä,
 Gülümsedin-yaptın semä,
 Gidämedim bilä...

BÄN İNANÊRİM...

Inanêrim seni bän, adam,
Aydınnı, günü hem lüzgäri.
Nasıl zamandan inanırmişlar.
İnsannar, er üstündä yaşayannar...
Nasıl inansız yola gitmää
Da sora geeri gelmää?
Nasıl sevmää, nasıl beklemää
Evlad duusun?
Nasıl olur inansız sabaa olsun?
O var nasıl pek oyalansın,
Ya onsuz hiç olmasın,
Da kör-karannıkta
Dünnää kalsın...
Nasıl inansız ekini,
Erä saklayıp,
Bereketi beklemää?
Bän inanêrim!
İnanêrim seni, adam,
Hem... inanmêêrim!
Homo-sapiens, bozulma akıldan...
Bän inanêrim, başka yok näbayın.
İnanêrim,
Ani yolcu erinä
Etişecek!
Kim evlad bekleer –
Ona evlad dünnääya
Gelecek!
Ekilmiş tarla -
Eşerecek!
Sabaayı bekleennerä da -
Gün duuacak!
Bän inanêrim...

BEŞ GÜL

Aklımda, aklımda kaldınız nice
Bir gün,
Sizi silämecek vakıt
Hem yaşamak bütün.
Seni-o günü...
Sizi-beş gülü...
Nice sincir günnär hem
Gecelär
Dizildilär,
Yaslı brakıp beni,
Geçip ta gittilär...
Uzun yola baktım, sora gittim uzaa -
Döndüm...
Da te açtı yaşamımda
Aydınnadıp onu bütün
Taazä, gözäl renkli
Beş gül...

BENİMSİN

Ne fodulsun hem nazlıysın?
Acaba kiminsin?
Sevdim seni doyunca,
Diilim pişman, vallaa!..

Tarafımdan bir cansın,
Üzün benzeer Bucaa.
Ne meraklı insansın
Sän piyetimin sıcaa.

Baalarlardan yapraklar
Seni suvazlamışlar.
Tomarvada salkımnar
Gölgä sana tutmuşlar.

Helal anan sallamış
Beşini kadıncaylan,
Hem vergi da baaşlamış,
Doyurmuş hem mancaylan.

Sendän feslen kokusu
Yalpuğ yamaçlarından.
Duruk çöşmedän bir su,
Koku-kır otlarından.

BEKLEERİM

Bekledim seni bän
Her gün,
Bu gün da gözüm yolda.
Çan ötardı-pak bülbül -
Öteceydi kapumda...

İstedim saklı bir sabur
Yaz bana versin.
Ama o gitti da artık
Kış yakın gelsin...

Bän sordum kışa:
– Sän neçin taa bir yol
Geldin?
Kış:
– Bän sandım sän diil onu -
Beni bekledin...

XXX

Geldin mi sän yol göstermää
Sıcaa umut güneşlerdän?
Geldin da ürettin sevmää,
Beki geldin başka erdän?

Beki üüretmedin sevmää?
Ama türkü çalmaa geldin.
Beki istämedin gelmää,
Ama islää, ani geldin.

Bir çift yorgun gözlärlän sän
Geldiin gibi düşlerimä
Kanat verersin hem seläm,
Pak yol açêrsin önümä.

GÜMÜŞ BAAŞIŞ

Sän pek sıkıydın lafına,
beki onuştan taa da pek düştüydün
canıma...

Beklärdim bän aarsız senin
altın sözlerini,
sän sä verdin bana baaşış
düşlerini kendi küülü
gümüş o üzünü.

Deyaydin e:

“Anna hey, boş kafa, en paalıyı
verdim sana, hiç çekme
dilimdän,

anna, anna, anna, koru
olsun sendä!”

Ama... bän kaybettim...

Pak yanêrım pişmannıktan!

Kalk üstündän, sän kör
şeytan!

En paalıyı aldın eldän -

Kabaat bendä,

Kabaat bendä!..

Sansın koptu o üreemdän,

gitti sölenmedik altın -

yazık gitti heptän!

Ama şükür ki sän bendä, kaybelmedin!

Kimä läüzüm gümüş-altın,

açan kendin sän kucaamda

kaldın?

GELDİ!

Geldi sevda -
Derin sıklet.
Kondu uz canıma,
Kahırsızlıyımı aldı.

– Ya sev beni,-dedi,
Ya ver ömrünü!

– Verämeycäm, dedim,
Sana ömrümü,
Sevämeycam seni,
Al öpüşümü!..

Sevda bunu beendi,
Yaptı o işini:
Aldı beni kendi
Gönülüümnän tenimi.

GENÄ YAAMUR

Yaamur gecä-gündüz düver-düver
Daul,
Ne tez küsüylen güz geerdi yaza aul?
Geldi, soktu beni derin fikirlerä
Getirmedi yeni bişey
Niyetlerimä.
Kara bulutlardan düşer düşlär
Erä dolu,
Eski kahırlardan bulamêırım
Yolu..!
Sokulma canıma buzlu soluklan,
Getirme aklıma buzlu bulutlan kış!
Ne yazın olmamış...

XXX

Gel sevda hem gel ihlam,
Kim sizi beklämeer?
Bu gecä bän ii halda –
Tenim uyku istämeer...
Peetleri bän yuuracam
Hamur gibi teknedä.
Yarimi doyuracam,
Acıktıysa döşektä...

GİDER, GELER KUŞLAR

Kalaba deniz boyu –
Bana boş cendem gibi,
Suların da zibillii
Nicä göl gibi...
Dolay bana boş susuz,
Salt sevdam yolda,
Uçsuz hem kenarsız,
Salt o bana aş...
Olsa düşüm aslı
Taa tez gel, etiş,
Sän o gaytannı kaşlı
Çok yıl beklenmiş.
Uçêr üülenä kuşlar
Gelmäklän geeri,
Brakmayın raatsız, kuşlar,
Kahırda beni.
Güzdän sora kış geler,
Ylkyaz da gelsin.
Canım saburu bekleer –
Seni getirsin...

XXX

Dekabri ayı
Güneş hem serin,
Deniz boyları
Oldular bizim.

Bizim dinnenmäk
Dolu çok merak.
Kino siiretmäk
Hem soluk pek pak.

Baaşışım sana
Bu su boyundan –
İki kara kuş
Günün duusundan.

Bu sarp zamanda
Bir tek yıldız duudu.
Saman yollarından
Şafkı bizi buldu...

XXXX

Bän mi denizi severim,
Deniz mi beni kollêêr?
Onunnan eşli gezerim,
Bahtım hep ona yollêêr.
Te genä pençeremdä
Atêr bana tuzlu bakış,
Yazı-kışı seçämeer o,
Beni-seni unutmamış...

NEÇİN?

Neçin tutêrim seni
 Gecä kaparkan düşlermi?
 Gelip yalpak başlêêrsın gözümä bakmaa
 Sora dönüp istersin...
 Düşümü kapmaa,
 Taa sonunda pazarlaşp
 Savaşêrsın satın almaa.
 Bän da semä, ahmak gibi,
 Düşlerimä düveerim paa!
 Neyä läözüm soldurasın
 Gecelermin çiçeeni?
 Neyä läözüm düşümdä da
 Yoklayasın döşeemi?
 Da uyandıcaanan bän,
 Kaçıp gidäsin geeri?
 Zorun sa düş satın almaa,
 Ya dur sän taa çokça: seslä,
 Nasıl gecä zımı susêr,
 Hem taa nicä can düülmektän
 Buulup durêr.
 Olmaz alatlamaa,
 Düşlär gelir sabaa
 Serinnerin kanadında,
 Çiidän sebepli damnaylan
 Hoş yarışarak.
 Geldii gibi ikimizä görünerlär
 Taa pek açık!
 Ecelsaydık, düşlär olur
 Pak aslıylan karışık.

XXX

İki döşeklän odamda
Bän yalnızça yaşêırım .
Yaz düşlerimnän aklımda
Hep gelecän sanêırım.
Sän-muzacıım, kıyma beni,
Ol sän bana yakın!
Yarım peettä brakma beni,
Gamsız olmaa sakın!

ÇİİLÄR

Taazä gözlü çiiilər
Sabaada hem gecedä.
Taazä gözlü çiiilər
Sendä evdä başçedä.

Çiili sabaalar senin,
Çiidän kopma gözlerin.
Çii damnasına sevin,
Pek maavi çiçeklerin.

Yıldıza seläm verdim,
Çiili sabaalar senin.
Çiili eşil başçendän
Güneşlän evä geldim.

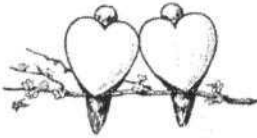

GELECÂN Mİ

Nanı uçtun sän, guguşum,
Kaçan, geçek ilkyazım,
Sevdam, kanatlı kuşum,
Pişmannı benim düşüm?

Varmıydın sän osa yoktun,
Uzaktaysın, nani uçtun?
Sansın azdın, sansın çoktun,
Uçmuş, geçmiş ecelim.

Sölämeersin, ki geçersin,
Buluştuyunan horuda.
Gideceykana sölersin,
Ani gelmeycän başka...

XXX

Kucaam dolu havez,
Çıkêrım içerdän.
Can erindän bir ses
Zaamet isteer bendän.

Pek havezim isteer
Üüsek nietim için.
Bän düzmeyim asker
Cenktä ölüm için.

Bän yapayım pınar –
Ko su içsin susuz,
Ko erisin buzlar,
Ko uslansın huluz.

Bän ekeyim booday
Laläylan karışık
Da yaşayım kolay
Sevdamnan yannaşık.

GÜL

Gül, sabaalen açılarsın,
 Üülendä gözün senik.
 Çiilerdä sän kızarêrsın,
 Ömürün kısa geçik.
 Bayırı bän düzlederim,
 Aydannı gözün görsün.
 Yapracın, ama görerim,
 Sevmeer gün onu öpsün.
 Gölgeleri da koolêêrim
 İkan en sıcak şafkta.
 Sän sabaaları seversin,
 Diilsin şen pek sıcakta.
 Yarimä benim yıraksın,
 İstemäm o gül olsun,
 Neçinki sän tez geçeksin
 Hem çoku isteer koksun...

XXX

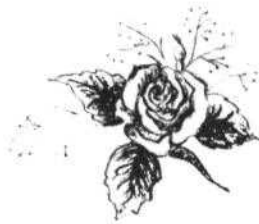
Kelebek olup
 Uçarsam senin şafkına –
 Diilsin
 Kabaatlı yanarsam
 Sendä boşuna...
 Sän beni esir alırsan,
 Al da bukaala!
 Ko bukaalı bän kalayım,
 Salt yakın sana.

XXX

Seninnän dünnää
Dolu.
Seninnän ilin yolum,
Türküm da taa Şen
Benim...
Üküm seninnän
İlin,
Soluum da uslu,
Derin.
Seninnän aslı peetim...
Sensiz-günnerim
Yaslı.
Sensiz-yollar dolaşık,
Sensiz-dünnääm
Karannık.

ERDÄ NE BRAKTIN?

Açtı gözü eni can –
Yaşlan karşık ilk soluk.
Sora, can, sän annayacan,
Cümlä bölä başladık.

Acı ziet hem kaynak yaş
Bitkin da, can, bu takım!
İstär-istemäz uzlaş,
Düşün, erdä ne braktın.
Eer sevdisän pek keskin,
Belli, çok zor da çektin.
Kahırlandın, zietlendin,
Sıcaana da sevindin.

YALNIZLIK

Korkunç mu yalnızlık
Gündüzdä?
Her zaman aar basar o soluk,
Ani var yalnızlın özündä.
İstemäm, istemäm
Aklımda da olsun bu kiran,
Ama ya sän geçir yalnızlı
Başından?!
Kim çekti, ii biler-gecede
Yalnızlık taa betər
Mezardan...
Gülär mi, çalar mı yalnız sa
Bir insan?
Sum-suuk bir gecä, sän yalnız,
Yok sevän... Ömür da yok gibi,
Dünnää da pak zından... Sänsin tek.
Yalnızlık kurşunnu yakarak geçər
Canından, içindän...
Yalnızlık hastalıktan betərdir,
Ölümdän, ölümdän
Betərdir.

ULU GÖK DİBİNDÄ...

Göklär dolu yıldız,
Yıldız, yıldız, yıldız...
Neçin salt bän yalnız,
Aman,neçin yalnız?!

Neçin sanki göklär
Bakêr bana gamsız,
Neçin beklemeklär
Uçsuz hem kenarsız?

Uzaksın sän bendän
Dipsiz gök dibindä,
Benim gaytan kaşlım,
Kara rastık saçlım...

Bän hep umut dolu,
Göz almêêrım göktän,
Pek gönülüm raatsız
Zetleer beni heptän...

Neçin beklemeklär
Uçsuz hem kenarsız?!

Poemalar

OGLANIN LEGENDASI

1

Tuna, senin suyundan
 Bir köprü düzerim bän,
 Bir kaavi köprü, uzun –
 Eskilii bana bulsun...
 Götürsün beni derä
 O eski evellerä,
 Neredä saklı kaldı
 Devlerin girgin adı...
 Eh, silsäm legendadan
 Pas tutmuş örtülerni,
 Eh, görsäm orda ne var,
 Ne aslı, ne diil aslı,
 Hem insam da bakayım
 O derin asirlerä,
 Hem bulsam da açayım
 Diil belli ne bizlerä,
 Dedemä da sorayım,
 Şatrasında durayım...
 Da olsun canım duymuş
 Bu günnär ne unutmuş:
 O geçmiş zamannarı,
 O girgin olannarı.

2

Giderim bän eni düzmä o yolundan.
 Geldim karşı seninnän, bey, gözäl Oğlan!
 Gidärdi düüş kannı pek hem cellat,
 Köpüklän pak biyaz olmuştı kara at,
 Oğlan da tez özengiye dürtüverdi,
 Daaya kaçmaa kapmıştılar te yolları.
 Körlük için sä çokturlar artık.
 Dooru için azlıktınız siz, pek azlık,
 Sarsmıştılar duşmannarın sıraları,
 Gözdän çıkık duşmannarı etiştirdi.
 Oğlan, hızlanma, dur sän koolamaa,
 Savaş onun arifiini bir annamaa..!
 Ulu daada te sataştı bir düüş eni,

Belli hiç diil, kim enseycek kimi.
Kızgın düüştä duyulmadıydı ariflik,
Zora daldı bir dooruluklan girginnik:
Daaya çekip, sardı duşman bu çatayı...
Duyduynan da, ani burda bir aldanmak,
Oglannarda geeri hiç yoktu bakınmak.
Dooruluk için tut bitkiyadan sän emin!
Kalırdı bu askerinä o dedemin.
Gelirdi aar bu filcanı ki içsinnär,
Dooruluk için paalı canı da versinnär...
Kızgın girdi pelivannar zor güresä,
Kim-sä barut sansın atmıştı ateşä,
Yanardı düüş ölüsüyä artık kannı,
Can pazarı bu halizdän düüş canını,
Eti kesä, o kılıçlar da körlendi,
Derä kadar alçaklara kannar indi...
Dartış ilkin pek hızlandı da bunaldı
Öbür dönüş bu pelivannarı sardı.
Hiç sarsmadı o Oglandan yanı tarafçılar-
Urdu taa pek tä sungular, yaadı oklar!
Asker sa Oğlanda kalardı hep taa az,
Duşman da ama hep düşärdi nicä saz!
Daayım, sän dä gelsän bizä bir yardıma!
Çaarıp ta deyardı girginnär o dostuna.
Daalar yardım yolları aaçlarını,
Tıkardı düşmana belli hem yollarını.
Gecä-gündüz hiç dinmedi o kılıçlar,
Serä-serpä ne yatışardı ölülär...
Oglan da te yalnız kaldıydı-bir pança,
Tutardı güüs bir askerä o yalnızça.
Çiilär verdi diri yudum su Oğlana
Da enidän o hızlandı bu düşmana
Birkaç gümä dedi ona: "Sän kaç,kurtul!"
Ona teklif ayıptı bu kaçsar salt kul!
Dooruluk için sä öleನ್ನär-ay göklerde kabul!..
Girgin hem üfkeli saplardı süngüyü,
Kuşlar ona çalardı türküyü:
"Oglan, Oglan, girgin Oglan,
Sana biz yardımcı olsak, Gözäl Oglan!"

Yıktı Oglan bir salımda beş-onunu,
 Duşman ama ardından bastı onu...
 Dooru düüştän duşman korkêr –
 Hayınca geridän urêr...
 “Topraam, affet, ki kurtaramadım seni!”
 Ölüm zaman Oğlan yanık dedi.
 Taşlar kopêr, kalkêr, uulêêr hem meşelâr,
 Aar kaşlarını kinni dürer göklâr.
 Toluyulan, yaamurlar örterlâr kannarı,
 Kara yaşlı akêrlar Tuna suları...
 Başıbozuk duşman daada kaç-kaçınêr,
 Kesik kafaylan çuvalda hırsızça çıkınêr,
 Ki kurtulsun bu “cendemdän” soluu pak kesilmiş,
 Gözlâr fırlak canın buvazına gelmiş.
 Kaçıp ordan, duşman şindi girgin,
 Çuvallan cezacı küüyä girdi çirkin,
 Türlü kötü basar girgin o düüşçüyä,
 Ani korkarmış hem kaçmışmış bu küüyä.
 Da boşalttı o kafayı tozlu erä,
 Onu tez tanımış ihtiyar o anası,
 Karşı da duşmana çıkmış rızı ki kurtarsın:
 – Oolum ölü da korkunçlu sizä,
 Duş-duşmannar,
 Bu ölüsü da uracek sizi hır-hırsızlar!

4

Sürtämeycék çok bu sizin haset sevinmeniz,
 Cingilecek kara yuva-o evleriniz!
 Var anada dokuz kardaş taa Oglana,
 Benzerlâr hepsi da tıpkı ona!
 Azetmedi bundan ursuz bu miskinnâr.
 Kinni gülüp, kesip o anayı, hız-gittilâr,
 Da aaramaa küüdä kimi-sa hız çekettilâr.
 – Gösterin, nânda saklandı Dünnä o gözeli,
 – Adıymış Länka, hemmiş Oglana gelin?..
 Çıkmış bir amazçı püsür da çıtlatmış,
 Dünnä Gözelini, mindar, paraylan te satmış.
 Kapıp Dünnä Gözelini, bu zulumnar kaçêr,
 Zapa, uzak kurbetlinä onu aşêr...

5

Akan sular, su Tunada,
Siz neçin sızdınız,
Zorda bu Oğlamı
Yalnız braktınız?
Suyun siz dibindä,
Kumnar hem da taşlar,
Siz neçin zorlarda
Yırak hem kaldınız?
Hem turnelär-kuşlar,
Göktä uçan siz, yolcular,
Düştü, nasıl siz seçtiniz,
Gördüydü hem göklär,
Daada oldu nelär,
Oklar nasıl tükendi,
Kesmää kolları dindi.

6

Bıçak, kılıç körlendi,
Otlar sendi, baarındı...
Daalar seslän baarındı...
Toprak yaslı oollarsız,
Kimä kalsın, dayansın?
Kuvet geridän büüyer –
Gençlik kurtarmaa geler
O olannar cenktä-denksiz?
Bir bizimdi korkusuz
Düüştüydü hiç bir doorusuz...
Yollêêr titsi habêrlär.
Onnar-Vatan sesleri,
Çaarer eni askeri...

7

Da te, Dünnä Gözeli,
En zor kannı vakıta
Kaybetmedi kendini...
Hatalı ecel saatta
Länkanın neetlerni

Haber etti turnelär,
 Oğlanın da işleri
 Batıp, kaybelmedilär...
 Saa olunuz, turnelär,
 Turnelär – türkücülär,
 Käämil ne çalgıcılar,
 Dünneyi gezicilär!
 Hem legenda o masallar,
 Ki annatsınnar ne var,
 Korktu sizdän vakıtlar,
 Kitli, derin zamannar.
 Büülü da zempereniz
 Mühürlü kapulardan
 Yaptı bizä saklı iz.

8

Ses verdi karannıktan:
 Yaptılar bizä iilik,
 Oğlanın hem Länkanın
 Goklär, taşlar ama saar –
 Susmak ne pek düştü aar.
 Mutlu salt o turnelär,
 Yalpak gülümsämeycäm,
 Gözdän çıkım yanında
 Baygın lafedämeycäm...
 Bunu bän hiç beenmedim,
 Länkaya ölä dedim:
 – Bana olma sän kurban.
 Bänim Dünnä Girgini,
 Yär gibi sevdim seni!
 Diil sade gözelliini,
 Taa çok bol serbestliini,
 Kara hem kaşlarını
 Cana yakın sözlerini,
 Güven gibi gözlerini...
 Düzdüm bän bir neet derin,
 Teklif edecäm, af et,
 Bana olasin gelin!

Seni brakmayacam gülmää!
Suyum kaç yıl akacak,
Doyamaylım sevinmää,
Görsün bu gözäl dünnä
Bizdä nasıl uzlaşmak,
Uz dirliklän yaşamak!
– Paalı, Tuna, teklifin,
Ama benim var eşim,
Yavklum-pelivan Oğlan,
Hayın bir denksiz düüştä,
Onu öldürdü duşman...
Girginni vakıdından
Çektilär bizä iplik...

9

Taa da sormalı sana,
Tuna suyu, aç sözü:
Senin olmalı gördü
O kıpılmadık gözün,
Nasıl ursuzlar çözdü
Länkanın bukaasını?..

Bir da, davrandı dalga,
Soruşma sulardan
Geldi cuvap Tunadan... –
Lanka-serbestliydi can
Dedi bana, Tunaya:
“Taa ii bän kurban sendä
Olacam balıklara,
Olacam taa ii örtü
Su altında taşlara.”
Zapa ama gitmeycäm
Hayın duşman önündä
Neyä umut ettin sän?
Sandın, ki saklanacan,
Da bizdän kurtulucan?
Yok, kızım, bizdän kaçmış!
Taa yok insan dünnedä,

Bizdän ani kurtulmuş!
 Kahır şindi boşuna,
 Baksan, bakmasan aşaa,
 İstär-istemäz, hanum. ...
 Lüzgär gezer sazlıkta,
 Duşman güler nazlıkta.
 Kıynaş kılıçlarını,
 Kara tamahlıklarını
 Zeetlenmiş bu erlerdä
 Çözüp, saurdêr eldä...

10

Boran taa koyu kalkêr.
 Baalı Länka kayıkta
 Aşaa suskunu bakêr,
 Aklınca topracından,
 Bitki görüşü alêr!
 Kayık taa pek çalkanêr,
 Kalkıp üüsek dalgalar
 Suda taa pek kalkmêr...
 Bir, da koyu süütlüktän,
 Dobruca tarafından,
 Kukumäyka sesetti:
 “Kiy-kiy-ki!”-o üç kerä
 Pek titsi sıklık etti!
 – Dünnä Gözeli, uyan,
 Bakıp Länkaya hep yan,-
 Dedi düşmanın biri –
 Gözälim nekadar bän,
 Okadar taa olacam,
 Günä deyecäm ya duusun,
 Ya da kendim duvacam!
 Fasil boz bıyıklılar
 Hırsız gibi durdular,
 İzmetçiysin paşaya,
 Koyarsan havezini,
 İnan kazanırsaydın,
 Hatırlı da olacan,

Taa ii evdekindän.
Çok ii bizdä yaşayacan!
– Zulum, hey, askercilär,
Gözäl kız sevicilär,
Benim çözüñ elimi,
Üzüñü çalpalayim,
Kendimi donaklayim,

11

Suda, Tuna-aynada,
Bakınıp, düzüneyim!
Al, güvää, beni kucak!
Buymuş son kısmetimiz –
Eş olalım ikimiz.
Çok ileri yıllara,
Çok uzun vakıtlara
Biz olalım baş direk,
Bol sevdalara örnek!
Büün ani biz aalaycez
Taa ii düün bir yapacez,
Kör-zulum yınadına
Serbestliin dä adına!
Buyur, sevdam, içeri!
Dedin nicä, olacek,
Bizim düün anlıecek.
Olsun bizim düünümüz
Geniş o Kara deniz,
Saadıç-Aylan Gün olur,
Dever-bulutlar durur.
Düünä Nistru çaarıcı,
Yalpug hem dä Prut-aşçı,
Düüncü gelsin engeçlär,
Gelsin hem dä balıklar;
Saadıç koltuu-yıldızlar,
Tutsun mumnarı sazlar,
Seläm, çotra taşıycı
Bizä olsunnar kazlar!
Seläm çok getirinnär

Senin garip anandan,
 Hasta sığın bobandan...
 Uçun, kazlar, uçunuz,
 Turneleri bulunuz –
 Bizim evdä uçsunnar,
 Uz örtüyä konsunnar,
 Güç anama sorsunnar:
 “Kim sattı, amazladı,
 Bän ki Dünnä Gözeli?
 Kim o içer duşmanı,
 Kim o sattı canımı?”
 Kat-kat bän yalvaracam:
 Görmesin hiç raat duşman!
 Taa hem sorayım sizä,
 Neçin Oğlanı düüştä
 Bir yardımsız oraktılar,
 Pek isteerim bulsunnar,
 Kim öldürdü Oğlanı
 Tez onnarı tutsunnar,
 Cezaya oturtsunnar...
 Taa da seläm anama,
 O düşünmesin bana,
 Kul olmadım duşmana.
 Var bendä eni kismet,
 Büün Tuna-bana güvää,
 Vermedi beni gülmää...
 Olacak tez düünümüz,
 Düünümüz-kara Deniz.
 Olacak ölä bir düün,
 Ani yoktu görüldü!

12

... Düün evi, Kara Deniz,
 Donaklı büün hem temiz.
 Su altında seraylar
 Ak bezlärlän sarılar,
 Saadıçlar da te geldi,
 Aylan Gün suya indi.

Çok işlär onnar almuş –
Üç boşça dolu baaşış:
Bir kaardan biyaz duvak,
Bak öleydi annaşmak,
Hiç paasız sazdan mumnar
İlkin adandıydılar,
Kap ayaana verdilär:
Süt-biyaz emenilär...!
Dünnä Gözeli, gelin,
Adım yapêr ip-ilin,
Güvää da, ona görä,
Gider o da hep ölä.
Kapu önü basamak –
Var maşadan atlamak.
Oyunnan oynattılar,
Kapuda balladılar,
Şaka da çok yaptılar,
Sana, kaynata, kurum.
Biraz kayınnaya da un!
Booday sora ektilär,
Adet nicä eskidän,
Hepsini şefk ettilär,
Güveyi traşettilär,
“Kadınca” oynadılar
Hem çok türkü çaldılar,
Oğlanı da andılar,
Gelin için çaldılar, -
Sabaadan konuştular!

13

Paalı musafirleri
Gözäl pek çiiizledilär,
Ekmään – tuzun önündä
Gelin – Güvää iidilär,
“Cuvabı” sözledilär...
Gelin ama kahrıda,
Zor ecellän sofrada...
Pazarertesi günü

Tatlı rakı içtilär,
Gelin çıktı izmetä.
İzmet ama etmedi.
Ona büün tanıdılar
Komşu kapularını,
Sora da oynattılar
En ii oynannarını.
Çıktı en şakacılar –
Eni kaynana olan
Öldü – düştü şakadan...
Cümbüş – şaka, düün bitti,
Düüncü kim, evä gitti...
Unutmaz o günü!
Buydur gagauz düünü!..

KAHIRLI POEMA

Bastıydı uyku eri
Fikirleri, elleri.
Çol uva gibi küülär...
Cuvapsız yaşêêr büüklär...
Karı, dädu-kim orda
Taa eşineer toprakta?
Ona ne kulak asmaa,
Ne seslemää o ahmaa?
Ko yaşasın o gamsız
Ölä biraz kardaşa kalmak.
Ne okadar benimnik,
Vazgeçsin topraa sevmaa
Doymadı mı bu belaa...
Yukarda başlar bileer
Binnän buyurucular
Aşaa onnar düşüneer...
Düşünüp, bozup, düzerlär,
Asıp, kesip öldürerlär.
Gigantlı pek işleri
Bayırları diştirerlär.
Derelerin sularnı,
Geeri onnar çevirerlär.
Allahtan da çok bileerlar
Tutundular bacaandan
Da koptular aslıdan...
Kusur, yannış-üzdä yok,
Ama kurtlu derini.
Onu olmaz da görmeylim
Saklı düünüp ölelim
Prostları göstermeylim –
Yabancılar bilmesin,
Bizim kommunistmayı
Kötülein gülmesin.
Göz önündä üünelim
Altın istär küflensin.
Büükleri hep büüdelim...
Boyarlıktan kurtulup –

Eni boyarlaa sardık
 Eski devirilmişän
 Eni boyarlık aldık:
 Eski boyarın işän
 Baari vardı haberi
 Eni sa iştä ahmaktı
 Zanaatı da korkutmaktı...
 Büük doruluk altından
 Zakonsuzluk kuruldu.
 Boz bıyıklı ayozdan
 Aazlara kilit urdu!
 Esapsız bozup-düzmäk,
 Baarmak boşuna, üünmäk
 Memleketi eritti,
 Soşializma gelmedi,
 Ama taa ötää gitti...
 Büüklär unudup eri
 Bakardılar kendini.
 Süttän göldä yıkanıp
 Şennedirdilär teni.
 Kunaev, Bodül, Raşidov
 Şçolokov hem Medunov
 Seksendän taa ileri
 Getirmişti kendinä
 Hruşçevun ii günnerni.
 Kommunistma uz göktän
 Gelmişti ilk Taşkentä
 Sora inip Kişnova
 Payolmuş raykomnara.
 Amazcı tazıları da
 Azbuçuk o yısıttı.
 Oynatma karıları da
 Taa pek oynatma yaptı.
 Sakat kommunistmadan
 Düştü kalım verenä da
 İki üzlü sinsora da.
 Dik burnuylan gezenä da...
 O kommunistma kolacı
 Salt aşaağı insana

Heptän geldi ydi acı:
 Gün göbeendä tütündä
 Onnar çekärdi sancı,
 Soluk solurdu aalı,
 Su içärdi otalı...
 Yoktu kimä aalaşmaa,
 Kim aalaşêr o ahmak,
 Ürenmiştilär susmaa,
 Neçin ki sade susmak
 Kapamazdı kör türmää.
 Eni boyarlar gülärdi
 Kendini sluga sayıp,
 Gemidä kaba erdä
 Hem limuzindä gezärdi...
 Çorbacı sayılannar,
 O sıradan insannar
 Ayozlarını düvärdi,
 Yayan hem donsuz gezärdi...
 Onnardan artık almıştı
 Eni boyarlık yoktu da
 Göktä paya umutluydu
 Kaybetmiştilär onu da!
 Gücenmä, benim topraam,
 Ani ray da olmadın
 Seni esapsız soyan
 Saklıda kalamadı.
 Son-sonunda o çıktı
 Üzä nica bir cadı...
 Kim da sendä terledi,
 Hojma o seni beendi,
 Kanınnan da suladı,
 Candan-ürektän sevdi,
 Seninnän bilä kaldı.

VARNE

(folkordan)

Varne gibi kalä yoktur
İçindä tımarı çöktür
Agalara, beylerä
İmdat Varneyä.

Biz Varneliiz, aman,
İçindä tımarı çöktür.
Agalara, beylerä
İmdat Varneyä.

Varneyi sardı iyä domuz,
Verin taa beylerä omuz.
Biz Varneliiz, aman,
Verin taa beylerä omuz.

Agalara, beylerä
İmdat Varneyä.
Biz Varneliiz, aman
Verin taa beylerä omuz.

Varnedä toplar atıldı
Kiyat geldi, Varne satıldı
Agalara, beylerä,
İmdat Varneyä,
Biz Varneliiz, aman
Agalara, beylerä, aman, Varneyä.

Varnenin itrafı çadır,
Kiafir Moskov bilmeer hatır,
Biz Varneliiz, aman.
Agalara, beylerä
Yazık Varneyä.
Varnenin itrafı çadır
İçindä askeri yatır
Biz Varneliiz, aman.
Aylerä, beylerä
İmdat Varneyä!

AYVA ÇİÇEKLERİ

Simu Kocabaş gezärdi evinin dolayayında, eski duvarlardan çoktankı suvalar artık düşärdilär, baktı evelki çürük pençelerä-onnarın da çerçeveleri artık çürümüştilär. Altıları yıkılmıştı.

“Çamur hep çamur”, – düşündü aklında Simu.

Te şindi islää evlär yapêrlar: duvarları taştan, çementli... Sora çorbacı attı gözünü alçak saz örtüsünä, o da vakıtlardan çürtümüşti. Lääzımdı indirilsin da sora duvarlar kaldırılsın iki-üç sıra kerpiçlän da enidan tavannar bastırılsın da sora örtülsün çiferlän. O zaman olaceydi biraz-biraz niçä aalemdä... Ama düşünmekleri allelä boşunaydılar. Oolu Vasil istemäzdi bu evi enilemää. O artık, nasıl Simu, duyardı tapıldını karısına Zenaya, nietlenirdi burasını satmaa da geçmää Baurçuya yaşamaa. Orada üç yıl geeri Vasilin kaynatası saalık braktydı, kayınnası da taa ileri raametli olduydu, başka da uşakları suvatusunun yoktu.

Ev kalırdı Vasilä hem Zenaya. Akına, o ev da diildi burasından taa saalam.

İslää düşündüynän, Baurçuda ev düzmää taa zeedä para harcanacak, ama... ne annadacan gençlerä? Vasili çekärdi gelin.

– Baksana ba, Vasil, – däärdi Zena, – o bizim Baurçu sokaanda taa aydınnık burasından hem nasıl salkımnar var orada! Yazın onnarın gölgelerindä karılar mangaya toplaşêrlar, da nasıl türlü fasıl işlär annadêrlar!

Burada sokaa bakınca bizimkisi taa dararak, ama onun öbür ucu kenara çıkêr.

İlkyazın giünduusundan nicä bir pençeredän ilk güneş bizä urêr da aydınnık bizdän daalêr bütün Baurçuya... Bän, açan küçüktüm, Paskellä oruçlarında kızlarlan “rop-rop” kaçaardık, çocuklar da kaçma top oynaardılar, sora “ daullan-zurnaylan” oynaardık. Gülüşlerimizdän maalä ötärdi. Ayolum, ölüncä unutmayacam bunnarı!

Te beş yıl oldu burada yaşêêrız, artık ikinci uşamız var, ama taa alışamêêrim bu sizin küünüzün sokaklarına. Dayma düşümdä da görerim o bizim sokacımızı. Hem başta sundurmayı, neredä kızlarlan sidänka oturardık. Diilmi orada seninnän seftä buluştuyduk? A sölä.

Kim ilkin belli diildi, kaçıncıya Vasilä annadırdı karısı, nasıl buluştular seftä taman bu sundurmada dernektä. Ama Zena maasus lafı açıp, genä hem genä istäärdi işitsin kocasından bunnarı:

– Bän, nasıl bilersin, ozamannar, – başlaardı Vasil enidän gençliini annatmaa, yapsın karısının hatırını deyni, – sıkça gidärdim

sizin küüya lelümnara da bir kerä, açan armatamdan geldiydim genä uuradım Baurçuya. Avsamsı da lelümun çocuu Oytu deer:

– Vasil, hadi kal bu avşam bizdä da barabar gidelim kızlara.

– Kalarım, – kayıl olêrim da sorêrim:

– Varmı maalenizdä islää kız?

– Bizim maalemizdä yok, ama gidecez Yambulların sokaana, orada çok kız var. Hem hepsi da gözäl.

– Da kär ölä Yambulların sokaana mı dedi? – sorardı Zena, kabarak sorardı, ani sokaan adı gidäärdi onnarın boba-dedelerin adından.

– Kär ölä da dedi, da sora annattı senin için.

– O sokakta kızlar, – deer, – er avşam Yambulların evinin başında dernää toplaşêrlar, neçin ki Yambulun Stepusunda da var bir Zena-pak akıla zarar!

Burasını sölediynän, Zena baktı adamına da baygın gülümsedi.

– Da sora siz geldiniz. Bän o avşamı hiç unutmayacam. Sän taa o soldat rubasında giimniydin, ama nicä yaraşırdı senin balaban boyuna o eşil rubalar, tüsek çizmelär!

– İslaydı o zaman, ama sora işlär başka türlü döndü. Oytu pişman oldu, ani götürdü beni sizin sokaa. Geçmedi çok, hiç bişeysiz başladı bana şişirmää kendini. Solerim – susêr...

– Sanda lelü, – deerim, – neçin bu sizin Oytu bana küseer?

– Ne bileyim, çocuum, – deer, – orada, olmalı, sizin işleriniz... Zena genä baygın- baygın gülümsedi.

– E-e, Vasil, boşunaymış. O bendän iki yaş küçüktü hem boyda da alçaktı sendän. Benim hiç nietimdä da bişeycik yoktu. Te, yaşamakta gösterdi, ani onun kısmetiymiş başkası. Evlendi çocuk, uşaa da var hem yaşaarmış islää.

– Yaşaarmış, ama benimnän büün da taa baarışmadı, – dedi Vasil, Zenanın uz gözünä bakarak.

– Nasıl baarışmadı? Diilmi düünümüzä da geldi hem Ligorcuun da Lambuşun da kumatriyalarına geldi karısınan? Konuştuk ta gözäl, gidip-geleriz.

– Gidip-geleriz, ama lelü oolunun bakışından duyêrim, ani ürää hep taa diil erindä.

– Da ne sanêrsın, sanki o geçmiş işlär için mi?

– Ne biläsin onu, – kıstı omuzlarını Vasil da bununan dedi:

– Belli ki! – sora çevirdi lafı, – ama, Zena, mari bizim sokamız taa mı prost? Akına, burada eşillik taa az, ama meyva taa zeedä. Bizim erlär taa düzlük, meydan taa çok. Küüdä hayvan taa zeedä. Onuştan sokakta fidannarı insan tutturamêr. Ama bizim küün derneklerinä sän pek çıkmêrsın. Gitsän, görecän: bizdä da

ne porazennär var. Hiç diil Baurçudan taa aşaa. Hem derneklerdä birini haylak görmeeçän. Hepsinin elleri iştä!

– E, Vasil, sän burada yanılêrsın. Çıktım birkaç kerä, akına, el işini zaameti pek severlar sizdä da, bizdä da birtakım. Ama Baurçuda derneklär heptän başka. Orasının büülü avşamnarı hiç yaklaşmêêr sizinkilerinä...

– Bän deecäm, Vasilcık, kayıl olasın da geçelim hepsimiz orayı yaşamaa, orada kendin da gördün, ani sular da taa tatlı.

Sustular.

– Ama burasını nâbacez? – sordu biraz düşündüktän sora adam.

– Burasını satın, kaç müşteri gelir sän evdä yokkan da.

– Bana da müşterilär sorêrlar orasını satalım.

– E-e, Vasili, orasını satmayın, yalvaracam, unuttun mu bobam da öleceykan sımardıydı çekinelim orada yaşamaa?

– Ama benim tütümü nâbacez?

– Gelsin bizimnän bilä yaşamaa. Biz orada da onun hatırından çıkmayeez, nasıl burada çıkmadık.

Akına, gelinnän kaynata pek islää yaşaardılar, ama te bu Baurçu sansın içerdä dirlii bozdu.

Geldiydi ilkyaz. Kocabaşlar bir gün oturdular tombarlak alçak sofrada, ekmek iirdilär. Vasil oturardı bobasına karşı. Gelin da adamınnan yannaşık otururdu birbuçuk yaşında Ligorcuklan da kucaanda, en küçük uşakları da sallangaçta uyaardı. Sofrada iştär-istemäz genä açıldıydı eski laflar.

– Nâbacez, bre Vasil, – sordu ihtär Simu, – evin örtüsü pek yufkalandı?

– Kendim da görerim, baka, – dedi oolu. – Ama biz taa, nasıl bilersin, hep çatal yoldayız. Lääzım annaşalım da ya orasını, ya burasını düzelim.

– Ne annaşmaa, – uzattı Simu, – biz, çocuum, burasına alıştık. Dedelerimizdän kalma yuva. Baksana, komşular hepsi eniledilär evleri, sade biz arada kaldık. Evimiz durêr şişli makaklı, nicä panayırda dilenci.

– Düzüntülää, bobacım, paracık lääzım. Çekettirecez o zaman, açan annaşıp, birisini evin satacez da o paraylan öbürünü düzecez.

– Neçin hemen satmaa? – kayıl olmadı Simu. – Ko öbürü dursun, tuz-ekmek iştämeer. Te, unuka büüyer. Etiştıynän, onu çıkarırsın Baurçuya. Ama burasını düzmää deyni biz var umudum etiştirelim kuvet.

– Büüyer, – karşı gelin Zena da. – Ligorcuk taa pat altında emekleer. O zamanadan Baurçuda ev yıkılacak, eri da kalmayacak.

– Neçin yıkılacaydı? Orasına var nasıl birini kiraylan oturda-
lim, – dedi kaynata. – Hem ev bakılır, hem da birkaç ta gümüş
cebimizi yırtmaz.

– Ondan kalırsa kazanmaa, – ekledi Vasil da susmasın deyni.

– Diil, ani kazanmaa, ama taa pek ev korunsun deyni. Baurçuda
zoor bulmaa kiraylan otursun, bän bilerim, -genä karıştı Zena.

– Ama bizim evi düzmää deyni, – uzattı nietini Simu, – ala-
lim benim kiyatçımndan parayı – bin beşüz rublä var, – bu diil
az para. Sora tä sän da kazanêrsın traktorda, gelin da baalarda
çıkârêr gerää gibi paracık.

Çekettirelim da yarım kalmaz, – dedi Vasil.

O istämedi heptan karşı gitsin bobasına. Baktı Zenaya, o sıkı-
sıkı kaşıklardı piliç borcunu. Sora o da attı kara kaşların altın-
dan bir dürük bakışçık Vasilä, belliydi, ani diildi kayıllık nişanı.
Taman bu arada mamusunun dizindä oturan şımarık Ligorcuk
salma-salma etişti parmaannan ortalıkta borç çanaana da devirdi onu.

– Uslu dur ba, meçikli, – pirilendi Zena, – dädun seni artık
evinä çıkarmaa isteer, sändä sofrada çanakları devirersin.

– Bän , gelin, istämedim küsü olsun. Demedim, ani yarına çı-
karmaa, – gücendi kaynata. – Te, sända kendin da görecän, nasıl
hiç annamadaan o gün gelecek. Bu sırada Kocabaşlar kalktılar
sofradan annaşılmadık...

Simu kalktı da çıktı aula derin düşünmeklärän. İstäärdi gam
daatsın, da adetinä görä gezinirdi evin dolayında. Aklına geldi,
nasıl açan kolhoza gidirdi da harman eri başladı läüzim olmamaa,
sürdü aulu derin da ekärdi orayı fasulä, kartofli, suvan-sarmısak...
Auldan sofraya başladıydı etişmää çok işlär. Ozamannar Vasil
küçüktü, o kendi elinnän dikti te burayı üç ayva fidanı. Vasil da
nicä pek salak uşaktı, hep bobasının yanında dönärdi, yardım
edärdi.

Tuttu fidancıları dikärkän, sora suladı onnarı... Şindi aaçlar ar-
tık büüktülär, islää örüdüydülär. Pek bu er uyduydu onnara. Hem
yapêrlar iiri-iiri meyvalar. Da te sıra geldi bu aulda dedelerdän
kalma yurtluu, aaçları, çotukları satmaa, diişirmää da gitmää
Baurçuya yaşamaa!

Beki, Simunun az günü kaldıydı?Beki gitmesin, kalsın burada?
Ko gençlär diişilsinnäär, nereyi isteerlar. Kalacam, dedi kendi-
kendinä Simu, burada. İstärsa satmaa, bän kendim alacam ondan
evi. Ödeycäm, ne eder da yaşayacam yalnızca.

Vasil geldiymi iştan vakitlan da oturdu bobasının odasında onunnan lafa. Annadırdı, nasıl kolhozda işlar gider, ama Simu dedi lafi açarak:

– Nekadar isteersin evä?
 – Neçin sorêrsın, geldi bir müşteri mi?
 – Müşteri bän kendim. İsteerim ahyım evi sendän satın.
 – Neçin ölä satın alasın? Diilmi ev senin? Vasil sandı, başla-

masın bobası şaşırmaa ihtârlıkta.
 – Diil , çocuum, – dedi o, – ev şansora senin. Anan öldü, bända diilim saa-sem, pensiyadayım, başkada bendä yok uşak, çorbacıysın sän da te şindi isteerim sendän onu almaa satın. “Şansın düşündä gibi lafeder!” – esapladı Vasil da sordu genä:

Nasıl ölä? Sän taa diilsin raametli. Canabin saakan, ev senin! Otää dooru yaşamak gösterecek, kimä kalacek.

– Diil dooru, – kestirdi Simu, – sizä, gençlerä, ölüm yaraşmêêr. Biz, ihtârlar, sıradayız, ama bän istämeerim biz, ool-boba, bozuşalım butakım dirliktä yaşamışkan bu günädan.

– Ama yok da neçin bozuşmaa.
 – Te onuştan läözüm koyalım paasını evin! Onun var paası, ama dirliin hem duuma erin-yok!

– Baka, eer annaşabilirsak da çekinelim Baurçuya, biz sendän vazgeçmeeriz. Sän da bizinnän gelecän. Çalışacez orada da yaşaylım kayılıkta, nicä burada yaşadık.

– Bän sizinnän gidämeycäm, çocuum, buradan beni brakmêêr kopmaa çok işlar: te bu eski çökük tavannar, yan duvarlar, hem te o ayva aaçları, ani ikimiz diktik... burasının soluu kolvermeer... Taa islää ödelim sana evi da o paraylan düz ötesini da yaşayın kismetli, bän da şizdän yok nietim atılmaa... Ama orayı gidämeycäm.

Vasil çıktı içerdän; artık islää karannık olurdu, ayva aaçların üstlerindä diplerä dooru uçtu bir yarasa kuşu, sora işidildi horoz sesi.

“Olmalı, havalar islää olaceklar, avşamdan öterlär”, – düşündü Vasil. Bobası da her avşam çıkardı onunnan barabar aula gezinirdilär, lafedirdilar, ama bu avşam neçin sanki çıkmadı, kefi olmalı, yoktu . Vasilin da güüdesindä diildi pek islää sansın kedi girmişti orayı da tırmalardı... Ayvalar da ona bakardılar harmandan kos-koca aaçlar olmuştular sansın aul içindä bir daa kenarıydı. Ama, nasıl inceciktilär, açan onun küçüklüündä bobasının ikisi diktilär!

Zoor uyukladılar o avşam ool da, boba da. Olduydu üç gün Kocabaşların içersindä lafetmäzdidilär biri birlerinnän. Dördüncü günü laf orucunu açtı Zena, neçin ki o hepsindän çok duyardı kendisini kabaatlı, ani mezar susuntuluu geldiymi onnarın arasına.

Zenanın aklına geldi, nicä bildir ilkyazın, açan o gezinirdi Ligorcuklan da o gördü ayva aaçlarını kâr nicä tã bu yılın da açmıştılar, nicä taazâ kürtün tepeleri dururdular üklü, ilkyaz sabaa da onnarı sansın maasuz pembeletmişti...

Bir da Ligorcuk brakilêr anasının elindän da çıkarıp bir sivri uşak sesi hızlanêr kendibaşına adımnayrak ayva çiçeklerine dooru, mamusu isteer genä alsın kolcaazından, ama o vermeer elceezini, gider ileri da etişip sarılêr ayvaya, gözçezleri sansın lafsız däärdilär:

“Göermiysin, mamucuk, bän artık kendim adımnêırım!..”

Burada kaynatası, dädu Simu, çikêr içerdän da görer unukasını ayvada sarılı, Zenayı da yanında, okadar kısmetli, sorer:

– Kenticää mi başladı, mari gelin?

– Kenticää, baka, şindiyadan sadä tay-tay durardı, ama te şindi seftä başladı adımnamaa, sarıldı aaca da te gelmeer alayım.

– Brak, gelin, ko biraz sevinin. O, kucum, şindi sansın başınnan gökü dayêr... Brak bän onunnan gezinecäm, ama kendin git da yap uşaa bir çörek pita, adım pitası. Tombarlat onu islää da tukurlansın uzaa-Ligorcuun ömürü uzun olsun! Öläydir, gelin, eveldän bizim adet. O pek islää: birdän çeketti gezmää, neçin ki bu er onu kaavi tutêr ayakça!

– Şindi giderim, sesledi Zena, – bir da yımırta pişirecäm süüş! Onu da, işidirdim anamdan, bilä adım pitasının verilirmiş uşaan elinâ-yaşasın düz hem pak, yımırta gibi olsunmuş.

Bu işlär Zenanın aklından geçtiydi hem beki taa başkada unudulmaz işlär, angılarında yaşamak temelleri basılı da o avşamnen açan tombarlak sofraya oturdular genä lafsız dedi:

– Ne bizä oldu da bu yakınnarda susêrız, sansın içerlerimiz saar oldular?

– Ne isteersin lafedelim? – sordu Vasil.

– Ne? İsteerim sorayım, ne zaman bu evi düzmää başlayacez, osaydı duracez üstümüüzä mi yıkılsın?

– Taa yarına olur çekedelim, – dedi Vasil, süpeli gözdän geçireräk karısının üzüünü, ama... Baurçu.

– Ne Baurçu? Ligorcuk hem Lambuş ta burada duudular, burada adımnarını da attılar... Te kaynata da söläardı, ani bu toprak onnarı ölä çetin ayakça tutarmış...

– Belli ki, çekedecez, – ürekli hem sevinmäklän dedi Vasil, – taa yarına giderim rayona traktorlan, beeri dooru getirecäm aaç hem tement.

Simunun bu günnerdä imäk ta buvazından zooruna gecardı, ama şindi aslı sözü...

Onun nemli gözleri bakardılar ooluna, gelinâ, unukalarına bir içyankı büük kanaathıklan, angısını vardı nasıl göstereyin salt bir derin talantlı resim.

KANAZERLİLÄR

“Gagauzların kaderi” povestindän fragment

Zaari Kanazerli, eski gagauz boyarlarından çekärdi. Onun var-
dı geniş toprakları Yalpug derenin aşaaalarında. Bu kırlarda bo-
yar büüdürdü çok üüsek soylu üzümñär. Çoyunu üzümneri taazä
satardı erindä Bolgrad, İsmail, Odesa kasabalarında hem irak
Rusiya taraflarında Moskovada, Sankt-Peterburgta. Ama seçi çok
käämil şaraplarını o götürürdü sınır aşırı Franñiyaya, Bukureşä,
Austriyaya, Alamaniyaya...

Büük güneşli üülen sıcakları hem erli çalışkan baalarcı işlerini
bilän insannar, çıkarırdılar görölmedik büük gözäl üzüm bereket-
leri: kaberne, şasla, pino, muskat, kardinal hem başka soylardan.

Şindi bu topraklar çok zengin hem anılmış boba – boyar-
dan Zaaridän ooluna, Tanas Kanazerliyä kalmıştılar. Bu genç
küçüklüündän anaya-bobaya bir olarak, büümüştü nazlıca, ama
gözäl terbi kabuletmişti, akıllıydı, çemrekti, sevmäzdi haylaklı.
Tanas etiştii gibi çorbacı varlaa ayırmazdı kendini sıradan insan-
nardan, ani izmet edärdilär onda. Hepsini birtakım sayardı, zorda
yardım edärdi, sevärdi kendi gagauzluunu. Onun içersindä gaga-
uzça lafedirdilär. Ama evcimannarı hem kendisi da bilirdilär ro-
mın dilini da.

Gözäl şkola dilini bileräk, Romıniyada başardıydı Universiteti,
neredä taa üürendiydi franñiz hem ingiliz dillerini da. Şindi artık
o geldi yabancılıktan kendi varlına, evä da kırdä, baalarlarda
hepsini işi aldıydı kendi elinä. Moşiyasında gospodarlı eniyçä
başlaardı düzmää, nasıl gördüydü sınır aşırında. O edinirdi eni
paalı çalışmak tehnikaları, eniläardı baalarlarda düşük bere-
ketli çıbıkları modern soylardan, çotuklarlan. Bu türlü Tanasın
çiftçilikte, aulda işleri başladıydılar ilerlemää. Kırlarda, baalar-
larda işläärdilär Yalpug aşaaalarından gagauz çiftçileri, baalarcı-
ları, ani çok sevärdilär kendi dedelerindän kır zanaatlarını. Hepsi
çorbacılıkta çalışannar boyarlan annaşırdılar gözäl hiç bir kusur-
suz. Kendi ana dilindä, vardı aralarında biri birlerini inanmak
buldukları erlerinä görä saygılık, hatır. Yakınlı danışmaklar,
ödünçlü saygılar boyarın evindä, kırlarında yaptıydı bir çok gözäl
uslu yaşamak.

Tanasın karısı da buralı erli insandı. O Valkaneşli Vekil Örginin
kızıydı. Vekil Örgilär da çok tutardılar kendi gagauz ana dillerinä.

Vekillerin içersindä, neredän çıktıydı Tanasın karısı hem onun aullarında, çalışan insannar lafedirdilär sade gagauzça.

Tanasın işçileri imelik tarafından da ii bakılırdılar. İşçilerin sofrasında imeklär çok az ayırılırdılar boyarın sofrasından. Yortularda sofraya otururdular boyarlan bilä gündelikçilär da çıkarlar da, annaşmak aralarında, nasıl da söledik öncedän, gidärdi gagauzça. Hepsı işçilär, izmetçilär boyarı sevärdilär. Çorbacı bilirdi, ki insan neredä da çalışsa, zaametini saymaycaklar. Bu türlü birlik işçilärlän üreklendirirdi saabiyi.

Boyar Tanas sevärdi gezicili, turizmayı, dayma bulunurdu sınırlar aşırı. Hem onun çok dostları vardı moşiyasının komşu küülerindä Kurçuda, Valkaneştä, Tatar Kıpçakta, Kobeydä, Çadırda. Bütün dolayda gagauzlar, moldovannar, bulgarlar bilirdilär Tanası, nasıl bir çok saygılı, çok hatırlı insan sevän adamı.

Baalarda Tanas çorbacının işleri nası da sölediydik, sansın başladıydılar onun esabına görä islää ilerlemää. Ama biraz do-laştırırdı bereketleri Bucak tarafın nazlı havaları. Son yıllarda sık güneşli sıcak günnär sora daymalı lüzgersiz çiskinli havalar bereketleri iisildirdilär, işlär sansın ters dönärdilär. Tanasın çoyu zaametleri, kullanılan enilikleri vermäzdilär beklenän efektleri. Bakmadaan bu türlü uursuzluklara, genç boyarda vardı sevinmelikli olaylar da. Büüdüydü içer işleri: kısmetli aylesinä Allah ver-diydi üç kız. İkisi Doni hem Marinka ikizdilär yaşta artık irmidän yukarıydılar.

Onnarı beenmişti aşırıdan iki genç çocuk – iki kafadar. Bu türlü kızlar çok düşünmemiştilär. Onnar alêrlar bobasının varlından paylarını da giderlär sevgililerin ardına Rusiyanın uzak taraflarına. Orada güveelär gemicilik işlerindä bulunurmuşlar. Kalmıştı Kanezerli Tanasın yanında küçük kızı Paşı. Şindi boyar Tanas bu uşana geçirmişti hepsini boba sevgisini hem bobasından, dedelerindän sımarlanma neetlerini. Neçin ki öbür kızları, ani gittiydilär uzak yabancılaa kaybedirmişlär artık kendi gagauz dillerini. Onnar içerdä lafedirmişlär orasının dillerini, demäk rusça. Bu türlü sade Paşiyä kalırdı ilerlemää Tanasın bobadan-dededän kalan neetleri. Sayılêr gelgi vakit kısmetli etmää zavalı küçük, yabancıliklarda, yalnızlıkta kalan gagauz milletini, çıkarmaa onu aalem gibi baamsızlaa...

Bu türlü düşüncelär içindä yaşayarak Tanasın kısmetinä önünü geldi bir uygun çıkış yolu. Geldi yabancıliktan bir zengin alışçı

müşteri da istedi satın alsın Kanazerlinin moşiyalarını... Bölä haber uyardı Tanasa. Ona vardı kolay satsın toprakları da bütünü çalışsın kendi halkına, hazırlasın bu işlerä küçük kızını da. Bu türlü Tanas çok uzatmadı düşünmeklerini. Sattı Bucakta hepsini topraklarını, yapıları, maazaları da erleşti yaşamaa İsmail kasa-basına. Burada düzdürdüydü çok yakışıklı geniş bir katlı yaşa-mak evi. Hem satılan varlıklardan parası da olurdu etişsin ona aylesinnän bütün yaşamak vakıtlarına...

Gidärdi 1935-1938-inci yıllar. Dünnä enez başlamıştı düzelmeä gecennerdä bitän İlk Dünnä cengindän, onun belala-rından. Usluluk için acıkmış insannar, çalışırdılar kır işlerini etiştirmä, düzüp taamirlärdilər aullarında varlıklarını, bakardılar hayvannarını, tertiplärdilər yapılarını. Küüilerdä hepsi çalışmak-lar gidärdilər büyük havezlä, sevinmeliklä... Basarabiya bakardı işinä. Ama Rominiyada bu yıllarda çorbacılık edärdi Hohenzolern damarlarından korollär. Hemen buyurmakta bulunurdu Karol al Doilea, oydu bir yufka kafalı hem çok dik kişi. Onu pek az me-raklandırırdı Rominiyanın devlet işleri. Kendi vakıdını geçirirdi türlü şennikli oyunnarda, çok sevärdi genç kızları, karıları.

Bu yıllarda Basarabiyalı boyar Tanas Kanazerli geldi ydi Tatar Kıpçak küüyünä. Buradan bir gün ileri geçmişti bir çok anılmış kişi, angısı için Kanazerli da işitmişti-buydu Bukureştä görevi-ni yapan Türkiyenin ambasadoru. Türkiye İlk Dünnä cengindän sora demokratiya yollarını almıştı da onun ambasadorları, neredä da izmet yapmasalar, hererdä meraklanırdılar türk soyların-dan insannarlan. Bu Basarabiyada gezän da ambasadör Abdulla Suphi Tanrıover, olarak bir büyük milletçi hem türklü sevän kişi, Rominiyada yaşayan türk soydan insannarı çok sayarmış hem bulurmuş kolay onnara, gelip tanımaa hem yardımlamaa onnara läüzimni erlerdä, elindän gelän işlärlän.

Tanrıover anılmış Kıpçak gagauz küüyü için, çoktan bilir-miş da şindi bakmadaan, ani çok ilerdä da işleri varmış, Tatar Kıpçakta da bulunmuş, ama yolu ileri gidärmış Aleksandrovkaya, Dimitrovkaya, Kobeyä, Kurcuya hem Bolgrada. Bu devlet ada-mın Kıpçak küüyündän geçmesi çok meraklı laflar çıkarmıştı hem milleti türlü düşünmeklerä koymuştu. Kıpçaklılar may birisi dünnää kadar maşına yokmuş gördükleri. Bu olay hepsindän çok meraklandırmış küüülü küçük uşaklarını. Onnarın ömürünä aklı-

da kalmış bu ansızdan peydalanan tozlu küü yollarında yalabık kara avtomobili hem onun içindä gelän gözäl giimni zaabiti, ani lafettiydi onnarlan o dildä, nicä kendileri evdä lafedirdilär. Bölä da yoktur işidildi, ki yabancıdan geleñnär gagauzça bilsinnär.

Te ne söleer avtomobili yakın görennerdän birisi: „Taraklı yolunda, ani bizim küüyün ortasından geçer, primariyaya dooru işidildi bir fasıl uultu hem kalktı gökä toz. O saat bizä büyüklerdän birisi söledi, ki bu olmalı Türkiyenin ministiri geler. O Bukureştä ambasadormuş hem taa dedi, ani bu adam lafedirmiş bizim gibi türkçe. Gürültü yaklaştı. Biz gördük kara yalabık maşınayı yanımızda. O diil ölä pek hızlı ilerledi küüyün ortasına. Biz kaçarak tozlu yoldan kopuştuk ardına. Maşına duraklandı bizim küüyün Büyük sokaanda primariyada. Burada indi maşınadan zaabit da girdi içyanına. Tezicik avtomobili sardı insan, ilkin biz, uşaklar, sora sansın erin içindän topladı çokluk. Ozaman enez yakında şkola da kolvermişti uşakları. Onnar da dokuma korafli çantacıklarlan açardılar aazlarını maşınaya. Dolaydan hep taa gelirdi kaçarak küçüklär hem büyüklär. Baktım birkaç kişi vardı bizim leülürin da maalesindän. Ter-su içindäydilär, kaçmışlar sansın kimsa koolamıştı onnarı. Bizim da maalemizdän hep taa gelirdilär kaçarak insannar. Arizan İonnarın yanında da kimsa sanmıştı kalabalık toplanêr yangına da hızlı gitmiş çannarı çekärdi. Çıkmıştı bu çan sesinä popaz da durgutmuş o Makriükilerin şaşırılmış olan çancısını. Maşınanın yanında insannar hep taa itirişeräk yaklaşırdılar görmää görölmedik işi. Kıpçaan şkolasından bir üüredici da romın, Kostantin Kojan da alatlan gelmişti görmää maşınayı. Onun karısı bizim Kıpçaklı Doamna Oli da oradaydı. Onnar bu adamın gelmesi için işitmişlär Taraklılı preytordan. Kojan da söledi insannara, ani bu ministirin adı Tanrıovermiş. Sora taa bir adam yaşlı söledi bu ministirin adını. Ona da küü poştacısı Radi Angilçov söylemiş çünkü gazetadan okumuş. Orada kalabalıkta taa lafedirdilär, ki büünkü Türkiye başkanı prezident Mustafa Kemal-artık Türkiyei demokratiya yollarına koyarmış, çünkü o da tezdä gezeceymiş gagauz küülerindä...

Kalabalıktan bir başkası karşı söledi o çok lafedenä. Deer „Nändan sän bilersin Türkiyenin başkanını?“ „Onun adı Atatürkmüş. Bolgradta radioda da söylemişlär“... „Ölä ba, bän da işittim, ani o Türkiye başkanı pek sevärmış ömür dünnääyın türkçe lafedän insannarını hem bizi da burada Bucakta yaşayan gagauzları. Te bu

adam da, ani bizä geldi büün, te ani bizim küü başınnan lafeder Türkiye prezidentin yollanmasıymış...” Başkası sorardı: „Çok mu o duracak bizdä?” – „Neredä konak olaceymış?”-hem başka taa işlər lafedirdilər.

Primariyanın izmetçisi Dimitalinin Todur söledi, ani bu adam bizdän Dobrucaya gideceymiş orada türk soylarımıza...

Hepsindän çok merak gösterirdi uşaklar. Onnar itirişeräk so-kulurdular da diyärdilər maşınanın tekerleklerinä, kokardılar onu, çünkü kokarmış gaza. Ornik Todur baardı biraz onnara, korkardı bu kalın üzlü şımarıklar bozmasınnar käämil gözelim maşınayı da gülüntü yapsın bizi dünnääya...

Bu arada işini içerdä bitirdiktän sora musaafir primarlan çık-tılar içerdän. Birisi büyüklerdän sölärdi, ki biz yoktur bölä maşına gördüümüz. Adam başladı bizimnän türkçä lafetmää. Hepsi şaş-beş kaldılar. Sanki neredän bu gözäl giimni adam bizimcä türk dilindä lafeder? O danıştı insana:

– E siz, büyüklär da mı yoktur gördüünüz maşına?

– Yoktur, Kıpçakta bölä maşına seftä göreriz, – dedi bir yamalı donnu uşak.

– Biz seftä bölä göreriz. Taliga beygirsiz! – girdi lafa bir en şeviklerdän çocuk Hacı Kirçuların Kolisi.

– Bukureştä bölä çok maşına var, – dedi Tanrıover da o suvaz-ladı Kolinin kara saçlarını.

Tanrıover baktı hepsinä uşaklara da sordu:

– E siz okula gidermiysiniz?

– Gideriz, sade te o Zıma Vanicik hep atladêr, – dedi Çekirlerin Pavlicii.

– Saa olasınız, büyük çocuklar olasınız. Hepsiniz okula gidäsiniz da islää üürenäsiniz! – söledi o kalabalaa da oturdu maşinasına. Küçüklerdän birkaçı baardırdılar:

– Pindiriniz maşınanın içini görelim!

– Alınız bizi da! – Koli Gaydarcı dedi.

Hepsi başladılar gülmäü bu meçiklilerä. Ambasador da güleräk söledi:

– Gelän severä sizi da alıp çekendirecäm. – O başladı elini sal-lamaa bizä, demäk kalalım saalıcaklan, da ilerledi büyük sokakça Kobeyä dooru. Biz, bir sürü uşak, kaçtık maşınanın ardına, ama o hızlandı da braktı bizi, Kıpçak meçiklilerini, toz-duman içindä.

Evlerimizä etiştinyän da işittik, ani analarımız-bobalarımız da başka aksakallar da lafedärdilər Türkiyedän gelän, bizim dildä lafedän musaafir için. Kimi yaşlılar artık çok işlər bilirmişlər bu zaabit için, ani o gagauzlara hısımmış. Büküklerin lafına, bizim maaledä ani toplanmıştılar, karıştı benim bobamın bükük batüsü da Panayudun Miyal. O başkalarına bakınca taa çok kıyat bilirdi, nezamansa dört klas şkola başarmıştı. O söledi, ki bu ambasadorun adını okumuş gazetalarda. Ona denilirmiş Gabdulla Suphi Tanrıöver.

Taa 1918-inci yılda rus askerlerindän bolşevik hamazlayıcıları çekinirkana Basarabiyadan, kendi saklı işlerinä deyini „çengelä” almıştılar boyar soyundan Kanazerli Tanası. O uyardı Leninin sinircilerinä, saklı işlemää. Açıan onların politikası lafta boyarlara karşı gidärdi, ölüsüyä düüş götürürdü, kimsey şüpelemeyecydi, ani bir zengin boyar saklı kendikilerinä işleyecydi karşı. Bu türlü satıcı ikiüzlülük kullanırdı taa duumasından komunizma ideallarınnan saklanan „uşak sevicı” proletar sinircileri.

Tanaslan sözleşmektä bu şüpele „dostlar” hızlandırdılar bükük avtoritetli olan insan arasında, zengin gagauzu Kanazerliyi yapsın elindän gelän izmetleri, ki Basarabiya taa tez boşansın romın hem nemtä, çengini götürän boyarlardan.

Tanasa kendinä da uyardı bu türlü politika, neçin ki onun milleti, gagauz halkı, bu türlü vardı nasıl yaklaşınsın kendi serbestliinä. Eer centkän sora Basarabiya olmarsa baalı ne Romıniyaya, ne Alamaniyaya, ne da Rusiyaya...

Tanasın bolşevik saklıcılarınınan dostluu başladıydı ansızdan, kendisi da o baştan hiç duymadıydı, ki girdi bir ilmek içinä. Ama hepsini annadıynan, o yaptı kendini, ani çok kayıl çalışmaa, izmeti için hiç bişey istämemää. Ama şindilik duruma saabıydı bolşeviklər. Bu üzerä o taa tez sattıydı bütün topraklarını hem başka varlıklarını Bucakta da erleşti İsmail kasabasına. Burada yakışırdı kendi kızını da politika işlerinä yannaştırsın. Uşakları da, Tanasın esabına görä läüzımdı ölä çalışsınnar, nicä kendisi, ki gagauz halkına yaklaştırsınnar bir kendibaşmalık.

Tanas bilirdi, ani onun „dostları” çok kurnazdılar, ama akıllı çalıştıynan, onlardan inan kazanıp, vardı nasıl gagauz halkının da çoyunu problemnerini yola koymaa. Bu türlü nasıl da sımarladıydı Tanasa bobası, onun işi, yaşaması artık aldıydı yolu ilkin kendi halkına izmet etmää.

Yıllar geçärdi. Dünnäda toparlandıydı İkinci Dünnä çengi. Oydu taa pek kannı hem taa pek cellat İlk çenktän. Front geçtiydi Basarabiyadan. Bucak kalırdı az zararlı, ama halkımız, Basarabiya bir yıl (1940-1941) bolşevizma altında bulunup, enidän romın boyarlarına çıraklaa düşärdi. Sıradan insannar, topraksızlar en büük zorları çekärdilär. Çoyu gidärdilär Prut derenin ötäyanına iş aaramaa, ama taa çoyunu alırdılar askerlik izinnerinnän konçent-rariyalara. Canavar Antoneskunun cenk intereslerinä bombalar altında, Ploeş taraflarında petrol çıkarmaa. Neçinki Antonesku sattıydı Romıniyayı Gitlerin nemçelik tarafına. Rusiya da Angliya Amerikaylan barabar düüşärdi nemçeyä karşı.

Bakmadaan, ani bizim taraf Basarabiya kalırdı romın kuvedi altında, frontlar da uzaktaydılar, Moskova tarafından rus şpionnarı Moldovada vıyıldardılar, işlerini çok saklı yapardılar nemçelerin kuvetlerinä karşı.

Kanazerli Tanasın büük kızları artık evlendiydilär da yaşardılar aylelerinnän çok uzak Rusiya topraklarında. Onnarın yı-rakta kalmasınnan kaybelirdi baalantıları Gagauziyaylan kendi milletinnän, kendilerin uşakları evlerindä lafedirdilär rus dilini, nicä anaları konuşurdu kendi rus adamnarınnan. Basarabiyada yaşayan Kanazerlinin bütün umudu kalırdı küçük kızında Paşidä.

Tanas Kanazerli kendi gagauzluk naşional politikasına görä terbedärdi Paşiyi. Ama neetin kökünü taa açıklamadıydı, brakardı kızı taa derin bilgi alsın, taa derin yaşamayı annasın, politikayı kendi tanısın. Bu üzerä boba yolladıydı genç Paşiyi Bukureşä, bakmadaan, ani bu kannı cenk vakıdında naşionalizmaylan "has-ta", Bukureşta zordu gagauz uşaanı üüsek lişeylerä erleştermäa. Kanazerli bulduydu türlü dooruluklar da Paşi erleştiydi Bukureşta üürenmäa. Uşak çok islää bilirdi romın dilini, üürenmäk ona kolaydı hem çok sevdiydi merkez kasabada bulunmayı.

Yazın kanikullarda geldiynän Basarabiyaya, genç student çok meraklanırdı tabiyatlan, çalışırdı derindän tanısın kendi gagauz halkını, köklerini da bu üzerä 1943-1944 yıllarda yazın yaptıydı Basarabiyada gagauz küülerinä maasuz gezilär, küülera: Tatar Kıpçak, Kobey, Çadır, Valkaneş, Çeşmäküü, Baurçu, Beşalma, Kongaz, Bolboka, Tomay, Dimitrovka...

YANGIN İÇİNDÄ

“Gagauzların kaderi” povestindän fragment

1944-üncü yılın güz aylarında Bukureşin hem Ploeşin havalarında başladıydı peydalanmaa üzlärlän uçak sürüleri. Çerçil hem Ruzvelt karar almıştılar bombalamaa Romıniyanın petrol kaynaklarını hem önemli fabrikalarını, neçinki onnar yardım edärdilər gündüusu frontunda nemtenin askerinä. Hem bombalamaklan panika korku ekmää da butakım hazırlamaa Romıniyanın Gitlerdän ayırılmasını. Uçaklar peydalanırdılar belli saatlarda, sora Bukureşin üstündän geçip, Ploeşä etişip, başlardılar bombalamaa. Bu uçak seferleri çirkin korkudurdular insannarı hem taa çok Romıniyanın başlarını. Yabancı uçakların gelmesindä tisi sirena sesleri, radiolardan korkunçlu izinnär, komandalar (“Saklanın! Sokaklardan kaçınız!”). Birkaç zaman uslu duran Bukureşi çıkarırdılar usluluktan, yapardı onu front kasabası. Bombacılar sansın çoktan bilirdilər, neredä Romıniyanın en önemli cengä çalışan obyektleri da taman onnarı bombalayıp, yıkıp yakardılar, kırıp dökülürdü o erlär, ani en çok nemtenin front faydasına çalışırdılar. Bomba atıcılar kırıp, bozup, yakıp uçardılar hiç bir da cezasız evlerinä, neredän geldiydilər. Bu bombalamaklar çevirdiydilər bütün Romıniyanın yaşamasını tersinä...

Romıniyanın asker küvetleri hem nemtlerin uçaklara karşı topları kezleyip patladardılar, ama hiç bir dä uçak düşürämäzdilər, neçinki uçaklar gelirdilər okadar yukarda, nereyä ne romın topları, ne da nemtenin antiaerian topları etiştirämäzdilər kurşun. Bundan başka, yabancı eraplannar okadar çoktular, ki onnara savaşannar urmaa hiç bilmäzdilər, angısını keezlemää da taa çok patladardılar boşuna, sade başlar sansinnar deyni, ani onnar cenk ederlär.

Bu türlü tisi zamana bakmadaan, bukureşli zenginnär, üüsek zaabıtlär yaşardılar kendibaşına kasavetsiz. Onnara cenk tä diildi cenk, ateş tä diildi ateş, korku da diildi korku...

Paşı yaşardı Bukureştä bobasının bir dostunda konakta, bir romın kızınnan Aurika adında. Bu kızlar ikisi dä gençlik gibi gözäldilər, akıllıydılar, sansın benzärdilər da biri-birlerinä. Onnarın gençlik simaları, yakışıklı boyları hem gözäl üzleri sansın hiç yaraşmazdılar bu tisi cenk kannı zamanına. Bu uşakları tabiat yaratmıştı usluluk, baarış hem sevda için. Onnarın yaşları da artık basmıştı delikannılıın başlantısına, dolmuştu onaltı da gidärdi

onediya. Onnar liqeyda uüenirdilär bir klasta, kimi günü uroklar olmazdılar, bombalamak beterinä, ozaman kızlar kalırdılar evdä da barabar korku çekip titirärdilär, sayıklardılar, acaba angı günün birindä onnarın da tepesinä düşecek bir şaşkın bomba da süünecek genç yaşamaları, nasıl hergün süünürdü başka binnärlän kabaatsızların yaşaması bu kör, kimseyä läözımsız, cenktä... Ama Allah koruyurdu da gençlerin evinin üstünä günnär boyu, aftalarca bombalar düşmäzdi. Uultular, sirenalar, gümbürtülär gelip geçärdilär, ama Paşıylän Aurika korkulardan çıkıp saa kalırdılar. Hem nasıl bu dünnä işleri – herbir işlerä var alışmak. Kızlar da bu inanılmayacak belaya başlardılar alışmaa, gümbürtülär da, korkular da kızlara sansın artık okadar tıtsi gelmäzdidilär...

Birgün kızların peydalandı ansızdan bir dostu. Aurikayı çoktan tanımıştı garda regaladan bir ofiğer. O bir avşam getirer kızlara bir gözäl kıyatta kınak basılı teklif. Çünkü cumaa ertesı avşamnen saat altıda gelsinnär Kurtea Regalanın salonunda bal olacek...

Paşı başladı düşünmää, sanki nasıl bal var nasıl olsun bu ateşli zamanda, açan dolayda yangın, göz yaşları, korkular hem zeetlär, dolayda patlamakların sesindän uşaklar raat uyuyamêrlar, toplar patlêrlar, kabaatsız cannar kaybelerlär... Ama onun bu düşünmeklerini kestirdi Aurika deyeräk:

– Mari sevgili druşkaçım, cenktä da yaşamak durmêr. İnsannar bir yanından ölerlär, öbür yanından duuêrlar, ama düüs da arada gitsä, onnar läözım buluşsunnar, sevsinnär, evlensinnär, te neçin şaşma... Hadi gidelim bala.

Aurikanın teklifinä Paşı kalmadı gamsız, kayıl oldu. Bezbelli, gençlik duyguları üst almıştılar. Kızlar çıkardılar valizalarından eni fistannarını, astılar boncuk, küpä hem başka kadın gözelliklerini, buldular zamandan saklı parfüm damnalarını da çıktılar merkezä.

Kurtea Regalanın girişindä onnarı koruyucu durguttu, teklifi okuyup, dedi biraz dursunnar. Bu arada nöbetçinin yanına geldi Aurikanın tanınmış ofiğeri. O hiç bir problemsiz geçirdi kızları balaban taş aullu kurte içinä, gittilär bir kilometraya yakın dibä da kolverildilär çok elektrikali derin şafklı bir er altına, bunkerä. Burada vardı bir gözäl yalabık parketli erlär şılardılar. Publika çok gözäl giimni bir tarafta, laflaşirdılar, vardı çok poyulu ofiğertlär, orta yaşta kadınnar, ama Paşinin hem Aurikanın akrannarından yoktu kimsey. Kızlar sakına-sakına yaklaştılar kalabalaa. Publika

osaat onnara baktı, ama biraz taa sora iki genç oldular ölä seçil-medik, nicäydi kalanı da bala teklifedilmişlər...

Çaldı muzıka, gözäl bir muzıkaydı. Paşı sanırdı, ki bu muzıka işidiläydi Bukureşin sokaanda, ya bir açık insan arasında, titsi kannı cenk durmasında, insannar taş ataceydılar bu şennäa, ani benzärdi cumaa karannında gamsızlık konuşkasına. Ama bunkerdä bu muzıka işidilirdi sade seçilmişlerä, kimä cenk ta diildi cenk, ateş ta diildi ateş, korku da diildi korku... Paşiyä, ani terbedilmişti dorulukta hem ani rız duygusunu kazanmıştı anasından, bobasından, bu balda durumun bulunması korkunçtu, sansın istedi bir türlü saklıdan çıkıp sauşsun, ama bu türlü sauşmak yoktu nasıl olsun. Lääzımdı oynamaa ölä, nicä çalardılar. Bu takım Aurika hemi Paşı yavaş-yavaş karıştular gamsız kalabalaa, ama dans çekettiynän onnar oyuna girmediydilər. Aurikaylan Paşinin yanına geldi tanınmış ofițer da onnar üçü başladılar lafetmäa... Dans gidärdi şen, ilin, gözäl, sansın dünnäda, hiç yoktu ne cenk, ne kahır, ne bomba atıcı uçaklar. Dans durgundu, oyuncular çekindi zalın duvarları boylarına. Muzıka ansızdan başladı tuş çalma, diptä kapuda peydalandı iki sıra altın poyulu ofițerlər. Paşıylän Aurikanın yanında ofițer söledi, ki "Majestatea sa Karol geler!" Hepsi bakışlar dikildi diptä kapuya. Padişah soldatça adımnayarak girdi zalın ortasına. Hepsi düüyärdilər auçları. Muzıka geçti dans havasına da Karol aldı bir kadını oyuna, ilkin sade o dönärdi ortalıkta. Bundan sora girdilər oyun çevresinä taa başkaları da, dönmək girdi kendi zakonnarına. Sade Paşıylän Aurika dansa girmedilar, dururdular bir köşedä. Muzıka durdu, oldu aralık. İzmetçilər tepsilerdä ikram edärdilər oyuncuları türlü mezelärlän hem şampan şaraplarınınan. Aurikanın tanınmış ofițeri söledi, ani o ister oynasin Aurikaylan, ama yakışmazdı Paşiyi yalnız brakmaa. Taa söledi, ki bu balda kim da sizi dansa çaarmasa teklifi lääzım mutlaka kayıllıklan kabul etmäa – vazgeçmäa tekliftän kesin olmaz.

Muzıka genä durdu da Paşıylän Aurikanın yanına toplandı üüsek çindä ofițerlər. Aurikanın dostu tanıştırdı bu genç utancak kızları onnarlan (genç ofițerlärlän). Birda bu cevreyä denänmedik yaklaştı kendisi padişah Karol da. Ofițerin annatmasından Karola etişti, ki bu kızlar bala seftä geldilər, ki onnar üürenerlər filanfişman lițeydä, kendileri hiç diil Bukureşli, ama onnar gelmä uzak provințiyadan. Karol adetinä görä enilerä bir komplement attı, söledi, ki bal bölä kızlarlan çok taa meraklı olêr, sora verdi

elini Aurikaya hem Paşiyä. Kızlar bu hatırı beklemäzdilär. Paşi savaştı uslansın da göstermesin, ani çok sıkılêr, ama istedii gibi olmadı. Karol aldı kızın elini da şüpesiz duydu, ani o titirärdi. Bu arada muzıka kopetti dans havasını. Aurikayı aldı oyuna onun tanınmış ofiteri. Paşinin da önündä iildi kendisi padişah Karol al Doilea – sayılêr teklifedärdi kızı oyuna. Elbetki, Paşiyä yoktu ne düşünmää, kız sakıntılıktan bilmäzdi ne yapsın, geçti Karollan ortalaa – hepsi er yaptılar onnara. İlk dönemeçtä Paşi duyamazdı diz kapaklarını, onnar sıtmalı gibi titirärdilär, dili tutulduydu, ama kız sıktı kendini da bir soruşa “da” dedi. Belli diildi uygunmuydu bu “da” padişahın soruşuna osa diilmiyidi. Bu oyun Paşiyä çok uzun göründü, ama sonuna dooru kız aldı kendini elä da tutardı muzıkanın taktını. Majestatea sa duydu kızın sıkıntılını, annadı onun kefini da pezevenk, eski kadın popazı, istedi kabartsın uşaa deyeräk: “Bine, bine, bravo, yaka aşa!”...

Dans durdu, Karol Paşiyi geçirdi orayı kadar, neredän aldydı da deyip “Mersi”, gitti öbür ofieterlerin yanına. Paşi oturdu erinä, yanına geldi Aurika da oturdu. Baktılar biri-birinä, bilmäzdi, ne lafetsinnär. Paşi duva edärdi, bolay onu başka kimsey alma-sinnar oyuna da o olmuş işleri biraz aklından geçirsin, kantarlasın. Ölä da muzıka bir uzun susmak yaptı. O teklif etti Aurikayı gitsinnär tualet odasına, ama aralarında hiç bişey lafedämedilär. Kalırdı olmuş işleri evdä lafetmää.

Taa bir-iki saattan sora bal sona erdi, musaafirlär daalıştılar. Aurikayı hem Paşiyi geçirdi dışarı tanınmış ofieter, çıkarıp kızları nöbetçinin yanından, oturttu onnarı bir taksi arabasına da yolladırdı evlerinä. Kızlar gamsız şennikçilerin durmasından çıkıp enidän daldılar karannık cenkli kasabasına, neredä işidilirdi siirektä bir tüfek patlaması hem aaç gezek köpeklerin sızlaması...

BİZİM KOMRAT

Var Gagauziyada birkaç kasaba, ama onların arasında Komrat ayrılmış, neçinki o bütün var Gagauz Avtonom bölgemizin baş kasabası, merkezi.

Komratta bulunêr Gagauziyanın Başkanatı hem başkanı. Hep Komratta toplanêrlar Gagauz Erin halk deputatları, onnar yaşmakta ilk seftâ serbest seçimnârlen ayrıldılar da düzdülâr “Halk topluşunu”. Bu Topluş var Gagauziyanın en üüsek buyuruculuk hem kullanmak organı, o kabuleder erindeki zakonnarı. Halk topluşun oturum evinin örtüsü üstündâ hem başkanatın evindâ hojma saurulêr Gagauz Avtonom bölgenin üç renkli bayraa.

Komrat diil okadar büyük, nicâ başka anılmış devlet merkez kasabaları, ama o bizim Bölgenin insannarına deyni beenilmiş sevgili kasaba. Komrat için bizdâ türkülâr çalınêr hem şiirlâr yazılêr. Gagauziya ayırı status kazandıktan sora, gagauzluk hem bu sırada Komrat kasabamız da artık bütün dünäädâ bilinir. Komrata gelir yabancı devletlerdân delegaşıyalar, iş adamnarı, prezidentlâr. Komrata Gagauzistana birkaç kerâ oldu gelir büyük hem zengin devletin Türkiyenin prezidenti Süleyman Demirel. Gagauz Avtonom Bölgesi yaşêêr kendi ayırı baamsızlık statusuna görâ, onum teritoriyası var Moldova Respublikanın bir ayrılmadık payı. Gagauziyanın Halk topluşu hem Başkanatı Moldova Parlamentosunnan hem prezidentinnân çalışêrlar annaşmakta hem dostlukta.

Komrat Gagauziyanın diil sade politika hem buyuruculuk merkezi, ama o kultura tarafından da bizdâ önderci. Burada açıldı Gagauziyada ilk Devlet Universiteti, enidân açıldı da işleer pedagogi okulu, ani varmış Komratta taa çoktan, geçân ondokuzuncu asirin sonunda, burada işleer orta şkolalar, ginmaziyalâr, uşak başçeleri, var istoriya müzeyi, basılêr gazetalar, kıyatlar, işleer erindeki radio hem televizıya.

Son zamannarda Komratta alış-veriş işleri da başlêêrlar ilerlemää: açılêr eni tükännar, restorannar, barlar. Komratın mal bazası izmet eder bütün Gagauziyanın dolaylarına. Bütün, açan bizim kendibaşınalı ekonomikamız gücülâ ilk adımnarını yapêr,

bizä başlêêr gelmäâ yabancı zengin iş adamnarı da para yattırêrlar bizim gospodarlığımıza. Halk topluşun, Başkanın hem halkın önündä var çok zor problemlär. Onnar peydalandılar nicä da başka devletlerdä hem bölgelerdä eni panayır ekonomik sisteminä geçmektä hem derin demokratiya reformalarını yapmakta.

Sanêrız, ki Komratın hem Avtonom Bölgemizin büyük şanlı gelecää var, neçinki gün-gündän belli olêr demokratiyanın kaavileşmesi hem ekonomikamızın da yavaş, ama güvenli kalkınması..

BÜÜMNÄR, HAYVANNAR, KUŞLAR HEM BİZ

Yaz zamanı. Çıktık küüdän, bakêrız dolaya da göreriz, herersi düzlük. Yollar boylarında görünür dizili ceviz, salkım ya kavak aaçları.

Onnarı insannar dikmiş. Göz atalım biraz uzaa, orada görüner arpa-booday tarlaları, ekinnär başakta. Lüzgär ekinnii dalga-dalga, nicä denizi, çalkêêr. Gideriz taa ileri, önümüzä sıraylan dizili meyvalık fidannarı (alma, armut, şefteli, kirez). Onnar da güür eşil gözümüzü alamêêrız kırmızı yanaklı almalardan hem turuncu-sarı şeftelilerdän. Sora bu meyvalık başçesinin öbür kenarında baalar çekeder. Sıralarda dikili beton direklär, onnar gözäl kireçli, gerili tellerdä da baalı sık yapraklı eşil çotuklar. Bu gözäl baaların öbür ucu görünmeer: ne büük, ne zengin masiv!

Gececek birkaç gün da bu kırlardan insannar başlayacaklar büük bereketi toplama. Çotuklarda üzüm pandalları olur birär kila çeksinnär, tenelär iiri, erik gibi. Buradan tonnarlan üzüm gidecek şarap hem şıra fabrikalarına. Tarlalardan boodaylar, papşoylar gidecekler ambarlara da olaceklar insannara hem hayvannara imeelik. Te bu kır bizim tarafımız, duuma erimiz, adı onun BUCAK.

– Evel da buraları sanki böläymiş mi? – sorêr bana yolcu kafadarım Örgü Todoroglu.

– Yok, – deerim bän, – birkaç üz yıl geeri bu kırlar bomboşmuşlar, bu düzlüklerde lüzgerlär çorbacıymışlar, yaşayan insan pek azmış. Gengerlık hem sütleeniklär içindä oyanda-buyanda bir tavşanı, tilki, yabancı olurmuş görünsün. Ama kır, bir çöl uva gibi, hiç bir fidansızmış, daalısızmış. Toloka hiç zamandan dürtülmedik sürülmedikmiş...

– Ama şimdi, ne gözellik! – şaşêr uşakçasına benim yolcum Örgü.

– E'betki, şimdi kırın üzü heptän enilenmiş, fidannar, baalarlar, ekinnär, meyvalık başçeleri-hepsi bizim insanın zaametinnän, terinnän etiştirildi.

– Batö, – dedi ansızdan bana Örgü, – ya seslä bir pıtpıdik işidiler!

– İşiderim, işiderim. Duralmı uslu da sesleyelim onu. Durduk. Uzaktan, arpa tarlasının içindän, işidilirdi:

– Pıt-pıdık, pıt-pıdık, pıt-pıdık...

– Beki turalım bu küşçaazi? – sordu Örgi.

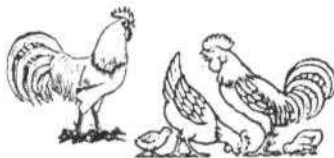
– Olmaz, – dedim bän, – bu bizim taraflarımız dolu türlü kuş-larlan, var pıtpıdıklar, civırlıga kuşları. Kışın bizlerdä kalêrlar saksannar, gargalar, toylar, saçak kuşları hem başka. Onnar hepsi faydalı bizä. Evel varmış taa da çok türlü kuşlar, ama onnarın kimisi insanın çiftçilik işlerinnän ürkünmüşlär da gitmişlär sular boylarına, uzak daalara...

– E siz dediydiniz tavşam, tilki varmış, onnar neredä kaldılar?

– Onnar şimdi da var, ama bu yaz ortasında onnarı karşı gelämersin. Burada yaban hayvannarını olur taa tez kışın görelim. Ama şimdi te karşımızda çayıra inelim. İndik, çöşmä yanında, tıynaan boyunda, bir büyük siirek hayvan yatırdı. Onnar üülendä su içmiştilär da dinnenirdilär.

– Ne çok inek, dana var! – şaştı Örgi.

– Bunnar da bizim Bucak tarafımızın zenginiiydir. Zamandan dedelerimiz da, büünkü gündä da gagauzlar hayvancılıklar zanaatlanêrlar. Te bak karşıda, yamaçta, turla görünür, orada çobannar koyunnarı saayerlar... Bu topraklarda bizim insannar inek, koyun, keçi hem başka ev malı büüderlär. Onnardan gelir imeelik, et, maasul (süt, piinir), bundan başka, giyim için yapaa, deri hem da topraa işlemää deyni çekici mal; hep onnardır, bizim arkamız. Ama diil sade bizdä, bütün dünnäda da büümnär, hayvannar, kuşlar hem biz, insannar, biri-birimizdä sıkı baaltyız. Yaşamamız mutlu olur sade birerdäysäk.

DEMİRÇU

(Saga gagauzlar için)

İlkyaz açıldıydı vakıtlar, taa martta başladıydı olmaa islää ha-
valar, kış kaarları da, göz görä-görä, kaybelirdilər, kır yollarında
çamur artık azalırdı, ama küü içində başladıydı toz da bulunmaa.
Güneşti, sıcaktı, kuraktı. Erken sıcaklar hızlandırmıştılar toloka-
da çimeni, zerdeli aaçları hem kirezlär ölä vakıtlar hem birdän
açmıştılar, ki meyvalık başcaların yanından geçärkän, aaçlara ba-
karsan, gözlerin kamaşırdı, nicä ilk kaardan.

Kır işleri sıkıştırırdılar çiftçileri, baalarları kesmää hem kaz-
maa, arpa, booday, semiçka hem başka işleri ekmäa. Hepsi insan,
kırılmış gibi, savaşırdı vakıtlar toomu erä koysun. Şen ilkyaz çı-
karmıştı olan-bitän insanı bordeylerdän, içerlerdän kırlara, toprak
işinä. Birkaç gündä çoyunun artık kendi işleri bitärdi da insannar
bu çok iş aazında artık düşünürdülär, taa neredäsä, çalışıp, bişey
kazanmaa. Ama bölä bir kazanç olurdu versin sadece boyarda
gündeliklän işlemäk, başka iş eri dolaylarda yoktu.

– İştittim, mari kuma, –dedi bir biyaz modalı karı öbür kara
çemberliyä, – boyarda çıkmışmış çok iş, acaba aslı mı? Varmış
baalar kesmää, çırpı çıkarmaa, baalamaa, topaç ezmäa.

– İştittim bän da, mari, aslı, olmalı. Geçti pazertesi bizim o kenar
maalesi hepsi gittilər, ayol, pak ev kapamayca, uşaklarlan, varmış,
kennu, uşaklara da iş.

– Ölä deerlär, iş çokmuş, ama boyar pek kötü doyurmuş iş-
çileri. Te Paçıkların Demirçusu, bilersin nasıl kaavi hem büyük
adam, hiç doyunmazmış. Vazgeçirmiş çünkü ödektän da, kayıl-
mış işlesin buvaz tokluuna, sade versinmişlär doyunca hem taa
islääcä imäa. Bölä iş varmıdır işidildii, mari? Birkaçı taa bölä çe-
kettirecek da kalanına da başlayacaklar ödek vermemäa.

– Sade bu bizä etişmeer. Ama bu da şakamıdır, mari, işlesin
adam aftalarlan hep yarım karnıyan, Demirçu sa nasıl büyük, ka-
avi adam! İşlemäa en aar erä onu koyêrlar, sora da çok iyirmiş.
İyecek zer, işinä görä adamın imesi da.

Boyarın da o kopoyları gülmäa alırmışlar çocuu: çıkarmışlar
ona ad “boyar ooluymuş”, neçinki boyardan evä gelmezmiş.

– Năbaceydı evdä, ačan bir kül örtülü bordeydän kaari yok
bişeycii. Ani var bir laf “Ne uşak, ne karı, ne toprak, ne darı”.

-- Biz da gelän aftaya gidecez boyara. Evdü işlerimizi şansora başardık. Anı haylak, açlık çekecez, taa islää orada karnın ötaabeeri tok olur hem nekadar da az ödesinnär, hep birkaç gümüşçük yoka benzemär.

O cümertesi hem pazar günü avşamadan çoyu küülü insannar ulam-ulam kazmalarla, diirennärlän omuzlarında gidärdilär boyara işä. Küüdän gündelikçilär adımnardılar yayan. Gidärdilär işä kızlar, çocuklar dooru horudan yalnayak, alatlan, kaçarak sirtlarına birär ruba kazanmaa, açlıktan kurtulmaa.

Hava kuraktı, kimsey taa aalaşmazdı, ki er kuru, kıştan tau taa etiştirmediydi kaçsın, ama ilkyaz yaamursuz çekedärdi, da bu iş şüpelendirirdi küülüleri: acaba genä dönmeyecek mi o ktlık yıllardan birisi... Ama pazertesi sansın dünnä ansızdan diişildi. Taa sabaaländän koyu kara bulutlar göründülär poyrazda, taa sora okadar hızlı, üüşüp, sardılar gökü, ki sansın onnarı atlı koolardılar geeridän. Üülendä gün artık heptän görünmäzdi, esärdi bir keskin suuk lüzgär, angısı adamın içinä geçärdi.

– Mari, naşey bu olsun? – sorardılar biri-birinä boyarın işçileri.

– Görmermiysiniz, – cuvap edärdi başkaları, – kış geeri döner...

Salı hem çarşamba günü kırda artık zordu işlemäa. Gök durmamacı pufkurardı suuk lüzgärlän karışık bir ufacık, keskin çıvgın. Baalarlardan üzlärlän işçilär hızlandılar boyarın konak evlerine. Hepsı insan, yaş hem donuk, kuytu aarardılar, biri-birinä soku-lurdular. Kimisi haylaklıkta savaşırdı birär cümbüş atsin, ama kimseyi güldürämezdi. Gündelikçilerä vardı nelerä düşünmää: işlenmüz günnerdä boyar insanı taa da prost doyururdu, sonunda da bu günnerin imeli için ödektän kesärdi. Bunnar, deyelim, hadi, son iştilär, ama kâr te şindi donuk, titireyän insannara kuytu etişmäzdi. Çoyu artık yaamura, bişeyä bakmadaan, kapanırdılar ev yoluna. Kimisi kalırdı sayvannar altında gecelemää, umut ederäk, ki tezdä hava düzelecek da iş enidän çekedecek... Ama cumaa günü ufacık yaamur oldu taa iiri, lüzgär hızlandı, oldu taa suuk. Bulutlar artık belli diildi neredän nereyä giderlär, onnar sansın hep taa erä yaklaşırdılar hem, hızlı gezeräk, karışırdılar aşaa-yukarı, saaya-sola. Bir iş belliydi – işçilerin aftası şansora kayıptı. Yaarına cumertesi, iş olmayaceydı, ortalaa da girirdi pazar, hem pazardan sora da belli diildi, olacek mı tezdä kır işi. Lääzımdı taa tez varmaa evä, yakmaa fırına birkaç tezek da, yısınıp-kurunmaa,

taa suuklamak hastalı kazanmadaan. Lääzımdı gitmää, ama ev yıraktı, yolda da, durup-dinnenmää, kuytulanmaa er yoktu. En ilkin, düz yola çıkınca, vardı geçmää bir çayır, angısı genişti beş-altı kilometra hem taa islää kurumamıştı ilkyaz kaar sularından. Çayırın öbür kenarında vardı demir yolu, onu aykırladıynan, yol uurardı dik bayıra, angısının yamaacında bulunurdu çobannarın tırlası. Boyara gidän-gelän dilenirdilär birär kıymık piinircik, kimisinä, bekim, düşärdi bir auç nur, ya da bir parça sıcak marmaliga, sora onnar bakardılar ileri yoluna. Evä dooru gidennerä önnerindä vardı taa üç derin kulak geçmää da ondan sora çıkardılar ev yuvalarına.

Büün da bu pek zor yaamurlu gündä işçilerin aklı gezärdi bu ev yolunda, düşünärdilär, nasıl çayırı geçeceklär, sora tırlada dinneneceklär, sora ilk çukur, ikinci... üçüncüyä geçtiynän, artık küü görüner, say, ani artık evdäysin. Birinin zavalıların akıllarına gelmäzdi, ani bu çukurlarda şindi gidärdi adam boyunca seliär. Da te, taman butakım hatalı kantarlı zamanda kimsaydı çaardı:

– Dostlar, taa çayıra su inmedään, haydiin evä, zerä sora aylarlan buradan çıkamayacez.

– Haydiin, kardaşlar, zerä necäüz kazandık, onu da burada iyecez, – dedi taa bir kişi da tez başladı çarklarını giimää.

– Demirçu be, hazırımısın? – sordu o kişi, yaş erdän kalkarak.

– Hazırım, Tänä-aga, – cuvap etti balaban, geniş arkalı Demirçu, o vardı bir otuz-otuzbeş yaşında adam. Te buyudu Demirçu Paçika, ani prost aazlardan kazanmıştı taa bir takma ad “Boyar oolu”.

Demirçuylan Tänäünün ardına, nicä sincir, çıktılar boyarın kurtälerinden taa başkaları da: angısının başında bir eski çuval, angısında bir yamalı yaamurlucak, taa çoyu da ötää-beeri bir incä rubacıklan, yaamurdan korunarak, toparlanmıştılar evä.

– Nereyä gidersiniz? – sordu insannara boyarın aşçıykası, ani kendisi da bu işçilärlän bir küüdändi da hazırıdı birkaçına avşama bulsun ateşlik başında bir ercäüz gecelemäa, kurunmaa. – Baksanız, e, nasıl çirkin hava, çayır, olmalı, dizädan batacak hem yukardan sel da var nasıl saadi-saadınadan etiştirsin. Dönün geeri, zerä kaybelersiniz!

– Neyä durmaa? Bu sayvan altında lüzgär, buz gibi, saplêer yağ tenimizi, taa islää – yola, örüdükçä yısınırız.

– Baksanız e, nasıl hep yaamur hızlanêr, küü da diil tä neredä,
– dedi aşçıyka. – Kalın burada, avşama birazınıza bulacam
gecelemäa er kuhnedä, ateşlik yanında.

– Angı birimizä senin ateşliin yardım edecek? – sordu bir karı,
kadreli torbasını baalayarak, sora urdu onu omuzuna da yalınayak
ayaklarınnan çamuru, şapur-şapur çiyneyeräk, etişti öbür gidenneri.

Bakmayrak yaamura hem çıvgına, bir sürü insan: karı, kız,
adam gidärdilär evä, makar ki evdä da ateşlik suuktu, ama ora-
sı çekärdi. Sergennerdä da somunnar yoktu, ama umut oradaydı.
Eski küllük hem bacalık el edärdilär sansın imdat için.

En ilerdä iiri adımnardı Paçıkların Demirçusu. Bütük, ani var
bir laf, daa gibi adam, onun ardına sürünürdü alçacık yamalı diz-
li, yırtık anterili Tänä-aga. Taa on-onbeş adım geeridä gelirdi bir
bölük kişi: çoyu kız, karı, iki-üç da adam, çocuk. Zavalı yolcu-
larda hepsindä giyim yufkaydı: yırtık çukmancıklar, eski iprak
anteriçiklä, fistancıklar eskiydilär, kavsızdılar, sıcak tutmazdılar,
rubalar aardılar, suuk yaamur da doldururdu onların yamalarını
suylan da git-gidä hep taa aarlaşırdılar. Hepsi yolcular yalınayak
örürdülär, sade bir Tänä-aga çarıklandı.

– Sıyr onnarı, – dedi Tänäyä Demircu, – taa ilin sana örümäa
olacak.

– I-ı-ı-ı, ayaklarım üşüyer, onlarda “gramatiz” uar, – kikiledi
Tänä.

– Taa hızlı adımnayacan da yısınaceklar. Baksana hepsi insan
yalınayak.

Yol yımışaktı pek. Demirçunun bütük yalınayak ayakları
dizädan bataktan görünmädilär, paçaları suvalıydılar, o arşın-
adımnarını atarkan, çamur firlaardı taa omuzlarına. Onun geniş
kırmızı kuşaa hem kalan rubası da yaştılar, ama saalam çocu-
un teni etiştirirdi kendi ter sicaannan yısınmaa, da Demirçunun
belindän, arkalarından çıkardı buu, nicä kotloondan tütün. Kuşak
sarmıştı saabisinin orta erini çantılarından göbeenädan, o sayılırdı
Demirçunun baş rubası. Bez gölmäa yamadan görünmädidi, onun
da taa çoyu kuşaan altındaydı, yakaları geniş açıldılar. Olmalı, on-
narı hiç diildi da läazım iliklemäa, neçinki güüsünü Demirçunun
yısıdardı bir palanka kömür-kara hem, çaylamık gibi, sık saçı.

– Läazım alatlamaa, – sesetti Demirçu geeri kalan Tänäyä. O
ayaklarını gücülä batac içindän çıkarardı. Çarıkları yımşamıştı-
lar, taa büülmüşülär da aar sarkardılar aşaa, nicä bir taazä öküz

şkembesi kasapçının elindä. Ayaklarında sarılı partallar çamurdan görünmädilär hem onnar tasmaların arasından çıkmıştılar da sürünärdilär bataklar içindä. Tänäyä zordu örümää.

– Bän estä, 1-1-1-1, kalacam karılarlan bilä, – dedi o Demirçuya.

– Sän taa kaaviysin, 1-1-1, bana bakma, git ileri.

– Olmaz biri-birimizi brakalım! – sert kesti Demirçu. – Bilä cekettik, – bilä dä gidecez.

Döndü geeri, kavradı Tänäyü koltuundan da ikisi kol-kola gidärdilär yannaşık. Demirçu dönmüşkän baktı öbür kişilerä dâ. Onnar artık, may görünmädilär, sade işidilirdi seslär hem seçilirdi karartılar.

– Yavaşın, brakmayın kaybelelim! – işidilirdi geeridä laflar hem aar-aar üüsürükleri getirirdi lüzgär. Gök sä hep taa koyulaşırđı, sansın başlaardı karannık çökmää. Bulutlar da karıştıkça hep taa çok yaamur serpärdilär bu ölä da zeetli yolcuların üstünä. Demirçu gidärdi hem Tänäyü da çekärdi ardına, ama o git-gidä hep taa aar asılırdı da bilä ilerlemää olurdu hep taa zor.

– Duralım da gelsin hepsi, – teklif etti Demirçu dinik Tänäyü.

– O geerikilerin da arasından olmalı düşkünär. Yardım edelim biri-birimizä. Hepsimiz läüzüm kurtulalım.

İşidincä taa bu lafı, Tänäü birdän durdu. O çıkaramazdı artık ayaklarını çamurun içindän. Brakmıştı onnarı yaymaşık, kakılı bataкта, nicä iki budaklı kazık. Yaş anterisi hem gölmää iltmiştilär onun omuzlarını aşaa, üzündän akardı yaamur suyunnan karışık suuk ter, gözleri aarardılar er oturmaa, ama dolay herersi gölcük-tü, yukardan dökärdi, nicä bakırdan.

Tänäü çöktü usulcuunnan nereciکتä durmuştu yımışacak bataklar içinä.

– Dinnen, – dedi ona Demirçu, sileräk yaş partallı eninnän üzünü. – Bän da, dönüp, bakacam, näbêr o geeri kalannar da sora gidecez ileri.

Tänäünün ayakları sızıldılar, duyardı, nasıl sinirlerindä damarlar düülerlär, kulakları da işidirdilär, nasıl Demirçunun ayakları şapurdardılar: şläp-şläp, şläp-şläp – iltän hızlı, sora hep taa yavaş. O atsin etti gözünü ardına, ama kafası istemäzdi dönsün. Aar yaş kalpaa o kafayı sansın sokmuştu omuzlarının içinä, geeridä görämedi bişey, ama adımnar hep taa işidilirdilär, şindi artık san-

sın düşündü. Tänäyi çekirdi uykuya... Az mı, çok mu oturdu Tänä gölcük içindä, o aklında tutmazdı, ama açan onun yanına öbürlärlän bilä geldi Demirçu, islää uyardı.

– Tänä-aga, uyan, uyan, zerä butakım uykuya ölüm uykusu deniler. O var nasıl braksın seni heptän burada, – dedi Demirçu, sarsalayararak onun omuzlarını. Tänäün gözleri açılmazdılar, ama kulakları başladılar işitmäü insannarın zor oflamalarını, sora anadı, ne lafederlär.

– Aman, mari-i-i, naşey bu gökün delii mi heptän açıldı? – sorardı bir ses.

– Olmalı, var neeti buusun bizi burada, – dedi başkası. – Döker, nicä teknedän.

Tänä zar-zor açtı gözlerini, gördü yaş hem, kendisi gibi, zettli insannarı, ani gelmiştilär geridän onun yanına Demirçuylan bilä. Taman onun önündä dururdu bir orta yaşta karı, angısınnan bilä Tänä topaç ezärdi boyarın tarlasında. Bu insanın mor çukmanından akardı yaamur suyunnan bilä boyası da. Başında yaş kara çemberi yapışmıştı yanaklarına. O yalabık gözlerini döretmuştu yukarı da, stavrozunu yaparak, dua edärdi:

– Prost et, Allahçım, acı bizim uşaklarımızı da, bekim, onnarın yanı sora bizi da acırsın! Kolver, Allahım, etişelim evlerimizä, kauşalım evlatçıklarımıza! – O sölärdi duasını sık-sık stavrozunu yaparak, sansın yaamurlan yarışardılar. Saa eli üç parmaannan sikili dönärdi, nicä lüzgerdä dermen kanadı, konarak bir kara çemberli annısına, bir omuzlarına, bir güüdesinä, sora hızlı eni baştan ölä da sora genä, hem genä hep ölä...

– Kalk, bay Tänä, – enidän teklif etti Demirçu. Ö bilirdi, ani brakarsa bu adamı taa otursun, o kalacek ölecä da uyuyaşık burada erindä.

– Te kalkêrim, – davrandı Tänä, ama o kalkamazdı. Şindi onun ayakları taa çok acırdılar, nekadar örürkän, otururkan suuk taa çok geçmişti içinä, titirärdi diş-dişä uurlayamazdı.

– Haydiin kaldıralım onu, dostlar! – dedi Demirçu öbür adamnara. Hepsi gözlerinnän hazırıldılar yardıma, ama pek azının vardı halı. Geldi sade bir adam Bozbeylerin Vasili. Oydu Demirçunun ardına taa kaavisi bu halk arasında. İki kaldırdılar Tänäyi, söktülär onun tasmalarını da sıbittular bir tarafa o pazlama çarıkları.

– Şindi yok neyä oyalanmaa! – izin etti Demirçu, – sıkın kendinizi, taa tez adımnaylım da etişelim te o çobannarı, ani köprüdän koyunnarı savaşêrlar geçirmäü.

O gösterdi parmaannan köprü başında karartıları da ekledi:

– Bekim, onnarlan taa kolay olur çıkmaa bu, amur gibi, bataklı çayırdan.

– Haydiin, kardaşlar, – başladı Vasili da üreklendirmää yolcuları, – etişelim çobannarı, onnar bilir adamnar, seftä yaamurda tutulmêêrlar. Onnarlan bilä geçecez köprüyü, ama sora artık yakkıncacık demir yolun ötääncında yamaçta onnarın tırlası, bordeyleri, orada dinnenecez, soluklanacez.

– Köprüyü saalicaklan geçäbilirsäk, – dedi taa birisi, – sora orada birtaan tırlaya ne kalêr? Orada, beki, bir da tezek ateşi yakarız.

Bu fikiri işittiynän kalabalık sansın şennendi, kim istemäzdi baari birazcık kora karşı ellerini yıtsın?

– Bayır kumsal, orada yol, olmalı, batakasız, biraz dinnendiktän sora, yaamur da aralanırsa biz olur avşama kadar evä da çatalım! – heptän ürekli ekledi taa da kimsä. – Bölä annaşmaktan sora onaltı kişi yolcu, hepsini küvetlerini koyup, hızlandılar ileri. Çayır içindä batak ilktän koyuydu, ama sora yaamur yaadıkça hep taa yımışaardı, adınnamaa olurdu sansın taa kolay, ama saat-saattan sular zeedelenirdi, dolayda artık herersi birtakımdı. Sadä oyandabuyanda görünürdü bir, şamar kadar, kara er, ya bir topaç. Karılar üçär-üçär kol-kola tutulu gidärdilär yavaş, ama hepsi birliktä, kimsey geeri kalmazdı. Adamnarın arasında en yufkaydı Tänä, ama onu koltuklamıştılar Demirçuyulan Vasil Bozbey, da taa çok sürürdülär, nekadar kendisi gidärdi. Demirçu arada-sırada danıştırdı yolculara:

– Kim kalacek geeri ya düşecek, susmasın, baarsın, da biz yarıdım edecez. Te artık köprü yakın!

– Te sürü görüner – dedi Vasil, – ne pek o koyunnar baarişêrlar orada?

– Nasıl baarişmasınnar, ne sän sanêrsın hayvannara kolay mı bu bataklı suyın içindä? – sordu Demirçu. Kalabalık yavaş-yavaş ilerlärdi. Köprüyä etişincä, Demirçu üç kerä döndü geeri. Tänäyü, brakıp Vasilä, ilkin kaldırdı bir genç kızı, sora bir adamı, sora da çıkardı seldän Nazarilerin Petiyi, ani o da, Tänä gibi, yufkaydı hem pek zabun giimniydi. Zar-zor hepsi saa-selem artık dururdular köprü başında. Bölä büük yaamurda diil, ani geçmää bu köprüdän, ama durmaa da onun yanında korkunçtu. Köprü altından akan sulara yaklaştıkça hep ta titsi olurdu, sel gösterärdi en cellat tabeetini: uuldaardı, köpürürdü, kaynaardı. O kudurmuş

gibi sürüyardı sularınnan aşaa hepsini, nelär bulmuştu burayadan yolunda: tafta parçaları, örmä aul, teknä, bir parça ev örtüsü, yarım samannık, bir çiten, ruba hem türlü başka işlär – hepsinnän bunnarlan durmamaca düüyardı aaç köprüyü, angısı gücülä savaşırdı giüüs tutsun bu dev kuvedinä, deyceydin sansın o durmazdı, ama kıpırdardı bir ileri, bir geeri. Su başlaardı köprünün altından yayılmaa çayıra hem tezdä yakındı pinmää köprünün üstünä, ama şindilik ta birazcık öteedä da islää seçilirdi çobannarın bordeyin bacası. Ondan da çıkardı incecik tütün hem burnuları da gıdıkladı taazä nur kokusu.

Ama nasıl aykırılmaa köprüyü? Çobannar da buraya kadar sürüyü zar-zor getirmiştilär da sanmıştilär artık evä etiştirilär, ama... koyunnar ürkärdilär selin uultusundan, da öl, istemäzdiilər köprü üstündän geçmää. Güdüçülär artık yapmıştilär hepsini, nelär bilirmişlär, ama koyunnarı köprüyä pindirmää yoktu kolay. Şindi beklärdilär gelsin yolca birkimsey da onnara biraz yardım etsinnär da bir türlü kurtarmaa bu malı kaybelmektän. Açan gördülär yırakta kalabalı, onnara sansın bir yıldız duudu. Çobannın birisi koymuştu elini kaşlarının üstünä da bakardı, nasıl insannar yaklaşêr köprüyä.

– Te kim bizä yardım edecek! – lafedirdilär aralarında çobannar.

– Gelselär taa tez bu sel suları köprüyü köklämedään, ne islää olur...

– Bakınız, ne çokluk onnar! – sevindi üçüncüsü da, en genç çoban.

– Gelerlär, gelirler, bekim karşı çıkalım onnara?

– Onnar pek yakında, şindi olaceklar yanımızda...

Bilmäzdi çobannar, ne türlü küvet paasınnan verilirdi bu zavalılara gelmenin herbir metracı. Çobannar beklärdilär insanı, ama sel hiç kimseyi beklemäzdi. O git-gidä hep taa şişirärdi, buga gibi, kendisini, olurdu taa sarp.

– Taa biraz oyalanırsak, sel alacak bizi da, koyunnarı da, köprüyü da, – sölendi çobannın birisi, suya bakarak.

– Bekim, brakalım bu kurtlar iyeceklerini da baari kendi canlarımızı kurtalarım? – sordu en genç çoban büyüklerinä.

– Yok! – kesen-kes karşı koydu sürünün baş çobanı. – Bän diilim kayıl brakmaa hayvannarı da, gidip, kendimizi kurtarmaa. Ne kabaatı malın? Belli bişey koyunnar diil bizim, ama elimizdäykän, mallar bizim! Kaybeleriz, ama sürüyü brakmêêriz.

Boyardan gelän işçilar etiştinyän köprü başına, tanıdılar çobanları. Onnar üçü da yolcuların küülüleriydilər. Çoban İlişkuların Simusu taa küçüklüündän küüyün koyunnarında izmet edärdi, şindi bu sürüdü baş çobandı, ikincisi Krustoyun Lambusuydu, genä anılmış çoban, sade üçüncüsü Kopuşçuların Uankusu taa genceräk hem öbürlerdän taa acamı çocuktu.

– Kardaşlar, bizim küülülär! – danıştı bu düşkün hem zeetli yolculara baş çoban Simu. – Göreriz, yorgunsunuz, donuksunuz hem yaşsınız. Adêêrim sizi doyurmaa hem yardım edecäm te orada tırlada sizi, kurudıp-yısıtmaa, sade az-buçuk yardım edin karşılamaa sürüyü da geçirelim koyunnarı köprüdän ötääna, brakmaylım kaybelsin gözelim malları. Koyun da olsa, o da bir can.

– Biz kendimiz da diil belli, nasıl geçecez bu köprüyü, – baardı birisi. – Bizi ölürkän da, aldadıp-işletmaa savaşersınız! Brakın baari raat buulalım.

– Yanılêrsınız, eer ölä düşünürsäniz, Allahtan kaldısa burada buulalım, ölä da olacek, ama nekadar saayız hayvannarı da olmaz brakalım, biz hem onnar bir Allahın yarattıklarıyız.

– Kardaşlar, – girdi laf arasına Krustoyun Lambusu da. – Nasıl görersiniz, boşuna laf arcamaa hiç yok vakıdımız, ölüm geler üstümüzä! Bän çaaracam yardım etsin bizä sizin aranızdan sade onnarı, kimin var az-buçuk küveti, ama kim pek yorgun biraz dinnensinnär. Te önümüzde görüner tırla hem bordeyimiz, saaselem geçelim köprüyü, orada bulacez kuru tezek, yakacez ateş, yısınacez. Bän ayıracam en tuuyan toklulardan birkaç, pişirecez onnarı kor-bastı, konuklayacam hepsini, kim yardım etti hem kim yardım edämedi da. Karnımız tok olursa, biraz da yısınırsak yolculuk çok taa kolay olur.

– Kayılız, – başladı sesetmäa birkaçı, – haydiin, kim isteer yardım edelim karşılamaa! Kimin da yok kuvedi, dinnensin. Te yaamur da kısmetimizä başlêê aralanmaa.

Akına. yaamur arası biraz kesilir gibi olurdu, ama suuk lüzgür hep taa sarplaşdı. Bulutlar hep ölä karışdırdılar hem sular da seldä hep taa zeedelenirdilər. Üç çoban hem taa beş-on kişi yolcular sarıldılar sürüyü da baarışlan, sıklıklan, sıkıştırılmaklan savaşırdılar malı köprüyü pindirmää... Ama koyunnar, baarıp-baarıp, geeri kaçardılar. O titsi su hurultusuna, dikip kulaklarını, dönärdilər doz-dolay, ama köprüyü pinmäa istemäzdidär, istär näbarsan yap.

– Çu-u-u-u-uşü

– Hi-i-i-i-i!

– Haydi-i-i-i-i! – bu baarışların arasında işidilirdi çobannarın kamçı patlatmaları, nicä tüfeklär cenktä, ama buna da bakmadaan hiç bir da koyun köprü üstünä pindirämedilär.

– Üklenin birär koyun sırtlan geçirelim köprünün ötäanna, – dedi Simu, – da sora, beki, kalannı da akışirlar onnarın ardına.

– Haydiin, – kayıl oldu adamnar da kendi yaş omuzlarına aldılar birär da yaş koyun, geçirdilär köprüdän, ama onnarı taa koyduyanan ötäanda erä, diil sürü kaçsın onnara, ama bu artık geçirilmişlär, o saat baarak, atılı-atılı kaçtular köprüdän geeri sürüyä. Zaalet gitti boşuna.

– Bak sän kudurmuşları! – sölenirdi çoban Simu. – Geeri dooru korkmadılar kaçmaa, pindilär köprüyä, ama oyandan beeri dooru, istämeerlär.

– O çıktı önnerinä kamçısını saurdarak, ama yoktu ölä küvet, ani durgutsun bu delirmiş malları. Simu kaydı bir ayaannan, öbürünnän da kösteklendi da düştü batac içinä... Insannar çatlaardılar ufkedän, kimisi süvardı, kimisi befvä edardı, ama Uanku en genç çoban aalardı. O okadar terliydi hem zeetli yorgundu, ki dayma, düşüp-kalkardı, ama kanırlıklı vardı, işini çalışırdı, büüklär gibi, yapsın.

– Köpeklär isin onnarın kafalarını, brakın buulsunnar! – dedi kızgınlıkta çoban Lambu.

– Büük lafetmä, kardaş, o mal bilsä, ani ölümä gider, bizdän kaçır mı? – kattı bir laf Demirçu da, ani şindiyä kadar sade susardı hem savaşırdı nekadar taa çok yardımını dokunsun. – Hayvana hayvan denmiş, onun için bizä fikir baaşlanmış.

– Doydum bän bu fikirä, – taa da üfkelendi Lambu. – Canım buvazıma geldi.

– Diil doymaca, – usulunnan genä akıl verdi Demirçu, – malı brakmaa olmaz. Alalım birär koyun üçümüz da, yavaşıcık geeriki ayaklarından tutup, örüderäk geçirelim onnarı köprüdän, kalan insannar da haydasınnar ardımıza sürüyü, beki ölecä geçiririz!

– Deneylim ölä da, – kayıl oldu adamnar, – koyunnar koyun gibi edekçinin ardına ürleşirsälär, birtaan giderlär...

Enidän haydaycılar sardılar sürüyü. Simu, Lambu hem Demirçu ellerindä birär koyun onnarı ön ayaklan üstündä örüderäk pindirdilär köprüyü, insannar da haydardılar kalan sürüyü onnarın ardına. İş sansın çekettiydi: yarım sürü artık köprü üstündäydi. Öndeki üç edekçi koyun, ani eldä gidärdilär, çirkin-çirkin baarıp, savaşırdılar geeri dönmää, ama kaavi adamnar onnarı zorlan itirirdilär ileri. Onnarın ardına artık akışırdı hepsi mallar.

– Şansora gideceklär, – dedi aklınca Simu, ürekleneräk, – boşuna buuşmadık.

Ama o etiştirämedi bölä düşünsün, elindä koyun başladı tepinmää, savaşırdı geeri dönmää. Simu onu kolvermedi, yınat bobana hızlandı bir tarafa da çıkıverdi çobanın bataklı auçlarından, geçti onun ayakları arasından da “hu” ... geeri kaçmaa. Burada onun yolunu çoban etiştirdi kessin da dooruttu genä ileri, ama o aldı bir tarafa da atladı köprüdän suya... Bu kıpım, nicä çimçirik, kuşkulandırdı hepsini sürüyü. Koyunnar birdän ürktülär da başladılar, baarıp-baarıp, kör sineklär gibi, atlamaa biri-birinin ardına köprüdän selä. Sansın onnarı bir büyük magnet çekärdi dipsiz selä... Hepsi haydaycılar şaş-beş oldular, dura kaldılar, nicä taştan direklär kesildilär, kimsey bölä iş yoktur gördüü-işittii, butakım malların kudurması onnarı çaptıydı, bilmäzdilär nöpmaa, sadece hobalık gözlerinnän bakardılar bu titsi siirä. İlkin semelenmektän davrandı Simu, başladı baarmaa, kamçıylan urmaa atlayan koyunnarın kafalarına... ama boşuna – sürü gözün önündä kayardı selä, nicä diri şufa avcun icindän. Lambuylan Demirçu gücülä tutardılar ellerindä o iki edekçi koyunnarı, neçinki onnar da, tepinip-tepinip, hızlanırdılar suya, atlayıp-buulmaa.

– Sansın birisi büüledi onnarı, be Allahım! – dedi Demirçu, dişlerini sıkarak, hem elindä koyunu gırtlaandan kavrayıp kaçırmasın deyni. – Nereyä tepinersin? Orada ölüm, kolvermeyecäm! – lafedirdi o koyunnan. – Baari sän bir kurtul! – O ne kuvedi varsa sıkıttı onu ayaklarının...

– Aha, akıllandın, tepinmeersin artık! – dedi Demirçu, kendisi da şaşarak, ne o birdän uslandı. Ama açan taa islää baktı, bobana gebermişti onun ayaklarının arasında.

Yaamur artık yaamazdı, sade köprü altında şarıldardı bula-nık su koyunnarlan karışık. Sürü erirdi, tezdä görünmüz olacak. Yoktu bu dinik, zeetli insanda kuvet durgutmaa bu delirmiş hayvannarı... Atlayan suya devirilirdi köpüklär içindä tepesi üstü da

kaybelirdi kara dalgalarda, sora peydalanırdı tã oyanda buuluk şiş hem hobalık gözlãrlãn, sora enidãn kaybelirdi, sel onu götürürdü Tunaya, Kara Denizã balıklara iinti.

Simu hızlandı da tuttu en tuuyan koyunu, ama kuvetli hayvan savaşırdı sürüsün çobanı da selã. Simu tez yıktı onu erã da baaladı kuşaannan ayaklarını sora hep o kuşaan bir ucuna baaladı taa bir koyun. Lambu da çözdü kuşaanı, baaladı onunnan elindã koçu, sora Simu gibi baaladı taa bir. Büklerã bakarak, Uanku da hızlandı tutmaa koyunun birisini, onun da adı çobandı, olurmuydu başkalarından alt kalsın? Sade yazık, ani birkaç günnük çıvgın hava delikannıyı heptãn yorutmuştu. O kavradı birisini yapaalarından, ama tepinmãã başladıynan, kaçırđı, sora tuttu bir başka da nasıl sa kösteklendi ayakları, ikisi birdãn kaydılar, çocuk ansızdan gitti sel içinã koyunnan barabar.

– Pı-ı-ı-ı, ama-a-a-an! – işidildi köprü üstündã, Demirçu brak-tı ölü koyunu da atladı selã Uankuyu kurtarmaa. O baarardı: “Uanku-u-u, Uanku-u-u!” İki da kaybeldilãr aktarılan bulanık sular içinã, onların da üstlerinã hep taa atlaardılar koyunnar da. Kenarda insan sansın soluunu da kestiyydi korkudan. Hepsi brak-mıştılar kendi zorlarını da dörtgöz bakardılar selã.

– İ-i-i, ne ahmakmış bu Demirçu da, – iinneyerãk, bızaa gibi, uzattı Tãnü, – bölã atalı sudan adam mı kurtarılır? Yazık sade, ani kendini da kaybetti gözelim kaavi adam.

– Sus sãn baari da, yok Ali, – dedi bir karı, titireyerãk suuktan.

– O adam biler nãbêr, diil senin gibi, sinek sızıran.

– Ne o, mari, – susmazdı Tãnü da, – bir Uankunun beterinã git sãn da, göz görã-görã, kendinã ölüm bul, diil mi ahmaklık...

Bir da yırakta köprüdãn, sel içinãn, çıktı Demirçu, onun saç-ları sarkmıştılar gözlerinã.

– Ne ba, bızaa? – sordu o karı Tãnüya.

– Sãn artık Demirçuyu bulmuş sayardın, te adam çıktı kenara!

– İ-i-i, te Allaa korudu, bari şindi akıllansa...

Ama Demirçu yaşardı kendi aklınan, işitmãzdi Tãnünün iin-nemesini. O gördü, ani Uanku yok, görünmeer, da genã daldı su içinã. Bir nedãn sora çıktı o köprüdãn, çok uzakta elinnãn çekãrdi bişey. Köprü başındakılar hepsi göz-kulak olmuştılar, kıpırdaştılar.

– Uankuyu, Uankuyu sürüyer! – baardı kimsã. Oyanı yardıma kaçtı Simu hem Vasil. Demirçu kendisi da sanırdı, ani artık tuttu su altında çocu saçlarından, ama?.. Ama, açan çıkardı kenara da

silkindi suuk sudan, attı yaş saçlarını gözlerindän, ozaman gördü, ani o çıkarmamıştı Uankuyu, ama sürümüştü yapaalarından bir koyun.

Demirçu otururdu kenarda, dinnenirdi hem tüflanırdı, canı acıyardı bu genç, hem nasıl gördü o büünkü ecelli gündä, pek alışkan Uankuya. Yanına geldilär Simu hem Vasil.

– Ne ba, sän bu bobana için mi daldın, ne kaldı kendin da buulasın?

– Bän buulmaktan korkmêirim, – dedi Demirçu, aar-aar solu-yarak, – ama gözelim çocaa yazık, gözümüz görä-görä kaybettik. Sansın iki kerä ilişti elimä sonunda deerim tuttum, ama bak sän... Su içindä çok koyun olmayaydı bän Uankuyu mutlaka kurtarırdım. – O iilti kafasını, kahırlı solurdu.

– Yazık! – dedi Simu, – islää çocuktu, çobancılı artık kavradıydı. Uankuyu başka yoktu neyâ aaramaa, bu belliydi. Simu, Vasil hem Demirçu gelirdilär insannarın yanına, baktılar köprüyâ – orada suya atlardılar bitki koyunnar. Nasıl ahmak hayvandı onnar, ki köprünün genişliindä bulamazdılar başka er atlamaa, ama dizilmiştilər da ölümä gidärdilär hep bir erceezdän birär-birär, neredän ilkin edekçi atladıydı. Ama Uankunun, köprüdän düşüp, buulması, oynattıydı heptän başka türlü insannarın üreklerini da koyunnar bir zamana kadar çıktıydılar akıllardan. Köprü üstündä kaldıydı üç koyun baalı hem bir da koç Lambunun elindä. Bu mallar da şindi, yalnızca kaldıynan, taa çirkin, tepinip-tepinip, baranırdılar. Bezbelli, baarışlarınnan sorardılar insana: “Neçin brakmadınız bizi öbürürlän bilä buulalım? Hep okadar diil mi biraz sora siz bizi, korda pişirip, iyeceniz”?

Bu köprü başında işlär oldular okadar ansızdan hem çabuk biri-biri ardına, ki zavalı yolcu insannar korkudan hem aaz açmaktan bulamadılar ara kendilerine düşünmää. Taman şindi kalabalın aklına geldi-ydi, ani läazım, alatlayıp, da geçmää köprüyü, zerä sel suları artık taşardı-dılar onun üstündän hem direkleri çıtırdardılar, yakındılar kopmaa da tezdä sel onu götüreceydi koyunnarın ardına Tunaya... İlkin davrandı Demirçu:

– Kafadarlar, şindi biz taa neyâ aazlarımızı açêriz? Gördünüz, nekadar kolay, buulup-kaybelmää! Durmaylım, haydiin, taa tez geçelim köprüyü da etişelim bayırda tırlaya!

– Haydiin, – baardı Simu da. – Lääzım alatlamaa, zerä şincik köprüyü su alacek.

– Eer alatlamasak, etişecek biz da koyunnarı, – dedi Nazarilerin Petisi da.

– Koyunnarın işi islää, – laf kattı bir karı – siirecik hem yaş kara çemberini dartarak. – Atladılar da kurtuldular, ama biz kaldık, acaba, taa nelär görmää?

– Atla sän da selä! – üfelendi Demirçu, ani pek siirek olurdu üfelensin. – Ne durêrsın? Koyun fikirindäysin sade, ani insan adını taşıyersin...

– Taa tez ileri, kardaşlar, zerä oyalanmak kaybelmäklär bir, – danıştı kalabalaa Vasil da.

O koltukladı bir elinnän Tänäyü, öbürünnän da Nazarilerin Petiyi, gidärdilär ileri üçü, artlarına üçär-üçar, kol-kola tutulu, gidärdilär karılar. Bitkiyâ kalmıştı iki kız hem bir karı-en korkaklar. Onnarı herkezini kolundan geçirdilär köprüdän adamnar. Butakım artık en zor er geeridäydi, yakındı demir yolu, onun da ötääncında yamaç.

– Ko insan gelsin ardımızdan yavaş-yavaş, biz da alalım omuzlarımızı birär koyun, – dedi Simu da kendi üklendi koçu ensesinä, nicä bir diri yakalık, da hızlandı ileri. Vasil, Demirçu hem Lambu, onnar da üklendilär omuzlarına birär koyun. Zordu yaş malı arkada taşımaa, ama bu adamnar da diildilär o yufkalardan. Onnar gidärdilär ileri, kalabalık da gelirdi ardlarından. Etiştilär demir yoluna, ama bu arada yaamur genä hızlandı. Demirçu dedi:

– Götürelim koyunnarı tırlaya da sora, dönüp, insana da yardım edäriz.

Ölä da yaptılar. Dört kişi koyunnarlan gittilär ileri. Tırlaya etiştinyän, Simu izin etti:

– Lambu, sän kalacan burada, kesäsin bu koyunnarı dördünü da hem da kotloona koyasın tezek yansın. İnsanı lääzım doyuralım lokmaylan, nicä adadık, hem yısıdalım. Ama biz üçümüz gideriz insanarı karşılamaa. Etiştirdilär yolcuları taman, açan onnar çıkardılar demir yolun kaldırımına. Demirçu koltukladı Tänäyü, Simu yardım edärdi Petiyä, Vasil da en geeridä edärdi bir karıyı kolundan. Taman onnar ayrıldılar demir yolundan beş-on adım geeridä, ardlarında işidildi bir büyük çatırtı. Gidennär hiç istämedään çevirdilär bakışlarını geeri – sel köklär çıkarırdı köprüyü, tezdä onun eri da artık belli diildi, çayırın herersini su kap-

lamıştı, genişti, nicä deniz, kara er artık hiç görünmüzdi. Yaamur sa hep taa sarplaşırđı, hep taa zeedelenärđi suları. Sade bir iş yollarına olduydu kolay – bayır kumsaldı, batmazdı, örümää taa kolaydı, ama bu kolaylun erinä lüzgär taa keskinenirdi, haşlaardı elleri hem üzleri...

Etiştilär tırlaya. Kim taa düşküdü, onnarı adamnar erleştilär bordeyin içerinä kotlona yakın, kalanı otururdular tırlanın saz aulların kuytusunda. Taa yolun başlantısında bu umutlu erä hepsi aklınca sayıklaardı etişsin saaselem, sora öteesi sayılırdı kolay. Da te şindi artık hepsi buradaydı, garip Uankudan kaari. O şindi kim bilsin neredäydi, kim angı süüt aacın köklerinä iliştiydi da bulanık sular yıkardılar onun dinik üzünü, yorgun kemiklerini, silärđilär onun genç kara gözlerindän akılmadık yaşlarını...

Çıkması Uankunun bir çok uşaklı içerdändi. Küçüklüündä pitinka hem kovrik gördü sade bir kerä, açan bereket yılında bobası satmıştı panayırda papşoy da, evä geldiyän, silkti kadreli torbayı pata, hasır üstünä – uşaklar kapan-kapanın oldular, ozaman Uankunun da elinä geçtiydi iki kırmızı pitinka hem bir da büyük delikli kovrik. Sıradan günnerdä bu içerin baş iintisi malay-mamaligacıktı hem suan-sarmısaktı. Açan Uanku doldurdu onbir yaşını, bobası yolladı onu tırlaya, içerdä bir aaz azalsın deyni hem düşünärđilär evdekileri: beki, arada-saatta onnarın da sofrasına çobannar atarlar birär damna koyun maasulu. Çocuk taa ilk gündän beendi çobancılın, sevdi Bucak tolokalarını, susuntulu genişlii, bu mahkul koyun mallarını hem yalnızlıkta biraz romantikalı kır yaşamasını. Çobannar da taa ilk baştan gördülär, ani uşak burada yapacak iş: seslärđi büyükleri, savaşsan da ona maana bulmaa, yoktu neya bulasın. Bu yılın olduydu artık sekiz yıl tırlada izmet eder. O büyüdüdü Simuylan Lambunun gözleri önündä, olduydu onnara pek yakın, nicä kendi uşakları. Onbeş yaşındaykan, bir pek büyük hem zor seremcä geçirdi – çekti aar hastalı, ama ozaman kısmetli kurtuldu ölüm hatindän. Bezbelli, kör ecel tä bu atalı günä deyni onu korumuştı. Bitki yıllarda Uanku sayılırdı çoban, büyüklärlän barabar. Evdeki kalaba aylesinä bobasından taa çok yardımı dokunurdu. Onun ardına vardı kim yaş döksün hem vardı neçin da. Lambuyulan Simu taa bir iş bilirdilär, ani Uankunun kaybelmesi hepsindän çok acıdacek onedi yaşında başçivancı kızını Zelüyü. Bu rastuk kaşlı hem güvem gözli insan genç çobanın iki yıllık istediydi... Ama şindi taa Zelü bişey bilmüzdi. Büün, beki, o da yaamurdä tutuldu, neçinki bobasının

başça erleri küüdän çok yıraktaydılar. Sade Zelünün işi, çobancılar bakınca, heptän başkaydı. Ona vardı hojma yakın kuytu – başçıvancılar el-eldän koymuştular kuvet da yapmıştılar orada kuytu, neredä her zaman bulunurdu kuru yakacak. Zelü, beki, taman şindi o içerdä yakêr çırpıylan fırını bir aklını da gezdirer Uankuda... Acaba, diil mi burada birerdä yakında sürüsünän da gelsin yısın-sın. Bilmeeer Zelü, ki o şansora artık hiç buluşamayacak sevdasın-nan. İslää havalar olduyunan, başça boyundan genä geçecek sürülär, işidilecek traka sesleri, Zelü çıkacak bakmaa, ama Uankuyu görmeyecek. Boşuna kız bekleyecek öbür sürüyü geçsin, ama ... orada da Uanku olmayacak. O bir başka çoban, kamçı patladarak, geçecek. Zelü da sanacak, ki onun o dar canni sevdacı maasuz patlader, o çıksın deyni... Zelü, çıkıp, çok-çok bakacak oyanı. Geçan çoban ona bakmayacak, gidecek gamsız ileri, bilmeyeräk, nasıl fena acı-dacak o Zelüyü bu başça boyunda koyun otlamasınan.

Uankunun vardı pek özgä çirtma avarları. Seseardı Zelü onna-rı kimär sıra günün boyunda da bir türlü doyamazdı seslemää... Şansora o avarları Zelü sadece düşlerindä işidecek.

– Zor çobanın işi, – söziün gelişindä deyärdi Uanku, – onu yukardan gün yakêr, yannarından lüzgerlär düüyer, yaamurlar da doz dolayından yıslêêrlar. Onun evi – yaamurluu, lafçılari da koyunnar, ama iilencesi – çirtması.

Sevârdi Zelü Uankuyu, onun fikirli lafları için. Bu yılın olurdu üçüncü ilkyaz, nasıl tanıştıydılar. Te burada başça boyunda, tolokada, biri koyunnarı otladırdı hem çirtma çalardı, öbürü da ölä bişeysiz çıkmıştı çimendä oturmaa, güneşä bakmaa hem gözäl avayı seslemää da buluştular, tanıştılar, sora da pek derin biri-birini sevdilär. Çok kerä lafedirdilär, ani ilkyazdan sora gelir yaz, sora da ardına-güz, ani o nişanni olan. Diildi o. O güz artık kaldıydı neetlerdä, fikirlerdä... Uanku olduydu artık güvää Yalpu deresinä, ona mum tutardılar sazlar, onu aalardılar biyaz yaşlarlan köpüklü suuk sular...

Şindi bu tırla aulunda otururdu Zelünün lelüsunun kızı Çana. Sade o saaselem etişirsä evä ilkin götürecek kara selâmı Zelüyä. Çana da artık öbür yolcular gibi sayardı, ki yolun zor eri geçildi-ydi. Akına suuktu, ama biri-birinä sokulurdular da savaşırdılar yısınmaa. Yannaşık bordeyin bacası tütärdi, oradan artık gelirdi pişmiş et kokusu. Çoban Lambu ceerleri, korda pişirip, paylaştı-rırdı hastalara birär kıymıcak. Çananın da pek canı islärdi bişey

aazına atsin hem taa da çok canı çekardı girsin bordey içinä birazcık kurunsun. Ama orası heptän kıstaftı. Üç taban er içinä kazılı bir bordey içerci, angısının yarısını kaplamıştı kotloon hem bacalık. Bu içerä sıkışmıştı beş-altı kişi, en düşkünneri, ama kalınna, taa diricelerä, er yoktu. Bu beterä kim ayaktaydı, läüzımdı nası-niçä evä yolu kavrasınnar, zerä erindä durmaa hiç kurtarmazdı – suuktu. Te butakım hepsinä birär parça lokma verdilər, azbuçuk cannandılar da çoyu genä yola çıktılar. Kimsey bilmäzdi, şüpelenmäzdi, taa nelär var, nelär beklärdi onnarı ilerdä.

Yollanmaktan ileri insannarlan lafetti baş çoban Simu.

– Taa bir kerä soracam, – dedi o, – kim pek kötü duyêr kendini, kalsın bordeydä, öbür hastaları sıkıştırıp, yapacez taa bir er.

Götürdülär bordeyä kara çemberli karıyı, ani okadar üşümüştü, ki yoktu neresi çıkarsın hiç bir da laf, sora götürdülär taa iki kız. Bir erä koydular üç. Bordeyin içindä insannar dayamaca ayakça durardılar, oturmaa da yoktu er, ama orada yaamazdı hem sıcaktı.

– Bakın isläa! – sımarladı Lambu bordeydä kalan kişilerä. – Tezeciklär, nasıl görersiniz, diil pek kuru, becermäsanız yakmasını, kotloon süünecek da sizä pek isläa olmayacak.

– Hazırmısınız? – sordu Demirçu, – kim bizimnän, haydin yola! Örumäa diil zor, taa hızlı basacez da taa tez yısınacez. Gideriz bilä topluca, kim geeri kalacak, sesetsin, biz yardım edecez.

Onbir kişi, dört adam, edi da karı, yarım saat örüdüktän sora, biraz yısındılar. Karıların arasından taa kaavicäydi hem becerikliydi Çana, oydu hepsindän da genç. Etiştilər ilk çukura. Şindi ötää-beeri sıcak tennän läüzımdı girmäa suuk su içinä. Çukur diildi pek derin, ama önnerindä su gidärdi beldän yukarı. Lambu onu ölçtü bir sopaylan da dedi:

– Tä orada, olmalı, taa suva, gelin ardıma!

Buldular suva eri, tutundular kol-kola sincir da geçtilär çukuru, korkunçtu karılara, ama su dizädandı da geçtilär hepsi. Ötää dooru yol urdu bayıra. Sırta çıktıynnar, karıların birisi baktı ileri da dedi:

– Ya, bakın, mari, sansın bana görüner ilerdä bizim küü! O başladı iiri-iiri stavrozunu yapmaa hem kendi-kendinä sölenmäa: “Aman, Allahım, acaba, etişäbilecez mi?”

Yapardılar stavrozlarını öbürlär da, dua ederäk herkez kendi aklınca, sadece Çana susardı. Bir da o sordu Demirçuya:

– Demirçu batö, ikinci çukur taa derin, orasını nasıl geçecez? Karılar hiç birisi da bilmeelär üzmäa.

– Te ona taman bän da düşünerim, – cevap etti Demirçu da sora sordu çoban Simuya.

– Bay Simu, sän islää mi bilersin üzmää?

– Pek prost, kardaşım, – aalaştı o, – biläydüm islää üzmaä bän da atlayceydüm Uankuyu kurtarmaa, ama bän da, Lambu da pek prost bileriz bu läüzümni işi.

– Sayılêr kalêriz biz Vasillän ikimiz, – dedi Demirçu da ekledi.

– Ya seslä, dost, nasıl uuldêêr ikinci çukurda sel. Bu karıları nasıl geçirecez oradan?

– Beki, orada da var suva erlär? – sordu Demirçu Lambuya da.

– Yok, orası pek derin, – cevap etti çoban Lambu.

– Ozaman näbarız?

– Biläydüm burasını, tırlada vardı bir çatı, onu alırdım yanına. Beki, çatıyan bir türlü geçäbileceydik, – dedi Simu.

– Uzunmuydu? – sevinmeliklän sordu Demirçu, bir aklından da geçireräk, nasıl olacak çatıyı gerip-geçirmää bu düşkün karıları.

– Ozaman, bay Simu, läüzüm olacak, hızlı, dönüp geeri, getirelim çatıyı. Simuyulan Lambu kaçarak döndüler geeri turlaya çatıyı getirmää.

– Gözünüzü açın, – sımarladı ardlarından Demirçu, o çukurda suyu geçärkän!

İkinci çukur, akına taa derindi, titsiydi. Su gidärdi adam boyundan yukarı, çirkin uuldaardı. Läüzümdü geçmää üzeräk. Bu işi vardı nasıl yapsın sadece bir Demirçu. Vasil da, ani bilirdi islää üzmaä, başladıydı aalaşmaa belindän.

– Bu suuk hem çok hızlı akan suda korkêrım üzameycäm öbür kenaradan, – dedi o Demirçuya, – bak nasıl kurtaracan bizi, kardaşım.

– Hiç bölä laf olmasın! – kesti Demirçu, – sän kendin üzecän öbür kenaradan hem da üç karı geçirecän, bän da kalanını.

– Bekleyecez gelsin Simuyulan Lambu da çatıyan geçecez hepsimiz, – dedi Vasil.

– Tez gelselär iidir, ama te bunca vakit oldu, onnar hep taa yok...

Yaamur enidän başladı, ilktän ufacık sepeledi, sora attı taa iri, sonunda çevirdi toluya. Bunu da gördüynän, Vasil enikunuca yaklaştı da söledi Demirçunun kulaana ölä, ki karılar işitmesinnär deyni:

– Demirçu, yok ne aylandırmaa lafi: söyleycäm sana doorudan-geç kendin bu çukuru da git kurtul. Ama bizim işimiz şansora belli: burasını lääzım geçelim, ildä da var üçüncü çukur... – Vasil iilti kafasını aşaa. O şimdi artık hiç umutlanmazdı evä etişmää, aklınca öpärdi vakıtlı karısının yanaanı, sarmaşırđı beş yaşında kızçaazınnan hem düşünürdü, nasıl onun pek yalınkat eşi başa çıkaracak dul yaşamayı iki taanä küçük uşaklan. O sansın birdän kesti aar fikirlerinin ipliini, baktı Demirçunun gözlerine da uzattı lafını:

– Hem görürmiysin, kardaşım, yukarsı yollêêr eni “iinti” – toluçuk... Bak işinä, Demirçu, kaybetmä baari sän yaşamanı bizim için.

– Sän neşey delirdin mi, ba ahmak! – bir çok kızgın üfkäylän baardı Demirçu. – Baksana önümüzä küü görüner, sän da umudu kesersin?

– Görüner, ama...

– Ne ama?

– Kuvet kalmadı... Bana pek prost oldu, pek üşüdüm!

– Kardaşçık, sık kendini, olur mu bölä zorda brakasın beni yalnız? – dedi Demirçu da çıkardı anterisini, sora da başı aşırı yamalı gölmeeni da giidirdi onnarı Vasilä. Kendi kaldı çıplak tülü güüsünnän toluya karşı. Bakınırdı geniş arkalı, dev gibi adam, iki tarafa, bilmäzdi näpsin, sora nesä aklına geldi.

– Çana, – sesetti o kıza, – bak Vasi batünü, o hasta! Toplanınız karılar te buraya bireri, yamanın biri-birinizä da durun te buracıkta. Bän, hızlanıp, bakacam, ne gelmeer Simuyulan Lambu.

Demirçu gitti kaçarak, yalnayak ayaklarınnan, nereyä basardı, toluları eridirdi. Çana baktı Vasilä, o hep taa çok titirärdi. Kız tezicik çıkardı yapaa çukmanını da kaldı bir incecik çit fistancıklan, çukmannan da örttü Vasilin omuzlarını. Hasta otururdu çamur içindä, dolayı da biyazdı toludan. Vasilin suratı, elleri bütün sırtı titirärdilär, nicä çinidä paça.

– Çana, – yalvarırdı Vasil, – al çukmanı benim omuzlarımdan da gi kendin. Bän ölä da ölecäm, sän baari suuklama boşuna. Beni sıtma hastalı zeetleer. O ileri da vardı başımda, ama te şimdi da ne islää vakıta buldu?!

Karılar sardılar Vasili. Onnar da hepsi titirärdilär bu tolu lobundandan, ama baari sıtmalı diildilär. Az mı geçti, çok mu, insannar baktılar: toluyulan yaamur içindän çıktılar Simuyulan Demirçu.

– Getirdiniz mi? – sordu Çana.

– Tä çatı burada, ama...

– Naşey oldu?

– Lambu buuldu, onu sel aldı!

– Biz artık dooru geçärdik ilk çukuru, orada su çok taa zeedenmişti, – annattı Simu, – Lambu ilkin ceketti aykırılamaa da taa girince, iki ayaa da birdän uçtular bir su içindä kuyuya, adam gitti ansızdan. Bän hızlandımd aardına, ama ne kaldı kendim da buulayım, saa olsun Demirçu, eer etiştirmeyäydi, yoktum bän da.

– Vasil, Vasil ba, Vasi-i-il! – başladı bir yabancı seslän baarmaa karılardan birisi... Hastanın yanına tezicik geldilər Demirçu hem Simu.

– Vasil, nähêrsın sän? – başladı lafetmää onunnan Demirçu, kucaklayarak adamı pancalarınnan, ama hepsi boşunaydı – Vasil artık can vermişti.

– Naşey bu, be-e-y, nelär olêr, mari Çana? Nelär olêr, bay Simu, kaybeleriz, göz görä-görä, be-e-ey! – baarırdı Demirçu okadar hızlı hem bozuk seslän, ki kulak ötärdi. Onun hobalık gözleri kudurmuşa benzärdilər. Yayık kollarına, kıllı çıplak güüsünä patır-patır ururdu suuk hem kılıç gibi keskin tolu buzları, angıları hem taa sıklaşırdılar, hem taa iiri olurdular. – Okadar mı sanki kuvetsiz hem çalımsız biz bu şaşkın ölümä karşı, be kardaşlar hem kızkardaşlar!

– Demirçu batö, – akıl verdi Çana, – sän taa kaaviçäysin, geç suyu da git küüyä, haberlä gelsinnär bizä karşı.

– Bän gelincä bu suuk toluda siz hepsiniz kaybeleceniz. – Kız da bu işi duyardı, ama pek istäärdi baari bu çocuk Demirçu saa kalsın. Ona yaraşırda yaşasın bu bozuk hem sarsık dünnäada.

– Diil lääzım küüyä gitmää, – dedi Demirçu, – bizdä var çatı hem iki kaavi adam: te bän hem Simu, bir da akıllı kız, te sän, Çana. Üçümüz nekadar taa tez lääzım geçirelim hepsini bu karıları sudan hem kendimiz da geçelim, saaselem etişelim evä.

– Haydi, yapalım ölä! – kayıl oldu Çana.

– Bän üzeräk geçecäm çatının bir ucunna ötääna, bir ucunu da tutun burada ikiniz Simuylan, sora karılar, tutunarak çatıdan geçsinnär dereyi birär-birär.

Ölä da yaptılar, gerdilər çatıyı, ama karılar korkardılar suya yaklaşmaa, bundan başka yoktu onlarda kuvet, tutunup-geçmää, üşümüştülär, yufkalanmıştular taa üstünä da kaybetmiştilär yaşamaaya umudu.

“Tutununuz birär-birär çatıdan da başlayın geçmää”, – izin etti Demirçu. Karıların üçü hızlandılar tutunmaa çatıdan, ama taa girincä etiştirämedilär diimäa da çatıya: sel onnarı, alıp, götürdü aşaa. Bilmäzdi Demirçu näpsin da başladı baarma:

– Dönün geeri, bän, gidip, sizi sırtımda birär-birär geçirecäm, ama lafını bitirincä, taa iki karıyı su aldı. Orada kaldıydı Çana hem taa bir karı. Demirçu baardı.

– Çana, sölä baari o insan alatlamasın, şindi, geçip, bän onu alacam! Simu çekti çatıyı geeri. Çana hızlandı da sarıldı Oli-bulüsuna, bu insan Çanaların komşuykasıydı, da kolvermedi onu girsın suya.

– Nääm gidersin, bulücüum, görmeermiysin, ani hepsi buldular?

Karı susardı, onun yoktu neresi ne lafetsin, ne da düşünsün. Onun yalnayak ayakları diildilär kırmızı, ama biyazdılar, nicä erdä tolular. Çana oturttu komşuykasını tolulu çamurun içinä da hızlandı, aldı kaskatı Vasilin sırtından Demirçunun anterisini, geldi da sardı Olinin ayaklarını, ama karı gücülä solurdu. Demirçu geçincä üzeräk beränna, Oli da artık öldüydü... Pek titsiydi bu kenar: birkaç adım seldän, bir tarafta, yatırdı Vasilin ölüsü, onun saçlarında artık suuk tolular yapınmışılardı. Çana oturardı suyun boycaazında, o dalamıştı iki elinin da parmaklarını ön dişlerinnän da aalardı, ölü Oli-bulüsuna bakarak. Taa öteedä dururdu Simu çatı elindä, gözlerinnän aşaa bakarak. Demirçu ilkin danıştı kıza:

– Çana, aalama! – dedi o, – bän seni hem Simuyu arkamda geçirecäm ötääna birär-birär, üzeräk, yalvarêrim sana, aalama!

– Neyä boşuna düünmäk? – sordu o büyük, alka gibi, uzun kirpikli gözlerini yukarı dooru, Demirçuya çevirerek. – İlerdä var taa bir derä...

– Oradan da geçirecäm, arkamda üzeräk, baari siz ikiniz kurtulun, evä etisin.

– Hem... ne deycez, açan evdekilär soracek, näända insannar?

– Bilmeerim, – dedi Demirçu, kafasını aşaa iilderäk.

– Yo-o-ok! – baardı Çana, nicä ateşä basan baarır, da hızlı kalkıp, atladı bulanık selä, – bän da orayı!

– Dur, näbêrsin? – deyincä – kız artık karıştı buzlu suya. Demirçu, kartal gibi, atladı aardına da iki salımda, bulup, kavradı Çananın kara peliini elinä, sora çekmedi kıızı bu kenara, ama geçirdi suyun ötääna. Çıkardıynan, kucakladı kıızı da yısıttı onu kendi güüsündä. O aar-aar solurdu, etiştirmemişti içsin çok su.

– Simu-u-ı! – baardı Demirçu selin ötäändakı çobana, – durasın orada, bän Çanayı geçirecäm öbür çukurdan da sora gelecäm seni almaa.

– Bekleycä-ä-ä-äm! – baardı Simu, ama o bilmäzdi, nekadar bekleyebilecek. Simu bu saata neçinsa hiç kendinä düşünmäzdi, pek istärdi bari Demirçuylan Çana saaselem evlerinä etişsinnär.

Kırk yaş yaşadıydı Demirçu, ama dünnesindä kendi ecelinä hiç bulamadıydı vakıt düşünsün. Şindi, açan bukadar cannar kaybeldi onun gözünün önündä, Çanayı da artık zoruna kavradıydı ölümün dişlerindän, Demirçunun üreendä, sansın diri gibi, bir eni duygu uyandıydı, angısını o hiç annayamazdı, ne olduunu...

– Çana, sän buulmadın, – dedi o kucaanda insana. Kız açtı gözlerini da baktı kurtarıcısının üzünä lafsız, bir nedän sora dedi:

– Buulmadım! – da genä kapadı kara uzun hem yaş kirpiklerini.

– Olmaz, olmaz! Neçin atlatlamaa orayı, etmeyecek mi, nekadar can aldı bu atalı gün? Bän seni geçirecäm evädan. Bän seninnän bilä gidecäm sizin evä kadar, yada seni gotürecäm benim kenarda küçük kümeltimä.

– Kayılıım götüräsin, nereyä isteersin, ama sadä sölä, Simuyu, neçin orada braktık?

– Yok, Simuyu brakmadık. Te bän şindi seni geçireyim bitki dederän da sora, dönüp, onu alacam.

– Sän pek islääysin! – dedi Çana, – bilsäm üzmäa, kendim geçecäm önümüzä seli, ama sän dön da git getir Simuyu.

– Yok, bän seni şansora yalnız su içinä kolvermeyecäm, zerä sän pek prost şaka yapêrsın suylan.

– Afet beni, Demirçu batö!

Geçtilär öbür seli da, orada su azdı. Demirçu usulunnan koydu Çanayı kucaandan erä, ama o uyuvaşmıştı da suuktan ayak duramazdı, diil ani yalnız gidäbilsin evä.

– Ne sıcacıktı senin kucaanda! – dedi Çana.

Demirçu hiç bir da laf sölämedään, aldı genä kızı kucaana da ölä götürdü onu uz kendi evinä.

– Soyun yaş rubalarından, – dedi o içeri girdiynän, – ne kuru bulacan bu içerdä, gii! Varsa kuvedin te hayatta var çırpı hem koçan-yak, yısın.

– Okadarlık kuvet bulacam, ateşi yakacam, – kayıl oldu Çana.

– Bän giderim Simuyu getirmäa! – Demirçu saletti çıkmaa içerdän.

– Dur! – baardı Çana ardından, – gii sän da bir kuru gölmek hem anteri.

– Yok vakıt, – dedi da çıktı ölä, nicä geldiymi belädan çıplak. Geçti ilk seli da etişti ikincisinä, baktı öbür kenara, baardı. Orada Simu yoktu, o ses vermäzdi. Demirçu geçti seli, aaradı Simuyu, ama o orada da yoktu. Näända dururdu çoban Simu, orada kalmıştı sade çatı, biraz taa öteedä toluyulan sarılı görünürdü Vasilin teni. Su boyunda serpili yatırdı Oli. Onun kara çemberinin boyu, çukmanın yakaları dizilyidilär iiri yalabık tolu tenelerinnän. Kim bilsin varmıydı bu karı yaşamasında boncuk taktı, ama şimdi takmıştı ölä bir görölmedik dizi, ani başka kimsey ölä yoktur taktı...

Demirçu alatlamazdı, makar ki suuktu hem tolu da hep taa hızlanırdı, o başladı lafetmää Vasilin ölüsünän:

– Sölä, kardaşım, angı yolu aldı Simu? Neçin susêrsın?

Elbetki, ölüylän lafetmäk boşunaydı, Demirçu bunu islää bildirdi, ama can acısından sordu bu lafları da taa biraz düşündüktän sora genä gitti aaramaa Simuyu. “Beki gitti yukarı bakmaa bir suva er da, bulup, geçti da artık evinä etişti”, – sayıklardı Demirçu... Gezdi o ölä, aarayarak, karannık olunca da bitkidä, açan gördü, ani bulamayecek, geldi küüyä da bildirdi, nelär oldu bu hatalı uursuz gündä...

Ertesi günü bir öküzlü taliga getirdi çayır boyundan çobannarın bordeyindän altı kişi hasta, Onnar gidämedilär Vasilin hem Olinin ölüsünä birär mum yakmaa, neçinki hasta yatalaktılar... Kalan kaybelän insannarı bir aftadan sora buldular Tuna suyun boyunda, açan hava düzeldiydi hem sular da azaldıydılar. Orada bulmuşlar Simunun da ölüsünü...

Bän geçtim o küüdän, açan bu işlerin zamanından bir yıl geçtiydi. Buluştum Çanaylan, onun kucaanda vardı kundakta sarılı küçük.

210

- Senin mi? – sordum, çalışarak bir laf açayım.
- Elbetki, benim, açan benim kucaamda. Bizim Demirçuylan ikimizin, – ekledi bir sevinmelikli gururlan Çana.
- Demirçu şimdi neredä? – kıyıştırdım bunu da sorayım.
- Hep orada boyarda çıraklık eder. Onda şimdi zeedelendi ka-hır, var oolu hem karısı.

TANASLAN NADI

Tanas – balaban, levent bir delikannı. Başında kömür-kara kalpak az-buçuk çekiliydi kara kaşlara. Ayaklarında çıkma deridän çarıklar hem süt-biyaz sargılar kara baalan sarılıydılar. Şindi o geçirdi gaytannı anterisinin üstünä epiz-eni dimi surtuunu da gidecek gençlerin derneenä, yavklusuna Nadiyä. Küü içindä dernek çok var, ama başka erä Tanası çekmeer, üç yıl oldu Nadiylen isteneerlär. Tanasın var kafadarı da Gani. Bu, yaşta çok küçük Tanastan, ama onnar komşu uşaklan da delikannılı barabar sürerlär. Bir-iki yıl geeri Gani takışırđı Tanasın ardına hiç sormadaan, nänı gideceklär, ama şindi o da artık kendini delikannı sayardı, teklif eder dostuna bu avşam gitsinnär Karşı maaleyä.

– Ne kaybettiydim bän o daa maalesindä? – kayıl olmêêr Tanas. – Gitmeyecam orayı, istärsän git yalnız.

– Şaşêrim bän. – Sordu Gani, – ne okadar çeker seni o Nadiyä?

– Şaşma, kardaşım, seni taa bireri mi çekmeer?

– Çekmeer, nereyä isteerim oraya da giderim.

– Te şindi gitsäne Karşı maaleyä.

– Gitmeyecam, isteerim seninnen bilä gezelim.

– Gidecän sän, ama yalnız gezmää korkêrsın, – gülümsedi Tanas.

– Tanas batö, seninnen taa güvenli gezmää, – kayıl oldu Gani.

– Söleyim sana, kardaşım Gani, da biläsin. Sän taa olur demää delikannılı enez çekedersin, uurayacaktır senin da üstünä te o, ne uurêr gençlerä da o zaman görecän, ani seni da başlayacak birerä çekmää.

– Brak şu masalları, – didinirdi Gani, – Sän taa çok gidersin Nadinin türkülerini seslemää.

– Belli bişey, Nadidän gözäl türkü çalsın hem çok maani bilsin bizim küüydä başka yok. Lafsız bu iş ta beni oraya çeker. Türkülär hem maanilär, Nadi kendisi hem onun gözäl sesi benim üreemdä karma-karıştılar da bir derin duygu oldular. Ona sevda deniler, Gane!

– Sölä bana da naşey o sevda.

– Onu laflan yok nasıl sölemää, kardaşım, açan başına gelecek, o zaman bilecän. Var nasıl söleyim sade, ani o tatlı da, yakıcı da,

acı da. Ondan beklä sevinmelik ta, bela da, hem taa çok başka işlär da... Unuttun mu, açan ötäavşam? – sordu o Ganiyä.

– Ne?

– Tä o türküyü.

Kara beygir ahırda,
Benim ürääm kahırda.
Kahırcımı bilseniz,
İstedimä verseniz...

Kıyıştırmazdı Gani gitsin yalnız öbür maaleyä. İstäärdi o da seslesin Nadinin türkülerini. Bir yanından da bu taa sarısı yudulmadık delikannı korkardı yalnız gitmää. Bunu başlayıcı delikanlılar hepsi saklêêrlar, ama gecä birerdä yalnız kaldıynan, onnarın ürecikleri bir kuş ürecii gibi küt-küt düüler...

Çocuklar hazır oldular da çıktılar sokaa. Taa iraktan işidilirdi türkü sesi – o Nadilerin derneendän ses gelirdi. Tanaslan Gani hiç kendileri da annamadılar, nicä onnarı ayakları götürdülär bu çan gibi ötän türkü sesinä. Te artık etiştilär Nadilerin maalesinä. Dernek sokakta. Fenerin şafkında kızlar el işlerini yapêrlar hem türkü çalêrlar, gülüp söleerlär.

– Avşamayorsunuz! – seläm verdilär Tanaslan Gani.

– Kemetayorsunuz, sefaa gelmişiniz! – dedi kimsä kızlardan da eni gelmişlär başladılar elleşmää dernektä oturan kızlarla. Altı kız otururdular uzun skemnedä. İki da karı taa öteeciktä erdä otururdular hem yapaa didärdilär. Pek az läüzımdılar onnar burada, ama kızlar yoktu nasıl kuusunnar onnarı, sora kim sabaya küüy içindä dillerini kaşıyacak. Kimär kerä dernekçilär utana-utana sorardılar babulara:

– Bulülär, siz taa üşümediniz mi? Ne serin gecelär başladı olmaa!

Açan kalın suratlı babular bu soruştan sora da gitmäzdilär, kızlar birtaan yoktu näpsınnar. Bu avşam dernek gidärdi kendi adetiycä: kızlar herkez kukalarına, sümeklerinä, üilerinä bakardılar. Çocuklar durardılardı bir tarafta. Susuntuluu bozsun **deyini** bir kız Anka dedi:

– Geldiniz, çocuklar, da neçin sürütmediniz baari bacaklarınıızı? Ne istämeersiniz başkası da gelsin mi? Ne ayaklarınızda kantar topuzu mu var, osa onnara kira mı isteersiniz?

Bizdä eveldän vardır sanmak, çünkü ilkin gelän çocuklar ayaklarını sürüderäk gelirseler, o zaman arkadan taa başkaları da gelecek.

– Tanas, hadi geç ba, – teklif etti delikannıyı Nadinin druşkası.

Adetä görä çocuklar dernektä geçmeerlär oturmaa yavklusunun yanına teklifsiz. Kızın eer varsa kayıllı, saklı söleer druşkasına teklifetsin läazımını çocuu.

Tanas çok oyalanmadı, geçti Nadinin yanına lafa hem ayaklarını okadar sürüttü, ki çarıklarınınän bir bulut toz kaldırdı. Kızların takazaları boşuna gitmemişti. Tanas Nadinin yanına geçtiği gibi türkülerin arası az-buçuk kesildi. Gani da bu arada oturdu öbür kızlara karşı, seslärdi porezenneri hem kendi da borçlu kalmazdı: basardı cümbüşleri biri-biri ardına. Arada, saatta kopardı bir keskin gülüş, angısı yalın gibi kavrardı kızları, ötärdi nicä çan hem işidilirdi öbür maaledä da.

– Ha-ha-ha-ha-ha-a-a-a! Sora genä çekedärdi türkölär:

Şu çotucaan altında, mari kız,
gülgülü üzüm var.
Şu üzümä baktıkça, mari kız,
gözüm süzöldü...

Butakım gecelär pek hızlı geçärdilär... Sansın henez dernek çekettiydi bir da baksan horozlar artık öterlär, gelirdi sıra daalışmaa. Tanas Nadiyi geçirirdi evä, Ganiyä da deyärdi:

– Sän beklä beni biraz te orada. Bän şindi gelecäm da bilä evä gidecez.

Gani da, ahmacık, beklärdi her avşam birär-ikişär saat Tanası. Nabancı da beklämeyecän, açan evä gitmää yalnız korkardı. Boşuna denmeer “Korku daayı beklärmiş” ...Bu avşam Gani bıktı beklemeä. Ay aydıdı, düşündü gitsin evä yalnız, ama bir akli da deer:

– Ya bän gidip bakayım baari, ne uzun geçirmäk oldu bu Tanasta. O usulcuunnan geldi Nadilerin evinin başına da uzattı kafasını sundurmaya:

– E-he-he-e-e-ey! Gelir mi Tanas tez, o sarmaşılıydı Nadiylen, aya karşı öpüşürdülär... “Brak öpüşsünär” – düşündü Gani da o avşam seftä yalnız gitti evä. Topal Angillerin boş evinin yanından geçmää hepsindän titsiydi. Gani o uurda açan toparlandı, ayakları belinä ururdular... Duruklandı taa onnarın tokadının yanında. Soluk solaa etiştirämezdi hem aklınca sölenirdi:

– Kim çıkarmış bu yalannarı, ani Topal Angillerin boş evlerindä tılsım varmış? Hiç bişey yok! Hepsi yalan...

Gitti Gani uyumaa, ama Nadilerin sundurmasında kaldı iki kişi sarmaşık. Onnar dört göz arasında ne sä annaşırdılar. Geçti, küü içindä can-cın yoktu, salt bir tutnuk sesli horoz ötmesi işidilirdi hem da göktän gençlerä bakardı bir tombarlak kurban tepsisi gibi ay...

* * *

– Etecek oldu bayılersın, doymadı mı o aazın türkü çalmaa, – baarırdı kayınnası gelin Nadiyä. – Nicä geldin bizim aula, aazın susmadı. Geçän insannar da duruklanıp bakêrlar bizim tokattan, senin sesini sesleerlä.

– Năbayım ma, mamu, – savaşırdı gelin uslandırmaa kayınnayı yalpaklıktan. – Ne fena mı, ani çalêrım? Benim sevinmeliim da türkü, kahirim da – hep o.

– Türkü, türkü! – taa pek kızardı babu. – Bir aaz açmış da yok! Nadinin kayınnası bir gamsız hem yonulmadık babuydu, bir kulaandan hiç işitmäzdi, öbürü da saardı, gözünün da birisi kusurluydu. Açan Tanas istediydi Nadiyä dünür yollamaa, mamusu o saat dedi: “Tamızlı biraz türkücü, bilmäm işi becerecek mi?” Bu karı başka tarafa bakmazdı, ona lääızımdı ölä bir gelin, ani en ilkin işçi olsun. Ama Tanas çok-çok sölettirmede anasını, dedi:

– Onu alacam!

– Onu da aldı. Düündä gelini diildi lääızım çok-çok yalvarmaa saadıçlara türkü çalsın, nicä var kimisi saatlarla nazlanêr. Üç gün siravardır, nekadar düün uzandı, Nadi türkü tarafından hepsinin hatırlarını yaptı.

Ama çok geçmedi eni evdä bu türkülerin beterinä gelinnän kayınna başladılar hojma dartışmaa. Tanaslan Nadi, nicä gençlerä düşer, düünnerä, konuşkalara gidêrildär, ama ihtêrlar da hiç evdä durmaa istemäzdidär. Konuşkalara seydi konuşka denilen orada türkü – en lääızım iş. Gelin Nadi çok-çok beklemäzdi teklif etsinnär. Tuttururdu bir ses, bir da gözâl sesi vardı, da birkaç peet söyleyincä kimi sofracıların başlardı yaşları süzülmää. Ama türkünün bitkisindä bütün masayı aaladırdı. Sade Nadinin kayınnası borsuk-borsuk bir köşedä durardı. Kimin kulaklarınnan türkü sesleyeceydi? O sade bir iştan azetmäzdi:

– Nadi becerer, becersin, – düşünärdi kayınna, – sesi da var islää. Ama olur mu ölä birdän. Bizim adetlerä görä – bu kalın üzlülük, esapsızlık! Babu artık bu yaşa geldi, kaç düünnerdä konuştu, kaç ayazmalarda hem kumatriyalarda – o görmedi hem işit-

medi teklifsiz türkü çekettirsinnär. Aklı başında olan çok ta bilsä, bekleer islää yalvarsinnar da sora... Ölä adet, ölä da gözäl durêr...

Tanasın mamusu çatlardı üfkesindän, açan aklına getirirdi, ani bu esapsızlık gel sän da çık taman onnarda, Toninin İvanın Dimusunda, ani anılrđı bütün tamızlıkları utanmaklan hem esaplan.

Geçti birkaç yıl da türkücü gelin Nadinin kayınna elindä yaşaması heptän güç oldu. Beki taa olaceydı nicä dayanmaa, eer kaynata da başlamayaydı babuyu seslemää. Tanas işä gittiynen, ihtärlar gelinin içini kemirirdilär. Bir çala kesildiydi türkülerin da sesleri. Ama bir gün gelin istedi bu annamazların inadına yap-sın. Açan Tanas geldi kırdan, tokatta vardı bir alay insan: karı, kız, uşak. Nadi büyük evdä kapalıydı, üstünä kilit urulu. Eski evin pençerelerindä kapaklar dışyanındandı, onnar da kapalıydılar, ama içyanda onun karısı Nadi türkü çalardı. Gözäl ses işidilirdi kilitli kapulardan da, kapalı pençerelerdän da. Türkü kaplardı geçän insannarın üreklerini hem daalırđı yımışak havada uzak erlerä. Tanas sordu anasına-bobasına: “Ne oldu?”

– Dedik beki sustururuz bu senin gelinini, ama onu yok kolay susturmaa. O bu türkülerinnän bütün küüyü toplêr yanımıza. Bıktık artık tokat aazında kalabalaa, – dedi mamusu.

Tanas açtı kapuları da kolverdi karısını. Bu içerdä o avşam oldu büyük kavga...

Ertesi günü aulun orta erindä bir taligada artık üklüydü hepsi Nadinin hem Tanasın rubaları. Toni İvanın Dimunun biricik oolu çıkardı ayırı yaşamaa kenarda bir boş evä. İki karı geçärdilär sokaktan:

– Pı-ı-ı, mari! Ne iş var bu aulda? – sordu birisi Tonilerin auluna kafasını uzadarak.

– Sän ne işitmedin mi, mari kumişa, Tanas çıkarmış bobasının yanından başka erä. İhtärlar gelinnän uzlaşamazmışlar.

– Aman, ayol, butakım gözelim hem büyük evlerdä dädu-babu yalnızca mı kalırmışlar?

Tanas kendisi da çıkardı boba evindän üreendä yaraylan. Canı acırdı, ani olmadıydı ölä, nicä düşärdi olsun. Anaylan-bobaya bir ool lääzımdı bilä yaşasınnar. Ama şimdi, açan o hepsini islää kantarladı, geldi bir fikirä, ani Nadi ona taa paalı anadan da, bobadan da hem geniş evlerdän da. Aklınca dedi: “Taa ii bukamı tuza bannacam, yavan iyecäm, ama sevdannan birliktä, dirliktä yaşayacam”.

– Ho-o-o, di-i-i – baardı öküzlärä da taliga çıktı ana-boba aulundan.

O yılın Tanaslan Nadi kışladılar Baacı Vasillerin kümeltisindä. Günün birindä Dimu dädu dayanamadı, aldı kendini, geldi oolunun kenarda bordeyinä, girdi içeri da yalvardı gelsinnär geeri.

– Oldu, ne oldu, brak, yapma ölä,– deyärdi Dimu dädu. – Kaldık mamunnan tın başmıza, gel geeri. Bän çıkacam kayınnanın önünä, sän da biraz gelini uslandır da yaşayalım bilä, – dädu kahırlı çekti soluunu içinä da uzattı lafını. – İçerlär bom-boş hem aalemdän da ayıp.

Tanas susardı, ama Nadi kesen-kes söledi: “Şindän sora o aula basmayacam!”

Ertesi yılın uydu da bulundu Tanasa iş kasabada. Topladılar Nadiylen neceezleri vardı, da gittilər Kışineua. Dimu dädu hem babu aalardılar o günü, açan biricik oollan küüydän da çıktıydı. Onnara artık belliydi, ki şansora läüzüm olacek ölüncä yalnız yaşasınnar...

Geçti taa birkaç yıl. Tanas hem Nadi anadan-bobadan vazgeçmäzdilär. Gelirdilər kimär kera ikisi da musaafirläa, ama şansora olduydu çok vakıt Tanas yalnız gelirdi. Ool diil mi, ani var bir laf kan-su olmazmış, gelip bakardı ihtärları, yardım edärdi kış için yakacek hazırlamaa, başka ev işlerini yapmaa. Dimu dädu hep sorardı:

– Näber gelin, saasem mi?

– Näbaceydi, – cuvap edärdi Tanas, – şindi o büyük iş açtı kendisinä türkücülüklän. Avşam-sabaa hep çalêr.

– Orada da mı uslanmadı, – şaşardı Tanasın bobası. – E kim onu orada durêr seslemää?

Sadä kayınna hiç aazını da açmazdı gelin için...

Dimu dädu hem Tanasın anası Çimana babu düşünürdülär: evlär boş durmasın hem olsun kiminnän gam daatmaa deyini, al-sinnar bir üüredici yaşasın onnarda kiraylan.

– Hem birär-ikişär da paracık düşär, – sayıklaardı taa sıkıca kalıplı babu. Ölä da yaptılar. Erleştı Toninin Dimulara yaşamaa Arkadi Kavalcı. Ama bu üüredici çıktı bir pek büyük muzika sevicisi, kurdu türlü radiolar, magnetofonnar, bitkidä da dikti evin tepesinä bir antena içeri da erleştirdi televizor.

Bir avşam Arkadi Petroviç ansızdan teklif etti däduylan babuyu televizora, deyeräk:

– Sizin var mı senseleniz Kişinövda?

– Var, – dedi ev saabi, – oolum orada yaşêêr.

– E te bu Zımbacı Nadejda, ne sizä geler? – sordu üüredici parmaannan programayı göstereräk. – Burada yazılı, ani o bu avşam türkü çalacak.

– Ne geleceydi. Haliz oolumun karısı, gelinimiz, – dedi dädu Dimu, hep taa annayamayarak, ne isteer sölesin bu üüredici.

Avşamneyin oturdular hepsi televizoru siiretmää. Bir türkü çaldılar, sora oynadılar. Bir da ansızdan ekrana çıktı... Nadi. Üstü giimni yalabık rubalarlan, boylu, gözäl. O ilerledi, sansın yaklaştı siiredicilerä da başladı çalmaa.

– Bu mu gelininiz?

– Kendisi o, be canım! – şaşardı dädu Dimu. – Gördün mü? – takıldı o babusuna, – nereyâ etişti bizim gelin? Sän azetmäzdin insandan, şindi sä onu memleket sesleer.

– Aman Alahı-ı-ım! – uzattı babu. – Acaba taa nelär çıkaracaklar? Bak sän gelin orada yırakta, ama sesi işidiler yanımızda gibi. Bak sän ne fasıl giidirmişlär onu, sansın enidän yavklu edeceklär! Allahım panayıyacım, hele bu bizim çocuun karısına! Neçin kolvermiş onu bu şeytannık içinä?

Nadi çaldı taa bir türkü, sora taa bir...

Dimu dädu genä başladı babuyu takazalamaa:

– Düşmäzdi biz çekişelim, babo, gelinin türkülerinin beterinä. Taa lääzim sevinelim, ani vergisi var, ama sän deersin şeytannıkmiş.

– Olur mu, – girdi lafa üüredici da, -aalem türküyä seviner, siz da... şeytannık...

– İslää insandı, işçiydi, yalpaktı, – hep sölenirdi dädu, sansın kendi kendisinä. – Ama ne annadacan inat babuya, girişti: esapsızmış, utanmazmış... Gördün mü şindi esapsız? Bulundu, kim annasın gelinin türkülerini.

Gördüm, gördüm, – hep taa istemäzdi verilsin inat babu. – Bezbelli, te bu pıstie kalacaanda yok ne gösterebilir da buldular bizim gelini taa ahmakça, koydular aazını yaysın, Tanasta da okadar akıl, kolvermiş karısını başı-boş...

– Diil dooru, Çimana babo. – dayanamadı üüredici. – Sizin gelininiz artistka. Onda bez belli ani küçüklüündän varmış talant.

Sizin gelinin türküleri çok insannarın yaşamasını taa şen hem taa dolu yapêlar. Te neçin onu koymuşlar televiziyada çalsın, ama diil nicä siz deersiniz...

Çalardı orkestra: kavallar, düdüklär, kemençelär, sora taa bir oyun gösterdilär. Bitkidä genä Nadi bir türkü çaldı:

Şu baa çotucaan altında, mari kız,
gülgülü üzümçük.
Şu üzümä baktıkça, mari kız,
Gözüm süzüldü...

Konçert bitti. Uçitel kapadı televizorunu. Däduylan babu gittilər öbür içeri yatmaa. İkisini da nesä zeetläardı. Üüredici da yattıynan dinnenmäa çok vakıt yuvarlandı döşeendä. Nadinin türküleri, mastercä becerikli, aktarırdılar üüredicinin muzikayı annayanın üreeni.

– Sanki kaç bölä vergilär etişämeerlär ortaya, annamaz saar babuların beterinä! – düşünürdü üüredici.

Däduyu da kendiycasına gelin Nadi koymuştu düşünmeklerä. Ama babu da kendiycasına zor sayıklamaklara daldıydı.

– Yazık, – dedi Dimu dädu karısına, – yaklaştık yaşamanın sonuna dooru, ama annayamadık onu. Gelin Nadi çok käämil insandı.

– Hadi etecek oldu metettin onu. Unuttun mu, nasıl insannar bizim tokada toplanırdılar yaymannık seslemää. Büük iş – türkücü! Fasüleyi kaynatmaa, olmalı, büün da taa üürenämedi...

VANI

Vani, yalnız kaldıynan, çok türlü düşünmeklär geçirirdi aklından. Çok beenardı sıcak güneşli havayı. Kimär kerä istäärdi hiç kimsey olmasın onun yanında da yalnızça, kendi-kendinä düşün-sün yaşamaya.

Çok istäärdi bilsin, neçin sanki var dünnädä ölüm, ama ölüm sanki neydir o? Sanki, sorsa büklerdän birkimseyä, neydir acaba o ölüm? Ama neredän onnar olur bilsinnär, neydir o ölüm, açan hiç kimseycik yoktur öldüü da sora dirildii. Ölümü olur bilsin ölülär, ama onnara nasıl sormaa, açan, onnar ölü.

Taa istäärdi bilsin, neçin kuşlar, böceklär, kelebeklär uçêrlar, ama insannar, hayvannar uçamêêrlar. Açan Vani bakardı dipsiz gökâ da orada, uzakta, maaviliktä, görärdi nasıl ilin, hiç kanatlarını sallamadaan üzer boşlukta, nicä su içindä, kartal, istäärdi kendisi da olsun bir kartal kuşu da yarışsın o göktä uçan kartallan. Ama akli erärdi, ki o yok nasıl olsun kartal kuşu gibi. Bu onun düşünmekleriydi, onun fantaziyasıydı...

Taa sora o geçärdi düşünmää aslı işlerä da, aklına gelirdi çok dooruluksuzlar, çok kusurlar, angıları vardılar bu dünnädä, yaşamakta. Onnar olurdu hiç olmasinnar da ozaman başlaardı, alıp, dua etmää Allaha versin ona uçsuz-kenarsız kuvet, da o durgutsun hırsızlı, fenalı, yardım etsin sakatlara, alıştırısın hastaları, yapsın ölä, ki yaşamak olsun sade sevinmelik. İnsannar sevsinnär biribirini hem çalışsinnar hepsi kuvetlerinä görä herbirinin iiliinä.

Bu türlü düşünmeklerdän sora Vani istäärdi, bükü olduynan, çok üürensın da olsun doktor. Sanardı, ki doktordan taa ii zanaat, taa çok insan sevicisi bu toprakta hiç yoktur.

ÇİÇEKLIK BAŞÇASI

Bu yılın Çilingirlerin çiçeklik başçacı gidardı pek gür. İlyazın en ilkin başlardılar açmaa çiidemnär, sora ergivannar, laalelär, taa sora zambaklar, aşışlar, zurnalar. Yazın kolverilärdilär bujorlar, kamçıțalar, ama o uzun gül-fatmalar, etişip, geçärdilär aulu da, insan gibi bakardılar sokaa iki tarafa. Onnarın da köklerinä sarılrđı altuncıklar hem başka tırmaşıcı türlü başça gercikleri.

Güzün da geç vakıdadan, kaarın da altından hep gösterirdilär başlarını dolu içli, şıralı boyada hem gözäl kokar güz çiçekleri, onnarı ev saabileri çalışkannıklan toplamışlar, top-top baalamışlar da çölmeklerä koymuşlar. Taa biraz suuk urduyan, gözäl güz çiçekleri geçecekler maazaya kışlamaa...

Sokaktan geçennär, görüp alçarak aul aşırı bu başçacıkta dünnä gözelliklerini, sevinärdilär. Çiçekler gözelliklerinnän kimi geçenleri durgudardılar bir-iki kıpıma. Onnar bakardılar da, beki, azbuçuk unudardılar yaşamanın hergünkü zorlarını hem kahırlarını. Ev saabisi, demirci Todur, da aar işindän sora, sıkça, aardılıp başçacının auluna, havezlän bakardı dünneyin şen boyalarına, sevinip, dinnenärdi teninnän hem ruhunnan. Haliz burada o büyük çekiktän yorgunnuk sansın taa ilin hem taa tez geçärdi.

Yok nasıl mayıl olmayasın bu çiçeklik başçasına!

DÜÜN

Statların aulunda bu avşam vardı büük kalabalık. Toplaşmışılar zilvalar da dikärdilär düünün bayraanı – çekedärdi şennik adetleri. Evlenirdi Stifanka, gidärdi bir aşırılı Kobeyli çocaa.

Tanıışmışılar onnar Kirezlik sınırında, neredä Kobeylilerin hem bizim, Kıpçaklıların, tarlalarını komuşuydu. Bu genç çocunun, ani büün bizä güvää olacaa, bobasının varmış iki distinä tarlası hemen bu Kobeylän Kıpçak sınırında. Hem da varmış orada Savinin pınarı. Çiftçilik işlerinde Kıpçaklıların hem Kobeylilerin buluşmaları sık olurdu. Orada da sudan çeketmiş gençlerin tanışması sora sık buluşmaları, sora olmuş düünür da te taa sonunda işlär düünä etişer.

Cumaertesı Kıpçaklı kızın, gelin evini dolayladıktan sora, Stifankanın çıçusunun çocuu Gümüşlülerin Vani hazırladı onnarın tuuyan royba beygirini, geçirdi pirinçli kantırmayı başına, doldurdu çotrayı şaraplan, kızlar da baaladılar çotraya bir gergefli altıncıklı basma, beygirin kantırmasına baaladılar bir başka biyaz korafli basma. Butakım gözäl donaklı dizili düüncü Vani gitti soyları-senseleleri düünä çaarmaa.

Avşamneyin, açan başladı karannık çökmäa Stifankaların aulun içinä, evin yanına hem sokaa toplaşmıştı taa da çok insan, çalardı çalgıcılar (bir düdük, bir kemençä hem daul), kızlar da oynardılar düz horu, kalgımayca hem arada-sırada kopardı baarışlar: Yuha-yuha-yu ha-ha! Yu-ha, yu-ha yu-ha-ha!

Kimisi çiftlär artık dizilmiştilär sundurmalara – gidärdi zasev buluşmaları. Cumaa ertelerindä düün avşamnarında gençlerin var buluşmaktan hem güvedä düün olacaa evindä hem gelindä – buna deniler zasev.

Sabaaya doru, açan gençlär hem küülü erindän musaafırlär daaldı, Kobeyli suvatulara koyuldu sofrada da eni hısımnar burada taa yakından tanıştilar, onu-bunu lafettilär, Kobeyli hem Kıpçakh düün adetleri için. Geldilär annaşmaya, ani hepsini yapacaklar ölä, nicä erindä geçän sıralar, ama gelin etiştinyän Kobeyä, artık hepsi olacek ölä, nicä güvenin evindä, küüyündä geçer. Kobeyli suvatular kimisi gittilär bu küülü dostlarına buluşmaa, kimisi erleşti burada birkaç saat dinnenmäa.

Sabaası, pazar günü, geldi Kobeydän dört taliga düüncülärlän gelini almaa. Onnar getirmiştilär gelinä steonozluk giyimnerini.

Çalgıcılar Kobeydän güvenin tarafından hem erindä gelinin tarafından toplaştılar bireri da yarışmayca şennendirirdilär toplanmışları. Statların büyük evindä hayatta kapular açıldı. Kobeydän kresnişalar düzärdilär gelini stevonozluk için. Çalınırdı eskidän kalma türkülär:

Uyurmuysun, uyansana,
Mari Stifanka, yınansana,
Al yastıma dayansana,
Bu gecä sän taa bizimsin,
Ama yarın aaleminsın.
El geliyor, el ayrêr
Anadan da bobadan da,
Kardaştan da, kızkardaştan da.

Gelini içerdä düzärkän, Kobeyli genç güvää dururdu kapu önündä başkabak, açan bitirdilär gelini düzmää, onu çıkardılar içerdän deverlän kresnişa da yannaştırdılar güveyä. Stifankanın bobası hem anası bir oka şarap ellerindä oynayarak üç kerä döndülär gelinnän güvenin dolayında. Bu sırada muzika çalêr ölä bir hava, anı onnar atlayarak dönsünnär da çölmektän şarap biraz dökülsün (çünkü bölä saygılı gündä er (toprak) annasın, ki onun da burada var karışmalı). Anaylan boba, gelinnän güveyä vererlär bal (ballêrlar). Bu da çünkü onların yaşaması olsun bal gibi.

Bu sıralardan sora gelinnän güvää pinerlär en gözäl dizili taligaya, yannaşık oturerlar ortakı erdä da taliga çıkêr Kobeyä kliseyâ stevonozlaa. Ama kalanı üç taliga oynannanlar, baarışmaklarlan, muzikaylan çıkarêrlar gelinin çiiizlerini: yorgan, döşek, sandık, yastık – hepsi, ne hazırlanmış gelinin elinnän bu günä deyni.

Çiizlärän taligalar etişerlär gelinnän güveyi da artık Kobey küüyünä bu düün korteji, ilerdä gelinnän güvää, çalgıcılar, ardına da üç-dört taliga çiiizlärän, düüncülärän giderlär güveenin evinä. Orada tokatlar açık, çok insan karşıêrlar düünü. Gelinnän güvää inmeerlär taligadan, ama birkaç erindeki adetlerdän sora, ilk taliga gider Kobey klisesinä stevonozlaa. Kalan taligalar indirerlär gelinin çiiizlerini.

Stevonozluk bittiktän sora gelinnän güvää artık inerlär kendi evlerindä da burada başlêr güvenin evindä düünün en koyu eri. Ama burada ne adetlär var, onnarı kobeylilär annadaceklar.

SEVDA

Gençlär Galeylän Vani buluştular klubta. Vaniyä göründü büün onun kafadarı hepsindän gözäl. O kıvraktı, giyimniydi eni kısa enni fistancıklan, ayaklarında da çoktan evli kakusunun üüsek ökçeli emenileriydi, başında taşırdı bir kırmızı beretçik. Bu giimdü Galä pek artık benzärdi üürediciykaya. Vani aklınca genä pişman oldu, ani gitmedi o kendisi da üüredicilik için kursalara. Şindi her gün yannaşık işleyeceydilər...

Klubta vardı çok gençlär, ama taa çoyu çocuktular. Doluküüylü kızlar, taa hepsi kluba alışmamıştılar, çoyu derneklerdä otururdular da orada yavklularınnan buluşturdular. Çocuklardan birisi getirmişti patifonu. Başladı şenniklär, oynunnar, lafetmeklär. Vakit pek tez geçti da geldi sıra hepsinä daalışmaa. Vanilän Galä çıktılar da ikisi barabar evä gidärdilär, gözäl laflaşarak etiştilər Galälärin evinin yanına da oturdular onnarın aulu boyunda ikisi yannaşık toprak sundurmaca.

– Galä, – tekliv etti ansızdan Vani, – hadi şakacıktan sayacez, ani biz dernektä, sayılêr sideankada otureriz da, çünkü, bän senin yavklun...

E he-e, Vanicik, oynamaycam! – cevap etti Galä şakaya şakaylan. – Sän sora aslıdan isteyecän! – ikisi da güldülär.

– Yavaşacak gülelim, zerä şindi ya mamu, ya baka duyacaklar.

– Ne korkêrmıysın? – sordu Vani.

– Yok, korkmêêrm, ama şindi deyeceklär, girelim içeri da orada bölä bol lafedämeyecez.

– Ne gözäl sıcak yaz gecesi, – dedi Vani, – elbetki, dışarda taa islää.

– Gök da üklü yaldızlan! – ekledi Galä.

– Kursada bizim çocuklar nasıl üürenirdilär?

– Hepsi çalışırdılar islää üürenmää, ama onnara çok zor gelirdi rus dili, kimi lafları hiç annamazdık, ama üüredicilär da gagauzça bizä annadamazdılar. Onnar hep bana sorardılar, ama bän da çok işlär bilämäzdım. Çok taa kolaydı moldovan kursacılarına. Onnari üüredirdilär moldovanca. Biz da beki nezamansa üürenecez gagauzça.

Bu laf arasında Vani hep taa yaklaşırdı Galänın yanına, taa sora da hiç kendisi da annamadaan koydu elini onun belinä.

– Vani, – dedi Galä, – bän demedim mi, ani oyunu sän ashyä çevirecan?

– Neçin?

– Senin elin neçin şindi orada?

– Ama ashyä da çikarsa zarar mı olacek?

Sustular. Vani artık sıkı kucakladıydı Galeyi. O laf çıkarmazdı, ama düşünürdü: “Mamucuum, acaba bän kimim şindi? Uşak mı, delikannı kız mı? Nasıl ölä hepsi birdän geldi kızlık, delikannılık! Neredän düştü bu kısmet zibillii da doldurdu dibinädan onun bu dar güüsünü? Neçin okadar pek çeker yaşamaya?..”

Hava güzä kokardı, karannıkta işidilirdi yaban ördeklerin kanatlarının sıklık etmesi, onnar nicä bıçak kesärdilär gökü. Hem taa, neredä sa pek yukarda işidilirdi turnaların sesleri. Galä aklına getirdi, ani okuduydu bir kiyatta, nasıl gezek kuşlar yırak yollara uçarmışlar: sıranın orta erinä dizilirmişlär genç kuşlar, ama sıranın başında uçarmışlar en beceriklilär, kaavilär, sora da sıranın bitkisindä da genä ölelär. Seftä uçan kuşlar bütün yolda ortalıkta bulunurmuşlar, büüklerin arasında... “İnsannar da, olmalı, ölä yapêrlar uzun yola çekettiynän”, – düşündü Galä da sordu:

– Vani, işidermiysin yukarda var turna sesleri?

– İşiderim! Olaydı gündüz sayaceydık onnarı. Tutêrmıysin aklında, açan şkolaya gidärkän saydıydık?

– Tutêrim, biz ozaman üçüncü klasta üürenirdik. Vardı birär içerdä dokuma püskülcüklü korafli çantalarımız.

– Benimkisi şindi da taa hayatta enserdä asılı durêr...

– Yaklaşêr güz, ama neçin sa onu ilkyaza benzedeerim, – diiştirdi lafi Galä.

– Bän da ölä, – dedi Vani.

Güz halizdän da kapuya ururdu, ama gelmişti ilk sevda da bu beterä hava ilkyazlamıştı. Bu gençliin ölä bir vakıydı, açan hepsi gözünä görünürdü bir boyada – pembä! Vaniylän Galeyä yaşamak diildi pembä, ama kıp-kırmızıydı, dünnä onnara deyni aktarıldıydı en islää tarafına. Küçüklük düşleri bir-iki ayın içindä ashı olduydular. Hep bu günnerdä Galä duyduydu, ani ona hepsindän paalı bu dünnäda Vani. Da te bu duyguylan susarak sarmaştı delikannın boynusuna elinnän da suvazlardı çocuun kara kıvırcık saçlarını. Sora kız birdän topladı kendini da savaşırdı çıksın bu utanmaklı duyguların kerpedenindän.

– Vani, Vanicik, – başladı o, – git, git taa tez evä, zerä şindi çıkacek bizim içerdän birisi da utanacez! – Ama kendisinin elleri kızı seslemäzdilär. Onnar taa pek sıktılar çocuunu kendinin artık doluca güüsünä... İki çift dudak zından – karannıkta hiç yanılmadaan buldular biri-birlerini... Galänin öbür duygularına bu eklediydi taa bir – o birazcık korktu da dedi:

– Vanicik, näbêrız biz? – sordu usulcuunnan da itirdi onu.

– Bilmeerim, näbêrız, – dedi Vani bir sarfoşlu gibi seslän.

– Taa tez git evä, zerä geç artık oldu.

– Hiç istämeerim gitmää.

– Yavaşacık lafet ba, tutulacez, ba ahmacık!.. Geç oldu, daa hışalım.

– Hadi ozaman, Galä, – teklif etti Vani da aldı kızı elindän. Kalktılar sundurmacıktan da gittilär.

– Vani, – dedi Galä, – sän geçir beni birazcık.

– Ama bän sora geeri korkacam gelmää.

– Bän seni geeri geçirecäm.

– E sora?

– Sora sän beni birazcık, sora genä bän, sora genä, sora genä...

– E ölä var nasıl sabaayadan geçirmää biri-birimizi, – dedi Galä da çekip elini, saklandı onnarın tokatçının ardına... Sora genä gösterdi kafasını.

– Kal saalıcaklan.

– Yaarına buluşacez mı?

– Belli ki, nası-nicä buluşacez!

– Saalıcaklan! – dedi Vani da karıştı karannın gölgelerininä.

DÄDUM

Todi dädu doksan yaşındaydı, o hiç bir gün da şkolaya gitme-mişti, neçin ki onun küçüklüündä cenk varmış da çiftçi uşaklarına şkolalar kapalıymışlar. Dädu Todi o zamannarda kendi-kendinä üürenmiş ötäa-beeri yazmaa-okumaa da şindi unukalarına doya-mazdı sevinmää. Oolundan onun vardı iki unukası, ikisi da onnar şkolacıydılar, yaşardılar ihtärlarlan bir evdä. Sokak aşırı da, on-nara karşı, dädu Todinin kızı yaşardı. Ondan da var üç unukası – hepsi bu uşaklar dädunun gözü önündä şkolaya giderlär.

İhtär sevindikçä seviner bu uşaklara. Hergün sabaalän o bakêr, nasıl onun sevgili aylelerindän beş taane şen yavruları gözäl çan-talarlan omuzlarında doorulêrlar şkolaya. Küüdä işleer onbiryıllık orta şkolası, dädu Todinin unukaları kısmetli – onnar erindä, bi-limin temelini kabul edip, gideceklär kasabaya, üüsek okullarda, universitetlerdä taa üürenmää, nasıl artık çoyu onun küüyündän gençlär üürendilär da oldular üüredici, agronom, doktor hem baş-ka.

Dädu Todi gün aşırı, toplayıp beşini da unukalarını, annadêr onnara, nasıl zordu, açan küüdä yoktu şkola. Açan kiyat bilmäk pek lääzımnıydı, ama yoktu neredä üürenmää.

Sölärdi, nasıl o kendibaşına, üüredicisiz, el yardımınnan, kör-lar gibi, sora-sora başkalarına, üürendi yazmaa-okumaa.

– Siz, uşaklarım, – deyärdı Todi dädu, – taman şindi üürenin, çalışın nekadar taa çok bilmää, neçin ki bilmäk – bir büük küvet-tir, ama bilmemezlik – ölümdän beter bir iştir.

VANİ ÇİLINGİR

İlkyaz yavaş-yavaş kaplayardı dünneyi. Çoktan artık eridiydi kaar, aullar boylarında uzanırdı kuru yolcaazlar, neredä in-sannar gezärdilär artık yalnayak. Çiçek açardı višnä aaçları hem zerdelilär. Sıcaktı... Kırdan gelirdi ilk çimenin kokusu. Onu duyup, küü içindä orada-burada beeläardı koyunnar, anırdardı ineklär, danalar, buzaalar. Hayvannar hepsi istäärdilär çıksınnar çayıra otlamaa. Çilingirlerin da kuznesindä iş hep taa zeedelenirdi. Bir gün demirci Todur dedi ooluna Vaniyä:

– Git, çocuum, Göza Petilerä da sölä, ani onnarın işlerini yaptım. Koşsun sabaa taligasını da gidecez Bolgrada kuzneyä kömür getirmää.

Vani yıkandı da hızlandı Gözalara. Üülen vakıdıydı. Küüyün şkolasında derslär bitärdilär. Vani gidärkän, lääzımdı geçsin şkolanın yanından. Orada kapular açıktı. Bunu gördüynän, çocuum ürää başladı taa sık düülmää. Klastan işidilirdi üüredici Delaoltunun sesi. Bezbelli, o üüredärdi te onnarı, kim bilmedi uroklarını da kaldı derstän sora. Olaydı büün Vani Çilingir da şkolada, Domnu invêfêtor Delaoltu şindi artık gideceydi üülen ekmeeni imäa. Ama bu «eşekleri» (Bu takım deyärdi Delaoltu te o uşaklara, ani üürenmektä biraz geeri kalırdılar) kalaceydi üüretmää Vani. O uşaklara da kurtarırdı onnarı Vani üüretsin. Kendi kafadarları taa islää annadırdı, Delaoltu lafedärdi romınca hızlı dolaşık. Hem bundan başka, uroklardan sora kalmak Vaniylän bitärdi islää, lobutsuz. Ama açan onnarlan kalırdı kendisi Delaoltu, işlär sıkça bitärdilär aalayışlan. O annadırdı bir kerä, iki kerä, ama açan üçüncülää da onu annamaazdılar, o geçärdi kendi klasika metodikasına, ön verirdi yaban üfkesinä:

– Turçi, derbedey, proşti! – baarırdı çirkin-çirkin romın dilindä. – Dizilin birär-birär benim önümä. – Kendi alırdı ayva dalından fişkını da ururdu onunnan uşakların auçlarına. Uşaklar kıvranırdılar. Taa korkakları hızlanırdılar kapuya kaçmaa, üüredici, etişip geerindän, sivri emenisinnän ururdu, nereyi razgelirsä. Uşaklar, kapuda sıkışarak, yıkılarak fırlayardı dışarı... Üüredici da, üfkesini çıkarıp, uslanırdı. Bu takım geeri kalan üürenicileri «üürettiktän» sora, Delaoltu gidärdi ekmek imaa...

Büün may yarım klas bilmemişti derslerini da kalmıştı üülendän sora. Onnara Delaoltu artık ikincilää annatmıştı temayı, ama taa düümemişti kimseyi. Tafta yanında dururdu Göza Todıcik, kalanı otururdular erlerindä da nesä esaplaardı. Üüredici çıkmıştı da

şkolanın önündä basamaklarda içärdi bir tütün. Vani da taman geçärdi oradan, duruklandı da seläm verdi.

– Buna ziua, zaman hayır olsun!

– Hayır olsun, çocuk, nâbêrsın? – sordu üüredici. – Boban dediydi, ani şansora şkolaya gelmeycän, ama şindi geldin mi?

– Yok, gelmedim, beni yolladılar Gözalara bir işlän da geçärkän duruklandım burada.

– Ya, gir sän bir-iki minuda klasa, – yalpak teklif etti üüredici. Vani girdi kendi klasına, gördü zavalı kafadarlarını, angıları durardılar iilik kafalarınnan. Onnarın arasındaydı Todıcik Göza, Germä Stepu, Barza Vani, Koli Ayı hem taa çoyu. Onnar birisi bilmääzdi esaplamaa, ne annattıydı üüredici.

– Ya, bakalım sän esapladın mı? – sordu üüredici tafta yanında duran Göza Todıcää. O susardı, tafta da paktı. Delaoltu çardı Germä Stepuyu:

– Al tebeşiri da esapla! Şindi hemen sizä annattım, nicä esaplamaa butakım davaları.

– Çocuk aldı tebeşiri, tutundu ne sä yapmaa, ama ölä da bişey kotarmadı.

– Çık sän, Peticik! – çardı üüredici öbürünü. Çıktı. O da susardı...

– Çık sän İvançoğlu, sän Paulesku, sän Trifonoglu, sän Gaydarcı, Kemeñeci, Yasıbaş...

Tafta yanında dururdu sekiz kişi. Delaoltu danıştı erlerindä oturannara da:

– Beki sizdän biriniz biler yapmaa bu esabı? Uşaklar hepsi süünük gibi susardılar.

– Ya, Vanıcik Çilingir, denä sän, çoktan da şkolaya gelmeersin, ama bekim esaplayabilecän.

– İslää, çalışacam, domnule invêêtör. – Vani aldı tebeşiri. O yazardı taftada hem annadırdı, ne yapêr, naşı yapêr. Ölä, nicä benirdi üüredici.

– Aşa, aşu, puyule, bravo, bravo! – kabardardı Vaniyi kanaat üüredici. Ačan Vani bitirdi çok dooru davayı esaplamaa, üüredici dedi uşaklara:

– Gördünüz mü, ba eşeklär, bu çocuk artık iki ay oldu şkolaya gelmeer, kimsey ona bu esabı göstermedi, o buldu kolayımı da esapladı. Ama sizä bän dün annattım bir kerä, büün da gösterdim iki kerä, nasıl esaplamaa, da siz biriniz kendibaşına esaplayamadı. Neçin siz okadar aar başlıysınız? Sizin analarınız-bobalarınız küüdä görümnü insannar, baş çorbacılar, ama siz onnarı da kötü

edersiniz... Şincik tez yok olasınız evä! – kooladı Delaoltu «kabaathlıları». Kısmetli uşaklar, ani kurtuldular düülmedik, çimçirik gibi, fırladılar dışarı.

– Bravo, Vani, saa olasin! – Şindi var-git, nereyi boban yolladı, – dedi üüredici da soktu Vaninin aucuna irmi ley.

– Bana diil läüzim para, – dedi Vani.

– Sus dedim sana! – baardı Delaoltu Vaniyä. – Üüredicidän olmaz almamaa, – da gitti.

Vani koydu cebinä parayı da etişti uşakları. Çocukaklar sevinirdilär, ani Vani kurtardı onnarı ayva fışkanından. O da gidärdi bu kafadarlarınnan hem düşünärdi, ani bu paraylan olacek alsın kendinä bir çift incä don, zerä bütün yaz gezärdi dokuma yapaa dimiylän, ani artık soymuştular kanadınca çocuun butlarını.

– Seni neçin üüredici yolladı, söyleyäsın evdä bobalarmıza mı? – sorardı kahırlı uşaklar.

– Diil, – cuvap etti Vani, – beni bobam yolladı te sizä Gözalara bir işlän. Fasil işti: Vani bölä keskin fikirli bilmäk gösterdiktän sora da o hep taa kısmetli bulurdu bu «eşekleri» kendisindän. Neçin ki onnar gidärdilär şkolaya, ama o kalırdı korukta demirci bobasına yardımcı.

– Sän artık geldin mi? – sordu Vaniyä bobası. – Ne dedi Göza?

– Kendisi evdä yoktu, ama karısı söledi, ani o bilirmiş. Yaarına gelecek bizä kendi taligasınnan.

– Neçin sän ölä küsülüysün? – sordu boba, bakarak çocuun uz gözlerinä.

– Baka, – dedi Vani, – bän isterim şkolaya gitmää...

Todur Çilingir bir hayli sustu, ama sonunda sordu:

– Neçin senin yumuruun sıkılı? Ne var aucunda?

Çocuk açtı elini – şıladı irmilik Karol padişahın simasının üstündä.

– Gideceydin, çocuun, şkolaya da bileerim, ani çok islää üüreneceydin, ama te bunnar kabaathlı, – o gösterdi paranın üstündä padişahın üzünü. Tä bu zeetçi, kendisi nemtä, ama doymadı bizim, romınnarın hem hepsi Bassarabiyaların terini imää, çocuum... Tä ne var ortalıkta.

Demirci Todur sarmaştı ooluna da öptü onun yanaklarını.

– Baka, bana o padişah hiç diil läüzim.

– E-e-e, Vani, Vani, olsa senin istediincä!

– Bän isterim üürenmää akramnarımnan barabar şkolada...

GAGAUZLARDA ALLAHLIK ADETI

Allahlık için kurbana hazırlêrlar bir-iki yıl ileri bua, bir erkek dana. Yazın hem güzün o gezer bol kırlarda, çayırlarda, güzün paşoyluklarda, bütün küü, meracılar, sırtmaçlar hem küüy başları da bileerlar, ki bu mal hazırlanêr kurbannık – bu üzerä onun zararı da olsa kimi çayırlarda, paşoyluklarda, bu hayvana, onun saabisinä kabaat yok, ceza olmaz.

Üçüncü yıla dooru bu dana etişer 300-400 kilalaa. Güzün Panayıya üstlerindä bir pazar günü buanın saabisindä çekeder Allahlık sıraları. Sabaylen 5-10 kişi saabinin hısımnarından, komşulardan çalgıcılarla (düdük, daul, zurna) pinip taligalara giderlar kıra tutmaa buayı. Bulup tutêrlar da iki kişi ilerdän hazırlanmış baalêrlar çatılarla hayvanı buynuzlarından da biri bir yanından, öbürü da öbür yanından ederlär buayı.

Geldiyän küüyün kenarına, çalgıcılar başlêrlar çalmaa, bu alaya karşı çıkêr evin saabileri, neredä kesilecek kurban. Onnar edeycilerä baalêrlar omuzlarına gölmek, buanın boynuzlar:na türlü renkli şiritlär. Butakım şenniklen alay gider küü içindä sokaklarca evinä dooru, insannar çıkêrlar siiretmää.

Alay etişer Allahlık evinä, burada tokatta karşılêrlar getiricileri insannar, olêr şenniklär, gençlär horu oynêrlar. Ama bua ortalıkta donaklı. O, bezbollahi, Allahtan duyer, ani yakın bitkisi da onun gözlerindän yaşlar akêr.

Girer alay aula, harman erindä bekler Allahlı bir kişi, onun da omuzunda baalı baaşış bir gölmek, o kesecek buayı. Şindi artık muzika susêr, çooyu insannar çekinerlar bir tarafa, kalêr 4-5 kişi, ani yıkacaklar hayvanı da yardım edecekler kesmaa. Allahlı boynuzlarına yapıştırerlar birär mum yanarak. Hepsi yapêr stavrozlarını da keseerlär hayvanı. Başka Allahlıklarda buaylan barabar taa keseerlär birkaç koyun ya koç.

Bu aulda buayı getirmektän ileri olêr çok hazırlanmaklar: kazêrlar 5-10 kotloon erdä, hazırlêrlar odun, düzeerlär uzun masalar, yapêrlar 4-5 fırın ekmek... Birkaç kişi maasuz cepçilik ederlär, onnar taşerlar musafirlerä şarap, kim nekadar ister iyer, nekadar ister içer. Saat dördä dooru kurban etleri pişer, aşçıyıklar taşer haranılardan mancaları, dökerlär çanaklara, keserlär hepsinä ekmek.

GÜLLERDÄ YAŞLAR

Todur Aflatarlı büüdü bir kalaba ayledä. Onun vardı Allahtan saalnı hem gözal fikiri. O taa küçüktän annadıydı, ani aalem arası-na çıkmaa deyni, ona yoktu kim versin büük yardım. Ama en paalı yardımı o kabul ettiydi anadan-bobadan evdä: terbiyettydilär onu doorulukta, acızgannıkta, aalemin zorunu annamakta. Nicä onnarın içersindä uşaklar üürenikti biri-birinä yardım etmää, ölä aalemin da zorunda onnar hazırdılar her zaman bulunmaa. Bakmadaan türlü yaşamak zorlarına, Todur sırasında hem olur deyelim kolay başardıydı institutta üürenmesini da kendi-kendisinä yol açtıydı kasabada işä. Çalışkannık hem üşenmemäk verirdilär çocaa, kendi kazancından başka, türlü yanı başından da gelirlär. Boşuna gezinmeklerdä vakidını geçirmäädzi, içkiciläa salınmaazdı, herbir aylakçı ona yabancıydı. Lääzımnı işleri etişsin deyni, o bekçi da oldu, hamalcılık ta yaptı, sokakları da süpürdü. Ama büünnän-büün o orta yaşta adam düzdü pek gözal aylä: iki kızçaazı pek benzeşerlär biri-birinä hem anaya-bobaya pak, nicä bir içim su. Karısı da razgeldi onun karakterindä, pek hatırlı hem gözal hanum.

Yaşêr Todur kendi üç odalı konaanda kasaba kenarında. Her sabaa, işä gidärkän, o geçer evindän birazıcık aşada bir küçük panayırıcık içindän. Hep oradan geçer o avşamnen evä dönärkenä da. Burada, en geçimni mallar, – çiçeklärdi. Yolcaazın iki tarafında her sabaa dizilirdi sıraya gümelär-türlü fasıl renktä, dolu içli güz çiçekleri, karanfillär, zümbüllär, laalelär hem çok taa başka taazä sucaazlan serpili çiçeklär. Herbir gümenin da ardında durardı satıcıyklar, havezlän bekleyeräk müşterileri. Todur dayma bu panayır çiçeklerindän getirirdi karısına ya bir karanfil topçaazı, ya gül, ya da başka dünnä gözelliklerindän, angıları taa pek dolu hem şen yapardılar onun sevdalı içersini.

Bir sabaa Todur kalktı da, yıkanıp, traş olduktan sora, hızlandı işinä hep o eski yolundan. Taa uzaktan o denedi, ani bu gün panayırın çiçekleri hem taa çoktular hem, sansın, taa meraklı görünärdilär. Satıcıyklar ölä gözal erleştirmiştilär onnarı, geçenlerin gözleri, kendileri durup, mayıl olurdular bu pak cennettän kopma gözelliklerä. Todur da, girdiynän panayırıcık içinä, yavaşıtı adımnarını, uslu gidärdi hem bakardı. Kimsä ona teklif etti:

– Buyurun, efendi, alın bendän, pek taazä, bu sabaa koparıлма karanfıllär!

– Saa olun! – cuvap etti Todur. – Bän dönüştä alırım. Şindi işä giderim. Orada avşamadan olur sensinnär, sevinmää onnara vakıdım olamayacak. Ama şindi olur mu biraz bakayım çiçeklerinizä? Hakına pek gözäldilär onnar.

– Olur, olur bakasınız, – yalpak dedi satıcıyka. – Siir etmesi hem mayıl olması parasızdır!

Todur kanaat gülümsedi da gitti ileri. Kefi onun en ii haldaydı. Bu gözäl çiçek güzelliindän o hep taa alamaazdı gözlerini. Ama, açan etişti panayırın kenarına, onun bakışı birdän erindä durdu – kaldı bir büük kazan içindä güllerdä. Onnar görünärdilär Todura büünkü panayırın – en güzelleri.

Ama... naşey? Neçin satıcıyka, bir orta yaşta karı, çıkarıp, çıkarıp basmasını cebindän, silärdi gözlerindän yaşları. Toduru bu iş kuşkulandırdı. O başladı taa pek çiçeklerdä göz gezdirmää, ama fikiri pek istäärdi sorsun: “Ne oldu?” Bir taraftan da kıyıştıramaazdı, çünkü hep çiçeklerä bakardı. Satıcıyka kendisi açıkladı lafı:

– Efendi, görerim Canabinizä çiçek läüzım!

– Ya-ya, – salladı Todur kafasını hiç düşünmedään, çalışardı inkär etmesin insanın teklifini.

– Panayırda var çok çiçek, –uzattı lafını satıcıyka, – var neredän ayırasınız, ama yalvaracam yapın okadar ilik, alın bendän te bu beş gülceezi, ucuz verecäm onnarı.

Todur gördü, ani karı söledi son lafını, artık aalayarak pek.

– Uslanınız, hanum! – dedi Todur. – Bän alacam gülceezleri, ama söläyin, ne oldu, neçin kahırlıysınız?

– Şindi hemen etiştım panayıra, ardıma da komşumdan geldi haber: oolumu yolda maşına çiinemiş. Bän sä taa satmadım hiç bir da çiçek, evä gitmää deyni hiç yok param.

Ötää dooru insan artık bişey söyleyämääzdi, ayakları, bezbelli, kesilirdi da o usulcuunnan oturdu erä. İki elinnän kapamıştı gözlerini, pek garip aalayardı.

– Bän, hanum, alacam hepsini sizin çiçeklerinizi, ama Canabiniz kalkın erdan, olmaz çok erdä oturmaa, suuklayarsınız! – dedi Todur da aldı onu koltuundan, kaldırdı... Satıcıyka azbu-

çok topladı kendini, sansın sevinir gibi oldu.

– Buyurun alın, Canabinizdä düün olmalı, – dedi o insan, basmasınnan hep silineräk gözlerini.

– Diil düün, – dedi Todur. – Büün bendä bir başka mışannı gün. Kaç yapacak çiçeklär?

– Ne söyleyim, efendi, en azdan bölä bir kazan çiçektän 25 lei alırdım başka günnerdä, ama şindi çok duramayacam, olur irmi veräsiniz.

– Buyurun 30 lei! – uzadêr Todur parayı da alêr kazanı. – Ödeerim sizä kazanı da, o bana läözım olacek. Ama Canabiniz te bu taksiyä pinin da tez gidin, bekim kurtarısınız oolunuzu!

Karı bilmääzdi, ne yapsın, ne cuvap etsin. O aldı parayı, baktı Todurun üzünä da hızlandı taksiyä. İki-üç adım yapıp, döndü geeri:

– Bekim hepsi çiçeklär Canabinä diil läözım?

– Läözım, läözım, gidin taa tez! Ey, taksi, sabur et, şindi tä gider! – baardı Todur.

Karı pindi da gitti. Alış-verişçilär hiç duymadılar, ne oldu panayırın bu ucunda – herkezi bakardı kendi işinä. Ortalık kuşkulandı, açan Todur başladı kazandan gülleri paylaşırmaa hepsinä, kimi karşı gelirdi. Kimisi alırdı çiçää hiç bişey sormadaan, kimisi sade gözlerinnän istäärdilär bişey sormaa, ama Todur susardı, verirdi ileri dooru başkalarına. Birkaç genç kızçaaz pek havezlän aldılar sonunku gülleri Todurdan da şen gittilär. Belliydi, ani onnar şkolacıydılar. Todur usulcuunnan koydu boş kazanı o erä, neredä satıcıyka dururdu da istedi uzaklansın, ama orada yannaşık olan bir başka çiçekçi darıldı Todura:

– Neçin brakêrsınız insanın kazanını hiç kimseycää sımarlamadaan? Alır onu birisi, da yaarin karı bizdän tutunur.

– Kahırlanmayın! – cuvap etti Todur. – Kaybelirsä da, kabaatlı kalmayacenz – o ödenmiş...

Avşamnen Todur Aflatarlı, iştan evä dönärkän, yolu genä panayır içindändi. Orada kimisi çiçekçilär satmıştılar mallarını da artık gitmiştilär, ama çoyu hep taa yapardılar alış-verişlerini. Saa tarafta sıradan iki satıcıyka, Toduru gördüynän, başladılar • lafetmää:

– Tã o adam, ani bu sabaa hepsinã çiçek daadardı.

– A-ha, tanıdım. O kendisi. Sanki, ne sevinmeli vardı?!

Todur yaklaştı o kenarda karıya, gördü, ani sabaalãn braktı kazan erindäydi da dedi:

– Tã, görermiysiniz, boşuna kalibinizi çürüttünüz. Kimsey bu kazana dokunmamış.

– Durun, – zoruna çıkardı cevabını o karı, – çeketsinnär avşama dooru evä gitmää, ilişecek o birisinin elinã. Taa ii alınız onu tezçä evä, açan ödemişiniz.

– Alacam, – dedi Todur, ama onun aklı hiç diildi kazanda.

– Bilerim, ani büyük sevinmeliiniz var, – uzattı sözü o karı. – Söläyin, ne kısmet uuradı üstünüzä.

– Hiç birşey, – kısıdan kesti o, – kefim pek isläadi da okadar.

– Kefiniz gözäl, yok maana, – dedi o insan, – ama çiçek ayırmaa becermeersiniz. Benim güllerim taa gözäldilär. Bu sabaa lääzımdı bendän alasınız... Bekim şindi alacemiz?.. Hadi, toptan ucuz verecäm!

– Alaceydim toptan senin da güllerini, eer soraydınız, neçin o karı pek kahırlıydı.

– Ama ne, o pek kahırlıymıydı? Bãn hiç ta denämemişim.

Ne, görmediniz mi, ani o aalayardı?

– Allahım, bak sãn, nasıl biz gamsızıs! Vallaa, hiç birimiz da esap almadı! Şindi da hep kumalarlan lafederiz: kısmetli insan sabaalãn birdän sattı malını da gitti evä işinã bakmaa...

ENİ YILA KARŞI YOLCULUK

Kaldıydı bir gün Eni 1998-inci yılı. Biz benim dostumnan Vani Karabacaklan gidärdik onun feran gıcirtılı “Zaporojeţ” maşinasında Bucak tarafımıza küüyä, orada Eni Yılı karşılamaa.

Vani dedi dökelim biraz benzin. Koyduk 50 ley da Hinçeştä doldurduk bakı – sandım etecek gidip gelmää. Ama etişir-etişmäz Komrada benzin bitti da taman GAİ postuna karşı, bezbelli bela için, durduk. Bän deerim:

– Vani, nasıl maşına bu sendä 50 leylik benzini 60 kilometrada idi?

– Ölä bu meret “Zaporojeţlär”, eskidikçä hep taa çok benzin harcêrlar. Geeri dönmää deyini taa iki kerä läüzim olacak bakı doldurmaa.

– O ho-ho-ho! – dedim bän, – sayılêr benim 100 leylik pensiyam yola gidecek, karı da üç ay oldu ödek kabuletmeer. Ücuz musaafirliimiz olacak. Ekmek paramız da kalmêêr.

– Korkma, harcanacez biraz, ama küüyän bagajniimizä onubunu koyacektırlar: piynir, yımırta, şarapçık.

Umutlanma, Vani, boşuna, benim kardaşım kılhozda tütünnêrdä işleer, ona da para erinä tütün yapraa verirmişlär, neredän neylän kuş, koyun tutaceydi? Onnar kendileri bizdän bişey bekleelär.

– Hele bak sän, – dedi Vani, – näbaceymiş adam o tütün yapraklarınnan?

– Yaparmış te ölä kalın sigaralar da satarmış Adestä zenginnerä. Näpsın adam, tuz-sabun almaa içeri paracık läüzim.

– Ya ne günnerä etiştik...

Bu arada dikildi önümüzä GAİ izmetçisi da koyup elini zülüfünä soldatça, patırdadı:

– Kapitan GAİ Ormenoglu.

– Ne isteersin? – sordu Vani.

Dokumentlerinizi verin, – genä saldatça tekreıladı kapitan.

– Buyur elinä da bak, ama üfkelenäsin yok neçin.

– Nasıl yok neçin, ba dana kafalı? Görmermiysin, ani te o direktä yazılı, ki burada durmaa olmaz.

– Bän, aslı, dana zodiacındayım, – aldı Vani aşasını, ama te görmermiysiniz taman buracıkta bitti benzin.

Bişey bilmeerim – ceremä 15 ley.

– Kardaş. – başladı yalvarmaa Vani, – ne istärsän yap, sade para istämä, zerä kendin da bilersin, ani geçän yıl paracıklan birimizi sevindirmedi.

– Elbetki, sevindirmedi. Açan o yıl da senin zodiyaandı “Sarı Dana yılı”. Te geler “Kaplan” yılı. O taa dişlicä beki bizim da yaşamayı biraz düzeldir... Ama lafı brakalım, ceremä ödeyecän!

– Yok bendä para. Hadi yapma ölä, prost et.

– Kabaatlıysın – ödü, zerä eni yıla karşı yatacan Komratta kapanda.

– Hadi ba, ne siz okadar mı cansız adamsınız? Biz ölä da artık pişmanız, ani bu yola çekettik.

– Alma vakıdımı, – üfkelenirdi kapitan, – ödü cezayı.

Vani kızardı, saradı, bilmäzdi nâpsın da başladı dartışmaa poliñiyaylan:

– Siz bu poreadkacılar hırsızları, kapıcıları tutmêersınız, hergün dolayda soyuculuk, ceplerdän kapêrlar, içerleri soymaklar, öldürmeklär... Onları görmeersiniz da kabaatzırları ezeersiniz.

– Etecek, – üüsek sestä izin etti kapitan. – 15 ley ödü da yok ol buradan!

– Sän da olmalı te o hırsız poliñiyalardan, ani bildir 450 taane iştän uuratmışlar, mafiyaylan baalıysınız pezevenklär.

– Kim, bän pezevenk, senin var gözünä kararın, demir kafesi mutlaka bulacan. Taa bir kerä söleirim: benim önümdä şöfersin, bastın regulu – ödeycän bir da kadınca oynayacan. Ya bak sän, o da biler, kaç poliñist uuratmışlar.

– Bilecäm zer, gazeta okyêrım, radioyu seslerim, – verilmäzdi Vani. – Yazık parasızlık yılını hem git-gidä hırsızlık yıllarına gideriz.

– Elbetki, geçän yılda çok kusurlar vardı, – biraz taa uslu dedi kapitan, – ama olmaz sade kara erleri görmää. Te alalım sade bir küçük örnek. Gagauziyada bakmadaan yoksullaa geçennerdä seftä bir eni teatru açıldı. Sän bunu gazetalarda okumadın mı, işitmedin mi? Kendini sansın gagauz sayêrsın?

– Gagauzum e zer, laabımı okumadın mı Karabaçak, bu sana bişey mi sölämeer? Ama Gagaus teatrusu için bän hiç bişey işitmedim...

– Eh, vatandaş İvan Karabacak, sade bu iş, ani biz gagauzlar istoriya uzunnuunda yazısız, şkolasız hem teatrosuz yaşamışık da şindi Avtonomiyamızın üçüncü yılında artık bunnarı edindik, bu öder o yılın kusurlarını...

– Beki da öder, ama parasız, aaç hem hırsızlar arasında zakonsuz teatruya gitmää pek canın çekmeyecek. Da ne bizim Gagauz Avtonomiyasının üç yılı mı doldu?

– Üç yılı e zer. Da te artık ekonomika da biraz dirilmää çekeder. Sän da gazeta okurmuşun, olmalı hiç bilmeersin kim, Gagauziyada başkan da.

– Onu da bilmeerim, sade görerim, ani yokluk, zakonsuzluk hem dozdolay soyuculuk... Bu işlər için siz polițiyalar, başkannar hem partiyalar kabaathıysınız...

– E te genä läüzim söyleyim, ki dana zodiacı sana yaraşêr, küsmä buna da bil, ani gelän yıl zakonnu hem dooruluklu olacak, ozaman açan herbirimiz sän, bän kendi erlerimizdä zakonnarı basmayacez...

Kapitan baktı yola, uzattı sopasını da durguttu bir kamion, doorulandı gitmää oyanı, Vani ardından yalvarırdı:

– Dur ba dost, yapma ölä, ver dokumentlerimi. Te artık on saat kaldı eni yıla. Olur mı bir gübür kadar kabaat için yortuya karşı bölä kefirmizi bozasın.

– Yok, bastın zakonu – ödü ceremä. Te bölä çekeder zakonca dooruluk, – dedi kapitan da uzaklandı işinä.

Da te ölä durêrız yol üstündä, bak boş hem da 15 ley ceremä ödemää var. Geeri dönmää da benzinä paramız yok. Bän pişmandım, ani uydum Dana zodiacı kafasına da Eni Yıla karşı çekettim yola.

– Vani, – deerim, – ne läüzimdi sän çekişmää tutunasın o adamnan? Belli, ani biz kabaathıys, ödeylim cezayı da sora ne paracımız kaldı onnarlan dolduralım bakı da dönelim geeri evä. Bän lafımı bitirir-bitirmäz, kapitan yollandırıp öbür maşınayı, genä geldi bizim yanımıza.

– Da ne deersin partiyalar mı kabaatlı? – sorêr o Vanıyä.

– E kim başka? Herersi partiya oldu. Köpää sopayı sal partiyacılar uracan. Ama birisi da kendinä emblema köpek kafasını

almêêr – kivan, karımca, guguş, kırlıngaç – hepsi pak, kabaatsız, çalışkan hem senin zodiyanın da dana kafasını hiçbir da partiya kendisinä emblema almêêr – güldü kapitan.

– İşittim Valkaneřtä Miti Kambur da bir partiya düzmüş. – Vani da şakaya geçti. – Adımı da koymuş “Dilburan partiyası”.

– Ne o dilburan? – sordu polişist?

– Sayılêr, içkicilerin partiyası. Onnarın da embleması varmış – bir çanakta iki turşu biber hem da bır da eşil patlacan.

Vaninin şakası kapitanı heptän şennendirdi. Bän da annatım adama, ani bizim para tarafından çok kötü işlär-ceplerimizdä lüzgär eser. Bu “Zaporojeř” da okadar çok benzin harcêr, ki gidärsä küüyä geeri dönämeyecez, onuşdan düşüneriz buradan geeri Kiřinêua dönelim.

Durun biraz, – dedi kapitan, – bän size yardım edecäm. O durguttu bir benzovoz maşinasını da doldurdu bakımızı, ceremeyi prost etti.

Eni Yıla karşı olur bir da iilik yapmaa, – dedi. Ama başka kerä elimä düşärsenis, zakonsuzluk bendä geçmeyecek.

Döndük geeri, yolda artık tozadırdı bir ufacık kaar. Şükür, evä etiřincä kaygınlık olmadı da biz Eni Yılı karşıladık aylemizdä.

1997 yıl.

GÖRÜNTÜLÄR

– Biz bu avşam evdä olmaycez. Siz uyacanız evdä yalnız. Oturun, oynayınız, sade sakınız bir zarar-bişi yapmayın. Biz gelecez evä yaarina, – dedi mamusu.

– Mamo, – sordu Kosti, – Sanki gecä fenalık yokmu?

– Sakınmayın, – dedi karı, – bizlerdä bu da işidilmäz, – söledi o da gittilər.

Oldu karannık. Hepsimiz susardık. Lafetti Kosti:

– Korkmayın, fenalıklar bölä avşamdan taa yok. Onnar çıkêrlar gecäyarısından sora da gezerlär horozlar ötmää başlayınca. İlk horoz öttüü gibi yokoluvererlär.

Ama, Allah korusun, razgeläsin bu gecenin bir vakıdında onnarın elinä... Bizim Angil uçunun Vladi, siz bilersiniz onu nekadar kaavi adam... Ozaman delikannıymış da gelirmiş öbür maaledän sidänkadan, vakıt sa geçtän geçmiş, saat ikiyä yakınmış. Vladi batü taman etişmiş te o kenarda yarın boyuna, bir da ardından ölä gülüşlär kopmuş, sansın yarın içi ötmüş. Bakmış Vladi batü geeri, ileri – hiç kimseycik yokmuş, napsın düşününmüş, istemiş kaçsın, ama ayakları kesilmiş, oturmuş kaar üstünä, susarmış, neçin ki dili da tutulmuş... Bir da yarda, ani var orada bir sereni pınar. Onun yanında dört kız biyazlarlan giimni gülüp-gülüp buzlu suylan ykanırmışlar. Vladi batü yapmış stavrozunu, islää, ani eli işlemiş. Stavrozdan sora baksa sansın kaybelmişlär. Ama çok geçmeer pınar başında genä gülüşlär kopêr, genä o görüntülär orada. Vladi, koca kaavi adam titirärmüş, baarsın da yokmuş nicä bak dili dönmäzmiş... Hele, kısmetinä horozlar başlamışlar ötmää da o saat gülüşlär kesilmiş o da ayaklarını duymaa başlamış, dili da sansın bollanmış. Kalkıp da açan toparlanêr, evädän kaçmış hiç soluk almadaan hem geeri da bakmadaan. Ondan sora Vladi batü bir afta hasta yatmış...

Bän sordum Kostiyä, deerim:

– Sankı neçin hastalandı?

– Ne okadar mı aklın vermeer? – sordu Kosti. – O şeytannıklar Vladiyi büülemişlär, ama horozlar ötücä büü boşlamış...

Aulda genä köpek saldı, sokakta işidildi seslär. Koli titirärdi.

– Bän pek korkêrim, – dedi uşak, – olmasın bizim da sokakta şeytannar...

– Korkmayınız, – dedi Kosti, – bizim maalä pak, o te o yar boy-ları korkunç. Burada şeytannık yok nasıl olsun, evlär ayazmalı.

ESKİ ADETLÄR BATÊRLAR

Bu işlär oldular, açan klublar artık çekettiydilär, ama horular taa heptän kaybelmediydilär.

Trandafillerin Manisi batüsunnan cumertelerindä hem pazarlarda gidärdilär kluba, ama komşuykaları Kalın Ankaların kızları Paresa hem kızkardaşı Oli hep taa vazgeçmädilär eski adetlerdän: sidänka oturdular hem horalara gidärdilär. Bu kızlar da beki hanidän çekedeceydilär eniyçä yaşamaa, ama sakınırdılar anasından. Kıyıştırmaya-kıyıştırmaya bir kerä sordular mamusuna:

– Mamu ma, biz da isteeriz gidelim kluba.

– Çok läüzim sizä te o “kulp”, ne kaybettiydiniz orada? Hem ne bän sizi içerdä kapalı mı tütêrim? Gidersiniz sidänkalara, horaya – eter!

– Horaya, horaya! – eltendi desin Oli. – Orada kaldı beş-on kişi, kalanı hepsi kluba giderlär.

Kalın Anka duyardı çoktan, ani onun da kızlarını bu pistie kalacaa “kulp” çekecek da te artık o gün geldi. Karı hiç istemäzdi kolversin uşaklarını orayı, ama bilmäzdi da nasıl karşılarsın.

– Beki da az kaldınız horada, – dedi o, savaşarak olmasın pek kanırık, – ama o “kulüp” da, uşam, hiç belli diil naşey, antihrizlär orada, kızım...

– Ölä, ma mamu, – karıştı büük kızı Paresa da, – te komşuyka Mani gider er sıra kluba. Ne gözäl kısa etekli yubkacıklan giiner, orada da “girmaşka” çalarmış, varmış çok çocuklar... Ama bizä sidänkalarımıza çocuklar başladılar hiç uoramamaa, yok kim bir çırtma da çalsın. Oturêrız sansın ölüyü bekleeriz...

– Çocuklarda da okadar akıl. Ne cendem bulêrlar o meret “kulpta”, şeytan bilsin! Sizä da ne läüzim çocuk? Şennenin kızlarla hem iş yapın.

– Biz iş da yapêrız, ma male, – genä dedi Oli, – diil mi bir yıvın yapaa dittik, taradık, şindi da onnarı iplää işleeriz. Ama evel çocuklar gelirdilär, çırtma-kaval çalardılar, gözäldi, ama şindi se gelmeerlär, kluba gidärmişlär... Kolver bizi da aalemnän bilä olalım.

– Durun, – dedi Kalın Anka, – ilkin bän kendim gidip göreyim naşey olduunu o “kulp”, da ondan sora bakacez...

Ertesi günü cumertesiydi, avşamnen kluba topladı gençlär. Kalın Ankaların yanından geçärdilär komşuların kızı Mani batüsunnan, gidärdilär kluba. Çocuk, delikannı giimniydi eni koyu maavi kustünnan, boynusunda vardı bir düümük, “galsuk” därmışlär ona, ayaanda da emenileri yalabırdılar. Kızkardaşı Mani da, eltiyka, ani tavandan atlamadaan, sayılêr batüsü evlenmedään,

hiç düşmüzdü içerdän burnusunu çıkarsın, takışmış o da “kulp” görmäa, çembersiz, başkabak o pırgalarını kolvermiş taa omuzlarına, ardını da çıkılmış bir endezelik yubkaylan, ayaklarına da giymiş iki enser ökçeli emeni-fit-fit! gider burularak... Alın – görün taazä delikanni, onun gibisi başka yok, “kulbu” da pek kusurdu!

– Sauş mari! – dedi aklınca Kalın Anka da başladı giyinmää sölenerek: “Gidip – göreyim bän kendi gözümün, nasıl eni moda çıktı bu “kulplar”. Neçin okadar çeker bu gençleri orayı?”

Anka babu geçirdi çit fistanının üstünä mor sızgıcıklı geniş çukmanını, yakalarını iliklärkän erleştirdi boncuklarını, sedeflerini, sora o darttı kara çemberini, ayaklarına da geçirdi aba terliklerini da hızlandı kluba.

Klubun içersi genişti, meydannıydı, ama gençlär taa hepsi toplaşmamıştılar. Kalın Anka ilik-ilik girdi da bakındı. Karşıda ştenada Yanakoolu Todinin çocuğu Goşka garmoşkasınnan brınnadırdı-bezbelli denäärdi sesini. Hep orada vardı bir da daul, ama daulcu yoktu, sora o da geldi.

Kalın Anka durardı seçilmedik duvar boyunda da savaşırdı kaçırmasın bişeycik görülmedik. O bir orta yaşta kariydı, ama bakıtynan giiminä haliz seksenni babu gibiydi. Sırtında çukmanına okadar çok materiya gitmişti, ki olsundu onu enidän kessinnär, vardı nasıl taa bir zabunca insana da çıksın çukman. O kara çemberini dartmıştı tepedän, görünürdü sade burnusunun ucu hem şılardı gözleri sansın mum imişti...

Kluba hep taa gelirdi gençlär. Taa çoyu çocuklar, ama vardı oyanda-buyanda birär da kız. Kalın Anka bakardı komşu kızına Maniyä. O bir tarafta girmişti yalnız çocukların arasına da gülärdi orada kılıbıklanarak, sansın hiç aalem arasında diildi. İkidä-birdä bir gülüş koparıp, kafasınnan atardı o “elelerini” omuzlarına, nicä tabeetli beygırlär. “Utanmêêr, kör olacaa, bölä sakınmadaan erkeklerin arasında kılıbıklanmaa, – üfkeli dedi aklınca Kalın Anka. – Taa da fırlatmış o önündä karpuzlarını, ne kalêr uçlarınnan çocukların güüslerinä dokunsun!”

Kalın Ankanın bu fikirlerini kopardı muzıka. Yanakilerin o Goşkası çalardı “girmoşkasında” gözäl, ama açan o daulu paysın ettilär sıkı-sıkı hem okadar hızlı düümää, sansın istärdilär dünneyi saar etmää, okadar çirkin lumburdadırdılar. Çocuklar alırdılar kızları oynamaa. Çıktı ortalaa beş-on çift da dönärdilär nicä pırıldak. Skemnelerdä kaldıydılar sade çocuklar – kız hepsinä etişmüzdü. Taa sora başladılar çocuklar çocuklarlan oynamaa. Duvar boyunca, kapuya yakın skemnedä kaldı yalnız Kalın Anka.

GAYDACI

Kirana otururdu sundurmada, işläärdi iisini hem düşünürdü kendi güç yaşamasına. Ne zaman, acaba, bu onun Andreyinin aklı gelecek? Artık otuz yaşında, sekiz yıllık evli adam, pak sa hep taa, nice uşak aklında...Onunkileri gerää gibi topracık braktılar hem kendi Kirana da getirdi iki canın eri tarla. Bobası, topraa ilin olsun, biricik kızını çiizlän da küstürmediydi. Bir başka toplayıcı adam düşäydi şindiyä kadar Kirana olaceydi baş çorbacıyka da popazın karısı ona da seläm vereceydi, te nicä komuşuykasına Marinkaya verer. Kirana seydi sansın hiç insan diil-geçer matuşka yanından, hiç görmeer da onu. Yok ta ne demää-Kiranalar küüdä en fukaaralardandılar, en aşaa yolluydular, nice da komşu Marinka onnara deer:

“Ama brak o Marinkayı da, ko patırdansın...Açan girişer üünmää karılar yanında: popadiyka, çünkü, onunnan dün yarım saat lafa durmuşmuş. O saydı sadece insan seläm verdi, azbuçuk baktı ona da gitti klişeye. Kirana bunnarı kendisi gördü tokadın aralından... Ama brak paralansın...”

Butakım derin sayıklamalara dalmışkan, Kirana hiç denemedi, nice geçti aklınca lafetmektän hızlı sölenmää: “Mitka!”-baardı o kalın suratlı komşuykasına Marinkaya. “Aman, – dedi genä aklınca, – birkimsey yakında bulunsun, bana gülecek ta”.

Sundurmada karı saptı bir zamana bu yaşamak fikirlerindän, baktı iişinä, nicä iplik olêr, dişlerinnän kopardı bir-iki karacık, ani dolaşmıştılar iidä ipliklerä, baaladı enidän sümeeni da girişti ileri dooru kıvratmaa ipliini, ama düşünmeklär da brakmazdılar karıyı raata: sayıklaya-sayıklaya, gene eski fikirlerinä uuradı.

– E, he-he-he-e-e, distinacıklar vardı nasıl iki kat taa zeedelensinnär, aulda da vardı nicä olsun bir çift öküz, bir da çift beygir... Şindi sä köpeklän kedidän kaari, bişeycik yok. Andrey, Andrey, pak fikirciini kaybetti o gaydaylan. Hemen geler, alıp, atsın o pistie kalacaanı ateşä... Atacan, ama... Kolay mı?

Avşamnen, açan toplanêr evä da deer bir kerä: “Ya seslä, mari Kirana!” Da girişer, da girişer... O avarlar biri-birindän taa gözäl, taa şän. Çalêr, çalêr taa gecä yarıları geçincä. Kirana nekadardayorgun olsa uyumaa istemäzdi. Açan şişirer o gaydanın tulumunu, ne kuvedi varsa da sade parmaklarınınan oynêr hem da koltununun altından borusunu baarder, Kirana bu arada bakêr gaydaya

da ona görüner sansın Andrey gaydaylan bir olmuş. Nasıl adamdı o, koyardı bütün üreenin kuvedini bu çaygıya! Şindi Kirana da artık sınaştıydı. O sansın hiç annayamazdı, sevebilecek mi hep ölä çok adamını te bu gaydacılı kullanmasa... Sora genä bir buanak başka fikirlär kaplêêr karının başını. Prost edämeer Andreyi sadä tä onun için, anı büünnen-büün sırada olaceydılar, beki diil baş çorbacı, ama baariliim ortanca çiftçilerdän azbuçuk üstün çıkaceydılar. Böläydi Kirananın umudu taa delikannılından, açan Andreylän taa istenirdiler... Şindi sa fukaara kaldılar. Gaydaydı o bela, anı getirdi Andreylän Kiranayı bu hala.

Hepsindän zor eder, açan bu komşuykası da Marinka başlêêr "cana yakın" olmaa da Kiranayı "acımaa" çünkü. Geçennerdä domuz kestilär, o almış bir buka yaanı da çekilmiş, gelmiş:

– Dedim getireyim, Kirana, dadasınız, zerä sizin çorbacılınızlan belli, anı çatal tırnak aulunuzda göremeyceniz. Canım acêêr benim sana, kuma Kirana, küüdä en aşaa yollu sizsiniz...

Kirana tüküreceydi bu zevkçiykanın suratına,ama genä dayandı:

– Yok neyä bizä canın acısın, – dedi Kirana. – Biz diiliz dilenci da acıyasın bizi. Domuz akına kesmedik, neçin ki tutmêêrız, ama lääzım olduynan satın da alırız. Kirana çekindi bir tarafa da istedi kuusun bu gözboyacıykayı, ama aklına getirdi, anı üleştirme işi almamaa günaamış da kabuletti.

– Sän komşuyka, küsmä,-uzattı lafını Marinka,-ne kusur var dediimdä? Şindiki vakıtta, açan aulunda iş uur gitmeer, ne var dilencilää da etişmää.

Kirana sustu, ama içi kan üüdüdü. Baari kendi bu Marinka varlıklı olsa, of! Ama tä razgeldilär yannaşık da gülmää alêr Kiranayı birdä-ikidä. Açan Marinka gitti, Kirana saletti görsün ne üleştirmiş.

– Aman Allahım, şışeydin sän bolay, Allah belanı veriydi-dedi Kirana kendi-kendinä. – Koymuş bir kuş bukacı, nasıl, acaba, üräänden koptu?! O bunu da getirmeyceydi, duydu Kirana, ama başka türlü nasıl güleceydi onun yaşamasını.

Kirana genä söktü-sardı sümeeni, iidä ipliü başladı taşmaa. O kaçaracak girdi içeri, aldı bir başka ii, tükürükledi ucunu da başladı ona işlemäâ: "Ama ne Andrey yoktu nicä aulda bir domuz mu tutsun osa bir inecik mi? O kendi da okadar haylaz diil, bakaceydi. Ama istämeer, canabet, elleri baalanırmış aul işindä da vakit kalmazmış çalgıcılıkta gezmäâ". Kaç kerä gaydanın beterinä tar-

lacıklar ekilmedik kalêr! Hele bıldır heptân aadık getirdi, çıkardı satılâa iki canın erini, Kiranadan getirmâ topracı... İleri da o sa-vaştıydı bu işi yapsın, ama Kirananın kileri taa saadılar da Andrey sakındı kaynatasından. Şimdi sattı, kaldılar sadece bir tarlacıklan. Kirana aaladı, baarındı, düündü, kesilmiş piliç gibi, ama...düün sän bütün gün, açan içerdä birisi daadıcı çıkêr, öbürü ister altın kessin, yok nâpsın.

– Neyä biz etiştik, ba evim? – aalardı karı, neçin satêrsın bo-bamdan getirmâ topracı? Aalem satın alêr, birdän iki çalışer yap-maa, sän da satêrsın... Andrey, sarmaşıp karısına, öpärdi onun yanaklarını da deyärdi:

– Kahırlanma, eşim, kaybelmeycez. Biz iki can, Allah bizä uşak vermedi, yok kim aalasın. Sän taa annamadın mı, ani çorbacılık diil benim urum. Bän gaydacıyım, bän çalgıcıyım.

– Ölä, ama aalem...

– Brak aalemi. Ne isteersin, Marinka, komşumuz gibi “toplacı” mı olmaa? Biz kimnerimize yıvaceydık? Ama Marinkalar da nasıl? İyirin toplar gibi toplêrlär. Ona, çorbacılık mı deniler? Adam dimilerini iç donsuz giyer, ama tarla satın alêr. Karı da uşaklarını afta arası aaç tutêr, pazar günü da, kırma yazıp, komşulara üleştirer-”zengin” desinnär. Tokum bän ölä çorbacılâa, ölä “zenginnää”, – deyärdi Andrey.

Burada Kirana da artık duyardı, ani çorbacılık şansora yoktu nasıl hem neylän ilerlesin, onun mayası kaçtıydı artık ...Kirana genä gözünü attı iisinä, sora baktı günä artık ikindiydi. Braktı bu düşünmekleri da gitti bir mancacık yapsın. Gidärkän da hep sölenirdi kendi-kendinä: “Düşünmektän var nasıl deli olasın. Ne oldu-gördük, ne da olacek-görecez. Gitmişim bän da aftalarlan düşünërim, kafa patladêrım, nereya gelebilirsä...”

KULİLÄR

On yıl geçtiydi, nasıl küüdä kolhoz düzüldü, ama o işlär, nelär olduydu eni dolaşık yollarda, kimseyin aklından çıkmazdılar. Kırdä, iştä, bir topluşta, sokaklarda küülülerimiz, aklına getirip kolhoz başlantısını, biri-birlerinä annadırdılar, çalışırdılar taa bir sıra o geçmiş işleri annayıp, haliz paasını koymaa.

Nekadar insannar kendibaşına edinoliçnik işlediydi, herkezin kötülüü, iilli kapalıydılar kendi aullarında, kendi içerlerindä. Elbetki, o zamannarda da işidilirdi kimi saklılar: filan haylazmış, fişman sıkıymış, bu içkici, öbürü düüşçü... Bunnar işidilirdilər, ama görünmazedilär. Kolhoz sa hepsindän perdeyi aldıydı bir tarafa. Birerdä işlemäk, hergün buluşmak maalelilerinnän, küülülärnän-açıkladıydı herkezin içini hem dışyannı, gösterdiydi tabeetini hem neetlerini da-adam hergün halk arasındaydı, görünürdü, nicä duruk aynada. Alalım birkaçını.

Bizim kolhozda en büyük mal sevicisiydi Fima Haşlama, o dorulukçu hem çok cana yakın bir adamdı, artık yaşlıydı, etiştirmişti ileri kendibaşına da işlemää, kolhoza da girdiynän, onu beygirlerä çekmişti da te artık on yıl hep taligacılı haydardı. Bir başkası Topal Pani, bu da çorbacılık tarafından en becerikli adamdı, onuştan da Paniyi kolhoza başkan ayırdıydılar. Burada gösterdi tez-tez işini, onun kullanması altında çiftçilik ii örüyer, etişti kos-koca mal ferması, gözäl baalarlar, meyvalık başçaları hem taa başka işlär.

Te Toşka Kademsiz – kıskanç, amazç, çok görücü, çoyunu korkuttu, sattı, amazlayıp, bir kabaatsız kapattı zindana, ama bitkidä kendisi da kapana etişti, orada da hep taa yatêr.

Donsuz Todurların Mitiradisi – haylazın haylazıydı, taa üstünä da içkici. Otuz yaşında hep taa evlenilmedik kalmıştı, kimsey istemäzdi versin ona kızını. Kolhozda olmuştu beş-on iş diiştirer, hererdän da, tez kuuyup, çıkarırdılar. Bu Donsuzun işleri için bana sık-sık, karşı gelän, annadırdı tanıdım dost Fima Haşlama. Bir gün buluştuk onunnan avşammen, açan gelmişti kolhozun damnarına taligasını kolvermää. Orada da aulda bir serenni pınar vardı, göreriz, Donsuz Todurların Mitiradisini o pınarda bir çift beygir sulamaa çalışırdı. Fima, bunu görüncä, atladı taligasından erä da hızlandı Mitiradiyä:

– Sän şindi da buradamıysın, be sündük?

– Kaç ordan, ne takıldın bişeysiz, önünü mü boşlan geçtim? – homurdandı Mitiradi...

Beygirlär pek susamıştılar. Mitiradi kofayı pınardan çıkarır-çıkarmaz mallar ikisi da birdän hızlanırdılar içmää, ama sımazdı kalakları kofaya da devirirdilär suyu erä.

– Tpu-u-u! – baarırdı Mitiradi bozuk sesinnän, çirkin-çirkin süvärdi hem, alıp kamçıyı, ururdu kafalarına, beygirlär dartardı-lar, da o kendisi arkası üstü düşärdi, kaçırırdı elindän edekleri, ama yanık susuz hayvannar pınardan ayrılmazdılar.

– Kurtlar isin kafalarını, sansın su görmemişlär, globalar!-ateş üfkeli baarırdı Mitiradi.

Fima da Mitiradiyä üfkelenmektän benizini diişirdiydi. Onun canı acırdı susuz beygirlerä.

– Kurtlar isin diil onnarın, ama senin kafanı! – dedi da, nicä çakmak, tutundu Donsuzun peşindän.-Hele bak sän, çarık suratlı-yı, sän dünnä kötüsüysün, ani bu toprakta bişey kotarmamış, o mallara betfa eder, neçin? Kendinä bak, ba, yok Ali! Kolhozda oldu kırk iş diişitirersin, angı erdä bir hol yaptın, ha sölä! Malların sırtından hepsimiz, bakınıp-doyunurız, onnarın yanı sora Allah da bizi insanı acımış, sän da süversin mi onnara? Kim seni şindi beygirlerä yolladı?

– Bizä prisidatili yollamış, şu gözdän çıkı, – karıştı lafa bir başka damnardan izmetçi, o geldi Mitiradiyä yardım etmää beygirleri sulamaa. Baksanız e, o yakmış beygirleri susuz, zavalılar pınara gireceklär!

– Sän mi onunnan barabar işleersin? – sordu Fima, sansın uslanarak.

– Düştüm bu gün onnan barabar, okadar da yol bulmayaydı burayı. Braktım onu yalnız, kendim da hızlandım evä, çamurumuz vardı... Geldim, bakêrim – onun gözleri, tulum gibi, şişmişlär uy-kudan.

– O düz yolda kösteklener, bre sansın şap hastalına karmış, – ekledi Fima.

– Kösteklener e, zer, görmermiysiniz o sarfoş. Neredä sa bulmuş şarap ta patlamaa... Fima hızlandı pınar yanına kamçısının, sandım uracek.

– Seni gidi haylazını seni ha-a, kos-koca dangalaksın, uyku-dan, mindar, geberecän, ba kokmuş!

– Ölä be, Fima batö, beygirlär onun yanında kişneerlär, taa bizdän işidiler, ama o uyêr, hiç umurunda da diil.

– Hey, dünnä kötüsü, – taa da pek üfkeli takıldı ona Fima,-sän bilmeermiysin, ani malın aazı var, ama dili yok, o söleyämeer, ani susuz. Sän eer adamsan, kendinin lääzım aklın ersin, doyurup-sulamaa hem kaşyıp-paklamaa da, baksana, onnarın üst-başı saman hem fişkı. Ani patlamakta süzüleceydin, kaşyaydın e onnarı.

– Kaşyaceydım, ama sölämedilär, nereleri gidişer, onnarın aazı var, ama dilleri yok, genä buruk dilinnän, homurdanarak,-cuvap etti Mitiradi.

– Aha, senin taa var neetin benimnän cümbüş ta patlatmaa,-taa da pek kızdı Fima.

Birkaç adam, ani geçärdilär oradan, başladılar gülmää Mitradinin persenkli cuvabına, ama Fimaya hemen gelirdi, koparıp, parçalasın onu.

– Brak, Fima-batö, – dedi o adam, ani gelmişti sulamaa yardım etmää, – görerim düümää isteersiniz, ani bu sinsora uracan, taa ii erä ur, onu şansora mezarlık doorudacek. Bir dembel için olur mu belaya giräsiniz?

Fima ölä da yaptı, braktı dembeli da başladı annatmaa bana, kim olduunu Donsuzlar, onnarın çetini:

– Bu erifin bobası, – dedi o, – Donsuz Todur ölüncä baalarlar-da bekçilik etti, başka iş bişey beçermääzdi hem diil, ani olsun sakat ya ihkimsız, ama pak haylazlık beterinä. Yazın baarında, açan kalan insan, kırılmış gibi, kırlarda çalışırdılar, o baalarda, bulup en koyu gölgeyi, soyunup çır-çıplak aftalarlan uyurdu, oradan da adı kaldı Donsuz. Hele sıra geldi oolu da taman bobası gibi çıktı: armut aacından uzacık düşmääzmiş... Taa da beygirleri yınanmışlar ona, kim acaba yaptı bu günahı?

– Senin beygirlerin tuuyanca görümnü, – diişirdim bän lafı, çalışarak, uslandıırıp-dorutmaa dostumun kefini, – çoktan mı malları kullanêrsın?

– Taa nasıl kolhoz ceketti. İlk yılın biraz çalıştım oyanda-buyanda, sora girdim taligacılaa, neçin ki burada adam etişmääzdi da te aldım onnarı kuliciktilär, enez birär yaşında da taa yoktular. Koştum, üürettim. Te, sözün gelişi, siz da üürediciysiniz, bir çift beygir da üüretmää çok üüredicilik bilimnerin lääzım olsun kafanda, başka türlü başa çıkamasın. Hem taa lääzım çok saburluk, hem malı ürektän sevmäk, hem bakmaa onnarı lääzım, nicä kendi uşaklarını, neçin ki onnar diri candırlar...

Açan ozaman, sekiz yıl geeri, baktım bu kuliciklerä onnar, te nasıl görersin, tüüdä da, su damnası gibi, biri-birlerine benzärdilər hem, kismetimä, karakterleri da pek uydular, ama, bilersiniz, malı eşlemektä var çok büyük iş. Razgelirsä birisi hızlı, öbürü da aarca, ölä mallarlan zor çıkarırsın başa. Aar olan heptän haylaz üürenecek, ezecek öbür hızlıyı, ama hızlı olan da yalnız ükü enseyämeyecek, bu üzerä yavaş-yavaş olur harın üürensın ya, zabunnayıp-düşsün, gebersin. Heptän başka iş, açan ikisi da bir tabeettä, te nasıl benim beygirlerim, onnarlan ükü, taa aar işi da kaldırırsın. Birlik diil sade insannarın arasında läüzüm...

Da te nasıl sölärdim, ayırdım onnarı ozaman analarından, taktım birär eni yularcık da edeerim yannaşık sulamaa. İlkin kokuşular, sora da tepmeleşmää-pak, nicä küçük uşaklar. Ertesi günü aldım bir taa uzunca edek da denerim onnarı yannaşık harmannıya haydamaa, ama onnar acamıdan taa acamı, hiç annamêêrlar, ne isterim bän, geldilər kalak-kalaa da dalaşêrlar, ozaman kaldım bän aralarına, aldım edeciklerindän da kendim giderim ileri, onnar da ardıma, gittim ölä bir çevrä, iki, bakêrım, te hayvannınnan, ama annadılar – sevindim, aramızda annaşmak başladı. Aldım uzun edää uçtan da sölerim onnara istediimi: „Dönün koşturarak harmannıya! Haydi, haydi kuliciklerim, te genä annaşık!” Dönerlär benim „üürenicilerim” ilin, sevineräk, kış atarak, yok ne ük, ne da başka aarlık – vallaa oyuncak... Bir gün sora genä harmannıya döneriz, sora genä. Alıştılar yannaşık kaçmaa, nicä ikiz eşleri. Şindi bän geçerim eni „derslerä”. Giidirdim arkalarına şilteleri, yan kayışları baaladım yukarı üstlerinä da genä, yannaştırıp, isterim haydayım, ama benim kulilerim istämeerlär gitmää. Bän – haydi! Onnar – erindä! Sansın bişey diişilmediydi, hepsi niceydi baştan, ama kulilär duydular, ki nesä diil ölä, bakardılar biri-birlerinin arkalarında şiltelerinä. Diişiklik oydu, ki şindi onnar giimniydilər. Genä bän alêrım usulçuunnan kısıdan edeemä, kendim giderim ileri, kulilär da ardıma, yaptım birkaç dönemeç da bukadar etti, sora kaçtılar ilerikisi gibi, bän sadece gösterirdim arkalarından kamcının uçluunu.

Ölä-ölä geldi sıra, koştum onnarı bir-iki tekerlekli boş kotigaya. Hiç bir da aarlık onnara yoktu, ama genä zor oldu çeketmemiz. Bakardılar geeri, insannar gibi, şupeli-şupeli, sanki ne olsundu bu enilik? Sora koydum terbeyleri da kendim pindim kotigaya. Bu „ders” benim „üürenicilerimä” hepsindän zor geldi. Bän „haydi”

deerim, ama onnar hiç almêêrlar, isteerlär geeri baksınnar, ama gözlerinin önündä kapaklar gösterelär sadece ilersini. Onnar alı-şıktılar beni yannaşık görsünnär ya harmanın ortasında, ama şin-di geçtydim arkalarına, lääzımdı buna da smaşsınnar. Söleerim „haydi ileri”, onnar durêrlar erindä. Braktım, ko biraz dursunnar ölecä, annasınnar, ne olêr. Geçti bir kısa zaman, genä yalpak seslän teklif ederim. Kamçıyı sakladıydım, zerä vardı nasıl korkudayım onnarı da ozaman aramızda dostluk kaybelirdi. Hepsi lääzım ana-şaşmaklan, iiliklän olsun. Bän genä deerim „Haydi kuliciklerim”, da tä ölä cekettik. Zorlan, kardaşım, bu dünnädä bişeycik olmaz. Bu aslıyı bän taa bobamdan işittiydim hem yaşamamda da an-nadım, ki mal olsun, insan olsun-herkezinnän anaşaşmalı iiliklän hem yavaş-yavaş.

Açan kulilär kotigayı başladılar hiç şüpesiz çekmää, bän ük-lederim ona biraz aarlık nekadar da azıcık, ama benim mallarım bunu da duyuverdilär, herbir işi başladıydılar insan gibi annamaa. Onnar büün benim sesimdän annêêrlar, nezaman lääzım bütün kuvedi koymaa, nezaman da iş pek az çalışmaktan bitecek. Te ölä onnarı bän üürettim düz yolda, sora bayıra urdum. Atlarım alıştır-lar bana, bän da-onnara. Bu gündä, olur deyelim, geçtik çok büyük işlerä. Fermada bensiz hem benim beygirlerimsiz hic yok nasıl olsun bir da gün: alaf taşıyerim, fışkılari atêrim, sütleri götüre-rim hem başka bin türlü işleri yapêrim. Benim beygirlerim yolda beni hiç bir kerä bilä brakmêêrlar. En zor işlerä benim talıgamı yollêêrlar, ama biz korkmêêriz, yapêriz işi nasıl taa islää, onuştan da bizä dayanêrlär.

Ama kalsın bendä beygirlerim sulanmadık yada alaflanmadık, Allah korusun! Bölä iş dünnädä en büyük günähtir.

Bay Fima kolverdi beygirlerini dama da sımarladı o bakıcılara:

– Benim beygirlerimi bu gecä o Donsuz Mitiradiyä yınanma-yasınız, zerä sizi bilmäm ne yaparım!

Sora tekliv etti beni gidelim ona evä bir dostluk ikramına. Bizim gagauzlarda bu adet vardır taa eskidän: çaarmaa beendii adamı kendi evinä. Bän da atılmadım dostumun istediyyindän, gideriz yayan ona evä, yolda kolhozun çeketmesi için başladık lafetmää. Fimanın aklına geldi komşusu Benimci Tanas. Bän baş-ka kerä da vardır işittiim ondan Tanas için, ama şindi istedim bi-leyim taa bişey, sordum kim olduunu o, ne ölä fasıl adı var?

– E-he-he, – dedi Fima, – Benimci Tanas için olur çok an-natmaa. Onu bildiynän, benim da içimi, yaşamamı olur göräsin. Etişelim evä da olur derindän uzadalım bu lafımızı.

Onda evdä girdik maazaya. Saabi Fima yaptı tezicik bir süüt kamasından çep da deldi dipteki fıçıyı. Akıttı bir oka şarap duruk, nicä tavşam kanı. Sora saçak altından asılı baurdan kesti koca bir parça, yanımızda kadadan çıkardı turşu laana, onun da içinä dooradı şuan, döktü taazä oloy, bundan sora çıktı maazadan, bak-sam, gelir elindä bir taazä, sünker gibi, kaba ekmek somunu, kır-dı dört-beş parça önümüzä da artık imeyi olurdu başlayalım, ama biz ilkin şefk ettik, sora buyurduk. Bana bu sofrada varlık oka-dar taazä hem datlı göründü, ki sanırdım anamda da bölä mezetli imeklär imemiştim.

– Buyur, dedi Fima, tuzlan doyun, bu gün şükür aaç diiliz, ama şindiyä kadar biz nelär çektik, Allah kısmet etmesin...

Lafçım sustu, derin içinä çekti da bir nedän sora, ekledi:

– Beni o zamannar kulak yazmıştılar, selsovettä baştı bir yarı ahmak, yarı deli hem kıskanç Toşka Kademsiz, te burada yakında yaşardı. Kendim için ne söyleyim, o zaman da hep bölä işçiydim, çalışkandım, malı sevärdim, bakardım beygirlerimi, onnarın yanına bir da çift öküzçük artık etiştirdiydim, vardı aulumda bir da inek, birkaç koyun, kuş tutardım, nasıl bu işlär gecä-gündüz hep kaçmak, hep çalışmak, ki bişeyimiz olsun aalemdän geeri kalma-yalım...

Ama bu komşum Toşka, gelip-gelip:

– Hey, sendä uar, bendä sä yok, neçin benim işim örümeer?

– Sendä da örüyecek, – deerim, – çalış taa zeedä!

Onun sa bir tarlası vardı, ekärdi onu geç, kazaardı ötää-beeri. Neredän bereket, neredän artaceydı? Sora taa da düştü, tarlasını sattı. Çocukları, kıpayım, etiştilər, büüdülär da taa çok boyar me-ralarında kırpınırdılar. Arada, sırada gelirdilär evä bir-iki paray-lan, alırdılar analarına bir fistan, bobaya da bir çift don-gölmek. Ama bu Kademsiz karısına da herşeyi çok görürdü, kardaşınnan, gidip-gelmäzdi, neçin ki o da adam neredä iştän, neredä diştän biräraz arttırırdı da taa iicä çalışırdı yaşasın. Toşka sa karı kar-daşına da kıskanç gözlän bakardı. Da ne sanêrsınız cenktän sora sovetlerdä soruldu kimi koysunnar küüyä baş, kim aranızda en fukaara? Te Kademsiz – en fukaara,-baardı kimsä şakadan mı, gülmäk için mi, da o saat onu koydular küüyä baş. Ama bu şaşkına

taman bu kadar da lââzımdı: girişmesin mi amazlamaa kuvetlerä bir onu, bir bunu, ani küüyümüzü dirildecük, o çalışırdı insanı gözlän isin, zamannar sä nasıydılar, bilersiniz, amazlamak pek geçärdi, boşuna eskidän laf kalmamış, ani zaman adamını da bulurmuş... Bu pezevenk çok insan kapattı hiç bir kabaatsız. Açlıkta da onun beterinä en ii insannar, en doorular öldülär, neçin ki nekadar imelicäk gelmiş yukardan açlık çekennerä deyni, Kademsiz satmış onnarı sol tarafa da doldurmuş kendisinä bir sandık para. Ama kendisi, maamudä surat, hep yamalı donnan gezärdi, aalem bişey şüpelelmesin deyni. Vermiştilär elinä bir da tüfek, sokaklarda insannarın köpeklerini kurşuna ururdu. Bu kö-tülüü da o esaplan yapardı, istäärdi nekadar taa çok korku insana soksun. Kimsey eltenmesin cız da demää ona karşı. Hele, açan kolhoz ceketti düzülmää, bu kara fikirli ilkin girirdi adamın aulu-na da patladırdu tüfek yukarı, sora başlaardı sormaa: „Sän da mı protif gidersin, kolhoza mı karşıysın? Kim kolhoza girmeyecek, onu, köpek gibi, kurşuna! Annadınız mı?”

Ama Benimci komşum, ani te orada karşı yaşaardı, onu da Kademsiz Toşka mezara sokan, karezlener adama, neçin ki bir kerä sormuş ona:

„Toşka-batö, bän Çadır panayırında işittim, ani kolhoz o dobrivolnuymuş, sän neçin bu tüfeklärän korkudersın?”

– Bän diilim sana Toşka, – kızmış, – o bänim bu gün küü başı, tovarişçi prizdatili, annadın mı, be hayvan kaualı? Bu tüfek nemteyi ensedi, şindi da sizi, protifleri, yola-izä koyacak.

– Bän diil protif, bän da suveŭki için, – cuvap etmiş Tanas, – ama kolhoza şindilik girämeyecäm. On yıl oldu taligama bir koştum, bildir gücülä öküzçüklerimi eşledim, isteerim bari birkaç yılcaaz kendibaşıma çifçiliktä havezimi alayım.

– Girecän, girecän hem bir foru oynayacan. Avez alsınmış kolkozda, al avezini da bak işinä.

Te butakım o kolhoz düzdü. Ama bän gördüm, ani Toşkaylan lââzım bir türlü yatımna gitmää, zerä vardı nasıl kapatsın zindana da, eski kıskançlı bana taa geçmemişti, bu üzerä ilkin yazdım zayavlenie kolhoza girmää da aldılar neceezim vardı aulumda: arman taşı, düven, inek, taliga koşulu öküzlerimnän. Vardı bir da çift beygirim, bütün küüdä en iileriylidär, da front geçärkän, aldılar onnarı da askerä. Toşka sa beni kulak yazmış. 1949, yazın, açan koptyuydu o insannarı kaldırmak, Allah göstermesin,

dünnää vıyıldardı, aalayışlar, saklanmaklar görülmedik kıyamet koptydu. Sadece bizim küüdän üzün üstünä evlerdän insannarı kaldırdılar. Bän etiştirdim kaçmaa Borlaçana, oradan da diişildim Ukrayınaya bir boş nemçe küüyünä Şamponoza. Aklımca düşündüm: binnärlän insan kaldırdılar, bän, kaçıp-saklanırsam, beki, kurtulurum, angı birini bu karışmalıkta aarayaceklar? Ölä da oldu: kimi tuttular, aldılar bu gün da zavalılar oyanda, angısı öldü da kurtuldu, angısı zaametinnän orada da kazandı biraz yaşamak. Üç aydan sora kaldırmakların yalını biraz geçti da bän evä geldim. Kolhozda insan kalmamıştı, yoktu kim işlesin kırlarımızı. Hepsı küülü insannarımız kalktılar Toşkaya karşı, sorardılar ona „Neçin bay Fimayı kulak yazmışın, ne istedin bu işçi adamdan?”

– Ne bileyim bän? – deer Toşka, deliyä çıkarardı kendini... Ama hepsı annardılar, ki o sattı hem diil sadece beni, ama yarım küüyümüzün en ii adamnarını. „Brakın adamı işlesin kolhozda!” – üfkeli-üfkeli barınırdı kalabalık. Kolhozun da prisidatili Pani Topal, bir akıllı adamdı, bakıp Toşkanın gözünä dedi:

– Brakalım adam işlesin. Bay Fima küüyümüzde en zararsız adam... Hırsız Toşka hiç bişey demedi, gitti.

Bän o zamandan beeri işleirim kolhozda. Pek zordu çiftçilii kaldırmaa koşacaksız da ozaman annaştık Paniylän üüredeyim te bu kulileri. Te büün da hep işleirim onnarlan.

Küüdä sä ozaman vardı çok taa edinoliçnik, sayılêr kendibaşına işleyennär, geçti taa dört-beş yıl, onnarı da, büküp söküncä „tepeyâ tınaza”. Zavalı komşum Benimci hem taa birkaçı, ani onun gibi baalydılar kendi varlıcaanda, kendi topracında, nelär onnar çektilär, Allah korusun!

Fima biraz sustu kahırlı da bir nedän sora uzattı.

– Deerim Benimciyâ, komşu, gir sän da kolhoza, kurtul bu zulüm Toşkadan. Bän da artık bakmadaan, ani birkaç yıllık kolhozçuydum, çalışırdım havezlän işleyim, nicä kendimdä, ama meranın en ii erindä tarlacım, ani artık diildi benim, sansın bir kurt gibi, içyanımı törpüläärdi. Ozaman da açan koptydum topraamdan, sansın bişey etimdän koptydu da hep taa büün da sızlaması boşlamêr. Bakardım Benimciyâ da şaşardım onun çetinniinä hep kendibaşına haydardı. Onu bir türlü bükämäzdilär. Kimär kerä bir aklım da deyardı, sanki bän kendim da boşuna alatlamadım mı bu kalabalaa girmää, ama Toşka aklıma geldikçä kıptırdım. Açan taa birkaç yıl geçti, annadım, ani bu yoldan kimsey kurtulmaya-

cek. Ölä da oldu. Açan ayırıldı Topal Pani prisidatil, Toşka hep kötülardı onu: sıkmazmış taa tez insanı kolhoza girsinnär, türlü kabaatlar ona bulurdu. Ama Panidän da taa ii adam bu erä bizdä başka yoktu – o çok becerikliydi, bilirdi çiftçili hem taa herbir işin sırasını, derin annamadaan hiç bir da iş çekettirmäzdi. Toşka, gelip-gelip kolhoza, fitlärdi prisidatili:

– Sendä prost kollektifizație gider. Te karşı maaledä sto present, sendä se bir sürü edinilişnik, onnar hepsi protif, annayor-muysun?

– Ne yapayım taa çok eni kolhozçuları, açan burada iş örümer, toomnuk yok, mal etişmer. Yaarın kıra çıkmaa läüzım olacek, bizdä puluklara koşacek yok.

– Sok kolkoza kimdä koşacek uar! Te Benimciyi çek bir çift öküz verecek hem onun ardına taa başkaları da uar.

– Sadece Benimci bir edinolişnik, ani var malı, ama kalanı hepsi, küp gibi, bomboş, hiç biriciindä ne mal, ne toomnuk, kendilerindä da imelik yok. Benimci dä istämeer kolhoza, ne yapaceymışın ona?

– Nasıl ölä istämeyeceymiş? Zorlan sok, bük onu.

– Sän neçin bükmeersin? O adam biler, ani kolhoz dobrivolnu.

– A ha sän da mı protifsin, koydum senin için laf prisidatili olasin, sän sä kendin da protifsin...

Toşka birkaç kerä tüfeeni pat, pat ateş edärdi kolhozun aulunda da gidärdi başkalarını korkutmaa.

Hep bu günnerdä Toşka gelir bir kerä Benimciyä gecä, kaldırer onu döşeendän da başlêêr sormaa, ne taa bekleer, neçin kolhoza girmeer. Genä patlatmış aulunda o tüfeeni birkaç kerä, korkutmuş karısını, uşaklarını... Sabaası gelir bana komşum Benimci da sorer:

– Ne yapacez, komuşu Fima? Bu deli Toşka avşam genä geldi da aklımızı aldı.

Deerim:

– Bän kendim da işittim, üç kerä tüfek atıldı.

– Tüfek attı, yakalarımın dardı, kolhoza da kolhoza veräymişim zaiवलन.

– Kolhoz, deerim, dobrivolnu.

– Dobrivolnu, ama obizatılnu,-dedi o.

– Girmeycäm, – dedim, istär – öldür, açan diil dobrivolnu, sokun sayवलन.

– Girecän, zaiवलन da yazacan, – deer, – da genä o tüfeklän paldır, paldır! Hiç bilmeerim, ne yapmaa?

– Bän, bay Tanas, sana yok ne akıl vereyim, – deerim, – ama duyerim kurtulamayacan, dostum. Ömür dünnää kolhozu lafeder. Geçennerdä gittim Çadır panayırına, orada da cümlesi alış-verişleri brakmışlar da sadece kolhoz işlerini lafederlär, angısı islää söleer, angısı fena... ucu kenarı yok.

– Nasıl da olsa bän kolhoza girmeyecäm, – kesin söledi o.

– Neçin?

– Sän, komşu, islää bilersin neçin, ama sana taa bir kerä anadacam da bekim içimdän acılarım çıkar. Bobamdan kaldı iki tarlacık, bıldıradan onnarı kıymık-kıymık ayırıktan aytladım, her yılın fişkıyla besledim. Şindi kolhoza girirsäm, läözüm onnarı vereim orayı. Kim topraa bakacak nicä kendisi saabi? Taa sora läözüm öküzlerimi vereim, e, onnarı kalabalıkta kim bakacak? Donsuzların Mitiradisi mi? Ani onnarı alacaklar, taa ii camımı alsınnar. Ondött yıl çiftçilik ettim sade bir öküzlän da şindi açan olur deyelim dün eşledim... Benimci buurlurdu kendi göz yaşlarında... Uşaklarımın aazından ayırdım, kendim yarım karnıyla yaşadım da topladım iki öküz bireri, sansın aulum da doldu... Da şindi çıkêr onnarı da kendi elinnän ver... Kimä? Neyä?

Bän dedim:

– Yok ne yapmaa.

Komşum sustu. Onun susması te ölä dura-dura sansın tikaardı adamın solumasını, bir çok sustuktan sora attı gözünü kendi evinä dooru. Orada taligada baalı öküzlär kıra gideceykän biraz iirdilär. Tanas bıktı susmaa da dedi:

– Öküzleri vermää olmasa...

Gözlerindä dostumun peydalandı boncuk gibi yaşlar. Bän dedim:

– Komşu, brak okadar kahırılanma zerä, Allah korusun, bir yakma hastalına uoramayasın.

İstedim biraz uslandırayım dostumu da ona te şölä bir akıl verdim.

– Aalem, deerim, kolhoza girmektän ileri malı satarmış, ama öküzü yakışêr kesmää da, herbir görürsän, ani başka türlü çıkış yok...

– Ne, keseyim ya satayım bu malları mı? Bän bu öküzlerä el kaldıramam ne da satarım. Onnar bana, nicä kendi canım, uşaklarımdan da taa paalı. Bän duracam bölecä taa bitkiyadan, ne olursa olsun.

O ilkyazın çeketmesindä en läüzimni işti toomnuk. Bu yoktu kolhozda, yoktu edinoliçniklerdä da, ama tarlalar ekilsin läüzimdi. Benimci Tanas satmıştı Çadır panayırında karısının biricik kilimciini da edinmişti papşoy toomu taman iki tarlasına kadar. Biyaz ekin o ekmedi – ona çok toomnuk gider... Kolhoza sa läüzimdi çok biyaz ekin ekmää, mera büüktü, ama güzdän da hiç bişey ekilmediydi – umut kalırdı ilkyazlıklara. Bu üzerä rayon başları annaşêrlar Nistrunun ötäyanından kolhozlarlan yardım etsinnär Basarabiyalı eni komünist gospodarlıklarına – kolhozlara toomnuklan. Da orası vermiş kayıllık. Elbetki, vereceklär. Varmıydı onnarda zeedesi, yokmuydu, ama yukarsı ölä sımarlamıştı, bezbelli, göstermää deyni Basarabiyalı eni kolhoza girennerä, ani eski kolhozlar zengin. Ozaman yukarsının izininä karşı gidilmäzdi, ama ölü-diri yapılırdı te o, ne dedilär.

Gitti bizdän oyanı birkaç kişi, üklettilär ödünç toomnuu: arpa, booday, papşoy vagona da yollêrlar demir yoluyca bizä, 4-5 gündän sora läüzim etişsin...

Ama bizdä da bu yoksul ilkyaza yakın Toşka taa pek kudurmuştu, sıkardı insannarı hepsi kolhoza girsinnär. Bu duşman göz koymuştu Benimçiyä da taa pek onu zeetlärdi. Gelip-gelip auluna, tüfek patladırđı, süvärdi çirkin-çirkin. Komşum Tanas ta bana gelirdi danışmaa, zorlarımı başka yoktu kimä gitsin.

– Sän, komşu, – deer, – bendän yaşta taa büüksün, dooru adamsın, ver akıl, sanki hiç mi yok kurtuluş bu kolhoz sıralıundan?

– Yok, – deerim, – kardaşım, hepsi biricädän insannar girerlär, te işittim oyandan gelennär, ani bizä toomnuk istemää gittiydilär, sölärmışlär, ki kendibaşına çiftçi hiç bir da yokmuş...

– Kötü işlär, – deer Tanas, genä may aalamaa yakın.

– Kötü, akına, komşum, ama durum butakım. Läüzim olacek sän da giräsin...

– Girmeyecäm, kardaşım, ne öküzleri mi vereyim? Bän taa ii kendim zor çekeçäm, ama başka elä zeetä malımı vermeyecäm.

– Mal kolhoza taman şindi läüzim. Taa geldicäänän toomnuk, demir yolundan evä neylän taşıyacez? Bilersin, ani oradan bizä kadar otuzun üstünä kilometra var.

– Girmeyecäm, istär canımı alsınnar.

– Ne protif mi kalacan?

– Neçin protif? Siz beni yok nasıl annayasınız. Bendä „protiflik” yok, ama öküzlerim benim, neçin onnar aalemin olsunnar?

– Benim da ürääm kırık, komşu, ama bilersin, ani duşmannar bizi raata brakmayaceklar. Görmeermiysin, Toşka gibi, can iicilär başımızda var.

– Bilmeerim bu Toşka balşuvikmiş, deerlär, te onnardan, ani Allahtan da atılannar, şeytan gibi bişey, eer diilsä şeytandan da beter, görerim, ani akına can iici, bana da en çok karezli...

Taman açan geldi demir yolundan haber, gidelim toomnuu taşımama, başladı bir ilkyaz yaamuru: ilktän ufacak lüzgersiz, sora da, dönüp-dönüp, döktü, nicä bakırdan. Ölä da yımışak, ilkyaz yollarını heptän yımıştattı. O gara yollarında tekerleklär dizädän batardılar, başlıklar da gömülürdü, ama toomnuu läázımdı getirmää, zerä bölä yaamurun ardına tez ektiynän vardı umut büyük bereketä.

Mal etişmäzdi. Toşka hem kolhozun da başı Pani Topal gezdilär, sıraladılar toomnuu taşımama çıksın hepsi hem kim artık kolhozda sayılırdı, hem kim taa girmediydi – edinoliçnikti. Bu teklifi Benimci da kabuleder, çünkü o kendini “protif” saymêêr, sade ani işlesin isteer kendibaşına. Şindi bu sıkı iştä gider kendi taligasınnan toomnuu getirmää, ükleder altı çuval, getirer bir yol, ama derin çukurda battirer, da ne kalmış çıkamasın. Ertesi günü Toşka demiş ona dört öküz koşsunnar bir komşusunnan.

– Koşmaycam!-baarmış Benimci, – bän hastayım, zorum var, yok nasıl gideim. Tanas akına dooru söylemişti, onun çoktan kuru-kuruya bacaa acırdı. Şindi aar iştä taa da zorlamıştı kendini ayaandan pek topallardı.

– Ozaman kolhoza gir! – demiş Toşka.

– Girmeyecäm, – dalaşmaa başlamış Benimci da.

Toşka tüfek da patlatmış, baarmış, korkutmuş, ama ölä da ko-yamamış Benimciyi öküzlerini koşsun.

Ama Benimci Tanas o günü da sulayıp alafılamış, nice biler kendi öküzlerini, da düşmüş döşeklerä. Toşka yollêêr kolhoz başını Topal Paniyi Benimciyâ lafetsin onunnan da eer kendisi halizdän hastaysa, koşsun onun öküzlerini başkası. Ama Pani bana teklif eder:

– Hadi, bay Fima, – deer, – gidelim ikimiz, bekim, komşun seni seslär. Gittik.

– Komşu, – deerim bän, – ver koşsunnar öküzlerini toomnuu getirincä, sän çiftçiyisin, ne yok mu haberin, ani tarla toomu bekleer?

– Bilerim, ama aalemä malımı yınanmêêrim, alışayım da kendim gidecäm, bän diilim protif.

– Diilsin protif, ama kolhoza girmeersin, – dedi Pani.

– Kolhoza girmeirim, o dobrivolnu. Ama bir yol getirdim taa da yardım edecäm, sadece alışayım...

Ölä da vermedi öküzlerini. Geleriz kolhoza, orada Toşka, tüfek elindä bizi bekleer.

– Ne o zirgil vermedi öküzleri?

– Vermedi, – deeriz, – kendisi gideceymiş.

– Bän onu kendim erleştirecäm, – dedi Toşka, yumuruunu salayarak. O gecä selsovettan dijurni Benimciyi iki kerä çaarmış, ama o gelmemiş: hastaymış, kalkamazmış.

– Karısı gelsin, – urmuş ayaanı Toşka da üçünçülää yollamış çaarmaa Benimciyi. Karı geceliinnän gelmiş.

– Bän sizä kaç kerä oldu yollêêrim? – baarıp, sormuş Toşka, – siz hayınsınız, küü başlarını saydırmêêrsiniz, – yumuruunu, ma-saya urup, korkutmuş Benimcinin karısını.

– Tezıcık yaz zayıvlenie.

– Nasıl zayıvlenie?

– Ne bilmeermiysin nasıl zayıvlenie, bütün küülülär yazarlar? Kolhoza girmäk için zayıvlenie.

– Adama sormadaan nasıl yazaceymişim?

– Yazmasan, bän sizi taa yaarına biyaz ayıların yanına yollayacam, annadın mı?

– Bän kiyat bilmeirim, yazamayacam.

– Bilmäsän, parmak bas!

Tutmuş karının elini, bulaştırmış onu çernilaylan da zorlan bastırmış parmaanı hazır yazılmış zayıvleniyaya.

– Şindi artık kolhoznik oldun, var nasıl gidäsin evä, – demiş Toşka, – yaarın öküzleri kolhoza alacez.

Benimcinin karısı geler, aalayararak, da sölämeer kocasına, ne oldu selsovettä, korkêr, hayırsız olup, ölmesin. Taa ertesi günü Toşka üç kişiyän geler Benimcilerä da sormadaan, çıkarıp damdan, koşêr öküzleri da bir kolhozçuylan yollêêr toomnuk taşımaa. Benimci, düşä-kalka, çıkmış da Toşkaylan çekişmiş, sora heptän çok zoru olmuş da onu kucakta içeri almışlar.

– Öküzlär şansora kolhozun! – demiş Toşka auldan çıkarkan da genä üç kerä tüfek patlatmış.

– Kolhozunmuş... Nasıl ölä kolhozun, açan bän zayivlenie yazmadım? Sölenirmiş Benimci, kendisini kaybederäk...

O günü, avşam üstü Tanasın biraz iili olmuş, o, bakmadaan karısının yalvarmalarına, göz yaşlarına, kalkmış da gitmiş bak-sın, neçin getirmedilər öküzleri onun kendi evinä. Ama o görmüş öküzlerini artık baalı kolhozun damında.

– Neçin benim öküzlerimi burayı baaladınız? Kim sizä dedi? Bän taa diilim kolhoznik...

– Toşka sımardı, – demiş o adam, ani bakaarmış hayvannarı.

– Bän zayivlenie vermedim kolhoza.

– Sän vermedin, ama karın vermiş!

Bu kara haber Benimciyi kesmiş. O ıdırannı ayaa burulmuş da adam erä düşmüş. Toplaşmış insannar, kaldırmışlar da istemişler evinä götürsünnär, ama o gösterirmiş damı, annamışlar, ani o isteer öküzlerini görsün. Orada sarmaşmış boynularına, öpmüş onnarı, aalamış da genä düşmüş.

Bu yol o artık kendinä gelmemiş, komşular kucakta götürmüşler onu evä. O gecä artık saalı heptän kötü olmuş, kimseyi tanımamış, hep öküzlerinnän lafedärmiş, sularmış onnarı, alaflarmış...

Ertesi günü karısı çaardı felşeri. Bän da gittim, durdum yanında birkaç saat, laf kattım, ama komşum hiç kendinä gelmedi, ölä da sabaaya etişmedi-öldü, gitti Benimci kolhoza girmedän, edinoliçnik... Te geçä anıldı komşum, – dedi Fima, – da aazından bir derin „of“ çıktı, topracı ilin olsun, pek çalışkandı, toplayıcıydı, bencileyin, çok malı sevärdi, bakardı onnarı, hem gözünü gibi, korurdu. Bana kalsa angı küülü hayvannarı sevmeer, o diil çiftçi. Benimci haliz çiftçiydi, sevärdi malı da, kırı da...

– Yazık adama, dedim da sordum, kaç yaşındaydı?

– Otuz beş yaşındaydı, açan geçindi, taman yaşamasının ortasında. – Lafçım, bay Fima, diştirdi sözü. – Ama o yaamurlu ilkyaz getirdi kolhozniklerä bir pek büyük bereket, kolhozun çiftçili diirdi. İnsan kabuletti imelik, ama devlet ta etecek nekadar postavka aldı. Ne da olsa er bereketi büüktü, üç plan tamamnadık da genä etiştirämedilər hepsini kürümää, bizä da kaldı...

Bän baktım saadima, Fimaylan lafımız uzanmıştı, olmuştu gecä yarısı, deerim:

– Laf islää, ama yaarınkı günümüz işlenir, lääzım daalışalım evlerimizä dinnenmää.

– Hadi ozaman, – kayıl oldu Fima da döktü birär yolculuk

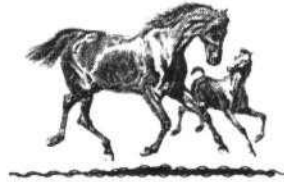

şarabı. – Ölüyü andık, adetä görä düşer, – ekledi dostum da, yamuldup filcanı, döktü birkaç damna erä.

– İslää adet, – dedim bän, – mezarlaa da gittiynen ölmüşleri anmaa dökeriz hepsimiz birkaç damna şarapçık, sucaaz, kimdä ne varsa.

– Bu onuştan, – annattı Fima, – neçin ki toprak bizi duurmuş, onda baalı göbeemiz yaşarkan, öldüyünän da genä o bizi kabuleder. Bän yaşamamda en büük zoru geçirdim, açan duuma erimdän topraamdan kırlattılar, bu işi kim geçirmemiş başından, o annayamaz, bu diil şaka! Ama benim genä kısmetim varmış, şükür dönäbildim sevgili yurtluuma, topraama, ama... kaçı oyannardan geeri gelämedilär?

ÇİNGENEYKA

(Eniyçä bir fragment "Legendanın izindän")

O yılın olduydu bir erken yaz.

Avalar dururdu serin, ama olurdu sıcak günnär da, açan yakı-sırdı gezmää yalınayak.

Aylak insannar çıkardı küüdän da sevinirdilər güneşli avalara hem eni çaarılmadık kalabalaa, ani gelmişti bizim küümüzä.

Bän seftä gördüydüm bölä çok çingenä kalabalı da başka uşaklarlan bilä yaklaşıp bu fasıl insannara, saatlarlan bakardık onnara.

Erleşmişti onnar ayırıcı bizim küülü insannardan, kolvermişti bir beygirli, iki beygirli taligaları da sade beygir-leri kenara otlasınnar.

Şatranın taligäsında vardı onnarın tertipleri: çekiçlər, örsler, kerpedennär, körüklär, läözüm olduyunan çilingirlik yapmaa üflärdilər körükleri, cangırdadırdılar çekiçlerini.

Bizä da, küülü uşaklara, pek meraklıydı, ne yapêr onnar. Ama tezdä biz bı kardık da sauşurduk evlerimizä, kalırdı çingenä uşak-ları. Sıcaklarda yarı giimni onnar çıkardılar kenara, kaçınırdılar, düüşürdülär.

Ülendän sora kenarda kalırdı sade uşaklar kendi oyunlarının, dartışmalarının, çingeneyçä baarışmalarının.

Çingeneykalar – karılar yamalı rubalarlan, ellerindä türlü sülüklärlän gidärdilər küü içinä da orada fal atıp insannara, onnarın geleceyini sölärdilər.

En meraklıydı sıcak günnärdä çingeneykalar, dilenciye kalar hem falcıye kalar. Ortalıkta kalırdı bir aylak ihtär babu, ani otu-rurdu geniş çit eteklän sarılı beldän. Babu gecesı da gündüsü da pek-pek kalkmazdı erindän. Onun o çiçekli etää sarardı onun be-lini dübüdüz, sık buruşuklar örtärdi ayaklarını erädän. Etekerin altından oyanda-buyanda şıladı babunun kesilmedik kirli turnak-ları. Boyu babunun pek belli diildi tuyannıktan, bütün oturuşu benzärdi bir daanık eski samannaa. Suratı çingeneykanın buru-şuktı, benizi tütündän hem yaşlardan soluktı, ama belliydi evelki gençlik yakışıklı: saçları bozdu, kıvrıcık hem sıktılar. Püsküllü

çember başında diildi baalı, ama atılıydı tepesinä ötä-beeri, sansın onu lüzgär başından alaceydı. Çemberin altından sılayıp, görü-nürdü kulaklarında iki büyük alkalar-altun küpeleri.

Esmer enseleri görünürdü, ani terlemişti, sansın kim ne büyük işlerdä çalışmıştılar. Birkaç dizi boncuk asılıydı boynusunda – onnar babunun güzelliini tamamnaardılar. Aazında da hiç süünmüzdi lülesi. Onu diıştırirdi dudaktan – dudaa dilinnän, el-lersiz. Ataardı bu aurdundan öbürünä tütünü üfleyerek, nicä bala-çalıktan. İhtär çingeneyka otururdu ateşlik ucunda, nicä bir bekçi. Elindä vardı bir uzun sopa. Lülesini koyup bir tarafına, sopay-lan deşardı ateşi, kızıştırırdı yalınını, – babu oynardı, iilenirdi ateşlän. Onun iilenmesinä pek meraklanırdı çingenä uşakları, ani yakında oynardılar.

Babuya da yalnızlıktan uslu durulmazdı, o bakaardı uşaklara, üfläardı lülesini, karıştırırdı ateşini.

Açan ateş yavaşırdı, uşaklar da sarardılar babuyu er taraftan, savaşırdılar itirmää biri-birini, oynardılar, gülärdilär. Ama babu yapaardı kendini, ani hiç duymêêr bunnarı. Taa sonunda sansın uyuklaardı, gözlerini kapayıp, kafasını iildip-kaldırırdı, maana horuldaardı, çünkü uyer, halizdän sä o hiç uyumazdı. Göz boyacı-lık için babu ikidä-birdä aldatmaa dolayında publikayı deyini, sopaylan dürtärdi ateşi, sansınnar, ki o uyumêêr. Şalver babu ça-lıştırdı aldatsın uşakları ölä, ani birisinä ansızdan kaptırsın kızgın sopaylan da olsun gülümää.

Bu türlü o birkaç kerä hızlandı yakmaa oyuncuları sopasınnan, ama onnar kaçardılar, niçä yanık, bir tarafa. Babuya yakın kalır-dı en küçüklär, en ahmaklar. Babu birini yakamazdı ölä, nicä o istärdi. Uşaklar gülärdilär, ani babu etişämer onnarı, kaçınırdılar onun dolayında.

Bölä çingenelik baarışmasına babu artık bıardı da yapardı kendini, ani hiç onnara bakmêêr, düşünürdü, nasıl taa aldadıp, oynasın bu şımarıklarla. Bulup bir ufak topaç, atardı onnarın ta-rafına. Küçük çingeneciklär gidärdilär iraa babudan şatralarına, kendi palatalarına. İhtär babu kalırdı biraz taa raat, ama irakta büyük şatracıların işlerindä işidilirdi çekiç, nacak, körük,örs sesleri.

Avşam üstü toplanırdı kүүdän şatralarına falcıyklar,dilencilär biri-birinä annadırdılar,kimi aldattılar, kimdän hırpaladılar.

Şatracılarda geç vakıdadan işidilirdi seslär.Sanırdık,ani bu çingenelär çok vakit yaşayaceklar bizim küüyün kenarında.Ama işlemiş onnarın gezici tabietleri. Bir sabaa hiç kimsey duymadı,nasıl toplamış gezeکلär,ükletmişlär neyi var kendi taligalarına da Çiyşi yolundan gitmişlär, belli diil, anğı taraflara.

Bizim insannar,gagauzlar, çiftçilär büyük kafadarlık hem alışverişlik yapmadılar çingenelärlän. Onnarın arasında kavga-düş ta olmadı. Hepsi lafedirdilär küü içindä, ani bu huluz, gezek millet karışmadı küülülärlän, hırsızlık yapmadı hem başka zararlık. Onnarın yaşaması bulut gibi geldi yabancılıktan, gösterdi kendi yaşamasını nicä var da taa tez çıktı küülülerin aklından. Sade kimi erdä taa büünda kaldı ayırı laflar: kirliysin,çingenä gibi, şalversin, çingenä gibi, kalın üzlüysün, çingenä gibi, olmayın, çingenä gibi. Kalanı hepsi gidärdi kendiycä.

ÇİFTÇİ ECELİ

(“Bucak ecelleri” annatmasından bir payı)

Bobamdan bana kaldı bir çarık tasmaı gibi dilimecik tarla, bir aaç puluk hem birkaç da dünnä gibi eski boba nasaati...

– Seslä, oolum, söyleyim, kulaan varsa işidirsın: “Bizim bu çiftçilik zanaatımızın örnää ölä: çok işlemää, hiç dinnenmemää, gecedän-geceyâ kaçıp çalışmaa. Sadece ozaman sofran kuru kalmaz. Ama eer asıntıya kendini kolverirsän, büünküyü yaarina brakarsan hem da geç kalkıp vakıtları yatarsan – aaçlık olur, saadıcın da steonoz edär seni mezarlıklan.”

– Korkutma, ba boba, – dârdim bän, – biz senin elindä taa kundaktan işä alıştık hem ölä aklım keser, ki adamın iki eli varkan bu dünnäüda, o yok nasıl aaç kalsın.

– İşä siz alışık, çocuım, ama sän unutma, ani çiftçi o günahıta insan. Çiftçinin terinnän, onun arkasından ömür dünnäin yanyatannarı yaşêêrlar, olmalı bu taa zamandan kalma. Te neçin isteerim annayasınız, ki çiftçi lääzım çok işlesin. Azbuçuk haylak durmak en ilkin onu kendini, ekmek büüdücüyü, kaybedir. Yanyatannara zorlar, aaçlık oya etişer ya da onnara hiç dokunmêêr... Biz, çocuım, ani var bir laf, üç gün yaşamak için dört gün işleyelim lääzım...

– E o üç günün içindä, dördüncüyü neredän almaa? – sordum bän bobama.

– Tä o te var, neredän onu almaa, eer becerip bulursan onu, – tukurlanacan yaşamakta, ama eer bulamasan, adın da çiftçiyä, uşak bakamaycan, adam olamaycan.

– Çeketmişkan, – yalvardım bobaya, – sölä bizä başadan, sän kendin neredän aldın o dördüncü iş gününü da büüttün bizi içer dolusu ool?

– Söleyecäm, oolum neredän, bän bu betere lafı açtım, da oradan siz da alınız. Bän, sevgili evlatlarım, yaşamamda yortu-pazar bilmedim, sıra geldi ayaydın gecelär da bana iş günü oldular, türlü-türlü katlandım da üç gündä dört için işledim da te, nasıl görersiniz sizi büüttüm, kendim beki zor çektim, ama aaç ölmedim...

Boba azbuçuk sustu da soluunu zor çektı, baktı üzümüzä da ekledi:

– Şindi hepsi kahırlar kalêrlar sizin üstünüzä.

Geçmedi çok da bobam saalık braktı, anam da geçindiydi taa ileri.

Bu takım yaşamak geçtiydi benim elimä. Dilimcik tarlam doluydu ayırıklan. Aaç puluk onu zoruna çizärdi, ama zoru bän iştän getirirdim. Biläärdim kazmalarımı islää. Kıra alırdım bilä küçük uşaklan karımı da, iki gündä birär çıkımcık kazardık. Ayırıkları da ardımızdan toplayıp yol üstündä yakardık. Zar-zor benim da tarlacımdan alırdım ölmeyecek kadar bereketçik. Evdä savaşırdım tutayım birkaç kuş, bir keçi, iki-üç koyuncuk. Bundan başka yazın etiştirärdim aylıkçı yanaşmaa, yaki aalemä gündelikçi gitmää işlemää. Raametli bobamın nasaatına görä: vakıt hiç kalmazdı haylak durmaa.

Kış vakitlerinde kuşu, malı brakıp, genä kendimä başka iş bulurdum. Bobam, raametli olsun, braktıydı bana bir da zanaatçık, onu da arada-sırada kullanırdım. Dikärdim kış gecelerindä komşulara kürk, keptar, meşin. Kariya deyini da artaardı buradan kırıntı yapaacıklar. O da onnarı didärdi, tarardı, işleyip dokuyardı. Aylämnän çalışırdık yazı-kışı ölä işlemää, ani boba lafindan çıkmamaa. Akına, yaşamak pek sarp gitmäzdi, ama soframız da heptän kuru kalmazdı, malay-mamaligacık bulunurdu. Böölä tukurlandım bän, bizä Sovet kuvetleri gelincä.

1946-da, artık bu anılmış fikaaraların kuvetindä, ne kaldıydı açlıktan ölelim. Soframız hemen-hemen kurduydu. Ama boba nasaatı, ani sölediyydi, ki o anılmış Sovetlär pek dostmuş fikaaralara, olur duşman çıkmasın. “Oolum, däärdi o bana, bak eni kuvettä büük yalan çıkmasın, neçin ki zâmandan fikaaranın adınnan fikaaraları idilär”. Geldiyydi o, adı kuruycaa, 1946-cı yıl. Bän taa ilkyazdan denedim, ani büük kıtlık olacak, deerim kariya: “Bizim ayırıklı tarlamızdan bu kurakta imelik çıkaramayacez. Ekelim aulun da içinä paşşoy”.

– Eer kurak gidärsä, aulda da bereket olmayacak, – cuvap etti karı.

– Olacak, – dedim bän, açan sulayacez ekilmiş.

– E su neredän alacan kıtlıkta?

– Deredän kazacez bir endek bizim auladan da yakışacak kolvermää paşşoyların kökünä suyu. Bizim aul ilmada...

– E he-he-e-e, deredän bizim aulâdan endek yapmaa, läözım iki ay işleyelim.

– Hiç korkma, karı, göz korkêr, ama el yapêr, bir-iki aftada

kazacez. Ama er kazmasak, kırdä da olmazsa bereket, ne yaptık?

– Beki, gündeliklän buvaz tokluuna gidäriz da kurtuluruz, – eskiycä esaplaardı karım.

– Şindi, karı, yok kimä gitmää, – cevap ettim bän. – Büük boyarlar Sovet Kuvetindän aşırıya kaçtılar. Küüyün zenginneri de, zavalılar, köstekli gibi bakınêrlar, nereyâ kaçmaa, nasıl kendilerini aaçlıktan kurtarmaa.

– Evel aaçlık olmuş, ama insan ölümü olmazmış işidilirdi, bekim, şindi da kurtuluruz, – bildiini sölärdi kaskatı eşim, – olmalı bu kuvetin üzündä gözü.

– Bu eni kuvettä çok yalancılık varmış. Biz kendimiz için düşünmäzsak, Kuvetä yok umut.

Nasıl da olsa, belliydi, ki yıl gidärdi büük yoksuz kuraklaa, çiftçi yoktu neredän bir kazanç bulsun. Da te, ölä bobamın nasaatına görä, tutunêrız biz karıylan da iki afta içindä, kazıp bir uzun hendek, dorudêrız dereyi aula. İşlediydik alatlan gecä-gündüz. Keten gölmeklerimizi er avşam süzärdik terdän.

Akına, zaamet çok yaptık, ama onun faydası heptän belli oldu, açan ayınaçık göründü, ki yıl gidärdi kara kurak. Bän aulumdan papşoycuklarımı suladım bütün yaz, deredä sular da bitincä, kuruyunca bu kör kuraktan. Ama benim aulumda papşoy çıkımcı etiştirdiydi alsın sucaazını da verdi bana bütün kışa imelik. Kırdaki paylardansaydı o yılın hiç toomu da alamadık. Te nasıl zaametim beni kurtardı ölümdän. Zor kışladık, ama ölmedik. Soframızda hep bulundu trofa. Komuşlar duyardı kokudan, ani bizim sofrada bişey var. Çoyuna saklıdan verirdik bir damna un, bir parça mamaliga... Ama angı birinä verecän yardım bir aulun urda papşoylarından?

Geçti bir en zor ölümlü yıl, nasıl yokmuş oldu bu Basarabiya topraklarında. Öldü, kaybeldi aylelär bütün, kimi sokaklar bütünnä boştulär, çok evlerdä vardı gömülmedik raametlilär, ani durmuş-tular aftalarlan boş içlerdä. Te bu takım da zorları geçirdik...

TRENDÄ

Kızımnan Ninaylan gelirdik Tumarvadan Çadıra. Pindik trenä saat taa ondokuz yoktu, avşamnen. Taman erleştik, işidildi bir titsi, uzun sıklık. Benim kızım dapturu geldi, bakardı gözümä.

– Ne, korktun mu? – sordum bän Ninaya. – Korkma, o tren çekedeceykän, ölä bir baarış verer. Te artık dardtı, – dedim, – gideriz.

Vagonnar başladılar tangır-tungur ilerlemä. Geeridä kalırdı evlär, aaçlar, yol boyunda taş hem kömür tepeleri. Bir nedän sora biz artık çıktıydık kasabadan. Trenimiz hep taa hızlanırdı, alatlaardı kavrasın yolu. Onunnan da barabar sol tarafımızda gün dä alatlaardı kauşmaa.

Biz kızımnan oturduk pençerä boyunda karşı-karşıya. Kasabada gezmeklerdän yorulmuştuk, ama istemäezdık uyuklamaa, mayıl bakardık pençeredän oyanı uzaklara... Yaz avşamı da git-gidä koyulaşırdı, olurdu gecä. Karannık yavaş-yavaş çalışırdı kaplasın dünneyi. O nicä bir insan sin-sin sokulurdu kırlara, ilkin erleşirdi alçaklara, sora kaplaardı başka erleri da. Bakmadaan avşamın karannına, tarafımız islää seçilirdi: yolumuz, duruk derin dalgacıklı su. Sıcak gecädä tırtrıların seslerinnän karışırdı kurbaaların uakırtıları. Bir sazdan eski tırlanın yanında yatırdı koyun sürüsü. Çoban da kırlıgasında dayalı neyäsä düşünürdü. Saa tarafımızda göktä peydalandı harman kadar dolu ay. O uzadırdı çobanın gölgesini taa papşoyluk boyunadan. Tırladan geldi trenin kömür tütününnän karışık taazä piinir kokusu. Kızım sordu:

– Bu küüy, ani görüner, diil mi Kazayak küüsü?

– Tanıdım, – cuvap ettim bän, – şindi taa yarım saatan sora etişecez evä, te önümüzde görüner Çadır kasabası da.

SIIRCİK

Bir kara kuş, sıircık, kaçarak gezârdi kaba nadazda. Çemrek hem ölä şen, nicä kısmetli adam kaçırır en paalı musaafirlerini karşılamak için. O aarardı nadazda tatlı iintisini hem da, sık-sık kaldırıp başını, gözledirdi dolayı – kollaardı, kendisi düşmesin bir duşmana av.

Te o buldu bir uzun kara tırtıl, savaştı onu öldürsün, ama kaba toprakta didinmesi boşunaydı, enseyâmezdi. Aldı tırtılı aazına da uçtu çetin yolun üstünâ da orada girişti tırtılı, dalayıp, dartmaa, kaldırıp-kaldırıp, çetin erä urmaa. Tırtıl semelendi, artık pek yımışak kıpırdaardı... Sıircık aldı bu yarı ölü avı da uçtu yuvasına yavrularına. Orada altı taanâ geniş açık sarı aazlar beklârdilər imäk gelsin, cıvıl-cıvıl cıvıldaardılar... Kabul ettiynän tırtılı, sesleri birdän kesildi. Ana sıircık verdiydi onnara iş. Yavrular kendileri läâzımdı, tepeleyip, öldürsünnâr da paylaşsınnar tırtılı. Ana vardı nasıl onu, öldürüp, parçalasın da ölä hazır versin aazlarına, ama o istemääzdi sevgili uşaklarını hazıronculaa üüretsin. Yok neçin başkasına dayanmaa... Herkez küçüklüktän läâzım başlasın alışmaa ekmeeni kendi terinnän, zaametinnän imää...

ÜÜLEN KASABASI

Bolgrad. Üülen kasabası tozlu hem kalaba, alış-verişçi hem işçi, şennikçi hem aylakçi. Çok türlü milletli kasaba! Aftada iki kerä panayır... Dillär arasında taa sık işidileer bulgarcalar, gagauzçalar, taa siirek-moldovancalar, ruşçalar, ukraincalar...

Taa karışêrlar burada albancalar, çingenäycelär, nemtoycalar. Bu minnetlik, bu karışmalık taa eveldän varmış hem büünda var Bassarabıyanın üzü, ama üülen tarafında, Bucakta, o taa koyu, taa şıralı hem tarafımın üzü taman olsun deyni olur taa ekleyelim bizim kızgın güneşli, dayma bulutsus maavi gökü, yanık kırları, yorgun korayları, çalıları, gengerleri hem yuvalarda trakaları, ya-maçlarda baygın çirtma seslerini.

Bolgratta tükännar satêrlar suvan – sarmısak, biber, patlacan, hem başka sebzeler.

Te, koca tınaz kadar biber tepesinin yanında satıcıyka, adamınnan lafedeerlar. Karı geniş kadreli çukmannan, sarı çemberi tepedän dartılı, çiçek erinä da takılı başında bir çift bal mumu. Onnarı çorbacıyka almış taa geldiynän panayıra unutmazın deyni. Olsun evdä, neylän şılatmaa maazayı turşu çıkarırken ya da şarap akıdırkan. İlkyazın, taa pek güzün hem bütün kışın da burada panayırıcılık yapêrlar bulgarlar, lipovannar. Onnarın sepetlerindä var kırmızı yanaklı almalar, armutlar, kara basma eriklär hem başka türlü taazä meyvalar.

İstärsän almaa, sakala läözım ruşça sorasın. O başka dildä sevmöz danışmaa. Balagannarda çit, lampa şişesi, fener hem başka ufak – tefek işleri çifitlar satêr. Ama läözım sa kuş, hayvan, terekä, maasul – onnarı taa çok gagauzlar satêr. Te, taligada acık, çuvaldan kalabalaa bakêr cingir sarı papşoy, tekerlektä çatıcıklan baalı potmar.

Çorbacının başında kara kalpak, omuzlarında gaytanrı, başlıklı yaamurluk. Altından anterisi bakêr, belli, ani hepsi el işi. Burada taa gözäl kırmızı geniş kuşak. Ayaklarında çıkma çarıklar, süt – biyaz sargılar, kara kıl tasmalarlan baalı. Taligada çuvalın yanında edi – sekiz yaşında oturer bir sümüklü. Bu gagauzun oolu. Onun erik gibi kara gözleri burgulêrlar panayırı. Todiciin dili yalêr tatlı bombonii. Gider alış – veriş.

Pek meraklı mal panayırında. Canbazlar – en arıflär, en hırslılar. Onnara aalem saklıdan deerlar “panayır yabancıları”. Hepsi

tantur, kırmızı çireli gündän – lüzgärdän yanmamışlar – hepsi tantur pañçalar iştän yorulmamışlar. Bu pañçalar panayırdä pa-ayı düvärkän, sıkça başka işlär dä düverläär. Canbazlar bileerlar Bolgradın hepsini dillerini, birär kamçı ellerindä gezineerlar dört tarafa, malı, toplêêrlar sınır aşırı yollamaa. Dayansın çiftçilär, mal satıcılar, canbazlar bakmêêrlar kimseyin kara gözlerini, dolaplêêrlar, aldadêrlar, gamsız olannarı brakêrlar parasız. Bir kimsey eltenirsä da onnarsız bişey annaşsın canbazlar hep okadar payını dileerlar. Kim saklanıp vermeer, o ne zamansa satıcılı lobutlan başarêr.

Bolgradın panayırında meraklı çingenelär. Onnar toplaşêrlar koyu kalabalıkta hopa-hopa-tanana çalarak, aylarlan edeklerdä gelerläär.

Çingeneykaların arkalarında kolum gibi kara pelikläär. Dizili türlü mangırlarlan, sedeflärlän. Kulaklarda küpelär, boynularında da sıra – sıra boncuklar, altınnar. Adamnar da kimisi birär küpä taşerlar. Kimisinin üstü pek partal giimni, kimisi da paalı rubalarlan, ama buruşuklu hem palaçor, sansın sıbıdılma atmışlar arkalarına.

Gözelliklerdän başka çingeneykaların ellerindä yalabık yumurum gibi sülüklär, angıları bezbelli yardım ederdilär havez panayırcıların geleceeni bilmää hem çingeneykanın avucunu gümüşlemää.

Bu taraflarda hem taa sık Bolgradın panayırında olur hojma işidäsin A.S.Puşkin için. Çünkü o zamannar, açan tıari kırgın etmiş merkezdän anılmış rus peetçisini Kişineva, o bulmuş vakit uurasın bu sapa Bucak taraflarına da.

Kim bilsin, acaba diilmi te bu fasıl insan karışmalı hem türlü dil zibillii çekti poyraz oolunu bu taraflara?

Bolgratlılar severläär üünmää kendi kasabasınnan. Alış – veriş arasında o saat başlêêrlar annatmaa, ki Bolgrad küçük, ama anılmış kasaba, kendi eski parkınnan, angısı bütün da Puşkinin adını taşêêr.

Bana lafçı razgeldi bir adam, adıydı Manuş. Ama bu diildi sıradan bolgradlılardan. Buydu erlerin bir salgın patriotu. Becerikli annatması vardı hem bir pek käämil, olur demää büülü, kemeñcesi vardı. Çeketsin çalmaa, toplanırdı yanına bütün panayır, sora o brakıp çalmaa, aazdan annadırdı:

– Bolgrad, dostlar, – dardı o, – var neylän üünsün, anılsın. Burada belli görüner Puşkinin izleri...

Kemençesin da sesi pek uygun sürgülardı adamın annatmasını “Kara şal” türküsünän. Onun peetleri da Manuş aazdan sölärdi...

Manuş, Manuş! Ölüncä unutmayacam seni! Fasıldın hem yakındın, fukaaraydın hem zengindin... Onun uzun kara bıyıkları sat – pat biyazlan karışıklılar, kıvradılıydılar yukarı doru da etişirdilər taa kulaklarına, koyu kara sakalı-o da başlamıştı vakittan çalınmaa, günä karşı kara – yanık kel başı yalabırdı, nicä bir boş kıvrırma tepsisi. Bän hazırdım vereyim bu adama altmış yaş – ne taa kusur, ne taa zeedä. Sonunda ürendim, ani yanılmamışım.

Bolgrad panayırı yazı – kışı uyanırdı erken. Sabaalen saat ondan ne alacan -alınmış, ne satacan-satılmış. Üülendä sansın bir maasus izinä görä kos – koca meydan, neredä henez temin büyük paalar düülürdü, ortalık uluyurdu türlü annaşmak seslerindän, şindi artık salt lüzgercik saurardı samannarı taligaların erlerindä, tokatlar aazlarından dilencilär da artık sauşurdular. Belli ki, hepsi evlerine gitmäzdidilər.

Büük alış – verişçilär, ani terekä, hayvan alıp satmışlar, çekinärdilər kırçmalara aldama. Manuş da dostlarının çekinirdi Bolgradlı Mitran Paninin evinä. Bu ayleya toplanırdı yoksullar, ama onnar, bana kalsa, taa zengindilər tä onnardan, kimin cöpleri doluydu paraylan. Onnarda duumasından bulunurdu üreklerindä biraz saklı çalım ya muzikacılaa, ya laf ustalına, oyunculaa, ya çalgıcılaa, ya da sadä meraklı işleri seslemä.

Son sonunda az mı bu dünnedä var ürek çekileri, duygu ‘bozulmakları’... Bu takım kişileri çok kerä sayerlar, ki onnar diil heptän taman fikirli, kabaatsız düzerlär türlü kötöleyci adlar, çıkarêrlar üstlerine boş laflar. Onnarın yoktu işleri herbirinnän, vazgeçtilär hepsindän, neya deniler lääzım, tapıktılar etinnän hem üräännän kendi vergilerinä, angısı ekiliydi can erindä, kalmaydı anadan – bobadan, tabiyattan.

Ama bu türlü insannarın da ürek havezlerini buvardı kimi kerä tä o, ekmek kazanmak, da sade açan dayanmak buvaza gelirdi, ya da yaşamak uurunda bir eni köstek sürçtürärdi, taa sonunda açan karşı gelärdi kendi gibisini, tä nicä deyecez Manuşu – ozaman olardı haliz, kim vardı baştan, sayılêr baaşlardı kendi yaşamasını istediinä, hiç bişeycä bakmadaan.

Manuşun lafına görä: “Taa zoor onnara, kimin yoktu ürenin çalımı. Ölesi köstekli da hep çalışêr lääzımlık boyundruunu zoruna sürümä...”

Manuşun kompaniyası kendini mutlu sayardı, burada yoktu ecelinâ küsân. Onnar sayardılar, ki üüsek duyguları diil hepsinin annaması için. Hepsi beki bilmäzdilər, ani var dünnäada laf “iskusstvo”, ama bu incä zanaatı tanırdılar, derin annardılar hem üreklerindä taşirdılar.

Bolgrad panayırına läüzümlü işlerimnän gittikçä ilişirdi kulaama hiç sansın istämedään Manuşun o “büülü kaşının” sesi da oynadırdı üreemi, çıkarırdı beni usluluktan.

Bu takım günün birindä bän da katıştım Manuşun derneenä. Neçin ki, bezbelli, beni da anam ayırmamıştı vergiliktän, çekärdi gideyim Manuşa, ama çok kantarladım, ne deyecek aalem. Pek mi kolaydı gümüş üzünü mangır yapmaa? Diildi kolay, ama o saklı anadan baalı ip yaptı işini. Nesi var, bän kendim da duymadım, nasıl oldu bu iş. Taptım da kaldım orada hiç geeri bakmayarak.

...Tutmêêrim aklımda ilk seftä onnara karıştıımı. Yoktu ölä panayır günü, ani bän görmeyim kalabalık arasında Manuşu ya kemençä çalarak, ya da nesä annadarak.

Sesleyicilər da kimär kerä taa zeedelenirdilər, kimär kerä azalırdı. Bezbelli, panayırına görä: “Nasıl gücük ayda hava saadi sadına uymêêr!”

Benimnän da nesa olduydu. Geldikçä işimnän burayı, kulaamın birisi çorbacısını seslemäzdi, o asılıydı Manuşun kemençesindä. Panayırın bitkisinä dooru brakıp kendi ufak alış – verişimi, sakına – sakına gidärdim Manuşun ardına.

Taa sora başladım saklamamaa, oldum orada içer başı hem derindän tanıdım hepsinin bizimkilerin yaşamak yollarını, erkezin ne çekerdää etişmäzdi...

Vallaa, ani onnar okadar meraklıydılar, ki düşärdi geçsinnär kiyatlara. Taa ozaman koydum neetimä yazayım onnar için, ama bir türlü hep uyduramazdım bu işi.

Geçti pek çok yıl da son sonunda geldi o gün. Da tä, benim dostlarım başlêêrlar bir eni yaşamak kiyat yapraklarında. Açan Manuşun kompaniyasında bän artık islää sınaştım hem annadım, ani bendä da kâr nicä onnarda “etişmeer” hem diil sadä bir çekerkdek, ama birkaç! – brakıldım hepsindän kalan işlerdän, nasıl brakılmıştı bizim hepsi eni dostlar, angısı dolapta eşää, angısı işliktä zanaatını. Dedim, ko kim istärsa ne desin, kim istärsa nicä gülsün, bän şansora olurdum Manuşa daymacısı. Bobamın işi – çiftçilik kalırdı bendän bir tarafa.

İlkinke çekerdek, angısını bän kaybetmiştim-buydu, muzika sevicilii. Kendim bilmäzdim bir da peet çalmaa, becermäzdim çalgıcılık tertiplerini da kullanmaa,ama sadä sevärdim seslemää.

Manuştu kabaathı, ani açtıydı bana bu “kusurumu”. Manuşun o, ani deyecän yok, ne olsun, büülü kaşıktan, çıkarırdı o takım belalı ürek oynadıcı seslä, ani zordu onnarı uslu duyguylan işitmää.

Saa olsun Manuş, ani açıkladı “kusurumu” hem çıkardı fikir-lilerin arasından. İkinci çarpıklım gelirdi poeziyadan hem yaz-maktan.

Çalışırdım, ne işiderim, ne görerim taa ani benim esabıma görä tutayım aklımda, ki gel-git vakıt geçirecäm onnarı kiyada.

Vekil Vasilin Manuşu-bu sayılırdı bizim baş öndercimiz, kim-sey onu baş ayırmadıydı, ama onun kendi vergisi kaldırmıştı onu okadar, ki hepsi lafsız sayardılar onu hem hatırını da güdärdilär. Oydu kemençeci hem annadıcı, gözäl okuyucu hem çok dil bilici, poeziya hem muzika sevincisi. Onu Bolgrad hem bütün Bucak da bilirdi hem sayırdı. Ama vardı ölesi da, ani gülmää savaşırdılar, çünkü kemençä beterinä aklı siirelmişmiş, haylakçıymış hem baş-kalarını da akıldan çıkarırmış...

Manuşun yaşamak yollarını zordu annamaa birdän, ona kendinä da diildi kolay aklına getirip açıklamaa. Lääzımdı onun olsun uygun kefi hem dolayanında annayan sesleyici da ozaman açardı üreeni, onun yakınnarının da ecelindän nesa vardı saklı da bu betereä pek sevmäzdiär kendileri için annatsınnar.

Manuş bir kerä açıklandı Mitran Paninin evindä, nereya biz sıkça toplaşardık. Ozamanda beki işitmeyeceydik onun yaşama-sını, eer girişmeyaydı taa bir sıra Bolgradı üünmää. O kendi hem biz epsimiz pek büyük sevda güdärdik duuma erlerimizä hem ka-sabamıza Bolgrada.

– Bu kasaba anılmış-başladı Manuş bir türlü kabarmaklı seslä. Kalan laflar sansın bıçaklan kesiliydilär. Birdän sus oldu. – Ömür dünnäyä anılmış, neçin ki o düzülmüş general İnzovun izinindän. Ama o, dostlar, nasıl bir Allah adamıymış. Ölüsü da bi-zim yanımızda Bolgrad klisesindä diveç yorgunnuunu dinneneer. Raametli olduynan onu ilktän Odessada gömmüşlär, ama bizim in-san istemiş burada olsun, neçin ki onun iilikleri Bucak milletlerinä geçmüz-çürümüz. Odessadan Bolgradadan İvan Nikitiç İnzovun sandını gagauzlar hem bulgarlar omuzda getirmişlär da büünda onun mezarına nicä acılaa giderlar...

Annadıcı sıraladı, nasıl İnzov getirmiş kaçak kolonistleri Tunanın ötândan Bucak kırlarına, nasıl korumuş onları, pomeşçiklerin kulluundan, baskısından, çinovniklerin soyuculuundan hem başka işlär.

Sora geçärdi Puşkinä – anılmış poyraz pietçisi Puşkin bu sokaklarda gezmiş, bekida, taman bu panayırda üzüm idi, beki poeziyasını okudu, beki kimisini yazdı da bu toprakta.

Bolgrad bunnarlan kabarêr, neçin ki Puşkin diil sadä rus yasıcısı, ama bütünnä dünneyin insannarın peetçisi.

Bän seftä Manuştan işidirdim Puşkin için. Onun lafları nicä bir kanvaya koraflar gibi dizilirdilär, yoktu ürek, angısında kızıştırmasın mayıllık bu usta annadıcı, ama o uzatmadı lafını, piniverdi bir skemnâ üstünä da başladı peetlemää...

У Лукоморья дуб зеленый,
Златая цепь на дубе том.
И днем и ночью кот ученый
Все ходит по цепи кругом.
Идет направо – песнь заводит,
Налево – сказку говорит...

Manuş okuyup ruşça, annadırdı genä ruşça, sora çevirirdi gagauzçaya, moldovancaya, bulgarcaya. Angı dildä da lafetsä, o sözünü becerirdi käämil hem dilleri da bilirdi hepsini.

Bu dillerdän başka Manuş bilirdi grek dilini ölä, nicä ana dilini.

Manuş kendini gagauz sayardı, ama o iki milletin ooluymuş: bobası bolgarmış, Karademirovlardan, ama anası gagauzka – Kırbobaoglulardan.

Fukaralık beterinä o çok oyalanmamış ana-boba kapusunda. Urdurmuş aalem arasına, bir parça ekmek ardına, yanaşmış çırak anılmış boyarların auluna pomeşçik Kanazirskilerä.

Çok yıl izmettä beendirmiş kendini Manuş. Son – sonunda pomeşçiin varlına kendisi çorbacı kalmış.

Varmış Kanazirskinin iki kızı – ikiz eşleri, başka da uşakları yokmuş. Bu uşaklardan tabiyat gözellii ayırmamış, ani var bir laf: iki avucunnan baaşlamış.

Ana-boba zengin varlıklarınnan uşakları ölä giidirip düzärmislär, ki yokmuş nasıl durup ta bakmayasın bu iki su damnası gibi biri – birinä benzeyan “açık güllerä”.

Penku hem karısı istemişlər, ki sevgili kızları “prost” dünnedän irakta бүüsünnär ölä, ani ne görsünnär, ne da bilsünnär hayırsızlı.

Açan uşaklar olmuşlar 7-8 yaşında, içeri getirilmiş uredicilər – babaçlar, sade karı tarafındanmışlar. Varınca aul içində da kim olur görünsün boyarkacıkların gözünä karılar hem kızlanmış.

Musaafirlää da çorbacılar çalışırmişlar teklif etmesünnär erkek kullunu.

Uşaklar bobalarından kaari olur demää erkek üzü görmäzmişlər. Sade bir izmetçi çocuk kalmış çorbacının aulunda kuulmadık kendi çeknik tabiyeti için hem pek käämil izmeti için – bu Manuşmuş. Kışın sadä ona verilirmiş izin taşısın boyarların içerlerine odun, yazın da salt o bir erkek aul içində izmet edärmüş.

İkiz yeşleri Ganka hem Tudorka nekadar taa siirek görärmüşlər çıraa, o kadar taa pek istäärmüşlər onu görmää.

Oduncu taa başladırnan tupurdarmaa ikinci katın basamaklarını, kızlar o saat açarmışlar kapuyu hayada, içerdän da izmetçilər iki karı birdän takılırmışlar çıraa: – Adi taa tez sıbit o odunları da yok ol buradan, ba sünepä. Taa da bakınär iki tarafa!

Ama bu azarlamaklara bakmadaan, Manuş etiştirärmüş huluz boyarkacıklarınla diıştirsün bir duruk bakış. Yazın da kızlar başça-da gezinärkän süpürücü Manuştan göz almazmışlar.

Bu beterä çorbacılar bir çala ne kalmış Manuşu da yok etsünnär auldan. Manuş kızlardan altı yaş taa büükmüş hem onun “boyarlı” da taa büükmüş. Fukara uşaan varmış kolayı: iki boyar kızından birini beensün. Ama boyar ikisine kızlarına kimseyi yokmuş ne ayırmaa bir çıraktan kaarä.

Bu beterä, bezbelli, Tudorka 18 yaşını doldurduyan bir zor hastalaa karmış. Gözelim insan yorgan – döşek yatırmış. Çorbacılar ortalı kaldırmışlar aarayarak ilaç hem ilaççı. Bu yorulmaklar boşuna geçmişlər, imdat ölä da bulunmamış.

Bitkidä kızın anası ana duygusunnan üürenmiş, ani Tudorka istäärmüş Manuşu görsün. Penku-çorbacı ölä kahırdan bilmäzmiş napsın. Ufkelenmiş, frenk takiyi giimiş... O bunca savaştı saklasın altın gibi uşaklarını bu “prost” dünnädän da sonunda... na – sana. Bir çırak, bir onmadık, kütük gibi köstekledi, karıştırdı onun gözelim evin yaşamasını.

– Neçin o vakıdınca kuumadı bu şeytani aulundan? Neçin? Kendi – kendini törpelärdi.

Bu üfkedä çorbacı düşer en ii akıla, ama izin eder yok etsinnär çiraa gözü önündän, sımarlêêr kapasinnar onu monastıra, en sapa erinä. Bu takım Manuş bir kabaatsız düşer kapana. Ama boşuna laf kalmamış ki “Zorun ardında kolaymış”.

Bu sırada ölä olmuş: gün-gündän çırak-manaf alışırmış Allah sıralarınna. Burada pek kolay ürenmiş notaları da sora başlamış Allah duvalarını taa ii, taa gözäl yapmaa. Yalnızlıkta bulunmak uymuş erifä versin yaratmak kolayını. O başlamış muzika düzmää. Ama bu arada boyarların Kanazirskilerin aullarında çok ödeleklî işlär olurmuş.

En ilkin içerdekilär yapêrlar bir annaşmak: getirsinär Tüdorkaya bir genç erif, sade olmasın bir onmadık çırak. Bu laflar işidildiktän sora Kanazirskilerin zenginnikleri, kızın siirek gözellii, çaarêr çok boyar oollarını tarafına.

Bolgrada dünürlär gellerlar, ama Tudorka ayırmamış birisini da. Açan işitmiş, ani Manuşu kapamışlar monastıra, heptän hayırsız olmuş. Ne kalmış günnerinnän kacırılısın!

Yıllar geçmiş, ama hastalık azalmazmış. Tudorka Manuşu da artık anmazmış, kimseyi istemäzmiş.

Anast, Sanda, bir gün danışêr kocasına, Penkuya:

– Yalvarem sana, getirelim Tüdorkaya Manuşu da kurtulalım kahrıdan hem hastalıktan. Kaybetmeyelim uşaa, biz onu büüttük bir parça ettän.

Boyar cuvap etti:

– Enez ayıp uşaa bir çırak elinä vermää. Ertesi günü Kokoş monastırına geldi faeton. Aarardılar, neredä kalmış o boyarın çiraa. Buldular saklı odasında, bir eni ses erleştirmiş.

– Boyar sımarladı tez brakasınız monastırı. Taa büün olasınız onun evindä.

Da iilmis onun önündä, nasıl boyarlara iilerlar.

– Ne genä aklı buyurdu zeetlemää mi? – sordu Manuş.

– Bu sıra diil zeet.

Yollanmış genä iildi.

– Boyar Canabisi hem çorbacıyka te bu boşçayı yolladılar. Bir kat ruba diişasin bu ayozlu giimini da ölä geläsin evä.

– Bişey annamêêrim, – şaştı Manuş, ama bu diildi onun düşünmesi. Genç manaf ürännän duyardı, ki yaşamakta nesa islää olacek.

– Yok, ne annamaa, – genä dedi boyarın yollanmışı. – Penku-
çorbacı seni prost eder. Beygirlär hem biz bundan ötää senin
izmetinä geçeriz. Bekleeriz söläsin, ne izin edecän.

– Haydayın kasabaya Smayıla! – izin etti eni çorbacı.

Dört kara beygirli fayton, meşinnän kapalı üstlü uçardı taş yol-
da. Geeriki oturakta da yalnızca gelirdi bu sabaakı monah, şindi
artık giimni kara şal fraklan, süt – biyaz sert yakalı gölmeklän
dirseinädän çekili eldvännärlän, boynunda da baalı kara kelebeklän
genç boyar. O giinirkän boşcanın dibindä bulduydu bir kesäda
para harçlık için. Bu yazılıydı kiatçıkta.

Traktir yanına etiştinyän, çorbacı dedi:

– Çocuklar, girin da iyin, ama bän çünkü tezlää boyar oldum
deyni, dönüştä ödeicäm arcınızı. Hepsi var (bu sarp hecelin dönü-
şünü Manuş kendi da annayamazdı, sanırdı bu bir düş).

Açan çocuklar indilär da girdilär traktirä, kendisi Manuş aldı
terbeeyleri da hızlandı kasabada anılmış kemeñceciya. Duvar
asılı vardı onbir kemeñçä satılık. Manuş onnarı hepsini denedi da
bitkidä en kenarkısını ayırdı.

– Te bunu alacam, – dedi o çorbacıya. – Sölä hızlı paasını, bän
alatlêem.

– Dayan, dostum. Belliki, ani Canabin boyarsın.

– Nändan bilersin, bekida diilim?

– Rubandan belli.

– E da boyarsam, ne?

– Te boyar da olsan cöbinä kalın gelecek. Bu kemeñçä ola-
cek hepsindän paalı. Çok yıl oldu düzerim onnarı, bölä uy-
gun seftä razgeldi yaptım, bundan buyanı belli diil başka bölä
yapabilecämmi...

– Nasıl da olsa, sölä, boba, kaç paası.

Manuş da düşünmedään, çıkarıp biyaz eldvennerini, başladı
saymaa kesedän parayı.

– Sän diilsin sade boyar, – danıştı alıcıya usta, – sän taa üstünä
olmalı muzika tanıcısıysın...

– Akına, severim, – gülümsedi Manuş, – yok nâpmaa, ihtâr
boba.

– Bu kemeñçä birkaç yıl asılı durêr, kaçı onu bakmadı. Ama
kim annamêr, sade sorêr, neçin bir takım kemeñçelerin biri-
si okadar paalı. Annamaza ne annadacan? Deerim, al te o, taa
ucuzu! Geçennerdä pek kıvrandı onun dolayında bir genç monah.

Sordum ona, ne lääzim ona bu paalı tertip.

– E-e, dädu, cuvabımı etti o... – Olsa bendä okadar çok para da alıyem bu kemeñçeyi, Allah ta beenecek, nasıl bän çalacam.

– Bezbelli, kısmet benimmiş, – dedi alıcı, bitirärak saymaa parayı.

– Seninmiş, yok näpmaa, – kayıl oldu ihtär usta. Bän teklif ettim monaha da alsın taa ucuz, ama o cuvap etti, ki ona öbürlär parasız da diilmiş lääzim.

– Kal saalıcaannan, anılmış usta!

– Saalıcaannan, oolum, kahırın olmasın, ani çok para saydın. Kemeñçeya görä çalmaa da becerirsän, çok anılacan.

Manuş bitirdii gibi işini, döndü traktirä da ödedi izmetçileri.

Dört kara beygirli fayton kapandı Bolgrad yoluna, izmetçilerin dilleri traktirdä biraz oturduktan sora islecä çözülmüştilär. Onnar kimi işleri Manuşa heptän açıkladılar. Bu betere bıldırkı çırak hem bu sabaaki monah hiç şaşmadı, açan onu çorbacıykaylan çorbacı karşıladılar, nicä kendi oollarını.

Sabaalen Manuşu teklif ettilär Tudorkanın odasına. Gençlär biri – birlerini lafsız annadılar. Pek sevindiydi Tudorka. Onun sansın üzündä yazılıydı, ki bu saatta oldu pek kısmetli. O yalvardı anasına – bobasına braksinnar onnarı yalnız. Braktılar. Açan anası – bobası genä girdilər gençlerin yanına, kız başladı sölemää:

– Bän taa birkaç yıl geeri bir düş gördüm: çünkü bän Manuşlan olmuştuk gelinnän güvää ölä, nicä siz, tätü hem mamu, te orada, patrettä.

Tudorka gösterdi karşıda patredi.

– İsterim aynımda da olsun ölä, nicä gördüm düşümdä.

Ev saabileri atıştılar ikisi lafsız bakışlan da sora gençlerä da göz attılar. Bu bakışlar sölärdilər, ki ana – boba hepsinä kayıl. Kalırdı Manuşa sormaa, kayıl mı o? Ayıptı büük zenginnä görä bu takım gözäl kızı vermaa çıraa hem da sormaa ona, kayıl mı...

Penku çıktı içerdän, braktı karıların üstünä bu kendi esabına gelmäz işi.

– Sän nasıl deecän, – başladı sakına – sakına Sanda, çorbacıyka. – Kayıl olacan mı bizim Tudorkaya güvää olmaa?

Manuş diildi o pek tamahlardan, ani kayıllık versin kendisinä karı almaa bir hastalıklı kızı, nekadar da zengin olsa. Ama o bilir-di, Tudorkanın nedän zooru – astalılı. Bu astalılı çekärdi kendisi da.

Bu türlü cuvap etmiş:

– Kayılıım.

Tudorka bu lafi işittiyän hiç bir yardımsız kalkêr döşeklerdän da sarılêr balaban geniş arkalı, kara bıyıklı, çatma kaşlıya.

Sanda da, ana gibi, çevirer onnarı ikonala dooru. Tez çaarêrlar Penkuyu da bu cuvaplı saatta ii laf sölesin. Bobaya da bu lafi kendinä zoordu sölemää.

– Seslemädin, kızım, ananı – bobanı, ama bän seni kısmetindän ayırmayacam, zerä günähta kalırım. Ko Allah Panayıya sizi ayırmasın saalıktan, kısmettän hem biri-birinizdän.

– Kahırılınma, bobam, ani seslemädim sizi, – cuvap etti Tudorka. – Benim istediim diil üüsek soydan, ama benzeer islää adama.

– Akinada, Manuş, geniş arkalı, balaban, doldurmuştu içersini. Bu içerdä Tudorka da geldi kendinä. Tez erleştiydi uzlaşmak hem kısmetli yaşamak.

Tudorkanın kızıkardeşına, Gankaya, tezdä çikêr kısmet: o evlener bir Odessalı çocaa. Ama nasıl var yaşamakta türlü kösteklär, erbir içerdä da onnarsız olmêr.

Penku istärdi uşakları gözünün önündä yaşasınar. İşlär sa olmamış istediinä görä. Ganka alêr zestresinin erinä para da diişiler adamınan Odessaya, sora da Peterburga. Taa sora Gankanın adamını çandarlar gözü almışlar revolütiya işleri için. Bu betera läüzim olmuş emigratıyaya kaçsınar Jenevaya.

İçerdä ihtärlara yakın kalırdı sevinmelik Tudorkaylan Manuş. Onnar şindi artık taa pek sevgiliydilär hem atırları bir takımdılar.

Penku hepsini varllı brakmıştu güvenin üstünä.

– Yapacak iş! – däärdi dayma Penku karısına güveesi Manuş için. Çorbacılı da kullanêr, aylak vakıta da faydasız durmêr.

278

Kemençesi hepsini aaladêr da, oynadêr da.

– Saa olsun, kısmetliymiş Tudorka, – cuvap edärdi Sanda...

II

Tä bu takım bir çala Manuş boyar olmuş. Kaynatası Penku annadırmış ona Bolgradın eveli kendi dädusu için, ani adı Kostakiymiş. Onun topraanda kasaba başlamış İnzovun izininnän. Aleksandr Puşkin da Kostakidä musaafirlik etmiş...

– Annadayım sizä, – däärdi Manuş, – nasıl kaynatamın dädusu zenginnik edinmiş, boyar olmuş. Adı, tä nasıl söle-

dim, Kostakiymiş. Bu işleri kaynatamdan, Penkudan, işittim. Gelmesiymiş o moş Kostakinin Bolgariyadan. Bozgunçluk cenk vakıdında türk padişahına karşı koymuş. O da Kanazirskinin kafası için çok kaçınmış, çok para uura koymuş, ama zormuş bulmaa onu. Kostaki kendi beygirlerinnän hem yakın dostlarinnan artık cenk edärmüş, rus askerinä türklerä karşı. Bu girginnii için cenk enseyişlän bittiynän rus padişahı Kanazirskiya ölçmüş dört bin beş üz hektar toprak Yalpug deresinin aşıakı akıntısında çayırlarinnan hem göllerinnän bilä. O gelmiş da erleşmiş eni topraanda sayılêr tã bu, büünkü Bolgrad kasabasının erindä. Burada, göl boyunda, o zamannar varmış salt birkaç evcääz: yazın sıcak – toz bulutlarinnan sarılı, kışın da poyraz lüzgerinä dayalı. Burada kaldırmış konaanı ilk Kanazirski da.

Büün, neredä bulunêr Puşkinin adında park, orası taa o zaman-nar boşlukmuş, büyarmiş salt birkaç incä kavak fıdancı. Puşkin onda musaafirliktäykän çıkarmışlar Kanazirski dädüylan göl boyuna gezmää. Burada Kostakiyâ poet bir fikir vermiş:

– Bozmaz, господин Каназирски, – demiş o, – temelleyasiniz tã burada bir gözäl park, bir dinnenmäk eri, olur bir büük hayır, anar seni büünkülär da gelän unukalar da.

Kostakinin uymuş esabına teklif da kayıl olmuş.

– Gözäl iş neetlenmişiniz, efendi Puşkin, – demiş çorbacı, – Tã bu kavak aaççaazları olsunnar ilk başlantısı parkın. Musaafrilän çorbacı ikisi da yazılmışlar aaçlarda, ani sora kalmışlar parkın ortasında.

Taa ertesi günü bu enilik etişmiş insannarın aazına da küçüyü – büyü çıkmışlar eri düzeltmää fidan hem gümä dikmää, çıkmış Kanazirski da paalı musaafrinnän.

Taa sora çok zaamet konulmuş bu parka, ani olsun bunca gözäl hem gölgeli. Şindi çok yıllar geçtikten sora kavaklar büümüş, ama büün da taa eşererlar.

Kanazirskiylän Puşkinin aftografları artık gökâ etişmişlär, nânda sa yukarda bulunêrlar...

Manuş çıkardı masa çekmesindän Kostaki Kanazirskinin patredini, fasıl uzun bıyıklıydı hem karagöz şimalı, gösterdi bizä da dedi, çünkü kendi Puşkin onu resimnemiş o zamannar.

Sesleyicilär yoktu nasıl inanmasinnar bu annadıcının laflarını, neçinki hepsimiz istärdik aslı olsunnar. Onnar doldururdular bizim üreklerimizi hodulluklan, ki bizim da duuma tarafı-

mıza gelmesinnän hatır göstermiş dünnä anılmış poet Aleksandr Sergeevič Puşkin.

– Kismetli mi yaşadın boyarın kızınnan, nända kaldı şindi Tudorkan? – sordu sesleyicilerin birisi.

– Dostlar, – cevabını etti annadıcı, – nekadar kayınnam hem kaynatam saadılar, çalışırdım götüreyim gospodarlı. Onnarı yanı sora hep taa boyarlandım bän da. Ama saklamayacam, çok kerä aklımca sayıklaardım: “Neyä lääzım adama zenginnik?”

Sadä ayıptı bana ihtärlardan brakmaa bu varlı bir tarafa. Olurdu desinnär: “Tä, südüktän adam olmamış, olmayacak ta. Verdik ona gün gibi Tudorkayı da yaktık uşaa!”

Ama açan ihtärlar saalık braktilar, bän vazgeçtim çorbacılıktan da verildim en sevgili zanaatıma – muzikaya. Necäz bilirdim monastırdan bana az geldi. Geçtim aylämnän yaşamaa Odessaya, ürendim en ii muzikacılar da, etiştım opera teatrasında çalgıcı. Yaşardım içerdä da pek gözäl dirliktä. Tudorka beni annardı, pek sevärdi seslemää kemeñçemi, vardı iki uşamız: biri çocuk – koyduk adını Ruslan, öbürü da kız, adıydı Liudmila. Bolgradta işlerimizi götürärdi çıraklar Vekillär, azdı zorumuz onnar için. Sanırdım kismetli yaşamamızın hiç ucu olmayacak...

Ama yaşamak diil ölä, nicä isteeriz biz. Hata bela hırsız gibi saklıdan geldi da ansızdan kar-kaybetti sevinmeliimi, düşürdü beni en aşaaı basamaa. Holera girdi içermizä. Etiştirämedik çıkıp Odessadan kaçalım kırandan... Orada, Çum bayırında üç günün içindä gömdüm sevdamı Tudorkayı da uşacıklarımı Ruslannan Liudmilayı da...

Annadıcının gözleri damnamaa dururdular. Gündän yanık kel annısı sansın taa yalabıdı. O bir türlü üfkäylän kavradı kemeñçesini da girişti bir garip hava – işidilirdi Bethoven.

Çalgıcı ölä erleştirärdi, ki en prost muzika annayıcı yoktu nasıl sarsmasın, annamasın kemeñçecinin zor darsıklı üreeni. Benim da gözlerimä dolardı yaşlar, yanımda sesleyicilər da silärdilär gözlerini. Baktım çalgıcıya, şindi artık gözleri kuruydular. Sade eski kemeñçeci akıdardı onnarı bol.

Onun strunalarından hem kaşından dökülärdilär onnar tuzlu, nicä çöşmedän. Sora muzika atardı bizi yaşamak ortasına gözäl dünneyä, sansın nicä çorbacısını da götürmüş ilkin zora, sora büyük kismetä, sora genä zora, taa sora götürärdi Puşkinä.

Kemençä dârdi:yaşamak zor hem kolay, Şen hem garip, fukaa-
ra hem zengin. Hem çoyuna hiç belli diil halizdän, nasıl o zengin-
nik. O ölä, nicä var, başka türlü o diil.

Çalgıcı bitirdiyän havasını, bir aar susuntuluk oldu. Hepsi
aklınca gitmiŐtilär Manuşun hem kendisinin geçmiş günnerinä.
Kemençeci da iiltti kafasını aşaa da sustu. Kimsey eltenmäzdi
bozsun bu susuntuluu. Sora genä o gäärip strunalı kemençä girdi
düşünmeklär arasına. O enidän nesa annadırdı. O annadırdı onna-
rı, neyi Manuş annadamadıydı laflarınnan...

– Almadı çuma salt beni, dostlar, braktı büünkü günnerä.
Yalnız kaldıktan sora bana boyarlık hiç ta läüzim diildi.

Tezdä etiştirdi kıtlıklar, çorbacılık başladı geeri gitmää.
Sımarladım çıraqlara hepsini versinnär, kendilernä da alsınnar ne
düşer da kim nereyi gözü görürsä. Ne kaldı, etiştirdim saurup sat-
maa, baaşlamaa, çok verdim üüsüzlerä.

Mitran Paniya da baaŐladım parasız toprak, tä bütün onun evindä
otureriz, bir parça ekmek iyeriz. Kaldı sadä evim, kemençäm hem
tä bu kuŐaam... Manuş gösterdi kırmızı yapaa kuşaanı, angısın-
nan sarılıydı beli hem da Şkembesi bütünnä, – gezeerım, çalêrim
panayırdı. Bu zanaatım hayli taa çok yısıdêr, nekadar o varlıklar
yısıdardılar. Olmayaydı sevgili zanaatım, enseyämeyceydım ka-
hırları.

Kara sat-pat bozlan çalgın sakalı azbuçuk titiredi. Üüsek ge-
niŐ annıda buruşuk katmerlär sansın taa sıklaŐtılar. Gündän yanık
surat hem kel kafa sansın taa da kel oldular. Manuşun vardı belli
– belersiz kıvrık burnusu hem pek pak bakıŐlı, koyu kara gözleri.
Tä bu kendi simasının da o büülediydi sesleycileri. Ama duygu-
lar topluşta bu takım derin olmayceydılar, er olmayaydı halizdän
büüleyci kemençesi, angısı diil ürekleri, ama denizi da vardı nasıl
lafsız dalgalatsın, olurdu yaprakları fıŐırdatsın, lüzgeri estirsin,
tarlada ekini çalkatsın, yaamuru da yaadırsın, gökü da gürüldet-
sin, ama yaşamayı o her taraftan aktarırdı, sansın deyeräk:

– Nayın, bakın, neyi gözlän görämediniz, duyguylan duyunuz
da biliniz, ani onu läüzim taa ii, taa gözäl, taa dolu yaşamaa...

MUMNAR SAALIK İÇİN

Piesa

Bu pyesa yazıldı 1979-1985-ci yıllarda, ama bakıldı Moldova yazarlar Birliindä, ozamankı gagauz sektyasında, 1983-cü yılda. Taa sora Orgeev kasabasında oldu bütünnä Sovetlär Birliindän dramaturgların seminari, neredä bakıldı üzün üstünä pyesalar (Moldovadan, Rusiyadan, Moskovadan, Belarusiyadan hem taa kalan eski Sovet respublikalarından). Bu pyesalar yarışmasına katıldı “Mumnar saalik için” da. O bu ödül yarışmasında vardı nasıl kazansın ikinci ya üçüncü eri, ama aldı sade bir kabartmak küçürük premiyasını, neçin ki avtoru kabaatlı buldular, çünkü o pek keskin kötölemiş kolhozun predseatelini, yannış göstermiş voenkomattan polkovnii, gülmää almış onnarı. Ama bu büyük “kusurlara” bakmadan, Baboglu çok dooru yazmış gagauz adetlerini, kullanmış bir gözäl, haliz gagauz dili, hem soşialist realizmasının üzerindän çok işleri dooru göstermiş, uygun kullanmış dramaturgiya zakonnarını. Da bu uurdan baktıynan, pyesa çıkmış haliz bir gagauz naşional pyesası da te bu üzerä ona düştü Sovetlär Birliin dramaturglar seminarın kabartmak premiyası. Hem da verildi teklif, ki Moldovanın Kultura Ministerlii satın alsın pyesayı, bulup kolayını, koysun onu ştenaya...

Ama geçti artık 22 yıl, pyesa büün da taa ştenaya koyulmadı. Sade 1985 yılda oldu bir denemäk amatör artistlerin yardımınan hem Dionis Tanasoglunun rejisörlüü altında çalışıldı koyulsun ştenaya “Mumnar saalik için”. Ama bu başlantı da aslıya çıkmadı. Ozaman yazıcı K. Vasilioglu oynaardı Manolun rolünü, Çimanayı, Manolun karısını, oynaardı Lüba Bruma, Kişineuda M. Çakir adında bibliotekanın büünkü müdürü, polkovnik Zubkovun rolünü aldiydi kendisi avtor N. Baboglu, kalan rollerdä da vardı birkaç amatör artist, studentlär Gina babu, Oli, Kati, Vladi, Panti. Ama ozamankı Moldovanın Kultura Ministerlii hiç bir yardım vermedi da altı aylık repetişiyalar koptular, iş kaldı balta...

Şindi bakalım, ne fikirlärlen N.Baboglu çekettirdi yazmaa bu pyesayı hem nelär çiker büünkü pyesanın tekstindän.

Avtor, bir realist olarak, gördü bizim halkın küüdä yaşamasını (bak gagauzların rayonnarı da küü gibiydilär) o türlü, nasıl vardı o zaman, ama neeti ydi onun düzsün bir pyesa gagauzluk materi-

alından da görünsün gagauz naşional üzüümü. Bu neetinä görä o baktı bizim yaşamaya da gördü: ilkin kolhoz sıralında problem-neri, ufak hem iiri hırsızlıklar (kolhozlardan hergünkü çalmaklar), angıları alıştırırdılar insannarı çok başka türlü da hırsızlıklara. Bu karşı gidärdi gagauzların eskidän kalma moral prinþipleriniä (bakın pyesada Dimunun üzüünü). Sora gördü kolhozlarda diktaturayı, predsdatellerin despotizma zorbalıklarını, politikada yalancılığ; kannı Afgan çengini, ani gün aşırı yudardı kabaatsız gençlerin cannarını, taa sora aynenin bozulmasını (alalım Çımanayı, nasıl o diişileer pyesanın sonuna dooru). Hem bitkidä askerın bozulmasını (polkovnik Zubkovun üzüündä: içkicilik, habarcılık, genç cannarı satmak), görer avtor gençlerin hem yaşlıların arasında da problem-neri (Panti hem anası, Oli hem ana-boba). Elbetki, gagauzların bu türlü yaşaması için yoktu nasıl yazılısın bir pyesa komediya janrasında, da te neçin Baboglunun biricik pyesası oldu drama. Ama läözüm nişannamaa, ki bu dramaylan bitän pyesada gülmää da var neyâ. Sade ani bu gülmäk satıracı Evgeniy Petrosänın sölediinä görä “Göz yaşlar arasından gülmäk”.

Bütünnä pyesa haberleer, ki bu türlü politika rejimi yok nasıl çok sürtsün. İstedi mi avtor sölesin, istämedi mi, ama pyesadan ilkin bu fikir çıkêr. Okuycu hem siiredici, eer pyesayı koyarsa ştenaya bir talantlı artist trupası hem talantlı rejisör, görecek mutlak, ani bu pyesa söyler Sovet kuvedin tezdä daalması için.

Pyesada önemli gagauzların eskidän adetleri. Onnarın koruyucusu hem gençlerä vericisi – Gina babu. Oliylän Ginanın arasında dialoglar läözüm ştenada oynansınnar büyük talantlan.

Ama kolhoz başının Manolun da üzü çok tipik, diil sade gagauzlar için, ama bütün eski Sovetlär Birlii için da. Manol gelmiş kolhoza predsdatel hiç diil küülülerin kayıllınnan, bu doorudan söylenmeer, ama annaşilêr. Butakım hererlerdä basılırdı kolhozluk demokratiyası. Manolu raykom koymuş da o hepsinä, herbir işä çorbacı. O islâa biler, kimi parasız doyurmaa kolhozun ambarlarından. Kolhozda partorganizaþiya da onun elindä. Bereket yok, ama yazılarda – var, hayvannar açlıktan gebererlär, ama Manolu gazetalar metedeerlär, ona medali vererlär partiyanın, raykomun adamı deyni, onuştan kimi isteer uuradêr, kimi isteer, işä koyêr. O islâa biler, ki sudun da işlerini raykom “doorudêr”, sayılêr, nasıl raykom isteer, ölä da sud kesiler. Kapannarda var “kabaatlıları” zeelemek. Manol deer “Kapanda ballan doyumêrlar.

Açan parmaklarını kapularda kıştıracaklar, ozaman “dooruluk” tez üzä çıkêr...” Taman butakım “dooruluk” çıkarmak gösterer, ki rejimdä demokratiya yok, o çürük, ömürü da kısa.

Raykom-Sovet kuvedin en kaavi temeli, en çetin dirää, o da sallanêr, bozulêr, kendi-kendisinin da bürosunun azasını (Zubkovu), koruyup, kurtaramêr. O kapalı, kaçınmaklar boşuna. Manol ilkin görer, ani raykomda artık becermeerlar “haliz” partiyanın politikasını dooru götürmää, neçin ki orada da hepsi sadece kendi derilerine düşünerlär. Polkovniin kapana düşmesi, artık bir yıldırım gibi, çarpıp, şaşirdêr Manolu. Gök koyu bulutlarla sarılı, bezbollahi, ki nesä yukarda, Moskovada olêr...

DionisTanasoglu

MUMNAR SAALIK İÇİN

İşleyän kişilär

1. Dimu – kolhozda kır işçisi, 45 yaşında;
 2. Kati – Dimunun karısı, kilim fabrikasında işleer, evdä dokuyêr, 40 yaşında;
 3. Gina – Katinin kayınnası, pensiyada, 65 yaşında;
 4. Manol – Katinin batüsu, kolhozda predsedatel, 42 yaşında;
 5. Çimana – Manolun karısı, işlämeer birerdä, 33 yaşında;
 6. Panti – Dimunun oolu, sayılêr kolhozda işçi, 19 yaşında, tezdä askerä çekilecek;
 7. Oli – Dimunun kızı, Pantinin kızıkardeşı, 10-cu klasta türenici, 17 yaşında;
 8. Vladi – Olinin yavklusı, 19 yaşında, o da tezdä askerä çekilecek;
 9. Zubkov – polkovnik, rayonda voenkomat başı, 47 yaşında;
 10. bir karı – yabancı, orta yaşta;
- komşular, musaafirlär, askerä geçiricilär...
İşlär olêr sekseninci yılların ortasında.

Sşena – bir çiftçi evi. Ev saabisi Dimu giiner, gidecek işä, bakmadaan, ani gün pazar. Onun karısı Kati tertipleer içerlerini, toplayıp döşekleri, erleştirer onnarı üklää, dizip, örteer onnarı bir gözal dokuma kadrelıylän.

Sşenanın bir köşesindä oturêr Gina babu, Katinin kayınnası, hazırlanêr kliseyâ gitmää, çıkarêr sandıktan rubalarını tutmalıklarını, bakêr onnarı, ölçeer, sayıklêr, angısını büün giimää, sora genä erleştirer sandını hem da orada-satta sesirgener oolunun hem gelinin laflarına.

BİRİNCİ AKT

İlk sşena

DİMÜ (karısına): Hadi, kaldır Pantiyi da gelsin benimnän bilä işä.

KATİ (geçer öbür odaya kaldırmaa Pantiyi. Bir nedän sora döner): O taa uyuyêr, hadi brak büün da dinnensin da sora...

DİMÜ: Taa nekadard nazlandıracan onu, artık koca çocuk oldu.

KATİ: Te artık büük, ama bana deyni o hep taa uşak.

DİMU: Etecek oldu uşak, şansora lââzım kendibaşına olsun. Tezdä artık askerä gidecek

KATİ: Te orada olsun kendibaşına.

DİMU: Olsun, ama orada da aarayacak anasının hatırlarını. Elbetki, analar hepsi acızgandılar, ama acızgannın da ölçüsü var.

KATİ: Hadi be, Dimu, çok mu bän onu nazlandırêrım? Senin da lââzım biraz canın acısın, diil mi sade bir oolumuz var?

DİMU: Bizim esapsız can acımamız onu haylaz üüreder. Lââzım işlesin, üürensın zoru da, ozaman aalemi da annayabilecek.

KATİ: Voenkomattan biri-biri ardına kıyat getirerlär, komisiyalara gider, askerä hazırlanêr, işä da nezaman gitsin?

DİMU: Te var maana ona boşuna sündüklenmää, ama istesä işä da etiştirir.

KATİ: Manol daykası orada erleştirmiş işleri, yazarmışlar, ani Panti var hergün iştä hem maaşı da ödenecek.

DİMU: A-ha, te nasıl sän batünnan “üüredersiniz” bizim çocuu “dooru” yaşamaa. Günnär yazılêr, kazanmadaan para ödenêr... Diil ölä, lââzım dooru yaşamaa.

KATİ: Dooru, dooru... Sän artık bir kaldın o senin dooru yaşamanın. Baksana, nasıl zeettä zorlarda kendin bulunêrsın. Hem senin o dooruluklarınnan biz da zorları çekeriz.

DİMU: Kim nasıl bilirsä, ama bän başka türlü bilmeerim.

KATİ: Da ne var dooruluksuz orada, açan insannar biribirisindän çalmêrlar, ama sade kolhozdan taşıyêrlar, o varlık diil mi hepsimizin?

DİMU: Ne diil zakonca kazanılmış, o çalma sayılêr, neredän da o olsa.

KATİ: Büüncü gündä başka türlü yok nasıl yaşamaa. Salt bir dooru kazanmaklan yaşamaa bir tek biz kaldık, ama aalem hepsi...

DİMU: Hepsi (lafı kestirêrêk), ama diil hepsi, “Yok neçin hipsini bir ölçüylän ölçmää...”

KATİ: Te komşu Sofron bazada çorbacı, nicä kendi varlında. Evi da iki katlı, kendisinin maşinası var, te güveesinä da almış. Ama nekadardır altın onda saklı varmış!

DİMU: Sofron bazada, nicä kendi varlında, senin da batün Manol kolhozda hep ölä...

KATİ: Neçin katêrsın burayı Manol-batüyü? Sän sınamersın

ondan, neçin ki batüm becerer çalışmaa hem o bizä da biräraz savaşer yardım etmää.

DİMU: Bizä diil lääzım ölä yardım. Manollan Sofron onnar birtakım ikisi da kara işlerdä karışık.

KATİ: Açan birkimsey çalışer taa islää yaşamaa, sän onnara o saat kabaat bulêrsın.

DİMU: Elbetki, bulacam, dooru yaşamêêrlar. Te Sofron kendisi kolhozda çalıřmêêr, hiç kolhozçu da sayılmêêr, ama güveesinä maşına kolhozdan aldı. Belli ki bizim Manolun yardımınnan.

KATİ: Neçin kolhozdan?

DİMU: Neçin ki başka erdän almaa tuzluca çıkaceydı, 5-6 binnicäk taa paalı hem sıra beklemäk da var en az 3-4 yıl.

KATİ: Gideceydi Sofron sıra beklemää. Onda var neredän 5-6 bin üstünä da ödeyip, sıra beklämesin.

DİMU: Var neredän, ama te ödämedi, annaştı Manol batünnan da aldı kolhozdan. Neçin ki onnar biri-birini bilerlär. Manol kolhozdan bişey Sofrona, Sofrondan da bazadan Manola taa ucuzca ya bedaava, parasız... garga gargayı uzaktan tanıyêr, bak ikisi da kara.

KATİ: Nası-nası... Maşına aldı... İnsannar yaşêêrlar, ama biz...

DİMU: O maşınayı, ani Sofrona verdilär, oldu dört yıl beklärdi kabuletsin kolhozun bir traktorcusu Orlioglu..

KATİ: Dimu, sän, allele, kalibini boşuna çürüdersin. Orlioglu da diil mi geçennerdä kabletti maşına.

DİMU: Kabletti, ama 4 yıl beklediktän sora. Hem açan biraz “yaaladı” yukarsım.

KATİ: Yaalasın, orada ne bizim işimiz? Herkez kendinä düşünsün. Te sän da ölä yap ilkin kendimizä bizim içërimizä düşünsün...

DİMU: Bän evimä düşünërim, bekim başkalarından da taa çok, ama doorulukça, kendi terimnän, başka türlü istämeerim.

KATİ: Diil dooru, sän bizim evimizä düşünmeersin. Biz hep borçlardan çıkmêêriz, hep sıkıntılıktayız, ama başkaları te neredä işleerlär, hepsi kırdan, başçalardan, baalardan çuvallarlan, torbalarlan, kimisi da taligalarlan hem maşınalarlan kendilerine tařêêrlar...

DİMU: Elbetki, hepsi örnek alêrlar başlardan, çorbacılardan. Artık küçüü-büüyü baterız yalancılää hem hırsızlää. Ne ii var bu-

takım yaşamakta? Nasıl analar-bobalar üüredir uşaklarını çalma-sınнар, yalan sölämesinnär, açan kendileri hep çalmakta, yalan-cılıkta?

KATİ: Onnarın uşakları da bizdän taa ii yaşêêrlar, korkma.

DİMU: Ko yaşasınнар, ama bän isteerim çahşmaklan, dooru-luklan. Allahtan kalmış insannara dooru yaşasınнар. Ama onnar, eer unuttusalar bunu, hep bir kerä belasını bulacaklar, (ara)

KATİ: (biraz susmaktan sora) Sän taa ii olur bizim dama bir kilit koyasın, zerä bizdän kimsä hayvannarımızın emini çalêr. Dün Manol batü gecä yollamıştı üç çuval em kuşlara, ama bu sabaa, bakêrim, onnar yok.

DİMU: Kimsey bizdän bişey çalmêêr. Bän kendim onnarı ge-eri kolhoza götürdüm. Orada bir sürü hayvan açlıktan geberer, dolayımız kokêr leşlerdän. Canım acısın onnara bakmaa, batün da, kolhoz başı, malın aazından emi çalıp, kızkardaşına “iilik” yapêr.

KATİ: (üfkeli) Ya, bak sän bendä adamı! Kolhozun malları-na canı acêêr, bizimkilerinä – acımêêr. Tezdä bizim da aulumuz leşlän dolacak. Al baarım da sat onnarı, görmeyim!

DİMU: (uslu) Lääzım olursa, satarız da.

KATİ: (heptän kahırlı, bozuk halda) Of, Allahım, kaybelecez bu adamnan. Kardaşım bir yanından çalışêr yardım etsin, o da hazırı saurêr, götürer geeri kolhozu zenginnetmäâ, bu nedir, acaba?

DİMU: Etecek oldu, lääzımdı evlenäsin ölä bir adama, nasıl senin batün hem nasıl komşu Sofron.

KATİ: (aalayarak) Ne kötülüü var benim batümün? Evi da ev, kızları da erleştirdi, karısı da kat-kat eniliklärle giimni, içerleri da dizim-dizili... Hem kolhozda da işleri için medalileri var, gazetalarda yazılı.

DİMU: Metinnikleri hem medalileri diil işleri için, ama dost-luk üzerinä, rayonda hem merkezdä var kendi adamnarı, onnar hep burada skladlardan doyunêrlar. Ama ani kolhozun hayvanna-rı açlıktan gebererlär, onnarı saklêrlar kimsey bilmesin. Kırılarda da bereket, çünkü zeedelener, ama diil aslıdan, sade kiyatlarda, ambarlarsa bomboş. Kolhoz toomnuk satın alêr, ama Manola, prisidatelä, medali vererlär.

KATİ: (başını tutarak) Bän artık bıktım bu senin dooruluklanına...

DİMU: Bıktın, bıkmadın, yaşaycan ölä, nasıl bän deerim, işit-meyim başka kolhozdan çalma işleri aulumuza kabledäsin, anna-dın mı? (ara)

PANTİ: (girer esneyrâk) Mamo, bana genä var poveska (gösterer kiyadı).

DİMU: Ne zamana?

PANTİ: Salı gününä bitki komisiya olacek da öbür aftaya askerä gideriz.

KATİ: Aman, Allahım, läüzüm olacek bir da sofrä hazırlayalım da aalem gibi geçirelim uşamızı askerä.

DİMU: (Pantiyâ) Ama şimdi sän nereyâ düzülü hazırlanmışın?

PANTİ: Te bişey iyecâm da kafadarları geçirmää gidecâm. Bu sıra bizim küüdän 12 kişi giderlär...

KATİ: Hadi, gel, yavrum, mamu sana imäk koysun. (Panti anasinnan geçerlär kuhneyä.)

GİNA: (ştenanın bir köşesindän yaklaşêr ooluna Dimuya) Dimu, çocuum, neçin gelin Kati seninnän okadar üfkeli lafetti.

DİMU: Bän kendim da bilmeerim, mamo. Bu yakınnarda o hep sanêr, ki çünkü biz yaşamazmışık nicä läüzüm.

GİNA: Aman, Allah kısmet etmesin ayrılasınız. Tezdä 25 yıl olacek, nasıl birerdäysiniz, artık boyunuzlan barabar uşaklarınız var.

DİMU: Bizim işlerimiz aramızda isläydi, ama onun te o Manol batüsü sokmasa bizi da kendi belalı işlerinä, yaşamamız genä düzelecek.

GİNA: İnsannar, çocuum, türlü-türlü, sän da çalış biraz saburlu olmaa.

DİMU: Bän hiç annamêêrım, neçin Kati okadar çok batüsünün tarafını tütêr, ama bän sansın hiç diilim onun adamı.

GİNA: Olur, çocuum, Katiyi da annamaa. Manol onun büyük batüsü hem da bütün rayonda saygılı kolhoz başı. Sän da olmaz yınatlanasın, say kayınçunu, çalış ona biraz hatır gütmää.

DİMU: Taa ii yabancıylan olsun işin, nekadar bölä kayınçuyulan.

KATİ: (geler kuhnedän da sorêr kayınnasına) Mamo, sän artık gidecân mi kliseyâ?

GİNA: Te giderim, mari gelin, artık yakın slujba çeketmää. Ver bana pomelnik kiyadını ölüleri andrayım.

KATİ: (alıp sergendän, verer pomelnii) Ver ma, mamo, sän klisää gideceykän elini öpeyim, (öper elini)

GİNA (ooluna) Dimu, çocuum, öp sän da mamunun elini, üstümüzde Allah, o bulur sırasını hepsinin... (Dimu da öper anasının elini. Ginanın elindä basması, içindä sarılı mumnar hem biriki dal fesleen. Dönüp ikonala, yapêr stavrozunu, sora, dönüp, bakêr içerdekilerinä.)

KATİ: Mamo, ne sän ölä bizä baktın?

GİNA: Bakêrım bän sizä, uşaklarım, artık büüksünüz, kendi-başınaysınız, ama dirlik aranızda kötü.

DİMU: Nicä isläydi bir çala, allele, şansora ölä olamaycek.

KATİ: Nasıl islää olsun, anam, açan senin oolun Dimu, artık bizä, kendimizä düşünmeer. Te benim batüm Manol çalışêr bir el yardım versin, o onu da brakmêêr. Kolhozdan kuşlara em getirdilär, Dimu almış geeri kolhoza götürmüş, bölä mi aalem evinä düşünêr?

GİNA Ne biläsin onu. Ama ani Dimu evinä düşünmeer, o diil dooru. Dimu işçi, dürüst adam, pek çok çalışkan, kazandını da içeri getirer, içkiyâ, tütünâ salınmêêr.

KATİ: Getirer, ama etişmeer, uşaklar büüdü, evin harcı zeedlendi. Hepsi läüzüm (aalayarak), Manol batü isteer biraz yardım etsin, ama Dimu kendi aazımızdan koparıp, alın görün, dooruluk yapêr.

DİMU: (kestireräk) Senin batün kolhozdan çalıp, bizä getirer. Bizä diil läüzüm hırsızlıktan yardım.

KATİ: Kuşlar, koyunnar açlıktan baarêrlar, ortalı kaldırêrlar, komşuları uyumaa brakmêêrlar... Neylen doyuracez onnarı?

DİMU: Alacez em satın.

KATİ: (kestireräk) Para neredän? Necäüz kabulederiz, tuza-sabuna etişmeer. Taa ii sat onnarı da kurtulsun zeettän hayvannar da, biz da. (aalêêr)

GİNA: Etecek oldu. (girer onnarın arasına, alêt onnarın ellerini kendi ellerinä) Yalvarêrım, uşaklarım uslanın. Canım acêêr sizä, uzlaşın! Allah kavgayı sevmeer. Te büün gidip dua edecäm sizin için. Siz da brakın küsüleri bir tarafa, dua ediniz gök padişahına, olun taa akıllıca, (gider)

(Şafk ştenada süüner).

İkinci ştena

Hep o günü üülendän sora. Dimuların evindä hep o oda. Gina babu gelmiş klisedän. Nicä geçer gagauzlarda, pazar için hazırlanmış en ii imeklär. Kati kızınnan Oliylen pidä yazmışlar. Şindi bekleerlär gelsin Dimu da kırdan iştan hem Panti da küü içindän gezmeektän da oturaceklar avşam ekmeeni imää. Ştenanın ortasında Gina, taa öteedä Kati.

GİNA (kendi kendisine sayıklâr): Pazarlarda iş yapmaa olmaz. Taa da pek günaa, açan klisedä slujba okunêr...

KATİ: (İşitti kayınnasının düşünmesini da girer lafa) Kolhoz, mamu, dinsizlik toplantısı, orada yok ne pazar, ne yortu. Te bizim Dimu, zavalı, büün da avşama kadar işleyecek.

GİNA: Günaa, gelin, büyük günaa. Te bän da pensiyaya kadar gittim, yortu-pazar bakmadaan, işledim nasıl dinsizlâr dedi, ama şindi giderim kliseyâ, dua ederim, bekim Allaa beni prost edâr.

KATİ: Gündüz, hadi, deyecän lââzım, ama te şindi sürgüekmâk zamanında Dimu gecä da hep orada iştä.

GİNA Akına, zavalı bizim Dimu, o hepsindan çok işleer.

KATİ: O hep isteer dooru olsun, ama başkaları aar işlerdän atılıp, sauşerlar, kolhoza giderlâr sade çalmaa. Avşamneyin herkezin torbaları, çuvalları dopdolu gelerlâr. Te öleleri da bizdän taa ii yaşêêrlar.

GİNA: Ölä mari, hiç Allahtan da korkmêêrlar, küüyümüz hırsızlan doldu.

KATİ: Mamu, mamu... Biz çok taa ii yaşayeceydık, eer Dimu biraz beni sesleyäydi.

GİNA: Lââzim, mari gelin, biri-birinizi sesleäsiniz. Bana geller, ki kabaat diil Dimuda, ama bu bizim vakıdımızda. Ölä günnâr geldi... Hem da te o Agistan cengi da, meret kalaydı, hep bizim başımızda.

KATİ: Cenk, aman Allahım, aman... Bizim da bu oolumuz Panti te askerä sırası geldi. Sanki nelâr taa bizi bekler bu bozgunçlu dünnäädä?

GİNA: Bän klisedä lafa durdum te o çocuun Sandinin anasının, te o, mari, ani gencecik oyandan bir ayaksız geldi...

KATİ: Bilerim, Allaa göstermesin, aman... O hadi, saa kalmış, ii-fena, kauştı aylesinâ, ama kaçı orada öldü da getirdilâr demir sandıklarda?

PANTİ: (girer) Avşamêêrsınız...

KATİ: Nasıl, geçirdiniz mi kafadarlarınızı askerä?

PANTİ: Geçirdik, bilermiysiniz kim nereyâ düştü?

KATİ: Nerelerä acaba?

PANTİ: Taa çoyu Avganistana.

KATİ: Allahçım, aman, aman, ne yapacez, ne edecez, bu Avganistan yarım dünnää iyecek!

GİNA: Koru, Allahım, hem kurtar insanı bu çirkin Agistan ateşindän!

PANTİ (sayıklayarak): Uzandı bu Afgan cengi... Bunca vakıta bulamadılar kolayını, sarıp, buusunar o bir auç kadar düşmanı da çoktan bitirsinnär bu az-buçuk işi..

KATİ (bir şaşkın bakışlan): Aman, çocuum, sän nelär lafeder-sin? Ne sän tatula mı idin, naşey?

PANTİ: Deerim, bizimkilär orada kötü cenk ederlär. Oh, beni orayı alsalar, gösteririm o düşmannara, neredä şeytan anası gece-leer, çoyunu karı kustururum.

GİNA: Pı-ı-ı, be, çocuum, senin hiç mi aklın vermeer, ani ora-da ölüm gider! Cenk diil yumuruklan, ama ateşlän, çocuum...

PANTİ: Male, bän ateşlän da becererim. Şkolada kurşun at-makta bänim en ii keezçi, güreşmektä da hepsini çocukları bän üsteleerim.

KATİ (kayet üfkeli): Etecek oldu yaydın o bozuk aazını! Burada evdä siz hepsiniz girginsiniz, ama orada tezicik donnarını-zı doldurersiniz. Ne görmermiysin, kaçını o senin gibi ahmakla-rı oradan ölü getirerlär? Sän anana da mı hiç düşünmeersin, kalın kafalı? Alırsam sana oklavayı... Cendem ol taa tez yanımızdan da işitmeyim şansora bu senin bozuk aptallıklarını...

PANTİ: Bän ölümdän da korkmêırım.

KATİ: Aman, aman, işit, Allahım, deliyi! (seslen aalayarak) Bir parça ettän büüdersin, atadan, beladan koruyersın da te ne işi-dersin, kendisi ateş içinä sokulêr, buna analar mı dayanır? Sauş, dedim, gözümün önündän, sän ahmaksın hem nicä bir kör kediy-sin!

GİNA: Kati, mari, uslan, Allaa iidir, yardım edär da, beki, Panti düşmüz o ateşin içinä, çocuklar diil mi başka erlerä da gjdeerlär askerä? (Pantiyä) Hadi, sän da okadar ynatlanma, gel, otur ekmek iyelim. Te anan hem Oli kırma hazırlamışlar, manca da var, gel...

KATİ: Yınanamêırım, mamo, bişeycii. Nasıl Allaa yardım edecek, açan te bu bozuk kafalı kendisi orayı çeker. O bir akıllı olsa, savaşır kurtulmaa, askerliini burada yakında yapmaa, ama bu da pak bobası gibi – tersinä! Kendileri zeetä, zora hem te ölümä da karşı giderlär hem taa üstünä yanibaşındakıları da atêlar. Of-of, işit, Allahım, da sän baari kurtar!

GİNA (yavaş, mahkul): Gelin Kati, camım, urma kendini kahr-ra, kahr yardım etmüz.

KATİ: Aman, anacım, angı cannar dayanır butakım dertlerä? Baksana san ona: kos-koca boy kaldırdı, ama akıl tırnak karası ka-

dar da yok, kim bu dünnäädä bölä körcä ölümä sokuler? (aaleär)

PANTİ (biraz sarsık): Mamu, bän yalvarêrim... Nestä, bän senin için savaşacam saa kalmaa da kahramanca evä dönmää (isteer kucaklasın anasını).

KATİ (brakmêêr Pantiyi diisin kendisinä): Sauş başımdan, dedim sana! Sän ahmakların ahmaasin, bakêr körsün... (iirekliklen) I-ih, kahraman, sil sümüklerini, ba, sütlü papşoy! (aalamaklan yarı lafeder)

GİNA: Kati, mari, ya uslan da düşünelim.

KATİ (lafeder şaşırarak): Islää, mamu.. islää (siler yaşlarını) Vallaa, baari Dimu taa tez geläydi da alıp bir sopa, onarsın bu çocu... (oler bir ara)

DİMU (gelmiş iştän, girer içeri kızınan Oliylen barabar, görer karısını yaşlarlan gözlerindä): Ne olêr, neçin genä aalayışlar? (verer karısına Katiyä torbasını)

GİNA (alêr Katinin elindän Dimunun torbasını, bakêr): Dimu, çocuum, neçin hiç bişeycik imemişin, nelär koyduyduk, hepsini geeri getirmişin?

DİMU: Hiç bir türlü imäk canım çekmeer. Bütün gün zihirli toomnan ekeriz, zehir dumannarı bizä da geçerlär, gözlerim yanêr, buvazım hojma gıcırêr...

GİNA: Dimu, beki, sän bir başka işä diişilecän?

DİMU: Nereyä da gitsän, büünkü gündä dünnää dolu zihirlen, solumaa yok nasıl, içimiz da, kanımız da bozuk.

OLİ (yaklaşêr mamusuna): Mamucuk, aalama, pek yalvarêrim, kahırılanma.

KATİ: Nasıl kahırılanmayasın, kızım? Te büün geçirmişlär çocukları askerä, taa çoyu oyanı, Afgan cenginä düşmüşlär. Da te bu bizim başsız Panti da kendisi isteer orayı ateş içinä gitmää.

PANTİ: Bän isteerim oraya beni yollasınnar, nereda bana taa meraklı. (Kati taa da pek aalamaa başlêêr.)

DİMU (yaklaşêr karısına, alêr onu omuzlarından): Mari, Kati, ne oldu sana? Ne sade bir bizimkisi mi oraya gidecek? Kaçı onnar orada artık yaptılar askerliini da saaselem evlerinä geldilär. Varsa eceli yaşamaa, bizimkisi da gelecek.

KATİ: Yok, istämeerim, görmeyecez biz şansora saa oolumuzu... Benim var korkulu duygum, ki mutlak onu ölüm bekleer... Ana canı duyêr, yanılmêêr!

PANTİ (üfkeli): Ya, etecek oldu beni diri gömdünüz, artık ca-

nima ettiniz (Ara. Panti kendi-kendisinä) Açan ölecäm, ozaman aalarsınız doyunca. Ama şimdi başımı törpülämeyin.

GİNA Olmaz ölä demää, yavrum. Senin anan boşuna aalamêêr. Analar duyêr. Onnar bilerlär, ani cenktä karca-marca oynanmêêr, orada can pazarı. İnan beni, malini. Oraya düşärsän, iki bahtın biri, inan, ki mutlaka ölümä gidersin...

KATİ: Mamo, dooru lafların, (pek dalgalı) Oli, Panti, ya çıkın da brakın bizi bakannan yalnız!

GİNA Hadî, uşaklarım, gidelim öbür odaya. (Panti, Oli hem Gina çıkêrlar.)

KATİ: Dimu, sänsin benim paalım, benim canım, benim sevdam, (diz çöker adamının önündä) pek yalvarêrim sana baarım sän beni anna. Panti bizim ikimizin uşaa... Sendän başka beni var mı kim annasın? Burada laf gitmeer piliçlerä em için, ama bizim kandan uşaamız için...

DİMU: Kati, bän şimdi annayamêêrim, ne olêr burada? Bizim evimiz başı aşaa döndü.

KATİ: Ne var burada annamaa? Bizim çocuk Panti artık kafadan bozulêr, isteer kendisi onu o pistie Afganistana yollasınnar, ölümä isteer...

DİMU: Da ne var nasıl şimdi biz yapalım? Sabur edelim, bekim kısmetinä düşmüz o orayı da, kurtulup, gelir saaselem evä.

KATİ: Dimu, evim, eşim hem sevdam, anna beni, karını, senin biricik oolunun anasını. Bän anayım da başka türlü hiç düşünämeycäm, hadî, sän da ol benim gibi da olmayalım küçük uşakların akılında. Kasmaa kendimizi sade kısmetä o çok karanlık bir iş, ama var başka da yol... (ara, ikisi da susêrlar, Dimu bakêr Katinin gözünä) Ne bilmeermiysin, ani hepsi insan elindä?

DİMU: Nasıl başka yol olur olsun padişahın askerliindän kurtulmaa?

KATİ: Var nasıl annaşmaa da Panti kalsın burada bizim memlekettä askerliini yapmaa. Bän bilerim çoyu ölä yaptılar.

DİMU: Nasıl ölä yaptılar?

KATİ: Bizim Manol batü yardım edecek. Onun var çok baa-lantıları yukarda.

DİMU: Genä Manol batün. Sän taa annamadın mı, ani biz onunnan uymêêriz?

KATİ: Dimu, ol fikirli, kötüläme batümü hem bana da küsmä. Eer oolumuz kaybelirsä onun erini bişeylän dolduramarız. Bän

isterim Pantiyi kurtaralım, ama sän istämeersin, lääzım sän da istääsin...

DİMU: Ne bän uşaamı sendän taa mı az severim?

KATİ: Diil taa az, sän onu hiç sevmeersin. Kendi candan ooluna sän diilsin haliz boba, cansız kuru butuk gibiyisin...

DİMU: Dokunma benim canıma hem duygularıma.

KATİ: Yok onnar sendä, ne can, ne duygu...

DİMU: Var bendä can da, duygu da. Olsa hepsindä okadar, nekadar bendä var, bu dünnäada büük dooruluk olur.

KATİ: Yok ne çok lafetmää rız için. Getirdin dünnäyä uşak, büüttün onu, ama ona canın acımêêr. Nasıl rız için taa laf olur olsun?

DİMU: Bän lafederim te o rız için, angısı insana lääzım ölümdän da sora.

KATİ: Bana ölümdän sora bişey diil lääzım... (ara) Adam, bän seninnän ayırılacam.

DİMU: Da bu mu senin rızın? Bu mu en akıllı kararın?

KATİ: Sän yaşa kendi dooru rızınnan, ama bän isterim oolumnan hem kızımnan yaşamaa.

DİMU: Te olur ayırılalım da uşaklarımıza gözäl yaşamak ömää verimiz.

KATI (bir nedän sora). Of, Allahım, Allahım, diilmiydi taa ii beni alsınar o Afganistana Pantinin erinä.

DİMU (üfkäylen): Yaz bir zayavleniye voenkomata.

KATI (enidän yalvarmaa düşer): Dimu, hadi, sän döneksin, savaşma sertlik göstermää. Taa bir kerä dön da kayıl ol kurtaralım Pantiyi. (bakêr adamın gözünä)

DİMU (taa usluca): Kati, canım, isterim seni annamaa, ama benim yok kuvedim. Bän başkayım... Canım acêêr ooluma, görerim, ani taa çok ahmak, ama ölä, nasıl sän düşünersin, yardım edämeycäm.

KATİ: Yok, sevgiliim, oolumuz için yap bir eni adım, uymasa da esabına, hadi...

DİMU: Kati, mari, ama nasıl sora aalemin üzünä bakmaa?!

KATİ: Dimu, bizim ikimizdän başka kimsey bu işleri bilmeycek.

DİMU: Nasıl da olsa, bän kendim kendimdän utanêrim, te neçin bişeycik yapamaycam.

KATİ: Sän hiç diil da lääzım bişey yapasın. Sän sade kayıl ol da para verelim.

DİMU. Da sora ne?

KATİ: Parayı verecez, nereyâ lââzım da iş bitti, Panti Afgana gitmeyecek.

DİMU: Nereyâ, kimâ parayı?

KATİ: Manol batü tanışêr voenkomattan polkovnik Zubkovlan, ona verecek da hepsi bizsiz olacek.

DİMU: Da nekadar para lââzım?

KATİ: 5 bin...

DİMU: O-h-oh-o-o, 5 bin! Kolay sölemää. Neredän biz bukadar para alırız?

KATİ: Dimu, canım, istärsäk, buluruz. Bekim, ödünç birkimseydän alırız.

DİMU: Ceket sän ödünç almaa da tezicik bütün küü bizi lafetmäâ başlaycek.

KATİ: Kimsey bişey duymaycek. ödüncü olur hısımnarımızdan alalım.

DİMU: Diil, taa ii satalım koyunnarı hem inää, ölä da alafımız etişmeer.

KATİ: Te taa ii, kayılım, sade Pantiyi kurtaralım. Koyun, inek genâ ediniriz.

DİMU (bir nedän sora): Hazırlaycam parayı, ama başka işlerâ beni katmayasınız, bunu biläsin...

(Çekiler perdä)

3-cü şena

Kolhozun pedsedatelin evi: paalı mobila, kilimnär, telefon, televizor. Bu içerdä hepsi yabancılıktan getirmä, bişeycik yok kendi memleketindän, hepsi paalı.

Sabaa. Aynaya karşı Manolun karısı Çimana ölçer bir eni paraliya başına, sora taranêêr, boyaner, pudralanêr. Adamı Manol da hazırlanêr nereyâ sä gitmäâ.

ÇİMANA: Manol, unutmayasın bana saat 12-dä maşına kapuda olsun.

MANOL: Ne, genâ Kişineua mı gidecän?

ÇİMANA Diil, bän lââzım mutlaka terziykaya gideyim, fistanımı bitki sıra ölçmäâ.

MANOL: Kendin da olur bir telefon açasın Tantur Vaniyâ da sofer götürsün seni nereyâ isteersin.

ÇİMANA: Yok, Manol, senin o işçilerin istämeerlär beni

seslemää, saymêêrlar. Ama te açan Klaudiya Andreevna açêr bir telefon, onun istediini prokurorlar da yapivererlär.

MANOL Sän ne uydurêrsın kendini Klaudiya Andreevnaylan? Onun adamı-sekretar raykoma.

ÇİMANA: E, sän ne, taa mı küçüksün? Bütün dolaya en büük kolhozun başıysın. Senin da karını lääzım saysınnar hem seslesinnär, nicä seni kendini.

MANOL: Çimana, neçin sän benim kafamı patladêrsın? Bän kimä buyurucuyum, onnar hepsi beni sesleerlär, hiç gık ta demeerlär. Taa üstünä büük şeflerin da hatırını güderlär. Elbetki, benim yanım sora seni da sayêrlar... Sana sa hep az gelir.

ÇİMANA (ironiyaylan, alaylan): Sayêrlar, hatır güderlär... Hadi, diil pek ölä! Üç yıl oldu adêrsın bana oyanı sınır aşırı bir gezi. Te o Kanatkaya.

MANOL Kanadaya.

ÇİMANA: Adını pek bilmeerim. İştittim bu yıl da oraya varmış bir putövka, ama olmalı genä Klaudiya Andreevna gidecektir.

MANOL: Hadi bakalım... Makar ki bän diilim sekretar raykoma, ama istärsäm-o gezi putövkası senin olur.

ÇİMANA (sarmaşer Manola): Manol, bän pek isteerim sınır aşırı gitmää. Orada varmış, deerlär, te ölä sular, ani yukardan düşürmişlär...

MANOL: Pek istärsän, te bu yazın gidärsin Amerikaya da orada diil sade Niagara, ama taa çok başka işlär da var görmää.

ÇİMANA: Ama sän neçin beni Amerikaya isteersin yollamaa, açan bän Kanatkaya isteerim, oradaymış çok meraklı.

MANOL: Kanada da hep Amerika, mari... sadece ani o bir ayırı devlet orada.

ÇİMANA: Te görerim, ani orası diil nicä burası, (bilmeyeräk ne desin da lafeder ölä boş laflarlan)

MANOL (gülmää alarak): Elbetki, orada hep taa başkaca, gidecän da görecän.

ÇİMANA (hiç annameer, ani adamı onu gülmää alêr): Manol, bän ölä sevinerim, sansın düşümdä da görerim kendimi yiraktaa-a, te ölä denizlär aşırı uçêrim, uçêrim... Ama o putövkayı sän nicä alacan?

MANOL: Bu benim işim. Kim putövkaları verer hem hepsi Kişnovlu şeflär da bizim kolhozun skladlarından kırpınêrlar, pii-nircik, körpä kuzu yaanıcı... Kahirin olmasın, alacam.

ÇİMANA (hep o aynada düzünerek, biraz sustuktan sora): Manol, sän biraz te ölä boşuna üünersin. Seni akına hepsi sesleerlär hem sendän çoyu korkêrlar da. Ama bän neyim, diil mi sana en yakınım, ikimiz bir döşek paylaşeriz... Benim da dediimi läözüm seslesinnär... Gücenelim kimär kerä telefonda da bana hepsini açıklamêêrlar, hep seni sorêrlar.

MANOL (yarı şaka, yarı sert): Çimana, ya sän ölä kalın üzlü olma, kocanın işlerinä burnucuunu sokma. Burada bän baş, benim dediim – zakon. Kim läözüm – korkêr, kim läözüm – sesleer, ama taa çoyu hatırımı güder. Bu bizä ikimizä da eter.

ÇİMANA: Güderlär hatırımı... Ama te şkolanın direktoru senin institut arkadaşının kızını üüredicilikten uurattı e?

MANOL: Ö köpek uurattı, ko uuratsın, o kendisi tezdä kanı yaşlar aalaycek, açan kolhozun skladına dooru yolcaazını bän kesecäm. Gitsin panayırdan doyunsun da ozaman görecek, kim o Manol.

ÇİMANA (bir aradan sora): Mano-ol, ha Manol... (dudaklarını boyayarak) sän beni hiç mi kıskanmêêrsın Tantur Vaniyä? O genç, kulturalı, gözäl bir olan. (şaka gibi) A, ne deyecän?

MANOL: A-a, kalibin çürümesin, kıskançlık bana yabancı, o evelki burjuaziyadan bir kalıntı.

ÇİMANA (işidiler telefon cingirdêêr, Çimana kaldırêr kulaklı): Alo-o, kemeteersınız, sabur ediniz, hemen şindi çaarêrim, (Manola) – seni!

MANOL: Da, bänim, sesleerim, gelecäm 12-dä. Söläyin sekretara partsobranieyi başka günä atsn. Da, da bän izin ettim! (ko-yer telefonu)

ÇİMANA: Manol, bilermiysin, bän ne işittim, çünkü istärmişlär seni suda vermää.

MANOL: Beni suda mı? (iirek şaşarak) Kim o var nasıl olsun?

ÇİMANA: Te o eski partiya sekretarı, neçin ki sän onu iştan uuratmışın sobraniyaya sormadaan.

MANOL: Nasıl sobranie? Burada bän baş, bänim sobranie da, hepsi läözüm lafsız beni seslesin... Suda vereceymiş... Eltensin, eer istärsä kendisi da Sibiryada çürümää.

ÇİMANA: Eski zavgar da işsiz gezer, çünkü onnarı sud geeri erlerinä koyaceymiş.

MANOL: Ha-ha-ha! Kimi bän uurattım, onnarı geeri koya-maycek Allah da. O sündüklär bilmeerlär, ani sudların çılbrıları

raykomun elindä, ama raykom da te neredä (gösterer sıkılı aucunu), benim elimdä.

ÇİMANA (geler taa yakın adamına da dokunêr onun burnusuna): Sän, Manol, eerbir işi becerersin... (bu arada kapuya kimsä urêr)

MANOL: Da, da buyur içeri!

KATİ (girer sakınarak): Zamanärsınız! (küsülü, giimni kara rubaylan, gözlerindän belli, ani aalamış).

ÇİMANA (yalpak): Kemetersın, kemetersın kirağa, ne çoktan oldu görmeerim seni (kucaklêêr), nasıl işleriniz, nelär oldu?

KATİ: Bizim kahırları mı bilmeersiniz? Gelän aftaya oolumuz Panti askerä çekiler... (siler gözlerindän yaşları)

ÇİMANA: Da ne şindi, mari kirağa, hepsi gençlär gideerlär askerä, neçin okadar çok kahır edersiniz?

KATİ: Ölä, mari Çimana, açan ortak uslu, gitsinnär, gelsinnär, ama şindi cenk, te o pistie Afganistan...

MANOL: Ölä, dooru, canım Kati, yok ne yapmaa, hepsi läözüm askerä gitsin, devletä izmetini yapsın, hepsinin da kısmeti diil birtakım. Aalamaklan da, kızkardaşçım, ne yardımedäbilirsin?

ÇİMANA: Geçirmää deyni da sofa yapacenez mi?

KATİ: E, nasıl? Hepsi yapar, biz da nasıl aalemdän aşaa kalalım? Çünkü diiliz en düşkünnerdän.

ÇİMANA: Biz da mutlaka gidecez geçirmää.

MANOL: Elbetki, kızlarımız da Kişinäudan geleceklär. Onnari da alacez, ko gelsinnär lelü oolunu geçirmää.

KATİ (bir nedän sıkıntılı kırılmaktan sora): Manol-batö, var bir lafım sana, ama... (bakınêr iki tarafa) sadece sana.

MANOL (göz kıpêr karısına çıksın): Çimana mari, sän benim kızkardaşıma hiç bir ikram da mı istämeersin getirmää?

ÇİMANA (annadı, ani läözüm çıksın): Nasıl ölä ikram istämeeyemişim. Şindi getirerim, otur, kirağa Kati. (çikêr maana ikram getirmää hem da brakêr Manollan Katiyi yalnız).

KATİ: Manol-batö, bizim başımızda büük bela var. (lafeder korkarak)

MANOL: Ne oldu?

KATİ: Sän bilermiysin, o bizim ahmak Panti, ani çalışacak kurtulmaa, kendisi isteer gitmää orayı... Afganistana... annêermiysin?

MANOL: Ya bak sän hayvan kafalıy! Genç onnar, sütlü papşoy, yaşamayı taa annayamêêrlar, sanêrlar orada ballan doyuraceklar. Of-of, bu acamlık kaçını oldu mezara sökêr...

KATİ: Görsän ne gogorlu lafeder. Bizimkilär çünkü orada becermäzmişlär cenk etmää da o, gidip, duşmannarı enseyceymiş...

MANOL: Ama bobası Dimu nasıl bakêr bu işlerä?

KATİ: O şükür, kayıl oldu! Bän onu bir ölä, bir bölä, zar-zor büktüm, şimdi hazır herbir işä...

MANOL: Elbetki, diil şaka e, kendi kandan uşaanın bahtı terezidä asılı...

KATİ: Ama ne yapmaa bu Pantiylen? Boş kafalı uşak, pak kör deycän.

MANOL: Yok bişey... (biraz düşündüktän sora) Brak Pantiyi "uçsun" bulutlarda. Onun istediî bizä zararsız, ko maymunnansın. O hiç kendisi da duymaycek, nasıl biz işleri düzecek.

KATİ: Hadi, be batö, beki Allah yardım edär da yaparsınız bir yardım.

MANOL: Yapacez, hepsi islää olacek, hiç kahırın olmasın, kızkardaşçım, ama bu işä tezicik biraz para läüzüm olacek.

KATİ: Kimä, nekadar? Sän, batö, bileersin bizim yoksuzluumuzu, çalış bir türlü taa az paraylan bitsin. Biz oradan-buradan tırma-ladık üç binnicäk...

MANOL: Kimä vermää – bu artık benim işim, ama iş benzeer olmaycaa, neçin ki bu türlü iş için var belli paa – bütün 5 binnik.

KATİ: Aman, be batü, biz pak karadan kaybeleriz, lafet, beki, bu üçlen bitär.

MANOL: Islää bilerim, ani taa aşaa olmaycek, kim istär az paraylan kafasını belaya sokmaa? Mutlaka, läüzüm taa iki bin.

KATİ: Ozaman brakacam bunnarı da gidip kalannı aarayım.

MANOL: Diil "aarayım", ama bul da getir, istärsän Panti kurtulsun. Sän baari diilsin Dimu gibi... Annêêrsın, ani burada can pazarı gider. (Manol alêr üç bini, sayer) Az, yok, olmaycek.

KATİ: Islää, te giderim (kapudan döner geeri). Ama, Manol, sade boşuna olmasın.

MANOL: Sän ne, mari Kati? Olur mu bän öz kızkardaşımı aldayım? Ne, seftä mi biz bölä işleri yapêrız?

KATİ: Bän te giderim, tez gelecäm, olasın evdä. (çıkêr)

MANOL (atêr paraları masa üstünä, uuêr şamarlarını): Islää-ä...

ÇİMANA (girer tepsidä mezerlärle ikram için): Ne işlen gelmişti kirağa? Bän, Manol, hiç azlanmêêrım, açan kardaş-kızkardaş karıdan saklı lafederlär... Neçin sanmayım, ki beni çalkadınız?

MANOL: Hadi mari, sän da, uslan, yok burada hiç bişeycik saklı. Şindi hepsini söyleycäm, ne lafettik. Isteerlär yapalım ölä, ki Panti Afganistana düşmesin

ÇİMANA: İstärsälär ne, hepsini sän mi borçlu yapasın?

MANOL: Elbetki, bän. Aalemi kurtardık, kaçını sapıttık da kendi kızkardaşımın oolunu brakacam ölümä mi gitsin? Bendän başka bu işi hiç yok kim yapısın.

ÇİMANA: Neçin Dimu kendisi gelmemiş da karısını yollamış?

MANOL: Dimu bölä iş için gelmeyecek, belli bişey, ama baari islää, ani kayıl olmuş – bu paalı. Te şindi artık burada onun büküldü yınatlı, kırıldı. Hem taa bir iş var: bizim kanımızdan çocuu olur mu bän brakayım gitsin doorudan bıçak altına?

ÇİMANA: Bulursan kolayını, elbetki, läözüm kurtarasın.

MANOL: Kim, bän mi bulmaycam kolayını? (kaş altından atêr bir bakış Çımanaya) Ne, az çocuk mu biz polkovnik Zubkovlan Afgandan sapıttık?

ÇİMANA: Bizim eniştemiz Dimu pek fırlardı, çünkü doorulukçuydu... şindi o da kayıl olmuş...

MANOL: Hepsimiz biz doorulukçu, bıçak kemää urmayınca. Te güvää Dimunun da doorulukları. (gösterer masa üstündä binikleri).

ÇİMANA: Dimu kendisi mi yollamış?

MANOL: Elbetki, o kendisi. Ama kızkardaşçım da gözäl. Belli, ani onnar hazırlamış, nicä düşer 5 bin, ama Kati getirmiş sade 3. Sandılar, batüdan kopardaceklar ucuzca... Çıkmadı da te gitti getirmää taa 2 bin.

ÇİMANA (bakêr pençeredän sokaa): Te Kati geler...

KATİ (girer): Bän ölä alatladım, pak kaçarak geldim.

ÇİMANA: Bän ikram getirdim, ama sän batücuunnan fisirdemişsin, sora saklı evä kaçmışsın, ne sandın, bän üürenmeycäm mi, ki benim için lafettiniz?

MANOL (karısına şakadan): Te, Çımana, görermiysin, ani kimär kerä var işlär karıdan da saklı.

ÇİMANA (o da maana şakadan): Ne göreyim, islää bilerim, ani dünnäda en saklı işlär kendi karıdan olêr.

MANOL: Te, mari Kati, görermiysin, ani bu benim Çımanamdan hiç bişey saklayamaycan, kaçınasın da yok nasıl... hepsini isteer bilsin, (bir aradan sora) Kati, şaka bir tarafa, getir-

din mi? Sakınma, ver Çimana da görsün, ani onu aramızda çalkamadık.

KATİ: Te, Manol batö, taa 2 bin bitkiyi süpürdüm. Şindi artık belli diil ne zaman bizim içerimizdä para görecez. (verer sayarak)

MANOL: Para – çanak-çölmek, gelip-gider, sadece ömür, saalık paalı... Te şindi otur da buyuralım ikramdan. Say, ani Pantinin işini biz artık yaptık, şüpän olmasın, düzdük kesinniklen, buyur sofraya.

KATİ: Yok, yok, kardaşım, bişey istämeerim, başım aarıyer, neçin sä hep te ölä döner... hem da pek alatlêrim...

ÇİMANA: Kati, mari, sän baari benim hatırımdan çıkma, al mezedän!

KATİ: Afet, Çimana, hiç bişeycik canım çekmeer, başka sıra geldiynen, alırım ikramdan hem lafa da dururuz. (gider)

MANOL (yaklaşêr telefona, çevirip, lafeder): Alo, sizmisiniz, saabi evdämidir? Bän Manol, söyleyiverin gelsin, bekleerim. (ara) Alo, da, Frol Danilç, nasılsınız? Nasıl kefiniz, sorêrim, a? Saa olunuz, ölä olsun. Var bir pek lääzımın iş! (bir nedän sora). Ne, bana evä mi geleceviz? Te islää, gelin burada annaşırız.

ÇİMANA: Ne, bizä mi geleceymiş? Çok özlediydim o içkiciyi!

MANOL: Sän ölä lafetmä, islää, ani adam ayaama geler. Başka türlü lääzımdı kendim gideyim ona da yalvarayım... Sän hazırla bişey sofraya.

ÇİMANA: Te getirdim e, kızkardaşın yanazlandı, hiç sunmadı da.

MANOL: Bunnarı al. Ne, sän bilmeermiysin Zubkovun iintilerini?

ÇİMANA: Bilerim, bilerim şu beygir suratlıyı... Sadece “Posolski” rakıyı içer hem turşu sever. Şindi getirecäm onun iintilerini.

MANOL (aklına getirer): O beni teklif eder cumaaya ava gidelim...

ÇİMANA: A-ha, pek lääzım te o avcılınız, artık canıma ettiniz, gidip cumaa günü, pazertesi gelersiniz.

MANOL: Avcılık o ölä – tez olmêr sabur edäsin.

ÇİMANA: Sän avda, bän da dört gün sıravardır pupuk gibi tın başına evdä duvarları bekleerim. Lääzımdı söyleyäsın, ki gitmeycän, ko o krokodil yalnız gitsin.

MANOL: Bän eski dostluu brakmam senin o nazların için.

ÇİMANA: Dostlar, dostlar... Onnar sana evindän, karından taa paalı.

MANOL: Lafetmä boşuna. Ev-evlän, ama dostlar da dostluk-tan.

ÇİMANA: Bana da ozaman ver maşınayı da gideyim baari Kişineua, kızlarıma. Onnar da, olmalı, özledilär anasını.

MANOL: Buyur, şofer Vani Tantur senin elindä... (kimsä urer kapuya, Manol açêr. Girer polkovnik Zubkov. Giimni askercä, yalap-yalap eder.)

ZUBKOV: Bekledin mi? Sandım bireri gitmää alatlêersın.

MANOL: Yok, alatlamêêrim, alatlayaydım da, bekleyceydım seni, zerä var çok lääzımı işimiz.

ZUBKOV: Sölä, ne iş var?

MANOL: En ilkin teklif ederim oturasın, ateş almaa gelmedin, (gösterer eri sofrada) ondan sora lafedecez.

ZUBKOV: Elbet, elbet, (şışedä rakıya bakarak, gülümseer) Kayılım, otururum, (oturduu gibi, döküp içer rakıyı yalnızca, nicä kendindä evdä) Ah!

ÇİMANA (sonundan teklif eder): Buyurun, buyurun, Frol Danılıç!

ZUBKOV: Saa olası, guguşcuum, çok gözäl hatırların için. Hadi otur sän da bizimmän, kefımız taa ii olur.

ÇİMANA Aman, aman, beni brakın, hiç kibirimä idirämeerim bu pıstie kalacaa acı rakınızı.

ZUBKOV: Te sän beenmeersin, ama bizimkisi Arhipovna o da bencileen, çakarmısın-çakêr hem da o da bu "Posolskiyi" sever... Şükür Allaha, bu taraftan eşimnen pek uyduk (döker, içer, sora taa döker, içer).

ÇİMANA: Frol Danılıç, demiştiniz pazar günü Arhipovnaylan geleceğiniz, neçin gelmediniz, bekledik?

MANOL: Akına, saat onaltıya kadar bekledik, evdäydik.

ZUBKOV: Bän pazar günü gençleri askerä yolladım. Gagauzları taa çok Afganistana sıkıştırdım.

ÇİMANA: Ne, ölä izin yukardan mı var?

ZUBKOV: Elbetki, yukarsı da ölä izin eder. Afgan cenginä taa uygun gagauz gençleri, ilkin dilleri orasının dilinä yakın, ikinci da onnar karagöz simalı hep orasının milletleri gibi. Cenklerdä bölä ufak-tefek işlär da çok önemli.

ÇİMANA: Ya bak sän, bir ii erä olsa, bizim gagauzları yolla-mazlar.

ZUBKOV: Hem taa bir iş var. Gagauzlar çok uslu insannar.

Başkaların anaları-bobaları karşı koyerlar, potre kaldırêrlar... Bunnar sa-nereyâ yollêêrız, oraya gideerlâr, bizâ da taa kolay, problemsiz.

ÇİMANA: Ama, açan urulup-kaybeelerlâr, gagauz gençlerin analarına taa mı kolay, nekadâr başkalarına?

ZUBKOV: Burada yok ne yapmaa, Çımana kuşum, biz askeriz, izin olursa, ölümâ da, ateşâ gidelim lââzım. Cenktâ kan dökülmedään olmaz.

ÇİMANA: Bolay, Allahım, taa tez bitsin bu sizin kannı zanatınız. Te bizim da var iki taane delikannı kızımız. Ne bilersiniz, diil mi gelân güveelerimizdân birisi orada kaybeler?

MANOL (döker): Hadi, Frol Danihiç, buyuralım taa birâr.

ZUBKOV: Olur, vazgeçmâm, dostum, laf beterinâ içkiyi unutmayalım (içer, ardına dadımmık alêr bir hıyarcık). Çok saa olasin, gelin Çımana, ne mezetli hıyarcıkların var, rakının dadını taa getirerlâr...

ÇİMANA: Onnar bildırkı turşularımızdan. Bu yıl başçedâ sebzâ hiç yoktu.

MANOL: Da, da başça erinin topraklarını bozdular: zeedâ girbiñid kaçırmışlar. Kolhoz bunca geliri kaybetti.

ZUBKOV (genâ döküp yalnız, içer, o artık kefficâ): Neyâ boşuna o agronomları tutêrsın? Ne okadar pek zor mu girbiñidi ölçüylân koymaa? (bir nedân sora) İnstitutlar kolvererlâr bir alay ahmak agronom. Köpää sal – agronoma uracan, ama onnar toprakları bozdular, dereleri zihirledilâr, varınca havada soluu da pisledilâr, insan artık buulmaa başladı (çözer yakalarını).

MANOL: Naturadan hayır beklâmeeriz, basênz girbiñid, himiya, topraktan lââzım nekadâr taa çok almaa...

ZUBKOV: Ama sän, Manol, prisidatelsin, alsana buvazlarından o agronomları te ölä (gösterer nasıl buvazlarını sıkmaa) da koyasın o hazıroncuları... (duruklanıp, gıklêêr), ki bizim gözâl topraamızı, nestâ, ii baksınnar.... korusunnar... ay?

MANOL: Sadece onnar mı toprakları bozêr? Var taa başkaları da...

ZUBKOV (artık heptân dolaşık dillân): Dooru söleersin, doz-dooru... hık. Herersi aptallarlan dolu... zakon lââzım ateşli, şeytannı lââzım olsun zakonnar da yaksın onnarı... hık. Te ölä ütülêsin, annêermıysın... ozaman idiotlar duyacaklar... (uyuklêêr).

MANOL (döküp, dürter musaafirini): Frol, hadi üçleylim, Allaa üçâr sevârmiş.

ZUBKOV (davranıp): Üçleylim mi? Nasıl üçlemek 1-1, san-sın taa çok oldu? Ama... nestä, vazgeçmäm. (kaldırır filcanı da taman şimdi aklısına geler) Ma... Manol, sän dedin, ki bana nesä söylecän, ya sölä bakalım.

MANOL: Te şimdi söylecäm (alêr koltuundan, kaldırêr da çekip bir tarafa, nesä ellerinnän da göstererek, annadêr, ama publika işitmeer bunnarı). Te nasıl durum, te bu işlär var.

ZUBKOV: Yok, bän üç binä diilim kayıl. Beş bütün... Bu paa belli... hık, belli da okk-kadar.

MANOL: Frol Danılıç, bu çocuk benim öz kızkardaşımın uşaa. Ne bizimkilerdän da mı iki deri soyacez?

ZUBKOV (elini yukarı kaldırarak): Ah, ozaman olsun üç bin... Üçlän da yaparız, hık... Var okadarlık üzümüzdä gözümüz.

MANOL: Sayalım ozaman, ki oldu.

ZUBKOV: Oldu, ama (parmaanı yukarı kaldırêr) sade senin kızkardaşın hatırı için... Başkalarına, hık beş bütün...

MANOL: Ama sadece iş bitmiş olsun, yalancı kalmayalım kızkardaşıma.

ZUBKOV: Ne, şüpelenersin mi? Zubkov ne deer, o kesin, üzdä – üz proşent garanti... hık!

MANOL: Na da say! (atêr önün: üç paket para).

ZUBKOV (alêr paraları, kalkêr sallanarak, bakêr paraya): yok, saymaycam. Bän Manolu yınanêrim... hık (sökêr yan ceplerinä parayı da sarmaşêr Manola).

MANOL: Hadi, şimdi adetä görä işi islayalım.

ZUBKOV: Kayılıım... olur (yılık bakêr şişeyä) Ama o bo-oş, hık...

MANOL: Çimana, getir taa bir şişä.

ÇİMANA (getirer taa bir "Posolski" rakı): Adamnar, sizä üp-üülen zamanında iki taane şişä rakı çok olmayacak mı?

ZUBKOV (koyup elini Çimananın omuzuna): Korkma, gu-guşçuum, biz içkiyä alışıkız. (aralık) Manol, 1-1... hık, biz cuma-aya ava, 1-1, avcılaa gidecez mi? Neçin bana kesin cuvap vermersin?

MANOL: Elbet, mutlaka gidecez. Hep o daalara mı?

ZUBKOV: Diil. Bu sıra Kapriana daalarına... hık. Orada çok yaban hayvannarı varmış...

MANOL: Ama orada olmazmış avlanmaa.

ZUBKOV: Kim o demiş, ani olmazmış? Ay? Sän predseda-

telsin, ama korkaksın, hık... Bizä kimsey karşı koyamaz. Orada daacılar bizim elimizdä, hık... annêermıysın, a?

(Çekiler perdä)

Dördüncü şena

Dimuların evinin sundurması. Orada karşılaşmışlar iki genç. Bu Oli, Dimunun kızı, hem onun yavklusu Vladi. Pençeredän onnarı Gina babu gördü, ama tezicik saklanıverdi kendi işinä kuhneyä, istämedi bozsun gençlerin görüşmesini. Gençlär sa Gina babuyu görmedilär.

VLADİ: Cumertesi biz artık askerä çekilecez, gelecän mi geçirmää?

OLİ: Bän sakınêrım, çok utanêrım.

VLADİ (yalvararak): Oli, gelsäne, bän pek isterim sän geläsin bizä... Bän mamuya da söledim senin için.

OLİ: Siz diil mi benim kardaşımnan Pantiylen barabar çekilersiniz? Te bän gidecäm onu geçirmää da seni da geçirecäm.

VLADİ: Ne islää, biz senin kardaşımnan ikimiz bir gündä askerä gideriz.

OLİ: Bekim ikiniz bir erdä asker izmetinizi da yaparsınız?

VLADİ: Ne ii olur ikimizä da sän kıyat yazasın, ama bu belli diil. Oli, ama sän bizä evä beni geçirmää, mutlaka, geläsin, baari gideceykän yap benim istediimi... (yaklaşêr, alêr kızın elini kendi elinä)

OLİ: Vladi, uslu dur, olmaz!

VLADİ: Oli, sän bilsän bän nasıl isterim moräk olmaa, isterim gemiciliktä askerliimi yapayım da dünneyi gezeyim.

OLİ: Vladi, sän boşuna ölä isteersin. Orada askercilik taman üç yıl sürtecek.

VLADİ: O ölä, üç yıl, ama nasıl romantikalı! Denizlär, uzak memleketlär! (büük meraklan) Of, olsa kısmetim orayı yollasınar...

OLİ: Belli ki çok meraklı, beki kısmetinä oraya düşärsin askercilää.

VLADİ: Bän komisiyada lafettim kapitannan. O bana adadı, yollayaceymış beni Vladivostok gemiciliinä askerä.

OLİ: Allah versin, uysun, bän da senin için çok sevinirim!

VLADİ (çok duygulu): Alacam seni da oraya, gezecez denizlerdä barabar, görecez dünnääyi. (ister sarmaşmaa)

OLİ (korunarak): Hadi, git be, Vladi, şindi birisi bizi görecek, ani durêrız.

VLADÍ: Taa duralım birazcık, sora birtaan 3 yıl görüşmeyecez.

OLÍ: Gelecän otuskaya da ozaman görüşecez.

VLADÍ: Ama bir yıldan sora gelirsäm, sän beni unutmaycan mı?

OLÍ: Yo-ok, unutmaycam, seni günnärcä bekleycäm.

VLADÍ: Bän sana sık-sık kiyat yazacam.

OLÍ: Bän da onnara hepsinä cuvap verecäm.

VLADÍ: Ama açan askerliimi başaramam...

OLÍ: Ozaman ne olacek?

VLADÍ: Ozaman sän, Olicik, olacan bana bir gelin da yapacez bir büyük düün.

OLÍ: Hadi, sän da birdän-birä taman düün mü? Sän, Vladi, allele, hiç bişey bilmeersin bu işlerdä.

VLADÍ: Belli ki, biz gagauzuz, düünümüzü da yapacez halkımızın adetlerinä görä. Benim anam deer, kim eski adetleri bakar mış, onnarın yaşaması taa gözäl hem kısmetli olurmuş.

OLÍ: Benim da anam ölä deer. Bizim analarımız-bobalarımız başka türlü düün hiç kayıl olmazlar yapmaa.

VLADÍ: Benim aslı hiç haberim yok, nasıl olur olsun bu dünürcülük, goda...

OLÍ: Bän da pek islää bilmeerim, ama işideerim büyüklerdän. Deycezki, te sän koydusan neetinä bana evlenmää...

VLADÍ: Bän aslıdan akına koydum neetimä seninnän evlenmää...

OLÍ: Ama ne sän artık yaarına mı çekedecän?.. Brak şakayı, biz lafederiz nasıl olur olsun, sän sa artık hızlandı (güler). Bän bir örnek gibi, deerim, angı çocuk evlenmää isteer, o ilkin bulêr kendinä bir dünürcü.

VLADÍ: Adam mı, osa karı mı?

OLÍ: Kim olursa, ama lääzım olsun bir yınan insan da onu yollêersın, deyelim, benim anama-bobama, ki isteersin sana deyni beni gelin. Da onnar kayıl olursalar vermää, ozaman artık çekedeerlär türlü adetlär, hazırlanmaklar.

VLADÍ: Da sayılêr bundan mı düün çekeder?

OLÍ: Ölä zer, düünnär dünürcülüktän çekederlär.

VLADÍ: Hele bak sän! (ara) Ozaman bu diil büyük iş.

OLÍ: Sanmayasın, ani küçük iş. Bu adetlär derin evellerdän kalmış hem var taa çok onnar. Malim hepsini bilir, bana da onnarı söylecek.

VLADĪ: Sölä bana taa bişeylär o goda için.

OLĪ: Goda o düünün önündä olêr, gelinin evinin yanında so-kaa çıkarırlar hepsini onun ciizlerini, ki aalem görsün. Ama evel, deer mali, ükledirmişlär taligalara ciizleri da gezdirmişlär bütün küü içindä muzikaylan...

VLADĪ: Ama şindi nicä?

OLĪ: Nicä? Neçin gelmedin göräsin, açan bizim komşularda oldu goda? Orada sadece çıkardılar sokaa ciizleri: işlemeleri, yas-tıkları, yorgan üzlerini... çalgıcılar da çaldılar avşamadan, oyun-nar oynadılar, insana emiş, fıstık daattılar da okadar.

VLADĪ: Biz da mı ölä yapacez?

OLĪ: Elbetki, ölä yapacez, nicä analarımız-bobalarımız deyeceklär.

VLADĪ: Ama onnar deyärsälär klisedä steonoz olalım?

OLĪ: Ne bileyim bän? Olmalı, läüzüm olacek sesleyelim büük-leri. (susmak) Bän hiç bir kerä da yoktur gördüüm, nasıl klisedä steonoz olêrlar.

VLADĪ: Bän da yoktur gördüüm, ama sän selsovettä vardır mı gördüün?

OLĪ: Gördüm, belli ki, ama orada diil steonoz olmak, orada sade yazılmak.

VLADĪ: Hep bir diil mi? (susmak) Üzükləri parmaklara giidirerlär, türlü nasaatlar söleerlär.

OLĪ: Ama klisedä popaz da üzükləri giidirer hem gelinnän gü-veeyin başlarına vençilu takêr, sora onnarın ellerini bireri baalêêr da doz-dolay gezdirer. Bän kinoda gördüm... Klisedä, olmalı, taa gözäl.

VLADĪ: Ama klişe için komsomoldan uuradêrlar.

OLĪ: Ama, sanki, neçin uuradêrlar?

VLADĪ: Bezbelli, ölä läüzüm...

OLĪ: Vladi, allele, etecek oldu durduk biz seninnän da bu der-in işlerä daldık. Açan zaman gelecek, annaşırız hem komsomollan hem mamularlan.

VLADĪ: Ama, eer bän seni alırsam kendinnän bilä denizlik askerinä?

OLĪ: Vladi, sän genä başlêêrsın aynında düş görmää, beni anam brakêr mı askerä?

VLADĪ: Bän senin mamucuuna gözäl-gözäl yalvarırım da o seni, mutlaka, brakar da ikimiz barabar orada yaparız bir düün asker adetleriyçä.

OLİ: Yok, Vladicik, eer bu işä sıra gelirsä, biz ilkin düünümü-zü evdä yaparız da sora gidäriz oyanı, nereyä senin canın çeker. Düünsüz beni aulumuzdan kimsey kolvermäz.

VLADİ: Bän seni şindi alacam hiç kimseycä sormadaän (sarmaşêr da isteer öpsün, ama Oli verilmeer).

OLİ: Vladi, olmaz, bän bu işleri bilmeerim... Hem şindi bizi te oradan mali görecek. Bän utanêrim.

VLADİ (tütêr sıkı Oliyü kucaanda): Bän da bilmeerim, ama te ölä bilmezinä seftä öpüşelim... (zar-zor öper Oliyü. Siiredicilär yınanêrlar, ki bu var gençlerin ilk öpüşü).

Beşinci ştena

Şafk geçer ştenanın öbür köşesinä, orada siiredicilerin önünä açılêr Dimuylan Katilerin aulu, kapu önü: saa tarafta pardıdan örmä aul, bir aacın dallarında süt çölmekleri hem susaklar aşılı, sol tarafta çiçeklik başçesi, taa biraz uzakta sokaa çıkmaa tokat-çık.

İnsannar, hısımnar, komşular toplanmışlar, Pantiyi askerä geçirêrlêr. Bobası Dimu çotradan ikram eder musaafirleri. Hepsi verer baaşışlarını hem ii dualar ederlêr Pantiyä, ki saalı olsun, askercilii ilin geçsin.

DİMU: Saygılı musaafirler, hadi, buyuralım taa birêr da yakın maşına gelmä.

SESLÄR: Saa ol, Dimu-aga, buyuralım...

DİMU: Şükür ederim hepsinizä, ani saydınız da geldiniz oolumu geçirmä.

KATİ: Saa olasınız, musaafirler, soylar hem komşular, saalıcaklan etişelim, görelim bizim Pantinin evä da gelmesini.

İLK MUSAAFİR: Allah korusun onu da, saalıcaklan izmetini yapıp, evä dönsün, sevindirsin sizi, evdekileri hem bizi konu-komşuları da (içer çotradan).

KATİ hem DİMU (ikisi birdän): Allaa versin sölediiniz gibi olsun, sizin aazınızdan Allahın kulaana etişsin.

2-ci MUSAAFİR: Panti, çocuum, sana Allah saalını versin da ilin askercilii geçsin. Dünnäda da usluluk olsun ozaman hepsi çok ii olacek, iki yıl da iki gün gibi geçecekler da gelecän genä evä.

PANTİ: Çok şükür sizä, saa olasınız komşular hem musaafirler.

ANA-BOBA: Amin, Allaa işitsin dualarımızı.

HISIMNAR (bir adam karısının): Panti, biz sana başlêêrız te bu peşkiri (ikisi barabar vererlər). Silin onunnan askerdä, bizi da aklına getir.

KARI: Bän peşkirdä işlemeli diktim bizim dereciimizä bir görü, bu resimä baktıkça, duuma erlerini aklına getiräsin, unutmayasın.

PANTİ (öper karının elini): Çok saa olasınız.

ADAM: Panti, Allah versin sabur sana hem kuvet da saahcaklan geçiräsin izmetini, zerä askercilik diil kolay iş.

PANTİ: Çok şükür, saa olasınız.

GİNA: Başlêêrım sana, uşam, bendän te bu stavrozçuu (asêr boynusuna). Taşı Allahın kutsal nişanını, benim dualarım korusunnar seni atadan-beladan da bän taa saakana geläsin evä, göreyim seni kurtulmuş askerciliktän.

PANTİ: Saa olasın, maliciim, Allah bizimnän (öper malisinin elini, sarmaşêr ona).

Bir başka MUSAAFİR: Bän da senin ilk üüredicin, Panti, başlêêrım sana bizim gagauz şairin Dimitri Kara Çobanın şiir kiyatçını. Haylaklık aralarda okuyasın onu da hiç unutmayasın, nerelerdä da olsan, kendi ana dilini, halkını, köklerini.

PANTİNİN AKRANI: Biz da senin küçüklük oyuncuların, şkola kafadarların, başlêêrız sana te bu kasetaları bizim halk türkülerinnän, bileriz, ani onnarı seversin, orada onnarı seslärşiniz.

ANA-BOBA: Biz da, çocuum, başlêêrız sana candan-ürektän hayırlı dualarımızı, biläsin, ki avşam-sabaa aklımızdaysın, gecesi-gündüzü bekleycez seni geläsin da aylenä kauşasın.

OLİ (geler kaçarak): Panti, tokat aazında durêr bir kız, seni bekleer.

PANTİ: Sölä gelsin, utanmasın, (bakêr oyanı, çaarêr elinnän).

OLİ: Panti be, gitsäne bakasın, ne isteerlər o kızlar, utanêrlar, olmalı.

PANTİ (hep çaarêr): Gelin, gelin, utanmayın!

KATİ: Neçin utansınnar e? Çabuk git, mari Oli, da sän çaar onnarı gelsinnär buraya, utanmasınnar.

OLİ: Şindi hemen giderim (kaçarak gider Oli tokat yanına da geler bir gözäl kızlan kol-kola, arkadan da taa birkaç surataları ellerindä çiçek demetleri).

GÖZÄL KIZ: Bän hem hepsi kızlar kumalarımız isteeriz, Panti,

senin kısmetin olsun, askerliin kolay geçsin (verer çiçekleri, öbür kızlar da vererlär çiçek demetlerini). Unutma, yaz bizä kiyat!

PANTI: Yazacam, ama bekleyeceniz mi?

GÖZÄL KIZ (kolverer bakışını aşaa, insannar kızların erinä sölerlar).

İNSANNAR (bir sestä): Bekleyeceklär, mutlaka, bekleyeceklär!

BAŞKA SESLAR: Bizdä kızlar saburlu, beklemeyi bilerlär... (Geçirici kalabalık doorulêr tokada dooru çıkmaa. İlerdä omuz torbasınnan arkasında Panti, onun da ardında anası-bobası, insannar. Muzıka çalêr marş. Hor kavrêêr gagauzların eski rekrut türküsünü).

Başımdakı kalpaamı
 Çekip da aldılar,
 Çekip da aldılar.
 Basarabiya çocuklarını
 Rekruta yazdılar,
 Rekruta yazdılar...
 Örüyün, çocuklar, örüyün,
 Pek ayleşmeyin,
 Pek ayleşmeyin.
 Askerdä ana yok,
 Siz unutmayın,
 Siz unutmayın.
 Kazarmanın çevresi
 Ne uzun kurulmuş,
 Ne uzun kurulmuş.
 Ne da çok çocuklar
 Lüzgerä urulmuş,
 Lüzgerä urulmuş.
 Kazarmanın içyanı
 Bölük hem aralık,
 Bölük hem aralık.
 Şindän sora da bizä
 Dünnäa karannık,
 Dünnäa karannık.
 Padişahın bostannarı
 Bayırda bitär,
 Bayırda bitär.

Ay, padişahım, padişahım,
Askerin etär,
Askerin etär...
El uşaamı ayırmak
ölümdän beter,
ölümdän beter.

Tokat aazında kalabalık durêr muzıkacılar, gaydacılar çalêrlar eski gagauz oyun avasını kadıncayı.

OLİ: Teklif ederim hepsinizi oyuna, haydi, tutunun (Oynêêrlar eski adetlerä görä karılar karşı-karşıya, sora tutunêrlar horuya. Horu ortasında eşli dönerlär Panti hem bir kız. Oyundan sora ana-boba Pantiylen sarmaşıp-saalıklaşêrlar. Bobası Dimu oolunnan Pantiylen barabar gider rayona kadar).

KATİ: İi saatlan, çocuum! (sallêêr elini, sora siler yaşlarını)

İNSANNAR: Saahcıklan, ilin izmet, tezdä evä dönmäk...

KİM-SA (arkadan baarêr): İki yıldan sora evä gel da bizi düünä çaar, işidermisin? (hepsi gülerlär).

PANTİ: Gelecäm, gelecäm da mutlaka sizi hepsinizi düünä ça-aracam, hazır olasınız!

(Gider elini sallayarak)

Çekiler perdä.

İKİNCİ AKT

Birinci şena

Geçti iki aydan zeedä. Şenada genä o Dimuyulan Katinin evi. Diptä büyük bir pençeredän siiredicilerä görüner bir düzen-orada Katinin iş eri. İşidiler tevenin traklaması, cıngirdêêr çimbar. Şenanın sol tarafında Gina babu, boynusunda iplik, elindä kukalarlan işi, nesä örer. Oli da henez gelmiş şkolasından; soyunêr üst rubalarını hem lafeder malisinnän.

OLİ: Mali ma, var mı nasıl olsun bir yannişlık?

GİNA: Nasıl yannişlık, kızım?

OLİ: Nestä, bir çocuk, ani Pantiylen bilä çekildiydi askerä, düşmemiş erinä.

GİNA: Nasıl ölä düşmemiş? O nereyä lääzımdı düşsün, e?

OLİ: O pek istäärdi denizçiliktä, gemiciliktä askerini yapsın...

GİNA: Sän diil mi te o çocuk için söleersin?

OLİ (şaşarak, şaş-beş olarak): Angı?

GİNA: Te o, ani seninnän bir kerä sundurmada lafa dururdu...

OLİ (taa da pek utanarak, onun üzü kızardı): Male, ama sän neredän bilersin, sän gördün mü?

GİNA: Diil ani maasuz, kızım, te ölä kuhnedän göz atıverdim dıŷarı da gördüm sizi. O çocuk artık tokada dooru gidärdi. Ne balaban, düzgün bir oğlan! (Oli heptän şaşırđı, utanmaktan bilmäzdi näpsin. Aklınca düşündü: "İi, ani baari öpüşürkän görmemiş.")

OLİ (bir susmaktan sora): Oydu kendisi Vladi Duloglu. Komisiyada ona demişler, ki askerciliini Vladivostokta gemicilikte moräk yapacak, ama oraya bizim Pantı düştü...

GİNA (şaşarak): Pı-ı-ı, ya bak sän, sansın maasuz, mari erleri diişilmiş. Bana geler, yavrum, bu ölä bir razgeliş.

OLİ: Diil ma, male, burada, bän sanêrim, ki bir yannışlık oldu.

GİNA (döner fikirindän): Ne biläsin onu, kızım, beki da o yazıcılardan birisi tersinä baktı da karıştırdı kıyatları, da te ne oldu. Şindi kim bulur, kim aarar ucunu? (bir ara susmak) Sän, mari Oli, ne pek severmiysin o çocu?

OLİ (yok näpsin, başlêer açıklamaa): Bän malicik, onu beenerim, ama o da dedi, ki beni sevârmış, geldiynen askerdän, beni gelin alaceymış da düün yapaceymışık.

GİNA: Ya, ne islää! Ver, Allahım, bän da etişeyim sizin o düününüzä. Taa büyük kısmet malilerä lääzimmıdır, acaba? Ko ayaklarım da sızlasınnar, acılarım da olsun, ama saa olayım da unukacımı eşli, kısmetli göreyim.

OLİ (taa açıklayarak): Male, o pek islää bir çocuk.

GİNA: Annêrim, uşaaam, sev onu, yavrum, gençlerä sevda çok yaraşır.

OLİ: Seveerim, ma male, ama o düştü te o Afganistana, ama orada cenk. Korkunç, ma male, pek korkunç... (yaşlan dolu göz-çeezlerini durmamaca siler).

GİNA: Uslan, kızçaamız, koyma okadar kahir üreciinä. Kırk yıl kıran olmuş, kızım, da genä ecellisi ölmüş! Kısmetsä-o, kurtulup, gelir, Allah korur!

OLİ: Male, bän pek korkêrim, hep te ölä uykumda da aalayım isteerim.

GİNA Oli mari, bekim, o hiç diil orada, ama sän boşuna kahırlanêrsın.

OLİ: Yok, o orada Afganistanda, onun kızıkardeşini bizimnen barabar onuncu klasta ürener. O bana batusunun Vladinin kiyadını gösterdi.

GİNA Uslan, benim piliççim! Te bän dua edecäm hem Pantinin hem senin Vladinin da saalıkları için, kliseyâ gittiynän ikisinä da birär mumcaaz yakacam saalıkları için da Allah benim duamı işidir, korur onnarı ölümdän.

OLİ (biraz sustuktan sora): Male, sän da gelin oldun mu?

GİNA: Oldum zeer, nasıl ölä olmayaceymışım? O zamannar, açan bän gelin oldum, eski adetlerimiz ii bakılırdı, pek gözäldi, ama şimdi çoyunu onnarı unutmaa başladılar.

OLİ: Ama biz isteeriz nicä ozamanmış, eski adetlerä görä evlenmää.

GİNA: Siz ne, artık etiştirdiydiniz annaşmaa mı?

OLİ (bakêr aşaa, utanêr): Olduydu ölä da laf.

GİNA Elbetki, var nasıl, ölä da läözüm. Eski adetlerimiz hem gözäl, hem çok meraklıdırlar. Üç gün taman düün şennikleri uzandırlar.

OLİ: Ama düünün çeketmesindä nasıl adetlär var?

GİNA: Nasıl deyim sana, hepsi işlär çekederlär dünürdän, sayılêr büklerin annaşmasından.

OLİ: Sana da dünür geldimiydi?

GİNA: Ezer geldi. Ama bana kalsa, bükünkü gençlär da dünürsüz evlenmeerlär. Analar-bobalar mutlaka läözüm kayıllık versinnär.

OLİ: Ama, eer gençlär bulunursalar evdän bir uzak erdä da kendileri annaşırsalar?

GİNA: Ama, nestä, onnar hep okadar läözüm sorsunnar analanna-bobalarına kayıllınnı kiyatta mı, başka mı bir türlü... Ama küüdä, erindä dünürçülük – o nicä bir meraklı, mutlaka düün sırası.

OLİ: Malicik, annatsana, hadi, annat bana hepsini bu düün sıralarını...

GİNA: Kim gider ilkin kızın evinä onu istemää, o sayılêr baş dünürcü, en hatırlı. Ona düündä gölmek baaleêrlar hem da bir uzun peşkir aykırı omuzuna.

OLİ: Olmalı çok zaametleri için.

GİNA: Elbetki. Ama açan dünürdä artık annaşılular, iki taraftan da oldu kayıllık, bu gündän sora gelin olcaa peliindä bir surma yalabık tel taşıyêr...

OLİ: Gözellik için olmalı?

GİNA: Diil sade gözellik, kızım, o nicä bir nişan, ani ki kız artık ayrılmış. O şansora olur buluşsun sadece kızlarlan. Kızlar da ondan alêrlar kendilerim birär telcääz, çünkü onnara da taa tez dünür gelsin deyni, ama peliklerinä assınnar olmaz.

OLİ: Neçin olmaz?

GİNA: Neçin ki onnara taa dünür gelmedi.

OLİ: Da sora dünürün aardına artık düün mü?

GİNA: Diil hemen aardına, ölä bir-iki aftadan sora. Nasıl anaştısalar. Dünürlän düün arasında var taa iki nişanmı adet: goda hem emiş. Bu sıraları olur hepsi yapmasınnar (bu annaşmalarına görä). Ama taa çoyu insannar yaparlar hem goda, hem emiş, hem düün, kimin taa az kolayı var, onnar yapêrlar sadä düün.

OLİ: Ama düünün sıraları sizin zamannarca nasıl olurdu?

GİNA: Büünkü düünneri sän, elbet, bilersin. Düün o bir baş adet. Onsuz bizim gagauzlarda evlenmäk olmaz. O evel biraz başka türlü olurdu.

OLİ: Male, bän pek isteerim söyleyäsın, nasıl eskiycä ozaman olurdu.

GİNA: Olur söyleyim. Te büünkü düünnär çekederlär cumertesi, ama evel düün başlaardı cumaadan. Kızlar dikärdilär düün bayraanı, bayraan ucuna bir gül koyulurdu. Bayrak dikilirkän, maasuz türkölär çalınêr, gayda, zurna, daul avaları çalınırdı. Cumaa günü üüledän sora düün bayraanı evin sokakta tarafında-kı saçaana dikerlär.

OLİ: Sade gelinin evindä mi bayrak dikiler?

GİNA: Diil, hep ölä adetlärden güveeyin da evindä bayrak dikiler da o asılı bayraktan geçän insannar da görürdülär, ani bu evlerdä düün var.

OLİ: Ama neçin şindi da ölä yapmêêrlar?

GİNA: Bilmeerim, kızım, unuttular adetleri mi, osa düünü mü taa kısalttlar.

OLİ: Da sora cumertesi taa ne adetlär var?

GİNA: Cumertesi düün artık iice örüyêr. Cumertesi ölä saat ikincidä düünä çaarınmak var. Bu adet evel hiç diildi nicä şindi. Gördüm kiyat yazıp, poştadan yollêrlar, bana gülüntü geler bölä teklif. O zamannar sa bir genç olan atlı, bir çotra şaraplan elindä, beygirin da yularında bir işlemeli peşkir ya basma baalı, gezärdi küü içindä, çaarırdı düünä. Ne gözäl dururdu!

OLİ: O zamannar hepsi insannarın kendi beygirleri varmış.

GİNA: Elbetki, vardı. Delikannılara düünä çaarmak bir büük hatırdı. Açıan çaarıcının beygiri tuuyan, gözäl, o delikanni da sayılêr çorbacı uşaa. Buydu bir aalem arasında kendini göstermâk hem malını da. Taman bu çaarmakta çocuu vardı naşı beensin en ii kız.

OLİ: Male, bän bildır Beşalmada gördüm bir kişi çotraylan elindä, çotrada baalydı basma hem onun kolunda da vardı basma baalı, ama o yayan gezärdi, olmalı, düünä çaarırdı.

GİNA: Bezbelli, düünä, basma olur kolunda da baalı olsun, kimi küülerdä ölä adet. Ne gözäl, ani beşalmahılar taa koruyêrlar baari biraz eski adetlerimizi. Ama bizim gençlerimizdä delikanni kızlar göz almazdılar düünä çaarıcılardan. O delikanni da hep, orada-burada duruklanıp, atını kurdurarak, maana sorardı kızlara, filan-fişman burada mı yaşêr? Sora, bulup kimi düşer çaarmaa, girip aula. sölärdi maasuz teklif laflarını...

OLİ (alêr lafı malisinin aazından): “Buyurun, için bir filcan şarap da geliniz düünä”.

GİNA: Te sän islää bilersin. Kiyatta bölä yazarmıydın? Yazsan da, dediim er, cuvabını işitmeyecän. Ama diri buluşmakta, halk adetlerindä bu teklifä cevap da çok meraklı.

OLİ: “Saa olasin, saa olsun onnar, kim seni yollamış, saalıcaklan başa çıkarasırız!”

GİNA: Da diil sade bukadar, cuvabın var uzanması da “... Allahtan, tabiattan gençlerä uzun ömür, ihtärlara da saalık hem hatır!”

OLİ: Male, bän gördüm nasıl bir çocucaklan bir kızçaaz düün evini dolayladılar, bu adet nedir?

GİNA: Oli, canım, evi dönerlär diil sıradan kızçaaz hem çocucak, ama birisi mutlaka läözüm olsun aylenin ilk uşaa, öbürüsü da sonunkusu hem taa onnar läözüm olsunnar çok uşaklı aylelerdän. Bu adetlen gösteriler halkımızın kısmetli başlanması hem senselä sonsuzluumuzu (kolaç – kısmet, uşaklar – sonsuzluk).

OLİ: Taa bir iş gördüm: gelinnän güvää seftä ana evinä girirkän maşanın üstündän adımnêrlar üç kerä.

GİNA: Var bölä da adet, o pek çoktan bizdä korunmuş, kendi malimdän işittim, ki bizim dedelerimiz ateşä dua edärmışlär da bu üzerä eni evlenennär ateşin üstündän geçip, paklanırmışlar fena duhlardan, ama bizim günnerdä ateş artık kalmış bir tarafta da erinä sadece maşanın üstündän adımnêrlar.

OLİ: Male, ama sän da kliseda steonoz oldun mu?

GİNA: Elbetki, oldum. O zamannar büünkü gibi selsovettä yazılmak yoktu, baalantılar hepsi kliseda olurdu. Düün günündä gelinnän güvää steonozluk kabuletmeyincä hem söledilmeyincä dilsiz olurdular, hiç olmazdı lafetsinnär.

OLİ: Nasıl ölä dilsiz? Neçin olmazdı lafetsinnär?

GİNA: Ölä adet. Gençlerin dilleri çözüler ozaman, açan düün gecesinin yarısında hepsi düüncülerin önündä saadıç gelinnän güveeyi söleder...

OLİ: Ama onnar kendi aralarında biri-birinnän da mı olmaz lafetsinnär?

GİNA: Allah korusun, lafetmää olmaz. En ilkin onnar düün gecesı söyleyeceklär o lafları, angıarsız ömür olmaz (tuz hem ekmek) da sora olur lafetsinnär başka da ömürün laflarını.

OLİ: Ne gözäl adet! Nasıl o olêr?

GİNA: Saadıç çaarêr büyük sofranın önünä gelinnän güveeyi, koyêr önnerinä bir tepsidä türlü imeklär (meyva, lokma, başka iintilär en üstündä da koyulêr bir dilim ekmek hem biraz tuz).

OLİ: Muzıka da çalêr mı?

GİNA: Yok, bu arada hepsi düüncülär susêrlar sansın içerdä can-cın yok. Aklıma gelmişkän söyleyim bunu da: bizim gagauz düünnerindä pek az şamata olur, gürültüyü sevmezlär.

OLİ: Bän gördüm kinoda düün: kalabalık, şamata, türlü çamuşlanmaklar, yaymannanmaklar...

GİNA: Yo-ok, ayol, o kinolarda diil bizim düünnerimiz. Gagauzların düünnerindä birisi türkü çalarkan, hepsi dilini dalmış gibi susêrlar, kimisi aalêêr, sora var oynamak muzıka (taa çok kemençä), şennenmäk, ama delirmäk yok.

OLİ: Da sora, açan koyêrlar gelinnän güveeyin önünä o iintileri?

GİNA: Saadıç sorêr: "Kumi-kumişa, ne var burada?" Da tamen te şindi, bu saatta onnarın dilleri çözüler da söleerlär iki laf: "Tuzlan ekmek"-ömürün en laızımını laflarını, taa sora olur lafetsinnär ne da istärsälär. Saadıç onnara üç kerä cuvap eder: "Allah sizi tuzlan ekmektän ayırmasın." Başkaları, saadıcin koltukları olur eklesinnär başka da dualar: "Allaa sizä versin çok uşak, ool hem kız da etişäsiniz uşaklarınızın uşaklarına!"

OLİ: Hele bak sän ne meraklı işlär olêr düün gecesindä!

GİNA: Bu adettän sora gençlär artık bol lafederlär biri-birinnän hem düüncülärlän. Onnar öperlär sıraylan hepsinin elle-

rini, düüncülär da vererlär gelinnän güveeyä auçlarına para. Sora saadıç çekettirer gençlerin eni evlerinä baaşışlan sormaa, kim ne adarsa. İlkın kendisi: “Bän eni evä adırım bir çift su bakırın hem bir dana, ama siz ne verersiniz?” Kimisi baaşlêêr birkaç koyun, bir-iki demirli booday... kimin ne canından koparsa.

OLİ: Sora gençlär da hepsinnän bilä mi oturêrlar?

GİNA: Yok, olmaz. Gelinnän güvää söylemektän sora giderlär te o odaya, ani onnara deyni maasuz hazırlanmış. Düüncülär sa konuşêrlar sabaaya kadar. Var taa başka da adetlär, ama onnar bütün da olêrlar ölä, nicä evel.

OLİ: Saa olasin, maliciim, sän bana çok meraklı işlär annattın. Bän bir kıyat okumuş kadar oldum, sansın senin düününä gitmiş oldum. (Oli, çıkarıp üst rubalarını, geçer kendi odasına).

KATİ (girer): Mamo, Manol batü gelmedi mi?

GİNA: Yok, gelmedi. Oli şkoladan bir eni haber getirdi...

KATİ: Ne haber acaba?

GİNA: Ani bir çocuk Vladi, bizim Pantiylen barabar askerä çekildiymiş, bilermiysin onu? Te o, nestä, o Gistana düşmüş.

KATİ: Şükür Allaha, ani baari bizim Panti oraya düşmedi, (yapar stavrozunu).

GİNA: Kati mari, bizim, diil bizim-hepsi yaşamaa isteer. Diil mi ölä?

KATİ: Elbetki, anam, hepsi isteer, ama kara erä bataydı bu meret cenklär!

GİNA: Mari gelin, bän taa bir iş annadım (susmak)... Bizim Oli sevdalı bulunêr o çocuklan. O zavalıcık pek kahırlı bu beterä...

KATİ: P1-1-1, Allahım Panayıyacım, mamo, neredän sän aldın bu kara haberi?

GİNA: Var, var bu aslı, gelin. Bän bu işi denedim taa çocuklar askerä gitmedään.

KATİ (büük şaşkınlıkta olarak): Oli-i, Oli, kızçaazım benim, canım benim, yavrucuum, ne da çok kısmetsiz gündä duurmuşum seni! Nasıl sän anandan saklamuşın cancaazının sancısını, nasıl, nasıl? (siler yaşlarını) Mamo, o sana kendisi mi söledi bu işleri?

GİNA: İhtär insannara diil lääzım sölesinnär. Onnar hepsini lafsız duyarlar, annêrlar.

KATİ: Allahım, Allahçum, acaba sän taa nelär bizim başımıza yollaycandır? Bir kahır etmäzmiydi da ardına taa bir verdin...

GİNA: Zavalı Oli, görerim, ayol, nasıl bu üzerä sansın zabun-nadı uşak.

KATİ: Kızım, kızım, mamunun nazlıcı, sölä ayolum, sölä küçüüm, nasıl mamun sana yardım etsin (seslän aalêr)

MANOL (urêr kapuya, sora birazcık aralayıp kapuyu, sorêr): Ev saabileri, varmışınız, evdâmiysiniz?

KATİ hem GİNA (ikisi birdän): Evdâyız, varız, buyurunuz içeri!

KATİ: Otur, Manol batö. (getirer skemneyi)

MANOL: Yok, oturmaycam, kızkardaşçım, bân uuradım sadece birkaç minutçaa, isteerim üüreneyim, nelâr yazêr Panti erindän?

KATİ: Saa olasin, Manol batö, kabulettik kiyat Vladivostoktan, orada gemiciliktä slujbasını yapacak, artık çeketmiş izmetini.

MANOL (kestireräk lafı): Te, gördünüz mü, ne islää. Pantidän bir pek käämil moräk olacek.

KATİ: Hepsinä çok selemlâr yazêr, Canabinä, daykasına, Çimana bulüsuna da, varınca konu-komşulara da selâmlarınnan iiler...

MANOL: Saa olsun, saa olsun! Bizim aslı hepsi senselerimiz-soylarımız pek hatırcıdırlar, saygılı severlâr.

GİNA: Ama, Manol be, nasıl olmuş da Pantinin akrannarı hepsi bizim küülülâr o pıstie Gistana, ateş içinä düşmüşlâr? Te kısmetinä sadece bizimkisi hem bir da karşı maaledän, allele, burada, erindä, askercilää kalmışlar...

MANOL: Yok ne yapmaa, mamo, cenktä taa çok adam läüzım, nekadar burada erindä, ama şükür Allaha, ani bizimkisi kısmetli çıktı, te bân da geldim onu sorayım.

GİNA: Of, Allahım, Allahım, acaba angı günahlarımız için dâdu Boji yollêêr bu cenkleri? Neçin, Allahım, kimisini koruyersin, kimisini da unudup acımêêrsin?

KATİ: Belli ki, hepsi gencecik, hepsinä canımız acıyer...

MANOL: O dooru, cenk kötü iş, hepsinä zor, ama bir taraftan da – herkez kendi kısmetinä küssün. Islää, ani Pantiyä düşmedi o kör çetilä... (girer Dimu, onu taa kapudan kavrêr Manol omuzlarından da sarsalêêr). Kutluca olsun, kayınçu, oolun Panti – moräk, Vladivostoktan kiyat yazmış, sanêrim kanaatsın?

DİMU (az sevineräk): Kanaatım, ama diil pek Kara kayıplaa urdurduk: borçlardan şansora ölünçä kurtulamaycez.

MANOL (parmaanı dudaklarına koyup): S-s-s, olmaz! Sän ne, belaya karşı mı gidersin? (gösterer köşedä Gina babuyu)

DİMU (annadı Manolu, ki herbir iş olmaz babuların aazına geçsin, ama buna bakmayarak, fikirini uzader): Tamızlık koyuncuklarımızı yok paasına sattık...

MANOL: Dimu, sän düşme ölä aşaa... Koyunnar bizim başka işlerä bakınca, ani var bir laf “çanak-çölmek”, ama ya kaybet sän candan paalı evladımı! (bunnarı söleer Ginaya arkasınan durarak)

DİMU: Diil sade ani borçlandık, ama yaptık aalemdän ayıp iş, bu beterä benim rızımın raati uykumda da yok.

KATİ (üfkeli): Dimu be, sän taa yayacan mı o esapsız aazını olur-olmaz işlər için? Hadi şimdi çekelim çannarı, baaralım sokakta, ölä mi isteersin? (göz kırer Ginaya dooru, dedii er, sus, baari o bilmesin...)

MANOL (gamsız-kasavetsiz): Bilmäm, ki o (dedii er Gina babu) annasın, ne iş için laf gider. Ama insan arasında belli, ki aazı läázım kilitemää.

KATİ: Ne, sanki, var bişey şüpä mi?

MANOL: Pek büük yok, ama nesä bişey şüveli...

KATİ (pek şaşarak): Acaba, neredän olsun?

MANOL: Erin da kulaa varmış, kızkardaşçım. (alıp Katiyi koldundan, çeker onu ştenanın bir köşesinä da, ellerinnen göstereräk, nesä annadêr, publika bişey işitmeer, sade duyer)

KATİ: Yoktur nasıl olsun! Bu, batö, sizin Çımananın işidir. Bilersin, ani dilceezi uzunca, ama taa ne da druşkası var! Te o Olimpiada.

MANOL: Bilmeerim, ama nesä pis kokêr... Olur bela bekle-yelim.

KATİ: Hiç küsmä, batö, bu sadece Çımananın işidir, bän ölä şü-pelenerim.

MANOL: Diil taa bişey belli, ama bän läázım, mutlaka, üre-neyim, kim çıtlattı da bu kokuyu, ilercä bastırıp, kestireyim, ama eer önezeyi almasak...

KATİ (şüpesiz): Manol, sana yok umudum birkimsey eltensin dokunmaa.

MANOL (o da gogorlu): Laf yok, bana onnar yaklaşmazlar, ama... vakıtlar düüşilmää başladılar... Te neçin o aalı dillär korkunçurlar, onnar olur ölä karıştırsınnar ortalu, ki biricii ucunu bulamaz...

KATİ: Aman, kardaşçım, aman... Taa ii bizi Allah kurtarsın beladan.

MANOL: Şindilik yok neya çok kahır lanmaa, ama eer kaçırır-sak vakıdı, sizin da, bizim da başımız bükük belada.

KATİ: Manol batö, bän bileerim, sän becerecän, bulacan kola-yımı, verilmeycän, üsteleycän..
(Çekiler perdä).

İkinci ştena

Kolhozun predsedatelin Manolun evi. Oda hep ilerki gibi donaklı. Ştenada önezedä kendisi ev saabisi Manol hem karısı Çimana.

MANOL (kefi bozuk): karı, isteerim sorayım sana bir iş: bu yakınnarda sokakta insannar başladı lafetmää te o işleri, neyi läázım bilelim biz salt ikimiz.

ÇİMANA (şüpele): Manol, ne oldu? Sän başladın içerdä karını mı inanmamaa?

MANOL: Bän hiç beenmeerim senin te o sevgili suratını, ne okadar pek sık aaz-aaza gelersiniz?

ÇİMANA: Olimpiadayı mı?

MANOL (kızgın): Da, da, onu "gözelinayı". Bütün küüyün püsürlükleri ilkin sizin aazınızdan çıkêr.

ÇİMANA (usluca): Manol, yo-o-k, senin hiç yok dooruluun. Biz senin işlerini hem bizim içêr işlerini dreem lafetmeeriz. Kimâr sıra olursa da analım bişey-hepsi bizim aramızda kalêr.

MANOL (taa da üfkeli): Annadık, ne sizin aranızda, o pana-yrıda da. Görmeyim şansora seni o Olimpiadaylan-o bir delik su-sak, ii biläsin.

ÇİMANA: Manol, Allahtan günaa! Olmaz insanı hiç bir kabaat-sız kötüyäsin, derin yanılêrsın, Olimpiada çok saalam bir kap.

MANOL: Kim sendän başka bilirdi benim polkovniklän dost-luum için? Diil mi Olimpiada? Hep asılırdı adamın paçalarına, istärdi evli adamnan sevda sürmää.

ÇİMANA: Manol, kumam Olimpiada akına beenirdi efendi polkovnii, bilersin, neçin ki kendicää da bir tek dul can, ama... başka bişey yok.

MANOL: Bişey bilmeerim, ama nelär işiderim onnardan hiç azlanmêênim. Neçin beni, komunisti, bir dooru prisidatili, ani uz işimä bakêrım, sokak boşuna çalkasın?

ÇİMANA: Ama ne, senin kızkardaşçın Kati pek mi saalam

kapçaaz? Sanki, ondan yok mu nasıl sokak dolsun yalannarlan? Sän benim yanımda da onunnan saklı fisirdeşersin...

MANOL: Yo-o-ok, Katidän laf çıkmaz, bän kızkardaşımı ii bilerim. Ne o kendi-kendisinä mi karşı gideceydi?

ÇİMANA: Hadi, pek kahırılanma, çok kafa düüme. Türlü yalannar taa zamandan küülülerin aazlarında gezer, ne gezärsä? Aalemin aazı çuval diil da baalayasin.

MANOL: Bän aalemin aazından korkmêêrim, hiç umurumda da diil, ama kimdän pis kokular çıkêr, lââzım bilmää da oturtmaa dilbazları erinä.

ÇİMANA: Manol, bizdän şüpelenmä. Biz Olimpiadaylan tertemiz.

MANOL (kestireräk): Yo-o-ok, nasıl da olsa, görmeyim şansa getiräsin bizim içeri o paçavrayı.

ÇİMANA: Ama bän nasıl yalnızca durayım, açan sän aftalarlan avlanmakta gezersin?

MANOL (avlanmak için sansın hiç işitmedi): Ko sokakta taa kaşısınnar dillerini, taa biraz da açan birkaçı Sibiriyaa aşacak, ozaman öbürlär susuverecekler.

ÇİMANA: Sanma! Ya susarlar, ya da taa hızlanırlar. Ne senin az mı duşmannarın var? Onnar uyumêêrlar. Ya aklına getir, kaçını sän işlerindän uurattın? Te onnar da taman laf kolvererler...

MANOL (üfkeli sıkıntıylan): Da ne, sän sanêrsın bizim başlar, partiyamız sesleyecek sokaktan sündükleri mi? Bän uurattısam da onnarı, kabaatsız mı? Hazıronculuk hem amazçılık için – bunu hepsi biler.

ÇİMANA: Hadi brak, diil onnar hepsi sündük, hazıroncu hem sarfoşçu.

MANOL (hep ölä kızgın): Sän da mı, sokak gibi, sana da mı kaldı adamına karşı gidäsin? Bän kimi uurattım, cezaladım, onnar var haliz kabaatlı, herşeyä karşı gidennär, vreditellär...

ÇİMANA: Manol, uslan, anna, ki hepsi dooruluk bir eldä yok nasıl olsun. Te o hazıroncular, ani deersin ortalı bulandırırmişlar, onnar diil yalnız, bütün bizim küü hem pek çoyu doz-dolaylarda da bu sıralaa hiç diil kayıl.

MANOL: Te bunu annamêêrim, neçin onnar hepsinä karşı, hepsini inkär ederler. Baksana, bän bu küüyümüzde taa çok iilik yaptım, belli ki kabaatlıları da cezaladım, kimisinä düştü, gün da hepsini birtakım yısıtmêêr...

ÇİMANA: Elbetki, insannar lääzım annasınnar, ama te nasıl görörsin, bir alay iilik bir-iki kötülüün yanında görünmeerlär..

MANOL: Baari hısınnarımız annasalar. Te senin da daykannın kızlarını ikisini da universitetä diil mi hep bän erleşitirdim? Soylarımızı, hısınnarımızı kolhozda en ii erlerä koydum, birisini gücendirmedim... (işidiler telefon).

ÇİMANA (alêr kulaklı): Alo, Varvara Arhipovna, siz misiniz? Ne okadar sesiniz bozulmuş? (susmak) Acaba?! P1-1-1-1, bak sän, marı ayol, nelär olêr! Bu bişeycää gelmeer, mari, sanki biz ne yapacez? (susmak arası) Te benimkisi da büün bütün gün üfkeli, ateş saçêr! (koyup kulaklı, kesilmiş gibi, oturêr divana).

MANOL: Ne oldu, naşey?

ÇİMANA: Efendi polkovnii kapamışlar!

MANOL: Nasıl ölä kapamışlar? (urulmuş gibi) Bu yok nasıl olsun!

ÇİMANA: Inan-inanma, te şindi diil mi Arhipovnaylan lafettim?

MANOL (kalkêr, oturêr, sora genä kalkêr) Da-a-a, te ne işlär olêr. (atar benizini) Sanki, ne var ortalıkta? (kendi-kendisinä lafeder) Te, na sana! Tütün çıktı, ardına da ateş... Zamandan boşuna söylenmeer... (uzun susmak).

ÇİMANA: Te görer miysin, Manol, senin dostun Zubkov olmalı sarfoşçuluktan, patlayıp-patlayıp, kör olup görmedik gibi, kim neredä askerlik sekretleri için yaydı aazını da... te şindi!

MANOL (düşüneräk): ölä olsa, o iidir, ama var nasıl başka işlär da olsun da beni da karıştırsınnar... Nasılda olsa, bu belada karılar da, mutlaka, karışiktır. Laf gezdirmäk hastalı ilkin karılarda var.

ÇİMANA: Çok yanılêrsın, Manol, bak kendinizä! Ama doorusunu söleerim: bu belada karıların tırnak kadar karışıklı yok.

MANOL: Burada çoyu karışık: karılar da, adamnar da, kim bilmeer aazını tutmaa, te onnar kabaatlı.

ÇİMANA: Diil, Manol, onnar kabaatlı, kim saklı iş yapêrlar, kim dooru yaşamêêr...

MANOL: Sän da ne lafedersin? Ne saklı yapardı Frol Daniliç?

ÇİMANA: Var, var, sän da islää bilersin bu çocukları Afganistana yollamaklan.

MANOL: Orada kimsey yoktu nasıl bilsin polkovnii işlerini.

ÇİMANA: Yoktu, ama te, bezbelli, üzä çıktı. Lääzım hiç bişey saklı yapmamaa, ozaman raat şüpesiz yaşaycan, raat uyuyacan.

MANOL (üfkeli pirelener): Ya sän baari kafamı kazıma bu karı fikirlerinnän, bu eni filosofıyayı, olmalı, o paçavra Olimpiadaylan düzdünüz.

ÇİMANA: Boşuna kaynêersın, bän bu işleri kiyatta da okudum, burada var neyä düşünmää. (telefon cıngırdêêr).

MANOL (alêr kulaklı): Alo, alo, Varvara Arhipovna! Da, da, bänim... Pek işteerim aslısını bileyim... ölä mi? Yınanmam, yanışlık, olmalı. Lääzım yukarı bildirmää. Bizim raykom partiya kabaathı, onnar demeyincä, kimseyä dokunmazlar. Polkovnik diil sıradan komunist, ama o biro azası... Hemen bir telegrama verin Kişnova, merkezä... Kim eltendi bizim Sovet Askerin avtoritetinä basmaa? Partiya bu işleri bölä brakmaz. Ne? Kim? Moskva mı! O, ho-o-o, bu heptän diil pak iş. (büük korkuylan, titireyräk koyer telefonu, geziner oda içindä iki tarafa).

ÇİMANA: Ayolum, Manol, senin hiç kabaathın yok, e? Neçin korkasın, neçin kahırlanasın? Koru saalımı.

MANOL: Nasıl kahırlanmamaa, bu bizim raykomda zulumnar sanersın annêêrlar mı partiyanın politikasını? Onnar beni da var nasıl atıversinnär tribunalın elinä.

ÇİMANA: Vıh, pı-ı-ı! Manol, nasıl ölä seni be, bir kabaatsız? Neçin? Sän bütün respublikada en anılmış kolhoz prisidateli, olur mu seni onnar bulaştırırsınar?

MANOL: Onnar, bu bukva iicilär, yaltıkçılar, partiyanın adından kimi olsa diri iirlär... Ama... beni... Bän ölä kolay verilmeycam, çıkmaycek, bulmamışlar adamı, kiminnän oyun oynamaa...

ÇİMANA: (adamını uslandırmak için): Eer onnar seni dürtärsalar, kendileri oraya düşerlär...

MANOL: I-ıh, trofacılar, sündüklär, yalaycılar... (çok kızgın) Nekadar doyurdum kolhozçuların varlıından, insanın sırtından... ne annadılar? Bän onnarı çoktan bilirdim, ki eri geldiynen – kendileri bir tarafa, ama, elbetki, beni satarsalar, aardıma hepsi gelecek kaçarak...

ÇİMANA: Diil mi onnar sana bir tepä medali astılar, senin için hepsi gazetalar yazardılar...

MANOL: Onnar, onnar girirdilär adamın derisinin altına, açan parasız taşırdılar kolhozun skladlarından yaanı, un, piinir, oloy, en

ii meyvaları... Kaç yalancı dokument var orada... Allahım, nasıl olsa da bän onnarı yok edeyim... (gösterer ellerinnän: yırtmaa)

ÇİMANA: Manol, sän bilermiysin, ani ansızdan revizie var nasıl yollasınnar?

MANOL: Elbetki, bunu şindi beklä. Ama Manol diil ahmak. Hiç bişeycik bulamayacaklar. Uçları denizä atacez, te ölä! (gösterer ellerinnän, nasıl atacek) Ama polkovnii, bölä hatırlı adamı, yazık, verdilär köpeklär elä, kendileri için korkudan onu attılar zindana...

ÇİMANA: Ama raykom olur mu asker işlerine karışsın?

MANOL: E, naşı her şeyleri dooruder da, bozêr da partiya, raykom. Ama raykomun büro azasına, o kabaatlı da olsa, läâzımdı arka olsunnar, kurtarsınnar... Te bu haliz partiyanın politikası, dooru liniyası...

ÇİMANA: Manol, (uz gözünä bakarak) sän, allele, bilersin, neçin Zubkovu kapadılar.

MANOL (ateş üfkeli): Hele yıkıl sän da, mari ahmacık, kafamdan. Neredän bän var nasıl bileyim hepsini... taa da pek asker işlerini? (biraz susmaktan sora) Kari, te ne var... bän gidecäm kızkardaşıma Katiyâ, läâzım kimi işleri lafetmäâ hem Dimuyu hazırlamaa.

ÇİMANA: Ama o ayozlu Dimu da mı bu işlerdä karışık? O baari en dooru adam bizim küüdä.

MANOL: Çimana, yapmasana kendini küçük, unuttun mu, ani parayı Kati getirdi? Ne, o Dimudan saklı mı yaptı bu işi? Hepsimiz biz dooru hem pak bir vakıda kadar, (gider).

(Ştenada süüner şafklar)

Üçüncü ştena

Katiylen Dimunun evi, erleştirili nicä baştandı. Manollan kızkardaşı Kati önezedä nesä fisirdêêrlär. İlktän publika işitmeer, ne laf gider aralarında, taa sora başlêêrlar işitmäâ...

KATİ (pek korkmuş): Aman, da çoktan mı o kapalı? Aman, nâbacez?

MANOL: Te artık üçüncü gün. Görersin bizim raykomda iki-üzlülüü, hiç kimsey bir laf harcamamışlar polkovnii kurtarmaa.

KATİ: Neçin?

MANOL: Olmalı, işlär çok derindä da bizim şalvir raykom-

cular kendi derilerini saklêêrlar. Ne da olsa, onnar sonunda pak kalaceklar...

KATİ (benizi sap-sarı): Aman Allahçiim, mari, biz şindi nâbacez?

MANOL: Lääzım nekadar taa tez çalışmaa da örtmää, neyi var kolayı... Dimu neredä?

KATİ: O, nicä bileersin, hep iştä.

MANOL: Bän onunnan lääzım tez lafedeyim... (bu arada laf kesiler, kimsä ürêr kapuya).

KATİ: Kim orada? (cuvap yok.. Manollan Kati ikisi da şaşkınnıkta)

MANOL: Dur, açma. Bu, olmalı, bir kolhozçuyka iki gün oldu hep gezer ardıma, te buraya da gelmiş.

KATİ: Sän neçin onunnan kolhozda lafetmedin?

MANOL: O bir kafadan hasta insan, kavgacı, şüpelendirir hepsini, ortalı bulandırêr..

KATİ: Taman şindi bu bizä etişmâzdi. Ver ona ne isteer da tıka aazını.

MANOL: Ne istârsa kolay vermää, ama burada başka iş...

KATİ: Ne iş? (kapuyu sıkı-sıkı düüyerlär)

MANOL: Aç, bakalım kim. (Kati açêr kapuyu, içeri girer bir kan).

KARI (hiç sakınmayarak sokuler Manola): Ne, tovarişçi prisidatel, işit enilik, onun küçüü var, kutluca olsun boba!

KATİ: Kimin o küçüü oldu? Ne işi orada prisidatelin, mari?

KARI: Benim kızıardaşımın oldu küçüü, te bu senin batündan, prisidatel Manoldan, annadın mı? (Kati şaş-beş kalêr...)

MANOL: Kimsey bilmeer kimdän onun küçüü oldu, ama siz toplaşımışmtz bir sürü kıskanç, yalancılar da isteersiniz beni gülüntü edip, soymaa, kolhozdan kopartmaa kendinizä nekadar taa çok...

KARI: Ne senin var üzün taa da lafetmää mi, haygır köpek! Hepsi komşular da bilerlär, nasıl sän benim kızıardaşımda geceleri geçirirdin.

MANOL (bir tarafa): Dedim horospuya düşürtsün onu, doktora da parasını ödedim, ama seslämedi, ahmak insan, (o karıya). Yalan söläme, senin kızıardaşın kendisi da bilmeer, angı aullar boyunda vakıtlı kaldı...

KATİ (o karıya): Mari, ursuz karı, nasıl sän ölä girdin aalemin içersinä da benim batümu, kolhoz prisidatelinı kabaatsız gülüntü etmää savaşırsın?

KARI (iirek): O kolhoz başı mı? O maskara! Biz bundan taa başka da işlär bileriz onun için Hepsimiz toplaşıp, yazacez orayı (gösterer yukarsım).

KATİ (dayanamêêr): Hadi, yok ol benim evimdän o senin yalınarınnan, mari kalın üzlü, mitka. Git kolhozda bul dooruluk, haydi, haydi, çık! (itirer onu dışarı, ama o çıkmêêr).

KARI: Bän te gidecäm, ama işlär bölä kalmayacak, sanmayasınız.

MANOL (yaklaşp karıya): Dur, mari, hasta kafalı, sölä ne sizä laázım?

KARI: Ne laázım mı? Sän islää bilersin, ani onun evceezi yıkılêr, cebindä da bir kuruş parası yok, nasıl o uşaa büüdecek?

MANOL (yavaş, sade ona): İslää, kaldırma ortalı, yaarına yollaycam ustaları, bir gündä evi örteceklär, para da harçlık için verecäm, sade etecek oldu ulülü kaldırdınız..

KARI: Kolay bizi susturêrsınız, kaldırmaylım şamata, susalım... Ama ya sän bana sölä, nasıl şindi bu genç insan evlenecek, kim onu isteycek almaa uşaklan kucaanda?

KATİ (çıkêr batüsuna yardıma): Ne mari, kolhozun prisidateli mi kaldı hepsini dul karıları eversin? Kolhozu ozaman kim kul lanacak?

KARI (biraz taa uslu): Diil hepsini, ama onnarı, kiminnen oynaştı, benim kızıkardeşimin yaşamasını bozdu, ne yaparsın kendini annamaz? Kim testiyi kırdı, o da paasını ödeycek. Evlensin o benim kızıkardeşime...

MANOL: Etecek oldu, annadım, bän ödeycäm. Kısmeti çıkıtynan evlenir o. (karı çıkêr baarınarak Kati arkasından)

KATİ: Mari, esapsız karı, biz sana yalvarêrız, etecek oldu baarış kaldırdın. Te söledi adam, ani verecek sizä hepsini, ne laázım.

MANOL (sileräk annışında terini): Te nasıl hepsi belalar birdän yıkılêrlar adamın başına, bela kardaşınnan gezärmiş, ölä da var.

KARI: Manol batö, bu iş nasıl üzä çıktı hiç annamadaan? Sizin içerdä Çimanaylan ne gözäl annaşmanız vardı!

MANOL (ellerinnen başını tutarak): Oldu, kızıkardeşüm... Bu bizim erkeklerin yufkalı... ama biraz sizin, karıların da. Sölemesi uzun, olur sade naşı yapalım bir türlü da Çimana duymasın.

KATİ: Bütün küü duymuş, Çimana duymasın... O, olmalı, taa çoktan biler!

MANOL (şaşıarak): Olmalı, o... ama istedim deyim uslandıralım onu bir türlü... Eer o da başlarsa benim üstümä gitmäâ, kıskançlık näpmêêr?

KATİ: Elbetki, batücuum, karı kıskançlınnan oynama! Läüzim uslandıрмаa.

MANOL: Saa olası, Kati canım, baari sän beni annêêrsın (uzun susmak).

KATİ: Batö, ama sän neçin istedin bizim Dimuyla lafetmäâ?

MANOL: Hep bu işlär için. Var nasıl onu da suda çaarsınnar sormaa.

KATİ: Pı-ı-u. Aman, aman, sayılêr suda da etişeriz! (geziner içerdä, bilmeer ne yapsın) Aman, näbacez?!

MANOL İşlär akına pek dolaşık, ama eer Dimu becerirsä susmaa, ozaman bekim...

KATI: Yok, yo-ok, bizim Dimu susmaz, hepsini söyleyecek nasıl oldu, bän kendi adamcımı isläâ bilerim.

MANOL: Sanki, mari Kati, ne o okadar da mı annamêêr, ani bän onun candan oolunu, bekim da, ölümdän kurtardım? Eer o yayarsa aazını, battırêr diil sade beni, ama seni da, kendisini da...

KATI: Elbet, onunnan läüzim, mutlaka lafetmäâ.

MANOL: Te onuştan bän isteerim...

KATİ (kestirer): Yok, taa ii bän onunnan kendim lafedecäm. Seni o hiç ta annamaycek.

MANOL: Bak, ktkardaşçım, o türlü lafet, ki annasın, zerä ortalık bulaşık, olur hepsimiz çekelim... Ama bän gidecäm raykoma. (çikêr)

DİMU (girer yorgun, enez kırdan gelmiş, çözer topraklı çarıklarını, söleer): Bizä kıra agitatur geldi.

KATİ (saklamaa savaştır kendi dalgalı durumunu): Da nelär söledi?

DİMU: Politika için hem taa söledi, ani devlet işleri bizdä çok isläâ gidärmış, çok büyük işlär etiştirilmiş, kosmosa çıkmışık, dünnäada en kaavi askerimiz varmış...

KATİ (düşüneräk): Kolhozçulara politikayı mı sıkıştırdı?

DİMU: Dedi, ki bizim politikamız Lenincä usluluk politikasıymış, bu günnerdä biz artık bütün gelişmiş soşializmada yaşarmışık da pek tez artık komunizmaya gıreceymışık.

KATİ: Rusça mı annattı?

DİMU: Belli, ki rusça. Bizim gagauz dilimizi onnar dil

saymêêrlar. Kimseycik annamadı, ne olduunu o gelişmiş hem taa da uyumlu soşializma... ama sesledik ahmaklar gibi...

KATİ: Nasıl Lenincä usluluk politikası bu, açan oyanda derelär gibi kan döküler? Yalancı onnar, yalancıların en bükleri.

DİMU: Da taman bu işi sordu agitatora bizdän bir kişi. Taa nekadar Afganistanda cenk edeceniz, deer?

KATİ: Da ne cuvap etti buna?

DİMU: Dedi, ani orada bizim asker boşuna kan dökmezmiş. Bu cenklän onnar usluluu korurmuşlar...

KATİ: Usluluk mu o, açan cenk gider? Kimä läazımmış kan dökülmesinä usluluk demää? Taa nelär sordu insannar?

DİMU: Sordular, neçin tükännarda sergennär bom-boşmuş, neçin çok hırsızlık varmış.

KATİ: Bän da olaydım, hep bu işleri sorardım. Ama sormaklan ne yardım edecän bu bizim pis dünnämıza?

DİMU: Agitator dedi, ki bu kötülükler eski çürük kapitalizmadan kalıntılarımız, tezdä komunizmaya geçtiynän, biz hepsini kötülükleri geeri brakaceymışık, geleceemiz çok aydınnık bir dünnäymış, o pek yakınmış...

KATİ (zevkleneräk): Hele bak sän, kalıntıymış! Kimdä taa zeedecä var çürük kalıntılar, o neçinsä taa ii yaşêêr. Ama biz hep gecä-gündüz hep boyunduruk içindäyiz.

DİMU: insannar baarnırdılar. Te kıtlık, kurak gider, nasıl tekenin planını tamamlaycez? Ama o deer, hiç kahiriniz olmasın, mutlaka tamamlaycez.

KATİ: Ekmek bereketi için küülülerdän başka kim kahr güdeceydi?

DİMU: O deer-yukarsı, naçalstvo hepsi için düşünürmüş.

KATİ: Nasıl olur ölä hepsimiz için düşünmää, açan kırdä bereket yok?

DİMU: Te ölä kiyatlarda yazacaklar, ki plannar tamamlandı, biz da "ura" baaracez, da iş hazır.

KATİ: Ama hambarlar hep boş.

DİMU: Elbetki, boş, yazmaklan ambarlar dolar mı? (susmak) Küü içindä taa çok türlü işler işidiler...

KATİ (kuşkularıp): Acaba, taa nelär işidiler?

DİMU: Te tükenci İvançu Bulutlunun oolunu kapamışlar.

KATİ: Te onu, ani bu güzün evlendi, onu mu? Neçin?

DİMU: Çünkü o bir yalancı dokumentlän asker izmetindän saklanmış...

KATİ (şüpele, nesä duygulu): A-ha, bilerim o kişiyi, balaban bir oğlan, akına askerä o gitmedi, (susmak). Aman, aman, ne çok işlär başladılar açıklanmaa.

DİMU: Hem taa aaranırmış Çadırdan da iki genç, onnar da türlü şalvirliklän asker izmetindän atılmışlar.

KATİ: Dimu, canım, bu işlär çok korkunç. Olmalı voenkomat-tan polkovnik Zubkovun işlerinnen baalı.

DİMU: Ama onun ne işi?

KATİ: İştmedin mi, insan lafetmeer mi? Onu da geçennerdä kapamışlar.

DİMU (nesä duyer, diştirer benizi): Te şindi artık, sevgiliim, kendin da gör-biz da seninnen ne hala etiştik... Bän sana demedim mi, ki saklının ucu çikêr? (oturer).

KATİ: Be Dimu, olmaz biz da kendimizi asıntıya braka-lım. Elbetki, korkunç, ama becermeli bu durumda da kendimizi çevirmää.

DİMU: Nasıl kendimizi çevireceymişik, açan biz da pisliktä karışıkız?

KATİ (çetin): Yok bizdä bir da kabaat. En büük kabaatlılar orada, yukarda, te onnar, kim cenkleri kopuşturer... Ama analar-bobalar borçlu kurtarsınar uşaklarını ateştän, ölümdän.

DİMU: Ama başlarsa aaranmaa, sorulmaa bizim işlär da? Bän kırk beş yaş yaşadım pak, da şindi-na sana! (susmak) Gidecäm taa ii da kendim söyleycäm, baari üreemdän taş insin..

KATİ (pek korkuylan): Nereyä gidecän sän be, adam? Sän ne, tatula mı idin? Kendin mi kafanı ilmek içinä sokacan? Sana eer sorarsalar da, sän läözüm inkär edäsin: "Biz kimseyä hiç bişey vermedik, hiç bişey da bilmeeriz." Annadın mı? Te bu da olsun son lafımız.

DİMU: Nasıl vermedik, mari, koyunnarı diil mi sattık?

KATİ: Sän, dangalak, sus da unut bu işleri! Şindi hemen Manol batü buradaydı, o da ölä sımarladı! Olmaz hiç bişey bizdän çıtla-sın, zera... o da, bän da, sän da... annêêrimysin?

DİMU (kafası iilik aşaa): Annêêrim...

GİNA (girer): Kati, mari, Dimu, siz ne pek mi yorgunsunuz? Hadi gidelim avşam ekmeeni ielim, sofraya hazır. Biz Oli yavrum-nan gagauzça kıırma yazdık. Geliniz da eski adetä görä kısmeti deneyelim, (ikisi da küsülü geçerlär öbür odaya).

(Şafk süüner).

Şafk enidän tutuştuynan, görüner ştenanın öbür tarafı. Orada Dimuların evinin kuhnesi. Evcimannar oturêrlar tombarlak alçak sofrada, avşam imesini iyerlär. Oli anasının yannaşık. Gina getirer tepsiyi taazâ fırından çıkarılma kırmalarlan.

GİNA: Dimu, çocuum, sän naşı ev başıysın, kes hepsimizä birär dilim bu tepsidä pidedän.

DİMU: Versäne Kati kessin.

GİNA: Olmaz. Eski adetä görä – ev saabi düşer kessin içerdekilerinä kendi payımı hem onunnan da bilä herkezin kısmetini.

DİMU: Ozaman afet, anam, ama taman büün mü?

GİNA: Elbet, taman büün, neçin ki yaarina artık Kolada orucu tutulêr.

DİMU: Saa olasın, mamu, içerimizdä ihtâr olmasın – adetlerimizi unuduruz. (keser hepsinä birär dilim, deer): Bereketli hem kısmetli olsun!

KATİ (kırêr kendi parçasını): Te bana düştü boş. Yok bana bu yıl kısmet, sade kahırlar kalêr analara.

GİNA: Kahırlanma, gelin, sana da kısmet ileriyä düşecektir.

KATİ: Versin Allah, ama bu yıl te kısmet denemäk gösterer, ani bana az sevinmelik.

DİMU: Ama bendä te var bir nişan (gösterer), mamu, bu nedir?

GİNA: Bu nişan sayılêr inek hem koyunnar.

DİMU: Te kısmet dooru söleer. Benim hepsinizdän çok mallarlan işim, bana da onnar düştülär.

GİNA (kırêr kendi parçasını): bana da kloçkaylan piliçlär düştülär.

OLİ: Mali, sän onnarı pek seversin, onuştan onnar sana düştülär.

GİNA: Şükür Allaha, o beni ihtârlıkta brakmêêr kısmetsiz.

OLİ (ansızdan, çok sevineräk): Mamu, male, bana düştü en büük kısmet-para, bank! (gösterer yalabık demir kuruşu, sarmaşer malisinä, öper yanaanı, sora öper anasını hem bobasını da).

GİNA: Olicik, ayolum, versin Allaa da senin hepsi düşünmeklerin aslıya çıksınnar. Allah da biler, ani gençlerä hepsindän çok kısmet lâazım.

KATİ (öper kızımı): Allaa versin da aslı çıksın, kısmetin dolu olsun.

DİMU: Versin kızım bu yıl ekzamenlerini islää, onuncu klasını basarsın

(Bu arada uslu, kısmetli avşam ekmeeni koparêr büük çanın sesi. Çan sık-sık urêr, sokaktan işidiler seslär: “Yangın, yangın, kolhozun skladi yanêr!”)

KATİ: Amaa-an, bu olmalı bizim Manol batünün duşmannarı tutuşturdular, onu, zavalıyı, heptän battırmaa savaşerlar... aman!

DİMU (giiner, tez hızlı çıkarak): Giderim süündürmää.

GİNA: Aman, aman, aman, acaba taa nelär var bizä görmää! (Bakışı yukarı doorudulu, ikonaya karşı stavrozunu yapêr).

OLİ: Mali, mali, bän pek korkêrim, (yaklaşêr malisinä).

Perdä çekiler.

Dördüncü şena

Genä Dimuların evi. Gina babu hem gelin Kati ikisi da kahırlı giimni kara rubalarlan. Kati kendi düzeninä deyni masur sarêr. Gina babu ipli boynusunda örer, Dimu bir tarafta nesa yönêr...

GİNA: Dünnää bitkisi yakın, olmalı, baksana sän, mari Kati, ne korkunç işlär olêr: cenk, yangın, kıtlıklar, ölümlär...

KATİ: Aman, aman, sanki bitkisi mi gelir?

GİNA: Elbet, hepsi bunnar zamandan yazılarda kalmışlar. Te ölä da var, dünnäädä fenalık hem kıskançlık enseer.

KATİ: Dooru, olmalı, mamu, te Manol batünün skladlarını, ambarlarını kim sanırsın yakıtı? Hep te o kıskançlar, duşmannar, çökgörücülär.

GİNA: Nekadar körlük, nekadar zännık! Nasıl korkmêêrlar bölä zararları yapmaa? Sanki, bulundu mu kabaatlılar?

KATİ: Te artık oldu üç afta kendisi Manol hem bütün rayonun milişiyaları ayak bükmeerlär, aarêêrlar, beki bulurlar.

GİNA (biraz sustuktan sora): Ama bän, uşaklarım, isteerim söyleyim, ki dünnäada saalh paalı. Te Çimana, zavalı, bolnişaya düştü bu yangın beterinä, olmalı, korkudan insanın ürää sarstı.

KATİ: Çimanayı bän, mamu, unutmêêrim, dün dolaştım bulümüzu şindi o biraz taa iicä, ama hep taa lafedämeer.

GİNA: Korku, gelin, korku. Dofturlar korkuyu hiç bilmeerlär yılaçlamaa, söläyin kolversinnär evä da okudalım.

KATİ: Mamu, bän da sanêrim, ani onda korku var. O açan ansızdan görmüş yangını, sanmış ani onnarın kendi evleri yanêr da düşmüş üzükoyunu erä.

DİMU: Biz Çimana gelini bulduk tokatçık aazında, kaybetmişti kendini da tez götürdük bolnițaya.

GİNA: Islää, ani korkudan onun ödü patlamamış, eer ödü patlayaydı, o sabaalayamazdı, ölürdü.

MANOL (girer dinik, üfkell): Te yaşamak! Skladı da yakıtılar... (ara, susmak kahırlı) Er üstündän isteerlär beni silmää, kaybetmää, ama yok... Olamayacak, hepsinä dayanacam, hepsini geçirecäm, ama duşmannarı da raada brakmayacam, cezalaycam, yakacam, ütecäm...

GİNA: Manol, sän düşer biraz uslanasın, dinnenäsin, zerä var nasıl hastalanasın...

KATİ (bir çala sustuktan sora): Manol batö, acaba, kim o kolhozun ambarlarını tutuşturdu, yaktı? Hiç mi şüpän yok?

MANOL: Kim? Hiç diil zor annamaa. Eski partorg hem zavgar, kıskançlıktan hem üfkelerindän, ani onnarı bän iştän uurattım deyni.

DİMU: Bän sanêrım, ki diil bu adamnar kabaatlı, neçin ki onnarı ilkin gördüm, gelmiştilär yangını süündürmää.

MANOL: Dimu, yınanma, bu gözboyacılık. Çıktılar ilkin sündürmää kendilerindän kabaatı sapıtmaa deyni. Bununnan sandılar kapandan kurtulaceklar.

KATİ: E, onnar kendi ellerinän yapmadısalar da sarfoşçunun birini yolladılar...

MANOL: Artık biliner, ki aalemsiz, kendi ellerinnän yakmışlar, kendileri da sölemişlär.

GİNA: O-o-o, göklerdä olan padişahımız! Allahımız, cezala bölä zulunnan da onnarın elleri bilektän kurusunnar.

KATİ: Nasıl, sanki kendileri mi sölemişlär, ani yaktılar?

MANOL: Söleyeceklär zer, kapanda ballan doyurmêêrlar, açan parmaklarını kıstırêrlar, o saat dooruluk üzä çıkêr.

KATİ: Şindi hep taa sormaklar mı gider? Sudta taa da belli olacektir. Olur onar yıla düşsünnär...

MANOL: Elbetki, var nasıl zeedä da sud kessin.

KATİ: Manol batö, sän bak islää, onnarinkilerindän birisi seni bir aul ardından tepelämesin.

MANOL: Elleri kısa gelir, boşuna bän cebimdä bunu taşımêêrım (gösterer pistoleti). Bän onnarı nicä bozuk köpekleri... (bu arada sokakta işidiler maşına signalı. Kati hızlanêr pençereyä)

KATİ: Te şofer Tantur Vani Çimanayı bolnițadan getirer!

MANOL (o da pençereyâ bakarak): Te şükür Allahın yardımınan, baari karım alıştı. Şindi bizâ ikimizâ taa kolay olacak bu duşmannarı ensemää. (Kati çıkêr dışarı Çımanaya karşı)

KATİ (girer Çımanaylan koltuklu): Çımanayı evâ kolvermişlâr.

ÇİMANA: Geldim evâ, ama adamım evdâ yok (Manola) Bölâ mi hasta karımı sän karşılêersin, be?

MANOL: Neçin üfkelenersin? Kızkardeşıma geldim, sade burada var nasıl bân da biraz gam daadayım.

ÇİMANA: Sän bre, islää koca, aalemâ örneksin, neçin iki aftanın içindâ gelmedin bolnişaya karımı dolaşmaa?

MANOL (kabaatlı): Ayolum, nasıl bân gidäydim, açan burada lââzımdı aarayım, kim kolhozun varlını yaktı da te olur demää, ki duşmannar kısırıldılar.

ÇİMANA (gök üfkeli): Yalancı köpek! Sânsin baş kabaatlı hepsi zararlar için. Neçin sölämeersin, ani sana ayıptı bolnişaya görünmää, orada senin te sevginin küçüü oldu.

MANOL (şaşkınıktâ kollarını yayar): O-o-o! Allahım, nasıl burada dooruluk bulmaa? Karım, eşim, hiç seslämä fena aazları! Onnar bizi ikimizi da, yabanılar gibi, her taraftan sardılar. Bir taraftan yakêrlar, bir taraftan da evimizi, yaşamamızı bozmaa sa-vaşırlar.

ÇİMANA (üfkeli bozuk seslän): Etecek, etecek oldu bayıldın, iki üzlü, zulum. Varmıydı senin aalem gibi aylän da korkêrsin onu bozmasınnar?! Aftalarlan evdän yok olurdu... avcılâa mana. Bân da, ahmacık, bekläardim yınan kocamı horozlar ötüncâ sıcak mancaylan. (siler yaşlarını).

MANOL: Çımana, brakalım geçmişleri! Biz aalemin evindäyiz, başka sıra, gidip evâ, annaşırız...

ÇİMANA (aalayarak): Bana çoktan suratam Olimpiada söläardı, ama bân hep yınanmazdım, sayardım, ki var inan adamım.

KATİ (çalışarak uslandırmaa): Çımana, olma ahmak, hiç kimseyci inanma, aalemin yınadına taa ii yaşayın, mari. Küüyün kışkançları türlü yalannarlan çalışırlar sizi karadan kaybetmää, yapın ölä, ki onnarın istediî olmasın.

MANOL (yaklaşarak Çımanaya): Belli ki duşmannarımız isteer biz aramızda bozuşalım, aylemez daalsın (taa yaklaşêr), Çımana, acı bizim uşaklarımızı, onnar için sän lââzım bu kavgayı brakasın bir tarafa.

ÇİMANA (baarak): Susayım, yınanmayım! Olmaycek! Bolniçada insannar aaz dolusu lafederlär, ki ambarları da tutuş-turmuşlar senin kendi sımarlamandan, zakonsuzluklar örtülsün deyni. Etti bän dayandım! Şindi kendim ilkin hepsini açıklaycam, sana açan sud olacek, bän olacam baş svidetel. Ama suda sän, mutlaka, etişecän da yaptıklarımı çekecän. Te ölä te... Allah so-paylan urmêêr...

GİNA (bunnarı hepsini işidip): O-o-o, göklerde olan saabimiz, Allahım, koru hem kurtar bizi, nelär acaba taa işidecek benim günahker kulaklarım?

ÇİMANA (hep ölä gök üfkä): İslää olaceydı sän kendin yanaşın o yangında, zulüm, duşman! (dartêr onun omuzlarından jake-tini)

OLİ (girer usluuunnan, kedicik gibi, da gider ştenanın öbür köşesinde Ginanın yanına): Maliciim, neçin bu çirkin çekişmeklär burada olêr?

GİNA: Bilmeeirim nedän, kızım, şeytan girdi araya, görersin-baarış, çekiş.

KATİ (izin ederäk): Çimana mari, ya sän biraz duruklan, burada te uşaklar da var, utan biraz. Manol sana koca, ama bana-karı-kardaş, etecek oldu onu kötüledin.

ÇİMANA: Katicik, canım, olma ahmak. Nicä o bana koca, sana da ölä kardaş. Te onun kirli üzü sölesin da biläsin. Pantiyi Afganistandan kurtarmaa deyni, aldı sizdän 5 bin, ama polkovnäa verdi sade 3 bin. Te nasıl batücuun var senin. Benim gözümün önündä oldu bu iş.

OLİ (osaat duyêr, ani Pantiyi paraylan kurtardılar, yavklusunu da onun erinä Afgan cenginä yolladılar): Vı-ıh, mamo, mamucuum, te nelär var... sayılêr siz onu yolladınız ateşä! (hızlanêr çık-maa, döner geeri, genä çıkêr, genä döner aalayarak, sora kacêr dışarı).

KATİ (heptän şaşkın, baarêr kızının ardından): Oli mari, Oli kızım, naşey, ne oldu ? Kim? Ne oldu, ne, ne, neçin? (döner batü-suna, elleri uzadıh) Manol, Manol, nelär olêr?

MANOL: Kati, yınanma, Çimana fikirdän çeliner, korkudan, olmalı, kafası bozuldu.. O diil kendindä...

ÇİMANA: Diil, diil bän, ama sän fikirdän çelindin. Taa çoktan sän kaybetmişin kafanı. Karılar, fenalık, tamahlık, kuvet – bunnar seni insannıktan çıkardılar. Yok sendä ne kardaş, ne kızkardaş, ne

aylä-hepsini yalandırırısın, diiştirersin, satarsın... şimdi da kendin kolhozu yakıp, kabaatsız insannarı, kiminnän barabar işledin, onnarı kapana sokarsın...

MANOL (firlêêr): Etecek oldu, mari deli karı, yalannarlan ortalı bulandırêrsın!

ÇİMANA Etmeycek, tıkama aazımı. Sän şansora bana diilsin koca. Yaarina verecäm seni suda ayırmak için hem da yazacam orayı, yukarı hepsini taa ne kötülöklär bileerim senin için. Ama bän seninnän barabar yaşamakta taa çok-çok pisliklär gördüm da aklım vermeer, nasıl onnara bukadar dayanabilmişim. şimdi sana geldi sıra ettiklerin için cuvap edäsin.

MANOL (sesleer karısını ölä, sansın onun üstünä bir duvar yıkılêr, ellerinnen tütêr kafasını. Sadece iki lafçaaz çıkarabilir): Oldu, oldu, bitti...

Çekiler perdä.

Bitki beşinci şena

Dimunun evi, büyük pençeredän görüner küüyün meydanı hem klisenin balaban çannık kulesi. Büyük çan uzun-uzun, aar-aar urêr ölä nasıl ölüyä deyni. Muzıka çalêr yaslı gömülmäk avasını, angısı hep yavaşıyer da karlıların aalayışları işidiler...

Pençeredän meydana bakêrlar Oli, Gina, Kati – hepsi giimni kara yaslı rubalarlan. Onnar da belli ani yaşlılıktan çok aalamışlar, bu beterä da belli, ani yorulmuşlar. Meydanda gömüler Afgan çengin taa bir kurbanı – Vladi.

DİMU (girer yorgun, o da yaslı): Getirdilär Afganistandan demirdän tabut içindä. Açmaa brakmêêrlar.

OLİ: Mali, mali, maliciim, kolver beni, kolver, yalvarêrim, çıkıp gideyim meydana... Ko-o-olver, maliciim... (Malisi Oliyî tutêr, brakmêr çıksın).

KATİ: Olmaz, kızım, sana taa da prost olacak. Te buradan da görüner (mamusu yaklařêr Oliyä, ama o dartêr kendini, döner ona arkasını. Ona sansın hiç yok ne ana, ne boba, sadece malisini görer, onunnan da lafeder).

OLİ: Maliciim, onnar bana deyni bekim açarlar sandı... Mali, bän isteerim Vladiyi göreyim, bitki kerä üzünü göreyim, isteerim, ma male, pek isteerim!

DİMU (gücülä aalayışını tutarak): Oli, Oli, kızçaazım, ya bak

bana... (Oli hiç seslämeer bobasını, döner ona da arkasını) Bän, mari kızım, oradaydım, Vladinin mamusu istedi açsınar da askerlär ona deyni da açmadılar, brakmazmış yukarsı... Oolunnan prost olsun anasını brakmadılar.

OLİ (arkasinnan durarak): Neyi o askerlär orada bekleerlär? Ne ölü mü kalkacak? Ne kötülük olur, eer yakın insannar, hisınnar ölüyü görürselär?

DİMU: Tabut peçath, mühürlü, kızım, deerlär buymuş devlet saklısı...

GİNA: O-o-o, Allahım, Allahım, diilmisin sän o en acızgan, neçin beni, bir ihtarı almadın da aldın benim paalı piliççiimin, benim Oliciiimin kısmetçiini, neçin, neçin, Allahım, Allahçım?

OLİ (sarlıer malisinä): mali, mali, bän şansora salt bir seni severim, senceezi sade inanêrim... (Aalêêr seslen, sokaktan da işidiler karıların aalayışları. Çan hep aar-aar urêr, muzıka yaslı havaylan hepsini aalader).

KATİ: Neçin orada gömmemişlär, açan anasına istämeerlär oolunun üzünü göstermäâ? (susmak, Katiyi kimsey işitmeer, kimsey ona bakmêêr, o sansın hiç orada yok)

DİMU (sokaa bakarak): Te kaldırdılar tabutu omuzlara!

OLİ (ne kuvedi varsa baarak): Vladi, dur, alatlama, sän uş istärdin moräk, istärdin gemici olasin, Vladi-i-i, Vladi-i-i-i...

KATİ (tütêr can erini, ona pek hayırsız geldi): Allahım, neçin okadar çok ceza bu topraan üstündä analara düşer? Nasıl dayanmaa bu dünnäâ cezalarına, nasıl? (düşer up-uzun erä...)

GİNA: Dimu, çocuum, çabuk, çabuk, kaçarak doktora, al tali-gayı da götürelim bolnişaya... Ama-a-an, aman nâbacez?

DİMU (korkuylan): Te şindi, mamo, te şindi giderim doktora... (çıkêr)

OLİ: (ayıramêêr bakışını meydandan, hiç görmeer, ne olêr anasının, işitmeer, ne onnar lafederlär. Elleri uzadılı oyanı, neredä artık sandı aldılar omuza): Te artık giderlär. – Vladi, Vladi-i-i, orada mı senin uzak denizlerin, gemilerin, okeannarın? Vladi-i-i... (muzıka çalêr, aalayışlar, çannar...)

SONU

ÇEVİRİLMÄ YARATMALAR

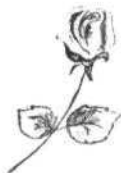
Çevirdi N.Baboglu

ALEKSANDR PUŞKÍN
(1799-1837)

SEVDİM SİZİ

Sevdim sizi: sevdam beki taa
Süünmedi canerimdä heptän,
Ama, ko o sizi başka zeetlämesin,
İstämeerim hiç küstürmää sizi.
Sevdim sizi lafsız hem umutsuz.
Salt kıskançlık hem utanmak
basardılar beni;
Sizi ölä sevdim gerçek derin sevgiylän, ki
Ver Allahım, taa başkası da ölä sevsin sizi.

ÇİÇEK

Kuru hem kokusuz çiçää
Unutulmuş bir kıyatta gördüm.
Da te çok acayip düşlärlän
Doldu canım benim.

Açmış o nända? ne zaman?
Sanki çok mu açtı? Kim kopardı?
Bir yabancı mı yoksa belli biri mi?
Neçin sanki konmuş o burayı?

Beki tanışmayı anmak için?
Ya da acı ayırılmak beterinä,
Beki yalnız bir geziyâ anıt
Sessiz kırdâ ya daalarda?

Hem sanki saa mı o kişi,
beki kadın?
Belli mi büün, neredä onnar,
Beki onnar artık çoktan sendi,
Nicä bu bellisiz çiçek?

Rus dilindän

DUBROVSKİY

(*Annatmanın bir payı*)

Birkaç yıl geeri kendi küülerin birindä yaşaardı bir eski rus zengini Kirila Petroviç Troekurov. Onun zenginnii hem anılmış soyu verärdilär ona büyük geçim bütünnä o guberniyada, neredä bulunardı onun varlı. Komşuları kayıldılar onun herbir dediini yapsınar, iilirdilär onun herbir esapsızlıklarına; guberniyanın çinovnikleri titirärdilär, onun adını işittiynän. Kirila Petroviç kabledärdi bu yaltuklanmaları, nasıl bir läüzımnı ödek, onun evi her zaman doluydu musaafirlärlän, angıları hazır durardılar gülmää hem yaltuklanmaa onun boşuna betuyluklarına hem esapsızlıklarına, bunnara onunnan bilä, baarıp, sevinärdilär hem kimär kerä kâr alıklaşardılar da.

Kimsey eltenmääzdi belli günnerdä gelmesinnär onun teklifinä läüzımnı hatırınnan hem iilmäklän Pokrovskoe küüyünä.

Evdeki yaşamasında Kirila Petroviç gösterirdi en kiyatsız adamın prostluklarını. Nazlı herbir işlän, nelär vardı onun dozdolayanda, o alışmıştı versin bol önnük sert tabeetlerinä. Kendisi kalındı hem kaaviydi, da bu kaaviliinä bakmadaan, o iki kerä aftada hastalanardı çok imektän, hem her avşam keflicäydi... Çiftçilärlän hem auldaki izmetçilerinnän o pek sertti, kendiyesinä onnarı zeetläärdi, makar ki onnar tutardılar Troekurovun tarafından hem üünürdülär saabinin zenginniklerinnän, ama bunnar da kendi sırasında yapardılar türlü fenalıklar komşularına, dayanarak çorbacının kuvedinä.

Troekurovun dayma zanaatlanmaları geçärmış türlü gezinmeklerdä kendi geniş meralarının dolayanında hem uzun konuşkalarda. Onun yaymannıkları gün-gündän enilenirdilär, hem kurban onnara olurdu adetçä bir eni gelän dost, ama eski dostlar da sıkça kurtulamaazdılar onun zor şakalarından, sade bir Andrey Gavriloviç Dubrovskiydän kaarä. Dubrovskiy – gvardiyadan çıkma poruççik, Troekurovun en yakın komşusu, çorbacıydı sade etmiş fukaara çırak cana. Troekurov pek üüsek tutardı kendini herbirinnän hem bişeyä saymaazdı en büyük hatırlı adamnarı. Ama Dubrovskiyi o sayardı hem ii ona bakardı, makar ki Dubrovskiyin varlı küçüktü. Bir çala onnar barabar askerlii yaptıydılar, da Troekurov bilirdi Dubrovskiyinin tabeetini: dayanamazlını hem hızlılını. Oldu ölä, ani onnar çok vakıda ayrılmış-

lar. Dubrovskiynin varlı başladı daalmaa, da o lääzım oldu çeksın kendini askerdän da erleşsin te o küüyä hem topraklara, angıları taa daalmamıştı. Kirila Petroviç bu işleri işittiyän, istedi yardım etsin dostuna, ama Dubrovskiy kabul etmedi yardımını. O, saa ol deyip, kaldı fukaara, ama kendibaşına, kimseyä ilinmedik.

Birkaç yıl geçtikten sora, Troekurov da, general-anşef olup, askeri braktı da geldi kendi boyar küüyünä. Onnar görüştilär hem sevindilär biri-birinä. Ozamandan beeri onnar hergün birerdä bulunurdular, hem Kirila Petroviç, ani duumasından beeri yoktur kimseyä musaafirlää gittii, kimär kerä maasuz, ölä bişeyisiz gidärdi eski dostunun evceezinä. Onnar ikisi akrandılar, duumaları da bir uurdandı, bümeleri hem terbietmekleri dä birtakımdı, da bu üzerä, bezbollahi, onnar biraz karakter hem vergi tarafından benzeşärdilär. Kimi erlerdä onnarın eceli da birtürlüydü: ikisi da sevdaylan evlendilär, ikisi da vakıtları dul kaldılar, ikisi da birär uşaklan kaldılar. Dubrovskiynin oolu terbiyedilirdi Peterburgta, Kirila Petroviçin sä kızı büüyärdi bobasının gözlerinin önündä, onuştan o sık-sık Dubrovskiya deyärdi: „Seslä, kardaş Andrey Gavriloviç: eer senin Volodiciindän çıkarsa bir adam, olur svatu da olalım, veririm ona Maşayı, bakmam, ani o çıplak, nicä at-maca”. Andrey Gavriloviç bölä lafa sallaardı kafasını da cuvap edärdi: „Yok, Kirila Petroviç – benim Volodim diildir eş Mariya Kirilovnaya. Onun gibi fukaara dvoränin taa ii evlensin kendisi gibi fukaara dvoränoçkaya, da olsun evindä baş, ani evlenecek zenginä da olacek bir nazlı karının çıraa”.

Hepsi görärdilär, ani bu kadar bir arsız pomesçiklän ölä ii anaşmakta yaşardı onun bir fukaara komşusu, hepsi şaşardılar Dubrovskiynin açık korkmamazlına, açan o Kirila Petroviçin masasında doorudan söläardı kendi bildiini, düşünmedään, beenecek mi bu fikiri Kirila Petroviç ya beenmeyecek mi. Öbürlerdän dä kimisi savaşımiş onun gibi yapmaa, da birtürlü çıkmaa bu adamın eli altundan, ama Kirila Petroviç ölä korkuttuydu onnarı, ani kırıdı heptän havezlerini bu türlü salınmıklara. Bölä Dubrovskiy bir kaldı adetlerdän dışarı. Ama ansızdan oldu bir iş, angısı hepsini aktardı, diişirdi.

Bir kerä, güzün başlantısında, Kirila Petroviç hazırlanardı ava gitmää. Avşamdan verildi izin köpekçilerä hem edekçilerä – sabaalän, saat beştä, hazır olsunlar. Palatka hem kufnä ileri gittiydilär orayı, neredä Kirila Petroviç üülen ekmeeni lääzımdı

isin. Çorbacı hem musaafirlär girdilər köpeklerin auluna, neredä beşüzün üstünä boz hem alaca kopoylar yaşaardılar tok hem sıcakta, metederäk kendi köpek dillerindä Kirila Petroviçin cömertliini. Hep burada bulunurdu köpek bolniçası da, angısında baş köpek ilaçlayıcısıydı çırak Timoşka, hem bir dä bölüm, neredä kancıklar enikläärdilär hem doyururdular palilerini. Kirila Petroviç kabarırdı bu gözäl köpeklik aullunnan, üüneräk, gösterärdı onu musaafirlerinä, angıları artık gördüydülär onu en azdan bir irmişär kerä. O gezinirdi köpeklik aulunda, musaafirlerin ardı sora Timoşkaylan hem baş köpekçilärlän: duruklanardı kimi yatakların önündä, bir sorarak hasta köpeklerin saalıklarını, bir azarlayarak şımaran köpekleri, bir lafederäk güzellerinnän. Musaafirlär borçluydular mayıl olsunar Kirila Petroviçin bu köpeklik düzüntülüünä: neredä o güler, läüzımdı gülsünnär, neyi o meteder – metetsinnär. Musaafirlär hepsi ölä dä yapardılar. Sade bir Dubrovskiy susardı hem dürük durardı. O kendi bir kızgın avcıydı, ama varlına görä o yoktu nicä tutsun bölä büük köpeklik, o tutardı sade iki koolayıcı köpek, dört-beş tä tazı; o bu köpek aulunu gördükçä, belli bişey, yoktu nicä göstermesin biraz çok görmesini.

– Ne, kardaş, küsülü durërsın, – sordu ona Kirila Petroviç, – ne, köpekleri mi beenmeersin?

– Yok, – o çetin cuvap edärdi, – köpeklik pek käämil, maanam yok, bilmäm, senin insannarın bölä yaşêrlar mı, nicä köpeklerin?

Köpekçilerin birinä bu laf aar gelmiş.

– Bizim yaşamamız, – dedi o, – şükür Allaha hem saabimizä pek islää, ama ne dooru, o dooru, kimi dvoränin dä may kayıl olur, brakıp kendi evini, gelsin bizim bir köpään yataana yaşamaa. Burada o taa beşli hem taa sıcakta olur!

Kirila Petroviç pek güldü bu kalın suratlı çıraan lafına, onun da ardına başladılar musaafirlär dä gülmää, makar ki annaardılar, ani bu köpekçinin şakası vardı nicä onların da üstünä olsun. Dubrovskiy benizini kaybetti da bir laf bilä sölämedi.

Rus dilindän

BELKİNİN ANNATMALARINDAN
SAURGUN

Kürtünnerdä beygırlär
Kaarları basarlar.
Bir klisedän külelä
Dumandan çıkarlar.
Bir da saurgun atêr
Çoban sargısı hızlı.
Göktä bir garga uçêr,
Bakêr kızıamızı.
Baarışı kahir söleer!
Atlar alatlêr.
Mal salt karannı görer,
Elelär sarkêr.

V.Jukovskiy

1811 yılın bitkisindä bizä pek belli anılmış vakıtta kendi Nenaradov adında konaanda yaşaardı islää urekli bir boyar Gavriła Gavriloviç P...

Bütün dolayda o anılırdı musaafirliinnän hem sefaalınnan komşular durmamaca uurardılar ona imää, içmää hem karısınnan Praskoviya Petrovnaylan beşär kopeykaya boston oynamaa, ama kimisi da uurardılar bakmaa onnarın delikannı kızına Mariya Gavrilovnaya, kıvrak boyluya, gözäl çiiireliyä on edi yaşında kadına. O sayılırdı bir zengin gelin da çoyu ölçünürdüler onu kendinä almaa, ya çocuklarına istemää.

Mariya Gavrilovna kabulettiydi terbiyetmäk franțuz romannarından da sayılêr artık derin sevdalıydı. Onun seçilmiş yavkulusydu bir askerdän fukaara praporşçik, ani bulunurdu birkaç vıkıda izmetindän dinnenmektä kendi yakın küüyündä.

Belli ki, genç erif da yanardı birtakım sevdaylan kıza, ama onun sevgilisinin anası-bobası, gördüynän gençlerin pek özleşmesini, demişlär kıza, hiç eltenmesin düşünmää o çocaa, onu da geldiyän kabuledärdiler bir dilencidän beter.

Bizim sevgililerimiz kiyatlaşmışlar hem her gün ikici salt buluşmuş çam aaçlarından daacaazda, ya da eski klişenin yanında. Orada emin etmişler ölünce sevsinnär biri-birini, pek gücenirmişler, kendi ecellerinä hem neetlärmişler türlü işler. Sık-sık karşılaşa hem yaza-yaza biri-birlerinä kiyat, onnar nasıl da, yakışirdi, gelmiştilär tä bu fikirä: açan biz birimizsiz hiç yok nasıl olalım, ama anaların hem bobaların da hiç yok neeti bizi annamaa, olacek mı sanki sevlämeylim onnarı? Belli ki, bu kısmetli fikir ilkin gelmiş çocuun aklına, sora da pek uymuş Mariya Gavrilovnanın romantikalı düşünmesinä.

Gelmiş kış, da onnarın buluşmalarının arası kesilmiş, ama kiyat yazmaklar taa sıklaşmış. Vladimir Nikolayeviç herbir kiyadında yalvarmış yavklusuna seslesin onu, saklı stevonoz olsunar, birkaç vakit saklansınar, sora düşsünnär ana-bobanın ayaklarına, onnar, belli ki, prost edeceklär da deyeceklär: “Uşaklarımız! Gelin bizim kucaamıza.”

Mariya Gavrilovna ilktän çok burulmuş, istämemiş, ama sonunda düşmüş kayıllaa: nişanı gündä o lüzımdı avşam ekmeeni imesin, sauşsun kendi odasına, çünkü kafası acêêr deyni. Bu kaçmak işlerinde karışıkmiş Maşanın slujankası da, onnar ikisi lüzımmış çıksınar art kapudan da başçanın ardında bulsunar hazır kızaa, kimsey duymadaan otursınar da gitsinnär kendi küülerindän Nenaradovodan beş vörst bir tarafa Jadrino küüsünä dooru kliseya, neredä lüzımdı Vladimir onnarı beklesin.

O nişanı gündän bir gecä ileri Mariya Gavrilovna hiç gözünü da kıpmadı: topladı, erleştirdi gölmeklerini hem fistannarını, yazdı bir uzun kiyat yakın kumasına bir da başka kiyat anasına-bobasına, neredä en dalgalı sözlerinnän yalvardı annasınar onu hem ani pek sevinmeli gün sayacek onu, açan işidecek, ki ana-boba vereceklär kayıllık, düşüp dizlerinä, istesin onnarın prost etmesini. Mühürleyip o iki kiyadı Tula mühürünnän, neredä vardı resimni iki ateşli can, kız atılêr döşeklerä da taman sabaya karşı uyuklêêr, ama burada da çirkin düşünmeklär onu raata brakmazmışlar. Bir görünürmüş ona, ki taman kızaa otururkan gitmäâ stevonoz olmaa, bobası onu tutêr, sürüyer kaarda, da atêr bir dipsiz eraltına... da o uçêr, düüleräk kannan, bellisiz derinnäâ; bir görünmüş Vladimiri yatırkan ot içindä kannı hem soluk benizlän. O ölmüş, yalvarmış alatlasın onunnan stevonoz olmaa... hem taa başka türlü bozuk esapsız görünnär geçärmışler önündän biri-

biri ardına. Sonunda o kalkêr bozuk benizlân dalgalanmaktan hem halizdân baş acısınan.

Anası hem bobası görmüşlâr kızı kahırlı da kendi güçlü soruş-larınnan: “Ne oldu sana, Maşa? Diilmisin sän, Maşa, hasta?” – ko-parırmışlar onun üreeni. O çalışırmiş uslandırsın onnarı, yapılısın şen ama yapılamaazmış. Olêr avşam. Düşünmeklar, ki o bitki sıra günü geçirer kendi aylesindä, sıkardılar onun can erini. O duyardı kendisini yarı ölü, prost olurdu aklınca hepsinnän, hepsiciinnän, ne vardı bu evdä. Verdilär avşam ekmeeni: onun canı heptän sık düüldü. Titireyräk sesinnän söledi, ani o istämeer imää. Anası-bobası onu öptülär da adetçasına hatırdusını verdilär: o az kaldı aalasin. Girdi kendi odasına, uzandı pata da yaşları onu buudular. Slujankası yalvarırdı ona uslansın. Hepsi hazırđı. Yarım saattan sora o lüzümdü heptan braksın ana-boba evini, kendi odasını, uslu kızlık yaşamasını... Dışarda saururdu boran: uuldardı lüzgär, pen-çerelerin kapakları traklayıp, sarsalanırdılar, hepsindä o görürdü bet nişan, çirkin uur.

Tezdä içersi sus oldu, hepsi uyurdu. Maşa giidi sıcak fistanı-nı hem sarındı şallan, aldı elinä düzgünnük korobkasını da çıktı art kapuya. Slujankası getirdi ardına iki boşça. İndilär başçaya. Saurgun hiç vazgeçmâzdi; lüzgär üflardı karşı sansın çalışır-dı durgutsun bu genç kaçkını. Zar-zor etiştılär başçanın dibinä. Yolda kızak artık beklardı onnarı. Beygirlerä suuktu da onnar du-ramazdılar erindä; Vladimirin sürücüsü gezinirdi okların önündä; gücülä durgudurdu sert beygirleri. O yardım etti hanuma otursun hem onun izmetçiykasına erleşirmää boşçaları, aldı terbeeleri da beygirlär uçtular.

Brakalım şindi Maşa hanumu kendi ecelinä hem sürücü-Tereşkanın becerikliinä görä etişsin erinä da bakalım, nâbêr bi-zim genç güvää olacaa Vladimir.

Bütün gün o kaçındı. Sabaalân o gitti candarlık popazına; zar-zor onunnan annaştı, sora gitti komşu boyarlarda aaramaa göz-görenneri. İlkinkisi, kimä o danıştı, oydu bir kırk yaşında sluj-badan çıkma kornet Dravin, o tezicik kayıl oldu. Bu seremcä, söledi o, pek aklına getirirmiş evelki gusarların şımarmaklarını. O tutacak etti Vladimiri onda isin üülen ekmeeni, dedi, ani taa iki gözgörân için hiç kahırlanmasın-bulunacaklar. Aslı da taa etiştirmedilär sofradan kalkmaa, burayı geldi meracı ölçücüsü Smit, bıyıklı hem cıngırdaklı çizmäylän, hem spravnik-kapitanın

çocuu bir on altı yaşında genç, ani artık girmişti ulan polkuna. Onnar diil sade kayıl olsunnar gözgörennik etmaa, ama kondular cannarını da baaşlasınnar Vladimir için. O da sarmaştı çocuklara kanaatlı için da tez gitti evä hazırlanmaa.

Artık islä karannık çöktüydü. O yolladı kendi inan sürücüsünü Tereşkayı Nenaradovo küünä üç beygirli kızaklan hem annattı ona iinedän ipläadan, ne işlär düşer yapsın, ama kendisinä sımarladı koşsunnar bir beygirli ilin kızaa da o yalnız sürücüsüz yollandı Jadrino küünä, nereyi iki saattan sora lääzımdı gelsin onun gelini Mariya Gavrilovna. Yolu o islää bilirdi, hem gitmää da lääzımdı sadä 20 minut.

Ama taa Vladimir çıkınca oradan kıra, kalktı lüzgär da girişti ölä bir saurgun, ani göz-göz görünmæzdi. Bir minudun içindä yol gömüldü, dolay kaybeldi, bir koyu sarılgıt görünmemezlikte, angısınin içindä uçardı biyaz kaar parçaları; gök karıştı erlän. Vladimir kaldı kır ortasında da boşuna o çalışırdı çıksın enidän yola, beygir basardı nereyi olursa da dayma, bir saplanırdı kürtünä, bir düşärdi kuyuya, kızak düzara aktarıldı, Vladimir çalışırdı sade uuru kaybetmesin. Ama ona görünürdu, ki artık yarım saat geçti, ama o taa etişmediydi Jadrino küün yanında daacaaza. Geçti taa on minut, daacaaz hep taa görünmæzdi. Vladimir gidärdi kırca, geçäräk türlü derin çukurlar içindän. Saurgun aralanmazdı, gök hiç aydınnanmazdı. Beygir başlardı dinmää hem ondan da ter akardı tolu gibi. Bundan başka, o dayma bulunurdu belädan kaar içindä.

Sonunda Vladimir gördü, ani o gitmeer oyanı, nänä läzımdı. Vladimir durdu: başladı düşünmää, aklına getirmää, esaplamaa da sandı, ani o läzım alsın saa tarafa. O gitti saa tarafa. Onun beygiri gücülä adımnardı. Artık o bir saattan zeedäydi yolda. Jadrino läzımdı olsun pek yakında. Ama gidärdi, gidärdi, kırın sa uoktu ucu-kenarı. Hep kürtünnük hem yarlar; kızak durmamaca aktarılırdı, o da durmamaca onu kaldırırdı. Vakıt gidärdi, Vladimir heptän kahıra düştü.

Taa sonunda yolun bir tarafı başladı kararmaa. Vladimir çevirdi orayı. Yaklaştıynan gördü, ani önündä daamcaaz, şükür Allaha, düşündü o, şansora yakın. O haydadı daacaazın boyundan sanarak, şincik dorulacak yola, angısını bilirdi ya aylanacak daacaazı doz-dolay: Jadrino bulunurdu boycaazında. Tezdä o buldu yolu da girdi bir sık hem kış zamanına görä çıplak aaçlık arasına.

Burada lüzgär okadar keskin diildi, yol düzdü, beygir eşkinnendi, Vladimir da uslandı.

Ama o gidärdi, gidärdi, Jadrino hep görünmäzdi, daacaazin yoktu bitkisi. Vladimir büük korkuylan gördü, ani o girdi bir tannımayan daaya. Korkulu gamsızlık kapladı onu. O urdu beygirä, ama zavalı mal çekettiydi atılı-atılı, sora tez dindi da bir çiierek saattan sora gitti adım-adım, bakmadaan, ani çorbacısı pek savaşırdı onu hızlandırısın.

Yavaş-yavaş açlar başladı siirelmää, Vladimir çıktı daadan, Jadrino görünmäzdi. Allele, artık yakında gecä yarısı. Yaşlar fırladı onun gözlerindän, gidärdi artık nani olursa. Hava uslandı, bulutlar daaldı, onun önündä yayılırdı bir düzlük, döşeli dalgalı balan büük kilimnän. Gecä islää ay aydıdı. O gördü önündä bir küücüz dört-beş evdän. Vladimir gitti orayı. İlk evin yanında o atladı kızaktan, yaklaştı tokada da başladı urmaa. Birkaç minuttan sora pençerenin aç kapaa kalktı da bir dädu gösterdi kendi biyaz-biyaz sakalını. "Ne sana läüzüm?"

– "İrakta mı Jadrino küüyü? Jadrino, irakta mı? Ya, ya, Jadrinoyu sorêrim irakta mı?"

– Diil pek irakta, bir on vörst olsun.

Bu cuvapta Vladimir tutundu saçlarından, da kaldı kazık gibi erindä, sansın onu kurşuna urdular.

– Ama sän nereliysin, ä-ä? – sordu dädu. Vladimirdä yoktu ruh cuvap etmää adama.

– Dädu, sän yok mu nasıl bulasın bana bir çift beygir Jadrinoya kadar gitmää?

– Nändan bizdä beygir olaceymış? – dedi adam.

– Beki, bir edekçi bulayım yolu göstersiz? Ödeycam ona, ne kadar isteycek.

Dur, – cuvap eder dädu, – bän sana çocuumu yollaycam, o seni geçirecek. Vladimir beklärdi, geçmedi bir da minut, o enidän başladı urmaa tokada, kapak kalktı, sakal genä göründü.

– Ne sana läüzüm?

– Nända çocuun?

– Şindi, şindi çıkacêk, çarıklarını giyer. Beki üşüdün? Geç da yısın.

– Saa ol, yolla taa tez çocuu!

– Tokatlar gırcıradadı, çocuk çıktı sopaylan elindä, o gidärdi ileri göstererek hem arayarak yolu, ani gömülüydü duzbastı kürtünnän.

– Kaç saat? – sordu Vladimir.

– Tezdä aydınnanacak, – dedi genç çocuk. Vladimir artık sölämedi bişey.

Ötardı horozlar, artık aydınniktı, açan onnar etiştیلär Jadrinoya. Klise kitliydi. Vladimir ödedi edekçi çocaa da haydadı kızıaamı popazın auluna. Orada onun üçlüyü koşulu kızıa yoktu. Nasıl haber beklardı onu?

Ama dönelim Nenaradovo küülü boyarın evinä da bakalım, nelär orada olér. Şüpelenmeyin, hiç bişeyçik yok.

İhtärlar uyandılar da çıktılar orta odaya. Gavriła Gavriloviç kalpaklan hem bayka kurtkaylan, Praskovia Petrovna da pamuklu şlaforkaylan giimni. Verdilər samovarı da Gavriła Gavriloviç yolladı slujankayı ürensın, nasıl saalı Mariya Gavrilovnanın hem nasıl o bu gecä dinnendi. O kızçaz geldi da dedi, ani barışnä uyumuş pek bet, ama şindi kendisini taa iicä duyarımış, şindi gelecek burayı orta odaya. Halizdän da kapu açıldı da Mariya Gavrilovna geldi selämlaşmaa papenikasınnan hem mamenikasınnan.

– “Nicä senin başın, Maşa?” – sordu Gavriła Gavriloviç.

– Taa iicä, papenika, – cuvap etti Maşa.

– Senin, kızım, dün olmalı sabadan tütün urdu başına,” – dedi Praskovia Petrovna.

– Olmalı, mamenika, – cuvap etti Maşa.

Gün geçti islää, ama o gecä Maşa hastalandı. Yolladılar kasabaya doftoru getirmää. O geldi avşam üstü, hasta diildi kendinä. Başlamış pek çirkin yanmaa da zavalı barışnä ilk afta bulundu mezar kenarında.

Kimsey içerdä bilmäzdi onun kaçması için. Kiyatları, ani o yazdıydı ilersi günü, yaktı, onun slujankası kimseyä bişey çıtlatmadı, sakınarak çorbacıların üfkesindän. Popaz, o gözgörennär Kornet, bıyıklı mera ölçücü hem genç ulan çok lafı sevmäzdiilər hem diil da boşuna. Tereşka-sürücü, o da hiç bir zaman zeedä laf kaçırmazdı kâr sarfoş da olsa. Butakım saklı çıkmadı üzä hiç birindän da. Sadä Maria Gavrilovna, açan kendini kaybederäk sölenirdi, kaçırrdı şüpeli laflar. Ama onun lafları okadar baalanıtızdılar, ki anası, ani hiç ayrılmazdı kızının patından, annadı sade okadar, ani onun kızı ölüsünä sever Vladimiri hem, olmalı, bu ateşli sevda vardı hastalım da maanası. Mamusu danıştı birkaç komşularlan, sora adamınnan da hepsi birebir kayıl oldular, ki Maşanın eceli, bezbelli, Vladimir hem ani kısmetinin üstünä,

basıp, geçmeycän, açan o senin, gelip, bacadan da içeri girer, hem ani fukaaralık diil sakatlık, hem ani yaşamak diil fukaralıklan, ama adamnan hem çok taa başka butakım işlär.

Üredici üsek sözlär şaşılacak nekadar faydalı olêrlar ozaman, açan biz kendimizi doruklamaa deyni bulamêêriz başka bişeycik.

Bu arada barışnä başlêêr dorulmaa. Vladimir da çoktan artık görünmâzdi Gavriła Gavriloviçlerin evindä. O nedänsa pek korkmuştu. İstemişlär, yollayıp, sölesinnär ana-boba kayıllını, ki yapmaa onnarı ansızdan kısmetli. Ama pek şaşılar Nenaradovo, boyarları, açan kayıllık erinä kabuletilär ondan bir yarım deli kiyadı! O yazardı, ani şansora basmaycek onnarın evinä, däärdi unutsunnar onu, kısmetsizi, ani ona şansora umut kalêr salt bir-ölümä. Birkaç gündän sora işitilär, ani Vladimir gitmiş askerä. Bu olmuş 1812-ci yılda.

Çok vakit sakınmışlar sölemää bu haberi taman alışan Maşaya. O kendisi da başka hiç anmamış Vladimir için. Birkaç aydan sora bulmuş onun adını Borodinoda düüşün zor icirannıların arasında da düşmüş, kaybetmiş kendini, hepsi pek korkmuşlar dönmesin hastalı geri. Ama, şükür Allaha, korku aslı çıkmamış.

Başka kahır onu etişer: Gavriła Gavrilaviç, raametli olup, brakêr kızına hepsini varlıını. Ama zenginlik onu uslandırmêêr; o candan paylaşırdı anasının, Praskovia Petrovnanın, kahrılarını da adadı ayırılmasın mamusundan ölüncä; ikisi da tezdä brakêrlar Nenaradovoyu, bu kahrılı anmaklı küüyü, da diişilerlär onnarın bir başka guberniyada pomestiyasına.

Dünürçülär eni erdä da dolaşırdılar zengin hem gözäl gelini, ama o vermâzdi hiç umut kimseycää. Mamusu kimär sıra yalvarırdı kızına ayırsın kendinä koca. Mariya Gavrilovna sallardı kafasını, düşünmää varardı. Vladimir artık yoktu. O ölmüş-tü Moskvada, frânşuzlar kasabaya gireceykan. Onun anılması Maşaya deyni sansın ayozlu işti, o korurdu herbir işçeezi, neylän vardı nasıl anılsın: kiyatları, ani bir çala okuduydu, onun resimnerini, notları hem şiirlerini, ani yazmıştı ona deyni. Komşular şaşardılar Maşanın inannı saburluuna da beklärdilar, ne zaman çıkacak bir kısmetli, ani kazanacak elini bu hızlı Artemizanın.

Bu arada cenk biter büyük ensemäklän. Sınırın ötäyanından dönärdilär evä bizim polklar. Halk sevinmeliklän kaçarak orman karşıları. Muzika çalardı cenklän kazanılmış türküleri. Ofițerlär, ani gittiydilär fronta küçük çocucak kadar, şindi gelirdilär artık

büük adamnar, güüsleri krestlärlän dolu. Soldatlar da şen laflaşır-dılar, düzara katarak sözlerinä bişey:

1. Yaşasın Dördüncü Genrih (franţuzçadan)

2. “Jekond, ya seremcä aarayıcı” şakalı bir opera yazmış onu N.İzoar, ya franţuzçadan, ya nemţeycedän. Unutulmaz zaman-nar! Anılmak hem şaşmak vakıtlar! Nasıl hızlı düülürdü rusun güüdesindä can, sölediynän lafi-Vatan! Ne tatlıydılar buluşmak yaşları! Nasıl birleştirdik biz canımızda halkın kabarmasına hem padişaha sevdamızı! Ama ona deyni nasıl kıpımdı bu!

Karılar, rus karıları o zamannar başka onnar gibi yoktu. Onnarın zamandan suukluu kaybeldiydi. Onnarın şaşması halizdän sarfoş edärdi, açan karşılardılar üsteleycileri baarırdılar: Ura! (Hem şap-kalarını da yukarı atardılar). Kim ozamankı ofiţterlerdän tanımay-ceydi, ani rus karılarına borçlu kendi en paalı nagradasınnan?

Te bu şafklı, güneşli zamannarda Mariya Gavrilovna yaşar-dı anasınnan filan guberniyada küüdä dä görmedi, nasıl ikisi da merkez kasabaları karşılardılar cenktän dönän üsteleyici askerle-ri. Ama uezd kasabalarında hem küülerdä sevinmelik bekim taa da derindi. Bu erlerdä peydalansın bir ofiţer, sayılırdı büük yortu geldi. Asker rubasında giimni yavklı ensärdi fraklı olannarı, kız-ların, gelinnerin camı ilkin askerciyi ayırırdılar.

Te nasıl annattık, Mariya Gavrilovna bakmadaan, ani suuk kabuledärdi erkekleri, onun dolayında dayma dönüştürdü kısmet aarayıcılar. Ama hepsi çekindi bir tarafa, açan peydalandı onun evindä bir cenktä ıdırannı polkovnik Burmin, güüdesindä asılıydı Georgii ordeni hem pek gözäl şimali, nasıl sölärdi oradaki deli-kanı barışnelär. O yakındı irmi altı yaşına, da gelmişti askerdän dinnenmäk günnerini geçirmää kendi pomestiyasında, ani bulu-nurmuş Mariya Gavrilovnanın küüyünnän yannaşık.

Mariya Gavrilovna da onu birdän seçmiş da başkalarına pek-pek bakmazmış. Burminin yanında Mariya Gavrilovnanın düşün-mekli duruşu olurmuş taa diri. Olmaz deelim, ani o kılıbklanırmiş ama poet gördüynän bunu olurdu desin:

– Eer bu diilsä sevda, ozaman nedir?..

Burmin halizdän da bir pek gözäl genç oğlandı. Onda vardı taman ölä bir akıl, angısını beener karılar: uslu, esaplı, aarlı hem seçici fikiriydi, çok işä dalapa etmäzdi, gamsızlı, şendi. Mariya Gavrilovnaylan götürürdü kendini kolay, bol, ama ne da o sölesä ya yapsa, camı hem gözü ondaydı. Vardı utancaklı, sakınması,

ama laf gidardı, ki bir çala o pek huluzmuş hem karıcıymış, ama Mariya Gavrilovna buna bakmazdı, o (nicä da hepsi genç damalar) tezicik prost edardı adamin şımarıklıını, hızlılıını, ani kimär kerä üzä çıkardılar onun tabeetindä.

Ama hepsindän çok...(onun ayolluundan, tatlı lafından, meraklı simasından, baalı bintli kolundan) gusarın susması hepsindän çok dürtardı barışnänın mayıllıını hem düşünmesini. O annardı kendisi, ani pek beener bu adamı,bezbelli, gusar da kendi fikirinnän hem becerikliinnän artık vardı nasıl denesin, ki insan onu seçti, ama neçin hepsi belliykän bu kişi taa düşmediydi onun ayaklarına da sölesin üreeni? Ne onu tutardı? Nedän sakınırdı? Beki, halizdän bir sevda karışık utanmaklan, beki diklik, beki şalvir gezinticinin oyuncaklı? Damaya deyni bu bir bilmeycäydi. İslä düşündüyünän, o esapladı, ani utanmaktı bu işlerin maanası da koydu neetinä kabartsın onu taa zeedä kuşkuluklan, sakınmamazlıklar hem neredä uyer ayolluklan. O kendi hazırlardı işlerin ansızdan çözüntüsünü hem dayanamazlıklar beklardı, ne zaman gelecek o roman danışması. Saklılar ne türlü da onnar olsalar, herzaman karı canına aar gelerlär. Mariya Gavrilovnanın cenkli çalışmaları artık başladılar faydalı olmaa: Burmin artık düştüydü ölä aar düşünmeklerä hem kara gözleri okadar ateşli kaplırdılar Maşayı, ki sanırdı lazımlı minut pek yakında. Komşular lafedirdilär düün için, nicä artık bir olmuş iş için. Anası da, pek pak hem islä ürekli Praskovia Petrovna, sevinirdi, ani kızı artık buldu kendinä lüzımlı güveyi.

Babu, Maşanın mamusu, bir gün otururdu orta odada da erleştirdi oynamaa kiyatları, açan geldi Burmin da o saat sordu Mariya Gavrilovnayı.

– O başçada, – cuvap etti babu, – gidin orayı, ama bän sizi burada bekleycäm.

Burmin gitti, ama babucuk yaptı stavrozunu da düşündü: “Te artık , beki büün iş olacek!” Burmin buldu Mariya Gavrilovnayı tınak boyunda, bir süüt acın altında, elindeydi kiyat, giimniydi biyaz fistanınnan, haliz nicä kiyatlardan bir romanın personajı. İlkinki soruşlardan sora Maşa, maasus kısalttı lafi, çalışarak taa şaşırtmalık olsun, angısından olurdu kurtulmaa sade ansızdan sevdayı annatmaklan. Ölä da oldu: Burmin duydu kendi zor halını da söledi, ani çoktan aarardı bir uygun vakıt, ki açsın canını da istedi bir minut kuşku onu seslesin. Mariya Gavrilovna kapadı kiyadı hem gözlerinnän söledi kayıllıını.

“Bän Canabini severim, – dedi Burmin, – severim pek ölüsüyä...”(Mariya Gavrilovna kızardı da taa pek iiltti kafasını). “Bän yufkalık ettim, verildim alışıklaa, alışıklaa görmää Canabisinizi hem işitmää hergün..!” (Mariya Gavrilovna aklına getirdi ilk kiyadı.) “Şindi artık geç oldu verilmemää ecelä:aklıma getirmää Canabinizi, sizin ayollu sat bir bu dünnädä üzünüzü olacek yaşamamda hem zeet sevinmelik, ama bana taa kalêr yapayım bir aar borç, açıklayım Canabinizä bir çirkin saklımı da koyayım aramıza bir geçilmeyecek köstek...”

– Bilerim, – kestirdi Mariya Gavrilovna, – o köstek baştan taa vardı aramızda, bän yoktu nasıl olayım Canabinä karı...”

Bän da bilerim , – uslu söledi Burmin, – bilerim, ani bir çala vardı büük sevdalı yavklunuz, ama o şansora ölü hem üç yıllık ara beklemäk...Benim isleyim hem ayolum, Mariya Gavrilovna! Çalışmayın vazgeçtirmää bitki ilinniimdän o fikirimdän, ani Canabiniz kayıl olaceydınız olmaa bana eş hem kısmet, eer... susun, iştilmayın hatırı için, susun. Canabiniz beni zeetlersiniz. Da, bän bilerim, duyerim, ani vardı nasıl olasınız benim, ama-bänim en kısmetsiz can...bänim evli!”

Mariya Gavrilovna baktı ona urulmuş gibi.

– Bän evliyim, – uzattı sözünü Burmin, – bän evliyim artık dördüncü yıl, ama bilmeerim, kim benim karım, hem neredä o, hem lüzım mı buluşayım onunnan nezamansa!

– Naşey sän söleersin? – şaştı Mariya Gavrilovna, – nesa fasıl iş! Annadın, bän sora söylecäm... hadi uzadın sözünüzü, beklerim, yapın okadarlık.

– 1812-ci yılın başlantısında, – dedi Burmin, – bän alatlardım Vilino kasabasına, orada bulunurdu bizim polk. Bir kerä gelgim bir stanşiyeya avşamnen geç, söledim tez koşunnar beygirleri, ama kalktı bir çirkin saurgun, stanşiya bakıcısı hem sürücü da verdilər akıl, sabur edeyim geçincä saurgun. Bän sesledim, ama sora neçin-sä çekettim alatlamaa, sansın kim sä beni itirdi geridän. Ama saurgun hiç durgunmazdı, bän dayanamadım, izin ettim genä koşunnar beygirleri da çekettim yola saurgunun koyusunda. Sürücü götürdü kızaa derä boyundan, butakım yolumuz kısılardı üç vörstä. Derenin kenarları örtülüydü; sürücü geçmiş o erin yanından, neredä varmış er yola çıkmaa da biz etiştik tanınmaz taraflara. Boran hiç durgunmazdı; bän gördüm bir şafkçaaz da izin ettim haydasın orayı. Biz girdik küü içinä; aaç klisedä var-

dı şafk. Klise açıldı, aul boyunda dururdu birkaç kızak, klisenin basamaklarında gezinirdi birkaç kişi.

– “Burayı! Burayı!” – baardı birkaç ses. Bän dedim sürücüyâ yaklaşalım. – “Allahım, nânda oyalandı? – sordu bana kimsa, – gelin artık beklemâktän hayırsız oldu; popaz da bilmeer, ne yapmaa, biz artık hazırđık geeri gitmää. Hadiin taa tez kızaktan.

Bän lafsız atladım da girdim klişenin içerinâ, orada yarı karannıktı, sade iki-üç mum yanardı. Gelin otururdu bir skemnedâ kliseciin bir köşesinde karannıktı, bir insan uvardı onun annısını, zülüflerini.

– Şükür Allaha, – dedi o insan, – gücülâ geldiniz. Ne kaldı barışneyi öldürâsiniz!

İhtâr popaz yaklaştı bana da sordu:

– İzin edeceniz başlayalım mı?

– Başlayın, başlayın, batüşka, – dedim bän, ölä ulu orta.

Gelini kaldırdılar. O bana göründü gözelcâ... Büün da hep annayamêñım hem prost elâmerim kendimâ lüzgerli zararçılıımı...

Yannaştım o insana Ay Dimu önündâ. Popaz alatladı; üç adam hem slujanka tutardılar elini düşmesin. Bizi stevonoz ettilâr.” Öpüşünüz, – dedilâr sonunda.

Benim karım döndü bana benizsiz üzünü. Bän istedim onu öpeyim... O baardı:

– Ay, bu diil o! Diil o! – da düştü, kaybetti kendini.

Gözügörennâr doruttular bana korkunç bakışlarını. Bän döndüm da çıktım klisedän, atladım kızaa da baardım sürücüyâ: “Hayda!”

– Allahım, Allahım! – baardı Mariya Gavrilovna, – da Canabiniz bütün da bilmeersiniz, ne oldu sizin zavalı gelinizlän mı ?

– Bilmeerim, – cevap etti Burmin, – bilmeerim küücezin adını, neredâ stevonoz olduk, unuttum, angı stanşiyadan çıktım, o zaman bän hiç bişeyâ saymazdım bu benim hırsızlı şımarmamı, ölä da birkaç vörst aralandıynan klisedän uyudum da uyândım ertesi günü artık üçüncü stanşiyada. Vardı o zaman benimnän bir adamım sluga, ama o cenktâ öldü, kayıp hepsi umutlarım bulmaa onu, kimâ yaptım bölâ bir pek acı şaka da te şindi var çok aar pişmannım.

– Allahım, Allahım! – dedi Mariya Gavrilovna, da tuttu onun elini, – sänmiydin o zaman? Da sän beni mi tanımmêñsın?

Burmin attı benizini...düştü onun ayaklarına.

MİHAİL LERMONTOV
(1814-1841)

BULUTÇUKLAR

Çok dolu bulutlar yukarda uçêrlar,
Al sincir boncuklar, güneşli kırlara
Hepsi, bizlâr gibi, gurbet gezerlâr
Ak poyraz kaarlardan-güneşli yazlara.

Kim sizi koolêêr, baktın mı kararı,
Beki saar fenalar gıpta edenlâr,
Siz mi se aldınız yanniş yolları,
Beki amaz bastı te o çok görennâr?

Yok, sizi bıktırdı kısır tarlalar,
Saarsınız ahenktâ, kahır bilmâzsınız,
Hojma serbestsiniz, itrafımız-suuklar,
Yok sizâ gurbetlik, siz vatansızsınız!

Rus dilindän

ANTON ÇEHOV

(1860-1904)

HAMELEON

Panayır erindän geçer poliþiya nadzirateli Oçumelov eni yaamurluklan hem bir da çıkıcık elindä. Onun arından gider kırmızı saçlı gorodovoy, koltuunda bir kasnak tepä üklü tatar üzümü, alınma ceremä satıcılardan. Dozdolaylar sesiz... Meydanda can-cın kimseycik yok... Lavkaların hem kırçmaların açık kapuları bakêrlar Allahın şafkına nicä aaç aazlar; onnarın yannarında dilencilär da yok.

– Aha sän dalêêrsın, kuduracaa! – işider birdän Oçumelov. – Çocuklar, kaçırmanın onu! Bölä dalamaklan olmayacak! Tutun! A-a-a-a!

İşidiler köpek sızlaması. Oçumelov bakêr tarafa da görer: kupeþ Piçuginin odun skladından atlayarak üç ayak üstündä hem bakınarak kaçêr bir köpek. Onu koolêêr bir adam çit krahmallı gölmeklän hem çözüük jiletkeylan. O kaçêr köpään ardına da güüdesinnän hızlanıp ileri düşer erä, ama etiştirer kavrasın köpään geeriki ayaklarından. Enidän işidiler köpek sızlaması hem bir barış: „Kaçırma!” Lavkalardan çıkêrlar uyku semesi insannar da tezicik odun skladının yanına sansın er içindän toplanêr kalabalık.

– Bu sırasızlıktır, vaşe blagorodie! – deer gorodovoy.

Oçumelov döner saa tarafa da gider kalabalaa dooru. Skladın portalının yancaazında görer o adamı açık jiletkeylan hem saa eli yukarda kaldırılı, gösterer insana kannı parmaanı. Onun üfkeli suratında sansın yazılıydı „Te şindi bän sendän çıkaracam, şelma!” da kâr parmaa da onun benzäärdi sansın bir ensemäk bayrana. Bu adamda Oçumelov tanıdı kuyumcu Hrükini, altın işlerinin ustayı.

Kalabalığın arasında ön ayaklarınnan yayılı hem bütün güüdesinnen titireyerek otururdu erdä bu skandalın kendi kabaatlısı – bir biyaz palı sivri kalaklı hem bir sarı-alaçaylan arkasında. Onun yaşlı gözlerinde vardı büyük korku.

– Ne üzerä siz burada? – sorêr Oçumelov yarıp-geçerek kalabalık içinä. – Ne bu burada? Senin bu parmaan ne? Kim ölä çirkin baarırdı?

– Giderim bän, vaşe blagorodie, kimseycii dürtmeirim... – başlêêr söylemää Hrükün üsürerek-üsürerek aucuna. – Odun için Mitrii Mitriçä, bir da te bu kuduracaa hiç bişeysiz kavra benim

parmaamı... Siz beni afedin, bän adam ani işleerim. İşim da benim ufaklı. Ko bana ödesinnär, neçin ki bekim bän bu parmaklan bir afta işleyämeyecäm... Bu, vaşe blagorodie, zakonda da yok, herbir olur-olmayacaandan acı çekäsin...

Açan hepsi dalaşacek, ozaman taa ii hiç yaşamamaa da bu dünnädä...

– Hm... İslää... – deer Oçumelov sert üüsüreräk hem kaşlarını gezdireeräk. – İslää... Kimin bu köpek? Bän bunu bölä brakmayacam. Bän gösterecäm sizä, nicä köpekleri kolvermä! Etecek oldu! Bölä çorbacıları, ani seslämeerläer zakonnarı artık läüzüm gözü almaa! Açan koyacaklar hayırsıza bir cerema ozaman görecek o, ne olduunu boşta köpek brakmaa hem türlü başka hayvan, hele bak sän hele! Bän ona gösterecäm Nikitanın bobasını!... Yıldırın, – danışer nadziratel gorodovoya, -üüren kimin bu köpek da yaz protokol! O allele kuduz... Kimin bu köpek, bän sorerim?

– O, olmalı, general Jigalovun! – deer kimsä kalabalıktan.

– General Jigalovun mu? Hm... Yıldırın, ya çıkar benim yaamurluumu... Brä ne sıcak! Olmalı yaamura çeker... Bän sade bir iş annamêrım: nasıl o seni dalayabildi? – sorer Oçumelov Hrükinä – Var mı nicä o etişsin senin parmaana? O küçücük, ama sän ya koca pardıysın! Sän olmalı deştin parmaanı bir enserläen sora da aklına geldi bir yalan söyleyisin. Sän zerä... belli insannarsınız siz! Bilerim bän sizi dövulları!

– O, vaşe blagorodie, gülmäk için tığarkaylan köpeciin burnusunu yakardı, ama pali olmasın deli da hap onun parmaanı... Kötü adam bu Hrükin vallaa, vaşe blagorodie!

– Yalandırêrsın, buruk! Açan görmedin, neçin yalan kopuşturêrsın? Blagorodie annar adam hem akıllı o duyêr, kim yalandırêr hem da kim ürektän ash söyleer, nicä allahın önündä... Ama eer bän aldadırsam, ko mirovoy sud kessin. Onda zakonda yazılı... Şindi hepsi birtakım... Benim kendimin da batüm candar işleer... eer istärsanız bilmää...

– Baarınmayın! – kestirer Oçumelov.

– Diil, bu diil generalin köpää... – islää bakarak malı, – deer gorodovoy. – Generalda bölä soysuz köpeklär yok. Onunkilär hepsi büyük hem üürenik.

– Sän islää mi bileersin?

– İslää, vaşe blagorodie...

– Bän kendim da bileerim, – lafeder Oçumelov, – generalın köpekleri paalı, soylu şeylär, ama bu-şeytan bilsin ne! Ne tüüsü tüü, ne da bir görüm... sade bir hayırsızlık... Da bölä köpää tutmaa mı?! Neredä sizin aklınız? Düşün bölä bişey Peterburga yaki

Moskovaya bilermiyisiniz ne olaceydı. Orada bakmayaceydılar zakona, ama o saat kurşuna uraceydılar! Sän, Hrükın, çektin da bu işi bölä brakma... Läüzım insannarı üüretmä! Etecek oldu...

– Ama beki da generalın... – hızlı sölenerek başladı sayıklamaa Yıldırın. – Zotkasında onun yok yazılı... Geçennerdä onun aulunda bölä bişey sansın gördüydüm.

– Belli ki generalın!-dedi bir ses kalabalıktan.

– Hm... Ya at benim omuzlarıma yaamurluumu, Yıldırın... Lüzgercik esti... Beni nesä üşüder... Sän Yıldırın götürecän onu generala da soracan orada. Deycän ani bän buldum da yolladım. Hem sölä kolvermesinnär sokaa... O beki paalı, ama açan herbir domuz onun burnusunu tığarkaylan yäkacek, ozaman ne var köpecii bozmaa da. Köpek o incä mal... Ama sän, kara sır, kolver o kolunu aşaa! Yok neçin o ahmak parmaanı gösteräsin, kendin kabaatlıysın!..

– Generalın aşçısı geçer, ona soralım... Ey, Prohor! Gel, ayolum, burayı! Bak bu köpää sizin mi?

– Nändan çıkardınız bunu? Bölä şey bizdä duudum duvalı yoktu!

– Burada yok ne sormaa da çok, – deer Oçumelov. – O gezek köpek saabisiz! Yok neçin burada lafetmä... Bän açan dedim ani o gezek... Kurşuna da okadar.

– Bu diil bizim, – söleer ileri dooru lafımı Prohor. – Bu generalın kardaşının, ani geçennerdä geldi. Bizimkisi alaca köpekleri beenmeer. Kardaşı alacalara havez.

– Daa? Ne generalın kardaşını mı geldi? Vladimir İvanıç? – sorêr Oçumelov da onun suratı bütünnä gülümseer. Bak sän, Allahım! Ama bän hiç bilmedim da. Musaafırlää mi geldi Canabisi?

– Musaafırlää...

– Bak sän, allahım... Özledi bezbelli kardaşını... Ama bän, hele bak sän hiç bilmedim da. Da bu köpeçik onnarın mı deer-sin. Pek sevinerim... Al onu... Köpeçik hiç dii! prost... Çemrek te ölä... Hap te bu şaşkının parmaanı! Sän da ne durêrsın, indir o parmaanı da yok ol buradan!

– Haha-ha-ha, sän da, palıcık, ne titirersin? R-r-r-r tıttık, üfkeli şelma, tıttık, uslan tıttıcık...

Prohor çaarêr köpää da gider onunnan odun skladın yanından... Kalabalık güler Hrükını.

– Bän taa karşı gelecäm seninnen!-Tembihleer onu Oçumelov da sarınarak yaamurluuna gider panayır erindän yoluna.

İVAN TURGENEV

(1818-1883)

MUMU

Artık avşam olurdu. Gerasim gidardı yavaşacık hem bakardı suya. Bir dâ ona göründü sansın bişey kıpırdêêr batac içinde suyun bir kenarında. O ildi da gördü bir küçüräk palicik, biyaz kara alacalarinnan, bütün kuvedinnän savaşırdı cıkmaa, ama çıkamazdı su içindän, düünürdü, kayardı hem titirardı bütün yaş hem zabun sırtçaazınnan.

O baktı zavalı köpecää, kavradı onu bir elinnän, sıkıştırdı koy-nusuna da gitti iiri adımnayarak evä. Gerasim girdi komorkasına, yattırdı palicii krivada, örttü onu kendi aar yaamurluunnan, gitti ilkin dama saman aldı, sora kufneyä da getirdi bir çaşka süt. Yavaşacık açıp yaamurlu erleştirdi samannan da koydu krivada südü.

Palicik sade üç aftalıkmiş henez gözleri açılmıştılar, birisi gözün kâr görünürdü oburundan taa büyük; o taa bilmäzdi içmää südü da sade titirardı hem gözlerini kıpıştırdı. Gerasim aldı onu usulunnan iki parmaannan kafacından da diidirdi kalacını südü. Ozaman köpecik hızlı başladı içmää, buularak, firklayarak hem titireyeräk. Gerasim bakıp-bakıp açan bir kerä gülardı... Bütün gecä o eşindi paliylen, erleştirirdi, silardı onu hem bitkidä kendisi da uykladı onun yanında, mışlaardı bir sevinmelikli hem uslu uykuylan.

Bir ana bilä ölä bakmêêr uşaanı, nicä Gerasim bakardı bu palicii. İlktän o pek yufkaydı zabundu hem çirkindi, ama yavaş-yavaş düzeldi hem büüdü, bir sekiz aydan sora, kendi kurtarıcısının dayma zaametinnän, oldu bir kâmil köpek ispan tamızlından, uzun kulaklarlan, kaba kuyruklan, nicä bir kalem hem büyük açık gözlärlän. O pek sevdi Gerasimi da ayırılmazdı ondan hiç bir da adıma. Hep onun ardına gezardı sallayarak kuyruunu. O koydu palinin adını Mumu (Gerasim kendisi dilsizdi da başka laf bilmäzdi, onuştan köpään adını ölä koyduydu). Hepsi evdän insannar da sevdiydilär köpecii da ona Mumu deyärdilär. O pek akıllıydı, hepsinä yalpaklanırdı, ama sevärdi sade Gerasimi. Gerasim kendisi da onu çok sevärdi... Hem ona ii gelmäzdi, açan başkaları köpecii sevärdilär, korkardı almasınnar mı, osa

kıskanırmıydı – Allaa bilsin! O her sabaa kaldırırdı çorbacısını yaamurluunun peşini çekeräk, getirirdi edeendän şakacı beygiri ona, angısınan bulunurdu büük dostlukta, dik-dik onunnan bilä dereyâ gidärdi, beklärdi Gerasimin küreklerini hem süpürgelerini. Kimseycii yaklaştırmazdı onun komorkacısına. O maasuz kapuda kesmişti bir delik paliyâ deyini, o da sansın duyardı kendini, ani sade Gerasimin komorkasında o bütün çorbacıydı da o iş için girdiynän orayı, osaat pinärdi krivada. Gecä o hiç uyumazdı, ama salmazdı boşuna, nicä başka ahmak aulcu köpeklär, angıları oturup geeriki ayakların üstünä, yumup gözlerini, dikip kalaani salêr ölä can sıkletindän yıldızlara. Mumunun incä sesçeezi bir kerä bilä boşuna işidilmäzdi: ya yabancı birkimsey aula yaklaşırdı, ya neredä sä kalkardı bir şüpelî pıtırıtı ya çitirtı... Ne çok laf- o bir käämil bekçiydi. Aslı, ani ondan başka aulda vardı bir da kart köpek, sarı boz benekli, adıydı Volçok, ama onu hiç gecä da kolvermäzdlär sincirdän, yatırdı kıvranı k kendi yataanda da sade siirektä çıkarırdı bir gıcirtılı may sessiz salmak, angısını osaat brakardı sansın annayarak, ani o faydasız. Barınänin içerinä Mumu girmäzdi, da açan Gerasim taşıyardı içerlerä odun, herkerä kalırdı geeridä da dayanamazdı beklesin, ne zaman o çıkacak sıvridip kulaklarını, çevirirdi kafasını bir saaya, bir sola, açan azıcık bişey çitlardı kapu ardında.

Ölä geçti taa bir yıl. Gerasim hep çıraklık hem bekçilik edärdi barınänin aulunda hem diildi küsülü kısmetinä, ani getirdiydilär onu kul-krepostnoy çiftçiyi küüydän da koyduydular bu büük kasabada Moskvada aul işinä boyarkaya, ama birdän oldu bir ansızdan iş... Te ne oldu: bir gözäl ilkyaz günü barinä kendi slugalarınan gezinirdi musafirlik odasında. Onun vardı islää kefi, gülärdi hem cümbüş ta atardı, slugalar da gülüp sölärdilär, ama ürektän pek ta sevinmäzdlär; bu içerdä yoktu neyâ çok sevinmää, açan barinä şendi, zerä o istärdi hepsi onun gibi şen olsunnar hem gülüp sölesinnär hem ateş üfkelenirdi, açan denärdi, ani birinin suratında yok şennik. O günü nicäysa barinä kısmetli kalktı, kiyatlan attıynan ona düştü dört valet, ne sayılırdı, ki istedi olacek (o her sabaa kendinä fal attırırdı) çay da ona o sabaa pek tatlı göründü, bunun için içerciyka kabuletti metinnik hem da para baaşısı bir grivennik. Bir tatlı gülümsemäklän kendi buruşuk dudaklarında barinä gezinirdi bu musafirlik odasında, ölä gezineräk geldi pençereyâ. Pençeredän görünürdü kapu önündeki başşecik hem

en ortakı klumbanın yanında, bir gülün altında, yatırdı Mumu da kemirirdi bir kemik. Barinä gördü bunu.

– Allahım! – şaştı o birdän: – nasıl köpek o orada?

Zavalı slujanka, angısına barinä sordu, bakınırdı bir oyanı bir buyanı, bilmäzdi nicä cuvap etsin da uydursun harçtaklı kart babunun kefinä.

– B...b.. bilmeerim, – mırıldadı o insan, – allele dilsizin o köpecik...

– Allahım, Allahım! – kesti slujankanın lafını barinä, – o pek islää köpecik! İzin edin getirsinär onu burayı. Çoktan mı o onda? Nasıl ölä bän görmedim bu köpää şindiyä kadar?... Sımarlayın getirsinär onu bana. Slujanka o saat sıyılıverdi ilerki odaya.

– Hey adam, adam, – baardı slujanka kimä sä, – getir tez Mumuyu. O başşacıkta.

– Onun Mumu mu adı? – sordu barinä. – Pek islää adçaaz.

– Akına pek islää, – o saat slujanka da kayılı oldu. – Hey, adam Stepan, getir köpää taa tez. Stepan bir kaavi genç çocuk barinäda kapuları açıp kapardı, lakey sayılırdı. O hızlandı başşacaa kafa düveräk nasıl tutsun köpää, istedi ansızdan kavrasın Mumuyu, ama o fırladı Stepanın elindin da ne kuvedü varsa kaçtı Gerasimä dooru, angısı taman kufnä yanında düyüp silkärdi fıçıyı çevirerek onu elindä, nicä küçük bir daulcuu çevirirsin. Stepan kaçarak köpään ardına savaşırdı tutmaa onu kendi saabisinin ayaklarının arasında, çemrek köpecik verilmäzdi. Gerasim, güleräk bakardı bu işä. Bitkidä Stepan annattı ona ellän, mışannan, ani barinä isteer onun köpeeni görsün. Gerasim biraz şaştı, ama çaardı Mumuyu, kaldırdı erdän da verdi Stepana. Stepan getirdi köpää barinänin önünä da koydu onu paret döşemeyä. Mumu, ani duudu duvalı yokmuş girdii bölä içerlerä, pek korktu da hızlandı kapuya, ama hatırcı Stepan itirdi onu, köpecik yamandı duvara da başladı titiremä.

– Mumucuk, Mumu, yaklaş bänä, gel barinäyä, – deyärdi ev saabisı, – gel burayı, ahmak... korkma...

– Yaklaş, yaklaş barinäyä, – bir sestä teklif edärdi slujankalar da: – git barinäyä. Ama Mumu bakınırdı iki tarafa da erindän kıpırdamazdı.

– Getirin ona bişey isin, – dedi barinä. – Ne okadar ahmak o! Barinäyä istämeer gelsin. Nedän korkêr?

– O taa alışamêr, – gücülä bir ilik seslän eltendi sölesin

izmetçilerdän birisi. Stepan getirdi bir çiniciktä süt, koydu onu Mumunun önünä, ama Mumu hiç kokmadı da südü. O hep titirärdi hem sıkınırdı ilerlisi gibi.

– Ah ya bak sän niceysin, – dedi barınä yaklaşarak ona, geldi da istedi suvazlasın köpää, ama Mumu çevirdi bir tarafa kafasını da hırladı dişlerini göstererek, sansın aalaşarak hem sakınarak. Barınä çekindi da dürüklendi. Ansızdan köpään kıpırdaması korkuttu onu.

– Ah! – baardılar hepsi slujankalar birdän: Allah göstermesin, acaba dalamadı mı o Canabinizi?! (Mumu sa hiç bir kerä bilä yokmuş kimseycii daladı).

– Yokedin onu dışarı, – dedi diişik seslän ateş üfkeli kart barınä. – Hayırsız bu köpecik! Pek fena o!

Da usulunnan yavaşaçık dönüp dooruldu kendi kabinetinä. Slujankalar korkulu biri-birinä bakarak hızlandılar onun ardına gitmää, ama o duruklandı, attı onnara bir suuk bakış da dişleri arasından üfkeli süzdü: „Ne gelersiniz? Bän sizi çaardım mı? Cendem olun gözümdän! – da gitti.

Slujankalar korkuylan ellerini güüslerinä kapadılar da sorardılar Stepana: „Näbacez?“ O kavradı Mumuyu da tez attı kapudan dışarı kâr Gerasimin ayaklarının yanına, – ama yarım saattan sora bu içerlerdä ölä bir sus olduydu sak hava gibi, kart barınä da otururdu kendi divanında ölä dürük, nicä yaamura karşı tolu bulutları.

Al bak sän nicä olmayacak işlär var nicä bozsunnar insanın kafını!

Taa karannık olunca barınä bozuk keftäydi, kimseylän lafetmäzdi, kiyat oynamazdı. Sora geceyi da çok kötü geçirdi. Baardı, evcimannarı kırgın etti, neçin ki vermemişlär ona angı duhiyi läözüm hem-yastı onun sabuna kokarmış, gecä izmetçisini koymuş hepsini döşekleri koksun, ani var bir laf yanarmış, tütärmış ortalık. Ertesi günü barınä koymuş tez çaarsinnar Gavrilayı (bu onda nicä vekilmiş aulunda) da vermiş izin yoketsinnär Mumuyu auldan. Gavriıla da çıktı gibi barınädan ateş üfkeli, izin etmiş lakey-çırak Stepana ölü-diri taa hemen büün Mumuyu auldan götürsün, kaybetsin.

YUNUS EMRE

(1240-1320)

Yunus Emre – bir çok saygılı hem hatırlı şair diil sade Türkiyadä, ama bütün türk dünnäsında da. Son vakıtlarda biliner, ki “Yunus Parsuk derenin Sakariya suyuna döküldüü erdä” bulunan Sarıküüdä duumuş, küçüklüündä mektebe verilmiş üürenmää, ama tez o mekteptän çıkmış, neçin ki o zamannarda büük kıtlıklar olmuş, büük imeelik zorları çekilirmiş. Sölenir, ki genç Yunus gitmiş bir büük zenginä, angısı verirmiş yoksullara booday. Yunus da gider o adama da ister ondan versin booday, ama öncedän düşünmüş ki var eski söleyiş: “Boş gidän, boş gelirmiş”. Bu üzerä toplamış sepedinä biraz yaban meyvası alç. Da vermiş o zengin adama, angısının adıymış Hacı Bektaş. O sormuş:

– Sän, çocuum, ne isteersin, sana booday mı vereyim osa kader mi vereyim.

– Bän kaderi ne yapayım, bana booday läüzüm. Zengin Hacı Bektaş deer:

– Verin ona iibenin dolusu kadar booday.

Yunus alêr boodayı da gider yola, ama düşünir da döner geeri da söleer Hacı Bektaş:

– Boodayı boşalt da ver bana kıymet.

– Kıymettän anatarı Tabduk Emrie verdik, git tä ondan al...

Yunus gider da Tabduk Emridä çırak olêr, orada kırk yıl izmet eder. Evlener Yunus Şehin kızına, düşünir, ki bu kız ona çok da onuştan ömürü kadar kıza dokunmeer...

Halk annatmalarına görä sanılar, ki Yunus Sakariya taraflarında çok yaşamış, bu betere onu kimi erlerdä Sakariyalılar bilirmişlär. Yunusun ölümü için da pek az bilgilär var, en eski kaynaklara görä Sanköydä olmalı gömülüdür...

Bütün yaşamasında Yunus peet yazmış hem dünneyi gezmiş. Bütün Türkiyayı dä hem çok başka türk memleketlerindä var erlär, neredä sölenir, çünkü Yunus Emre gezmiş. Onun yazıları hepsi şiir hem onnarın ayın adları yok. Angı şiiri da okusak stili hem çok meraklı sözü söleer, ki bu yazı Yunus Emrenindir.

EY, YAKINLAR!

Ey yakınnar, ey kardaşlar, korkarım bän ölümdän,
 Ölümdän korkmasam da Ölüm benim ettiymi bulur.
 Bir gün görünür gözümä, kusurum urulur üzümä.
 Kahırlardan şaşırdım, ne yapayım, ne edeyim,
 Eer aslıdan bän kulsaydım, ona kulluk edeyim,
 Eer aalaydım bu dünnäda, gökta güleyim deyin.
 Hemen geldim bu dünnäya kendim kulluk edeyim
 Hamellik büük yapmadım, zaptan kurtulayım deyni
 Ey kısmetsiz miskin Yunus, günahın çok näbayım?
 Allah, sana çok sığınım, afet, gök saabisi beni.
 Ey komşular, ey kardaşlar, ecel ölä, ömür kısa
 İşlerimä pişman olup bir gün prostolmak istärim
 Elimnän aazımı tutup zor pişmannı sölärim
 Günahım eer hamellik sä, tamahlıksa betfalı fünüm olsun.
 Oğlan gider dünürä, duşmannarı ko yok olsun
 Sol taraf da ilik versin, duva günü sevindirsin.
 Beş karış bezdürür donum, yılan, cıyan iyir tenim
 Yıl gecä beklenmä sinim, unudulup kalırım bir
 Başıma dikeler hece, ne erte bilirim, ne gece,
 Göklerdä Hocam, aalem sana umut edär,
 Yunus Emre da bu sözü önce sana etişsin der
 Tek ürüyeyim, neyileyim üstadıma geleyim bir gün.

*Eski türkçedän uydurdu
 gagauz dilinä Nikolay Baboglu*

ALİ TANYILDIZ

(1943)

Türk yazıcısı, şairi, literatüra yaratmalarını yayınlayan. Soyu çeker Honamlı Yörüklerinden. Şarkıkaraaça Baalı Gedikli küün orta okulunu bitirdi.

İsparta kasabasında lişeyden sora İstanbul Hukuk fakultetini bitirip, İspartada avukatlık işindä çalışêr.

1990-cı yılda basıldı ilk kitabı “Honamlı Yörükleri”.

1991-ci yılda çıktı bir şiir kitabı “Ay batınca gel”.

Ali Tanyıldız Gagauz halkın büyük bir dostudur. O 1991-ci yılda Moldova Cumhuriyeti'nin çağırılışına görä ziyaret etti eşinnan, Sevimmän, Gagauziaya “Ana sözü” gazetasının yortusuna.

O çok beendi Bucak Bölgesindä yaşayan gagauzları, geceledi büyük bir gagauz küüyündä Kazayakta, meraklandı onnarın adetlerinnän, yaşamasinnan, imeklerinnän.

Geldii gibi Ali Tanyıldız yazdı kitabı “Gagauzlarla”. Dostluk hem tanışmak gagauzlarla onun edebiyat işlerini taa kızıştırdı da çıktı onun basımları.

Ali Tanyıldız'ın var gözäl aylesi: eşi Sevim, bir kızı-Demet, iki da oolu: Egemen hem Toygar.

1999-cı yılda basıldı onun romanı “Pepe”, angısından veresiz okuyuculara bir fragment.

MIHLARDIÇ AACI

Kim bilir kaç bin yaşında bu Mıhlardıç aacı! Hem kim bilir ne zamandan beeri onun gölgesindä şırıl-şırıl kaynayıp akêr aaca komşu bir duruk hem serin sulu çöşmä.

Aacın kimi dalları anadan öncä çürümüşlər da kurumuşlar, ama Mıhlardıç korkmamış. Eni-eni dallar çıkarıp sürdürmüş da uzatmış ömürünü, hep bümüş hem bümüş yukarı. Onun güüdesi okadar kalın olmuş, ki eer beş kişi elelä verip kaplamaa savaşarsalar kaplayamazlar. Pam-pak otlar arasında, bin bir türlü gözäl kokulu çiçeklər ortasında, kuşların cıvıl-cıvıl öttüü erdä, Anamas adında daaların başında, ani yaylaları biri-birinä baalêrlar bir derin kedik ortasında büüyärdi bu sarp aaç Mıhlardıç. O bu kedii ortasında yalnızca gök üzünä dooru dikili hızlanmıştı bük, ulu gür Mıhlardıç. Onun komşusunun duruk çöşmesindän kana-kana su içtikän sora yorgun argın yolcu bu ulu aacın gölgesindä arkası üstü yatıp bakarsa uzanıp gidän dallar birär büülü yol gibi gözünä görünürler. Onnar gündüzdä biyaz-biyaz bulutlara, gecelerdä da sarı-sarı yıldızlara insannarı alıp götürän ulu yollardır.

Kim kaktıysa, neçin kaktıysa günnerin birindä bir enser kakmış olmuş bu aaca. Beki bu aacın gölgesindä raatlı dinnenmää kalan ya çöşmenin serin suyundan susuzluunu geçirän birisi ya da aazını açmak isteyän başkası ya kim angı çobannardan birisi kesmiş olan kuzusunu üzmää asmak için kaktı bir enser... Kim bilsin angısı, bu belli diil... Ama ne olduysa olan işte bu ilk enserdän sora olmuş: kakan kakana, kakan kakana hep kakmışlar da hep büün da kakêrlar.

Herbir kakılan enser Mıhlardıç aacın canını biraz yakmış da olsa, yalnızlıktan onu biraz kurtarmış. Ölä kurtarmış, ki gelmiş gün açan enser kakmak için gelip gidennerdän, musaafirlerdän, aaçın itrafında yatıp kalkannardan dolayı çiyenmiş, yas-püs olmuş. Sivri-sivri taşlar bilä aşınıp yasılmışlar. Hem gün gelmiş, açan dumansız daada kos-koca aacın adı kalmış "Enser aacı" (türkçä Mıhlardıç) yıllar boyunca enser kakıla kakıla aacın güüdesindä bir başka enser kakmaa er kalmamış. Ama nekadar çok aaçlar vardı o dolaylarda Mıhlardıçtan taa yaşlı, taa kalın taa görünnü!

Yoktu! Ama onnara ne enser kakan, ne da üzünä bakan yokmuş. Mıhlardıçın adı daalmış çok uzaklara. Onun ünü yayılmış da yayılmış yaylalardan yaylalara, küüylerdän küüylerä, kulaklardan kulaklara. Oturmuş Mıhlardıç insanın adetinä. Umutsuzların umut dünnääsına oturmuş, ölä oturmuş, ki olmuş nicä bir ayoz.

Herbiri, kim gelip, kimsey görmedään Mıhlardıça bir enser karsa, gölgesindä da çöşmedän birkaç yudum serin su içärsä da sora ardına bakmadaan uzaklanıp gidärsä-o insanın istedii olurmuş, ne da istemiş olsa, o aslıya çıkarmış, tamamnanırmış...

Herkez kim anulmaz dertlerä düşärmış, kim fukaaralıktan kurtulamazmış, kimin kızları evlenmedik kalırmış, ya angı evlilerin uşakları olmazmış Mıhlardıça enser kaktıysa herbir zorlardan kurtulurmuş.

Türkçedän

BİRKAÇ LAF ALİ TANYILDIZ'IN "HANAMLI YÖRÜKLERİ" İÇİN

Avtor söleer okuyuculara, ki yörük-örüyan insan. Türklerin ilk zamanda yaşamak erleri Orta Aziyaymış. Oradan kalkıp, türlü sürülärlän çoyu diişmişlär. Anadoluya gelmäk olmuş yayan öriyä. Bu üzerä çoyuna öriyan insannara "örük" adını koymuşlar.

Baştan "örük-olan" bu söz onnara, eni erä geleännärä, örük denmiş.

Bakmadaan, ani bu gezek insannar kendi aralarında hem komşularında örük adını taşırmişlar, onnar türkmüşlär.

Türk – Türk – Örük.

Bu sözlerin taa derin annamsı "Güçlük": ya türk, ya örük – bu bir maana sayılär diil daada gezän, diil daada yaşayan.

Orta Asiyadan geçärkän gezenlerin bir payı yıllarlar yayan gezä-gezä, etişmişlär Anadoluya, ama o türklär, ani üşenmişlär yayan öriyäräk göç etmää eni erlerä, onnara "yatuk" demişlär, tembel.

Ama hepsi onnar türkçe lafederlär. Bu toplumda en önemli türk boyu – oguzlarmış.

Oguzlara hem yörüklerä, "yatıklara" tarihtä türkmen demişlär.

Honamlı yörüklerä kendilerindän öncä yerleşän Anadoluya ya başka erlerä türkmen demişlär.

XI-inci asirindä hepsi oguzların dini islam olmuş.

MİHAY EMİNESKU

(1850-1889)

Mihay Eminescu – Moldovanın hem Romıniyanın en anılmış, en büyük talantlı şairi, ani kendi yaratmasında kaplamış hem açıklamış diil sade naşıyanın ruhunu, ama ömür dünnedän insanın problemlerini hem yaşaması için bişey söylemiş. – Gagauz halkı tanışêr kimi Emineskunun yaratmalarınan.

NECİN, KODRU, SALLANÊRSIN?

– Neçin, kodru, sallanêrsın, –
Dallarını erä urêrsın,
Lüzgersiz hem yaamursuz?

– Bän sallanmayım olmaz:
Vakıdım kalêr pek az,
Suuk gecelär uzanêr,
Yapraklarım azalêr...

El üfleer sarı yapraa,
Kuşlarım gider uzaa,
Lüzgär düüyer poyrazdan,
Kış burda-yaz yırakta.

Belli, dallarım iileer,
Deyni kuşlarım gider,
Bakıp ilik dallara,
Geçer kırlangaç sıra,
Alıp bilä düşlerimi
Benim hem kısmetlermi...

UYKULU KUŞÇAAZLAR

Uykuluca kuşcaazlar
Yuvalarına toplanêrlar,
Dalcaazlara saklanêrlar
Avşamnêrlar!

Çöşmelâr salt gürüldêrlâr,
Kodrular da salt susêr.
Çiçeciklâr da uyuklêêrlar –
Raatlanêrlar!

Lebeda sudan geçer
Papurlukta uyumaa.
Ayoz onu korusun –
Uykusu tatlı olsun!

Gecenin saklı eri
Geç ayda o açılêr.
Düşlâr karma-karışêr –
Avşamnêr..!

TEK KAVAKLARIN YANINDA

Tek kavaklar yanından
Sıkça gelip geçtim.
Beni tanırdı komşular,
Salt sän tanımadın.

O şılaklı pençerenä
Ne dayma bän baktım?
Beni tanırdı bir dünnä –
Salt sän tanımadın.

Sıra, sıra bän bekledim
baari bir küçücük çuvap!
Veräydin ömürdän bir gün
o bir da eteceydi.

Sevda yapaydık, bir saatçaz
tatlı sevişelim,
Sesçeezini işideyim salt
sade bir saat, da öleyim...

Bakışından olsa veräsin
tek bir şafkçaaz küçük,
Gelän zamannara ondan
Yıldız duar pek büyük.

Sözlerini şaşkın gibi sevdim senin ölä,
ki acılar çektim derin,
Ani soyum da yok çektii
Ölä acı-pelin.

Bütün ama acım da yok,
geçerim da taa siirek,
Senin da o gamsız kafan
dönsä dä-boşuna geçek.

Neçinki, şindi artık sän
hepsi gibi gezek düşkün.
Hem dä bakêrim sana bän,
bakmam nicä ölüm.

Ama läüzımdı sän, yavklum,
ateş gibi yanasın.
Da o sevdaya, canım,
kandil erdä yakasın!

ION KRÄNGÊ

(1837-1889)

KÜÇÜKLÜÜMDÄN ANMAKLAR

Bir kerä yazın te ölä Ay İleyä yakın, sıyrıldım bän evdän, da ölä tüülen üstü giderim Vasili çıçulara, bobamın büük batüsuna, kirez çalmaa. Neçin ki sade onnarda hem taa bir-iki erdä bizim küüdä vardı o siirek yaz kirezlerindän, ani olurdular tä ölä Küçük Paskelleyä yakın. Da te nasıl dedim sayıklêêrim benimcä bir türlü yapmaa da tutulmamaa. Giderim ilkin adamın içersinä da yapêrim kendimi, çünkü aarêêrim Vaniyi, çıçunun oolunu yıkanmaa gitmäa barabar.

– Yok Vani evdä, – dedi Mêrioarê bulü, – gitti Vasili çıçunnan Kala boyunda Kodren küüyünä getirmää birkaç top yaamurluk abası, ani verdidik dolaplatmaa.

Neçin ki bunu da läazım söleyim, ani bizim Humuleşt küüyündä hepsi yapaa işleerlär: kızlar da, çocuklar da, karılar da, adamnar da. Hepsi alıp-satêrlar hazır abadan dikilmiş işlär hem ayırı plat, türlü kilimciklär hem bürüncüktän peşkirlär, dikili işlemeli gözäl kanvaylan. Humuleştliilär topraksız rezeş çiftçilär may çoyu panayırdan bakınırdılar. Düzenlik, hayvan, domuz, koyun, piinir, yapaa, oloy hem başka çok türlü ev işleri benim küülülerim zanaatlarıydılar.

– Açan yok Vani evdä, kal saalcaklan, Mêrioarê bulü! Năbayım, açan yok Vani evdä, istärdim barabar yıkanmaa gidecim... – Ama aklımca deerim: „Taman razgeldim! İsläa, ani yok evdä, hem tez gelmäsä taa da isläa olacek...

Da ölä, kısadan kesip, öperim bän bulünun elini, gözäl seläm vereräk da nicä bir akıllı uşak, çıkêrim içerdän çünkü yıkanmaa gidecäm. Dönerim bir köşedän, aylanêrim, nasıl bulêrim kolayını da girip insannarın başçasına, tırmaşêrim karının kirez aacına, girişerim hırpalayıp taşımaa koynuma kirezleri, çabuk-çabuk hiç aaramêêrim eşil-olmuş – sıradan yapraklarınnan. Da ölä nicä bän çalışırdım, nekadar taa tez yapayım işimi, te görerim Mêrioarê bulüyü aacın altında bir pardıylan elindä...

– A-ha-a, seni gidi şeytanını ha-a, burada mı senin yıkanman be? – baardı o hobalık gözlerinnän, – Çabuk in erä, tulhar, zerä sincik bän seni!

Ama nasıl inäsin, açan erdä bölä iş!? Da açan görer o, ani bän inmeerim, zvir-r-rr! Salër bana iki-üç topaç, ama keezleyämeer. Sora başlêr pinmäa aaca. „Dur, deer, seni girliŧa sıkacaanı ha-a, Mërioarê seni ŧindi kavrayacak peŧindän!”

Ozaman bän tezicik atlêrım bir taa aŧaakı dala da te ölä birdän: „zup!” atlêrım kenevirlik içinä, ani bümüştü kirez aacından oyanı da ölä eşildi hem sık gözünä zarar, bümüştü belädan. Da o göz çıkı bulü Mërioarê takıŧêr ardıma pardıylan elindä. Bän kaçêrım o kenevirlik içinä, o da-ardıma! Bän kaçêrım, o kaçêr... A ha-ha etiŧecek! Aulun dibindä kılınêrım atlamaa sokaa, ama etiŧtirämeerim da genä dönerim kenevirlik içinä, bulü da ardıma. Bän hızlanıp biraz ayırılêrim da genä isteerim atlayım aulu alçarak erindän, genä etiŧtirämeerim, ama bulü da karı mı? İnat, fena hiç boŧlamêr beni. Artık işideerim nasıl har-har solurdu, ama hep da ardıma kaçardı. Ne kalırdı etiŧsin! Bän sıkıp kendimi, hızlanêrim ileri – o da ardıma, hiç brakılmazdı. Da tä hep ölä bän kaçêrım, o kaçêr-yıktık erä güzelim keneviri, yas-püs ettik; doorusunu söyleyim vardı 10-12 sotak kenevir döŧedik onu nicä palayı erä, artık belliydi, ani fayda ondan olmayacak. Da te, açan artık yaptık biz bulümnan bu işceezi, o bilmäm nasıl dolaŧêr kenevirlerä mi o sa kösteklenip biŧeyä mi – düşer. Bän da tezicik dönerim bir ayaamın üstündä, yapêrim birkaç uygun atlamak da basederim kendimi aul aşırı sansın hiç iliŧmedim. Butakım kurtulêrim o lekä bulüdan, gelerim evä da o günü sesleerim anamı, olêrim bir pek akıllı uŧak...

Ama avŧama dooru peydalanêr Vasili çiçüm küüdän ornıklän bizim tokatta. Çaarêr bobamı da söleer, nelär yapmışım da teklif eder bobamı gitsin görmäa, nekadar zarar olmuş o kenevir yaslanmış deyni hem da nekadar kirez iisilmiş. Neçin ki o Vasili çiçüm da kötü hem zirgildi kâr nicä Mërioarê bulü. Ani var bir laf: „Tencerä tukurlanmış da kapaanı bulmuş”. Ama bän da, allele, boŧuna kötüleerim hısımnarımı: ne läázımdı adamın zaametini zänetmäa? Ne da desäm zarar artık yapılmıştı da kabaathlı olan

läüzımdı ödesin. Genä geldi laf sırası: „Ödämeer kim zengin, ama ödeer kim pazlamayı idi”. Bobam da ödedi benim için zararı hem biraz da ceremä da ortalık uslandı. O, açan geldi evä utandırılmış üzünän, çekti bana bir islää „kaşımak” deeräk:

– Na, da doy kirezä! Şansora biläsin, ani bendän artık aldın harcını, seni gidi başsızını ha-a! Taa çok mu zararlar bän ödeyecam senin ardından?

Da te ölä iş oldu kirezlärlen, tamamlandı anamın lafları, zavalı pek çemrekti hem büyük dooruluu vardı da ölä deyärdi: „Allah yardım etmeer onnara, kim hırsızlıklan isteer yaşamaa”. Ama ne faydası sonundan pişmannın? Bir taraftan da o benim utanmam ne edärdi? Git da karşılaş Vasili-çiçumnan, Mërioarê bulüylan sora onnarın Vanisinnän.

Hem sade bu olsa. Bana ayıptı küüylü kızların hem çocukların da üzlerinä bakmaa. Taa pek pazarlarda horuda, klisedä, açan hepsi sana bakêr nesä fısırdeşer, sän da läüzım hep gözlerini aşaa saklayasın. Buluşurdu bizim küüylü gençlä Kuku çayırında da bir afta iştä sora özlärdilär biri birlerini. Ama benim için artık hepsi işidilmişti, nelär yapmışım. Hiç yoktu kolayı bir türlü burnumu da göstereyim aalem arasına utanmaktan.

Romincadan

VİKTOR TELEUKÊ

(1933-2002)

Arada uzaklar
Nasıl var bu dolay
Büük hem küçük-türlü...
Da kısalttık ilin, kolay
Uzakları, arayı.
Taa yakın oldu o ay.
Ama bir, salt bir zihir –
gezer bizim arada.
İstär-istemäz zeetleer
Kef bozêr şaşkın ara,
Ters bakêr insannara.
Kim hasta bu zihirdän,
Çıkmêêr eski dertlerdän.
Tepiner, ki yok aslı
„Olêr beki kimnerdä
Çok siirek olsun nasıl”.
Sanki yokmudur olduu
Tutsun seni kapuda
Bir suratsız bürokrat?
Bir adım salt arada,
Ama git yap o adıımı...
Saatlan duracan orda,
Nekadar sän dayandıın
Gagarin saat içindä
Dünäâyı dolayladı.
Salt bizim arada ara
Var en bitki uzaklar.
O olmalı en zooru,
O bozêr uzak yolu.
Açın geniş kapuyu,
Pençerelär açılsın,
Koparın perdeleri
Uzaklı güneş yaksın...
Süpürgeyi alçınız –
Atın çöpä çürüklüü!

MİHAİL SADOVĂNU

(1880-1961)

Mihail Sadovănu XX-nci asirdä romın yazıcı-sı, bir dizi romannarın hem annatmaların avtoru. Romın literaturasında-en bilinir istoriya romannarın yaradıcısı. Onun romannarı „Rak hastalılı zodi-yası ya Duka Vodanın zamanı”, „Jder kardaşları”, „Şoymareşelerin soyları”. Annatmalar „Anikuşanın hanı”, „Baltagul” üzä çıkarêrlar romın küüyün eski şivilizatiyasını. Sadoveanu sayılêr romın literaturasının en üstün yazdırmalı suretlerin ustası.

Kiyatlarında „Țara de dinkolo de negurê”, „Impêrêția apelor” yazıcı gösterer tabiyatın çeşitliini hem gözelliini. O yazdı küçüklüün evrenindän da ihlamlı annatmalar „Dumbrava minunatê”, „Un om nekejit”, „Ursul” hem başka.

PETRIŞOR DAAYINDA

(bir payı)

Avgust ayın sonundaydı. Eski hem insan elinnän dürtülmedik Petrişor daayında göklerdä usluca saurulardı yapraklar. Sırtlar üüselirdilär yavaşıcık, sallanarak gibi, çıkararak yukarı bir dik hem uçurumnu burnuya, angısının tepesindä gökâ dooru sıvrılmıştı bir eski çam aacı, ani ilkin haberläardı bir derin hışirtıylan lüzgerlerin gelmesini. O ölä ilin üüselärdi batıya dooru, da gündusunun gökündä güneş başlaardı girmää saklı erlerä.

Kenardaki ufak sık açılı daada şafk elektän gibi saçılırdı çis-kinni serpintilerä sık hem sıcak güneş direklerindä; sinecik sürüleri oyanda-buyanda, bir alat oyunu dokuyarak, dönüştürdülär, şılayıp aydınnıkta, sora kaybelirdilär. Bir akgürgen aacın dalında, ani uzanmıştı güneşä doru hiç kıpırdanmadık dururdu bir grangur kuşu, tüüleri onun yalabırdılar nicä yımırtaanın şarısı. O arada-saatta uzadırdı boynusunu da çıkarırdı sıklıklı-gılgıltılı kuş sesini, angısı uyandırırdu bir başka uzun ses-cuvap daayın dallarında. Ufak kuşlar türlü renkli boyalarda serpili uçuşurdular tepelerdä fişkannıklar içindä bunnar stiklet hem iskete kuşlarıydılar, kan gibi

kırmızı uçlu kanatçıklarının tombarlak küllü renktä tüülerinnän hem taa kuşcaazlar keremet boyasında güüşçeezlerinnän. Onnar bakişirdılar sıvri iinä bodusu gibi gözçeezlerinnän sallanarak hem titirederäk fişkan gibi dalcaazları hem yalabık yapracıkları.

Ufak yaşamanın hızlanması geçärdi bu daayın kenarında nicä hergünkü yaz sabaalarında. Mavi-yalabık kanatçıklı böcecik uçuşları dönüştüp, dolaşırdılar. Sık otun üstündä kelebeklär da oynaşarak bol hem oyunnu uçuşurdular, ottan da başlaardı çıkmaa sıcak kokular. Bir da küçük inik içindä yapılı erdä yaprakların hem samancıkların arasında dururdu bir kırmızı tavşam sinik ön ayaklarında, kulakları da yapıştırılı kambur arkasında.

Sıcaan suvazlamasında o uyuklaardı, birdän açıp gözlerini, kopardı onnarı yavaşıcık da kıpırdadırdı burnucuunu, nicä bir düş içindä.

Yolcaazlarda bir tarafta taa vardı nemnik. Sade oyanda-buyanda yaşamanın kıpırdamasını etiştirirdi bir bellisiz çaarış yımışak süünük yavaşıcık sallanırdı bir pelit aacın geçmiş yıllardan sarı yaprakları.

Romincadan

GEORGE VODĂ

(1934-2007)

CEVİZİM, SÄN, CEVİZİM

Cevizim, sän, cevizim,
 Söslä sözüümü benim:
 Büüyäsin cevizindän
 Te o küçük cevizçiindän,
 Ani gömülü erdä,
 Toom da can da o sendä.
 Var benim da güüsümdä
 Bir ceviz nicä sendä,
 Diil o büyük nicä sendä
 Ama büüyërim ondan,
 Ölä vergim anamdan
 Büüyeim hem gezeyim,
 Neçin ki bänim adam
 Gezmektän var yaşamam.
 Durursam, küçülecäm.
 Sän sa, fidancım eşil,
 Düşer olsun birerin
 Derin gitsin köklerin,
 Gökä çıksın eşilin.
 Sän da gezärsän hep bir,
 Kim bizi gölgeledir?
 Kim tutar bizim eri
 Ayak altında çetin?
 Kaymasın o eşiktän,
 Ömürünä olsun evdä
 Cevizim, sän canabin,
 Söslä sözüümü benim:
 Büüyäsin cevizçiindän.
 O hem toom hem can sana
 Benzer o benimkinä,
 Ani saklı güüsümdä...

GEORGE GEORGIU

(1922-2009)

KIŞ NASIL OLACEK...

Güzün oldu pek büyük ceviz bereketi. Dallar dururdu üklü cevizlärlän, hepsi da ikişär-ikişär, sansın bir görünmüz el onnarı dizmiş, erleştiymiş. Pekale gezer küü içindä da çaarêr insannarı ceviz silkmää. Buyurêr uşaklara da, gelsinnär toplamaa cevizleri. Sabaalän kolhoz götürer insannarı cevizlää maşınaylan, avşammen da genä maşınaylan getirer herkezini evä.

– Da sanki neyä okadar alatlamaa? – sorêr Petruş, – ilkin baaları bozalım da sora, cevizlär olur biraz dayansınnar da!

– Yok be Petruş, sän bilmeermiysin, ani var bir laf, topla cevizleri taa yapraklar düşmedään, – demiş Pêkalê. – Sayılêr, herbir işi düşer vakıdında yapalım. Güzün o ölä: baaları da läözım bozmaa, almaları da toplamaa, başçalarda biberleri da olmaz brakmaa kraa haşlasın. Ne deyecän, gelecän mi cevizleri toplamaa?

– Öläysä, gideyim, – kayıl olêr Petruş.

Da te, açan kalmamış hiç bir da ceviz aaçlarda silkinmedik, da hepsi cevizlär artık koyulmuşlar koruntuya, Pêkalê uuêr ellerini:

– Hepsinizi olur metedeyim!... Biläsiniz bendän, çocuklar, ani, açan çok ceviz bereketi olêr, o yılın kış olêr çok uzun hem sert. Onuştan, – gülümsemiş o, – deyecäm hazırlayasınız vakıdında kızacıklarınızı, patinlerinizi, kayaklarınızı, sıcak eldivenlerinizi, kojukları hem kalpakları, ani var bir laf: “Topla cevizleri, taa açan yaprakları silkinmedään!”

Romuncadan

ÖLÜMNÜ DÜNNÄÄ (Düşünmeklär)

Allah dünneyi yaratmış... Sormamış kimseya... Kimi yaratmış? Neyi? Neçin?

Yapmış, ne yapmış da brakmış. Sorsun yapılmışlar:

– Ne onnar?

– Neçin onnar var?

– Neçin onnar öler?

– Neçin ömürünü yaşamêêrlar?

Bu türlü soruşlarlan onnara cuvap aaramaklarlan varız biz,

Allahın yarattıkları.

Bekida, diil Onun yarattıkları? Ozaman kimin?

Onnarsız, olmalı, biz yokuz? Bekida, varız?

Ama biteriz! Neçin? Ne zaman?

Kim bitirecek? Nasıl bitirecek?

Bekida, hiç bitirmeyecek?

Sor!

Aara!

Savaş bulmaa cuvap...

Hepsi bunnar bilä, olmalıdır, te bu dünnäü, bu

yaşamak – Ölümnü dünnäü...

Nikolay Baboglu
(02.V.1928-26.VIII.2008)

Biografyası hem yaratmaları

Nikolay Baboglunun duması bir çiftçi aylesindä Tatar-Kıpçak küüyündä, Taraklı rayonunda. Baboglunun senselä kökleri gider çok derinä. Bobası – Ignat Baboglu, sokakça ona deyardilär Rusinin Mitinin Miyalin Panaüdü Nati, ama kiyatlarda yazdırmış İgnat Panteleeviç. Yazıcının anası – Fedora Nikolaevna Baboglu da çeker bir eski kıpçaklı familiyasından – Kazancılardan, ama sokakça ona deyärmişlär Tudora bulü. Bu bir pek akıllı karıymış, hiç şkolaya gitmedään, üürenmiş ötää-beeri yazmaa-okumaa, laf ustasıymış, bilirmiş çok eski gagauz türkülerini, çok maani, ma-sal. Nikolay Baboglunun bobası da gagauzçadan başka lafedirmiş bulgarca, romınca, rusça, ama yazmaa-okumaa bilirmiş az – sade kendinä kadar. Uşaklarını sa beşini da (iki kız, üç da ool) çalışmış versin üürenmää üüsek şkolalara. Nikolay içerdä en büüyümüş, onun küçüklüündä taa saamış boba tarafından Marinka malisi, o da bir kıpçaklı anılmış gagauz soylarındanmış-Songrollardan. Bu malisi Nikolayı bütümüş kendi dilindä eski gagauz sallangaç türkülerinnän hem maanilerinnän. Bu çok eskili aylä hem Kıpçak küüyü yazıcının eski dedelerindän kalma adetlerinnän, düünnärlän, sidänkalarlan, allahlıklarlan, kurbannarlan hem türlü yortularlan, brakmışlar gelän gagauz yazıcının canında derin izlär. Bezbelli, o eski izlerdän geler Baboglunun ilk basılı kiyadı halk yaratmasına baalı “Gagauz folkloru”.

Nikolay Baboglu 1940-ıncı yılda başarêr Kıpçakta başlankı şkolasını da ertesi yılın, güzün 1941-inci yılda onu vererlär ileri dooru üürenmää İsmayıl kasabasında bir klise şkolasına. Burada sekiz klas başardıktan sora, Nikolay olaceydi klise izmetçisi. Ama o vakıtlarda gidärmiş ruslan nemçe arasında o büyük cenk, onun yalını 1944-üncü yılda döner bizim Basarabiya topraklarına. İsmayıl şkola daalêr, Nikolayın da üürenmesi 4-üncü klas-ta kalêr yarım. O geler İsmayıldan evä, Kıpçaa. Front aykırılêr Moldovadan Romıniyaya hem taa ötää Berlinä dooru. Tarafımız kalêr Sovetlär altına. Kıpçaktan üüredicilär, popäzlar, kimi küü başları-hepsi kaçêr Romıniyaya. Sovet kuvetleri sa isteerlär diriltmää şkolaları da bu üzerä çaarêrlar üüredicilä herbirini, kim ötää-beeri kiyat biler. Kim kayıl olêr üüredici işlemää, onnarı almêrlar askerä-cengä. Butakım Kıpçakta üüredici etişer çok türlü az kiyatçılar, ani işlärdilär nası-nicä, sade cenktän kurtul-

maa. Nikolay Baboglu da o yılın 1944-üncü, açan taa yokmuş bütün 16 yaşında, çaarılêr olsun Kıpçakta, kendi küüyündä, üüredici da vererlär ona 1-inci klası. Ama o kalan, enez pişmiş, üüredicilerin arasında genç Nikolay Baboglu üç klas popaz şkolasının görünürmüş çok taa üürenik. Elbetki, o kendisi da taa diildi haliz üüredici, ama 1944-1950-nci yıla kadar o hem üüredicilik eder hem dışardan üürener Kahul pedagoji okulunda, angısını 1953-üncü yılda başarêr, taa sora hep dışardan başarêr Kişinevda devlet universitetini moldovan dilin fakultetini. Üüredicilik uurunda Nikolay Baboglu ilktän birkaç vakıt işleer başlankı klaslarda. Pek derin silinmâz bir iz brakêr Baboglunun üreendä 1946-1947-nci yıllar, açlık vakıdı. Açan o kendi birinci klasına yıl başında yazêr 36 uşak da üürenmâk yılın sonunda 1947-dä, mayda, kalêr sade 4 uşak. Öbürleri 32 küçüklär o kışın ölerlär üüredicinin gözü önündä, baara-baara açlıktan. Bu tragediyayı yazıcı büyük acıylan kendi kiyadında "Bir öykümüz var", angısı basıldı Türkiyada İzmir kasabasında 1994-üncü yılda. Hep bu kiyatta yazıcı derindän annadêr ozamankı Kıpçak küüsü için hem o sokaktan toplama üüredicilär için, angılardan birisi da etiştirmemiştilər Babogluynan barabar haliz üüredici olmaa. Ama genç Baboglu olêr diil sade bir käämil üüredici, etişer Kıpçakta şkolada zavuç, sora da direktor, işleer Kıpçakta, Kongazda, Komrat rayonunda, taa sora etişer bütün Moldova respublikanın şkolalar üstünä ministr yardımcısı. Bundan başka üürediciliklän barabar çok çalışkan Baboglu hiç bir da gün brakılmêr yazıcılıktan. O yazêr ana dilindä gagauzça şiir, poema, annatmalar, pyesa. Gecä-gündüz Baboglu iştä: uşakları üüretmektä, yazıcı sofrasında, bilmeer, ne o dinnenmâk, bilmeer dur-otur...

Üüretmâk işleri için 1961-inci yılda Nikolay Babogluya devlet verer medali "Za trudovuyu doblest". Taa sora 1996-nci yılda yazıcılık işleri için Moldova devletindän kableder medali "Pentru meritul çivik", N. Baboglu taşıdı "Gagauziyanın saygılı vatandaş" adını. Moldova Yazarlar Birlii 1984-üncü yılda tekliv eder onu Kişineva yazarlar Birliindä işä gagauz dilindä literaturaya konsultant. Burada Baboglu çok yardım eder genç gagauz yazıcılara literaturaya girmää, isteer, ki gagauzların arasından çıksın nekadar taa çok talantlı şairlär, prozacılar. Doorudan Baboglunun yardımınan bizim literaturaya geler Vasi Filioglu, Olga Radova, Mariya Kuyumcu, Todur Zanet, Petri Yalıncı h.b.

Hem taman yazarlar Birliindä işlärkän, Nikolay Baboglunun kendisinin da yazıcılık vergisi açılêr taa geniş, taa käämil. Onun ilk kiyadı "Gagauz folkloru" çikêr 1969-üncü, yılda, sora çikêr

annatmalar "Legendanın izi" 1974-üncü, yılda, taa beş yıldan sora 1979-da çıkêr eni annatmalar "Bucak ecelleri", 1981-inci, yılda Baboglu başarêr da tiparlêêr Kişinevda bir uzun annatmak "Karanfillâr açtılar enidân". Okuycular kabledler bu kiyadı çok büük meraklan da onların istemesinâ görâ 1986-ncı yılda "Karanfillâr..." tiparlanêr rus dilindâ "Гвоздики расцвели вновь", 1988-inci, yılda çıkêr çok yıllarda yazılan şiirleri hepsi toplu bir kiyatta "Tarafımın peetleri". Nasıl da bütün yaratmasında N. Baboglunun şiirleri da sıkı baalı folklorlan. Bu kiyadında da çıkêr onun poeması "Oglanın legendası", elbetki, bizim eskilik için. Te poemanın başlamaşından dörtlük:

Tuna, senin suyundan
Bir köprü düzerim bân,
Bir kaavi köprü, uzun,
Eskilii bana bulsun...

Folklorlan baalı N. Baboglunun yaşaması. 1991-inci, yılda yazıcı döner kendi uşaklında bobasından işidilmâ masallara da yazêr onnarı kiyada "Масаллар". Bu kiyat çok sevindirdi gagauz uşaklarını. Yukarda sıralanmış literatüra yaratmalarından başka, Nikolay Baboglu gagauz pedagoglarınnan barabar buluner ilk erdâ ana dilindâ skolaları düzmektâ. Taa 1961-inci, yılda o hazırlêr gagauz dilin okumak hem gramatika kiyadını VII-VIII klaslar için. 1988-inci, yılda Nikolay Baboglu kendi kardaşınnan İgnat Babogluylan ikisi hazırlêrlar gagauz dilin sintaksis gramatikasını IX-X klaslar için, sora 1991-inci, yılda gagauz dilin gramatikasını VII-ci klas için, taa bir yıldan sora 1992-dâ çıkêr gagauz literatüra kiyadı VIII-IX klaslar için Ama 1993-tâ Nikolay hem İgnat Baboglu hazırlayıp-tiparlêrlar kirilik alfabetindâ bir gagauzça-rusça hem rusça-gagauzça şkola sözlüü. Hep bu adlan etkilenmiş hem doldurulmuş sözlüü Baboglular hazırlayıp tiparlêrlar artık eni latin alfabetinnân 1996-nci, yılda. En küçüklâr için da çalışarak, Nikolay Baboglu hazırlêr maasuz uşak başçaları için bir kiyat "Literatüra sabaalıkları uşak başçalarında". Bu kiyat ta çıkırtı kirilik alfabetindâ 1990-inci, yılda. Hazırlayıcı tenâ-tenâ ayırmış da koymuş bu kiyada gagauz yazıaların en ii yaratmalarını uşaklar için. (D. Kara Çoban, D. Tanasoglu, M. Kösâ, T. Zanet, T. Marinoglu, V. Filioglu). Kendisi çevirmiş uşaklar için gözâl şiirlâr rus dilindân K. Çukovskiyyân, S. Marşaktan, A. Bartodan, A. Puşkindân hem moldovan dilindân M. Emineskudan, I. Krängadan, S. Vangelidân h.b. Çok uygun lâázım oldurmuş bu

kiyatta gagauz folklorundan yaratmaları uşaklar için. Hep şko-la önünda küçüklär için Nikolay Baboglu yazêr 23 kısa annatma uygun bir dillän, çok meraklı uşakların annamasına görä, türlü söleyişlärlän, cümbüşlärlän. Avtor annadêr bir gagauz çocucaa için, onun adı-Gani. Ganicik küçük uşakçasına fasıl hem gözäl. Oyunnarı, annaması, onun büümesi, şkolaya etişmesi çok benzeer hepsi gagauz uşakların küçüklüünä. Bu annatmalar girdilär kiya-da “Bucaan tarafında”.

Diil salt küçüklär için, ama büüklär için da gagauz literaturasında Nikolay Baboglu geçilmedik bir annadıcı. Onun kısa hem orta büüklüktä annatmaları gösterer may elli yılın içindä gagauzluun yaşamasını. Erkenki annatmalarında “Gaydacı”, “Ayva çiçekleri”, “Güllerdä yaşlar” h. b. avtor kaldırêr bütün insannık problemnerini. Tä Kirana, çiftçi aylesindän bir gagauzka, onu çeker toprak işinä, ama adamı Andrey almış incäzanaat yolunu-konflikt içerdä.

N. Baboglunun başka annatmalarında da personajlar geçirlär türlü zorlar. Te gagauz küülerindä başlêr kolhozlar düzülmää. Herkez alışık kendi topracında, kendi malınnan işlemää, şindi lääzım hepsini elindän versin. Bu baryeri hepsi geçämeer. Alalım Benimci Tanası “Kulilär” annatmasından. O öler, ačan öküzlerini kolhoza alêrlar.

Çok er kâplêr kolhoz için annatmalarda duşmannar, insanı zeetleyici fanatiklär. Te Toşka (hep “Kulilerdän”) satıcı, duygu-suz, ikiüzlü, yalancı, kıskanç. O tüfek elindä eleer küüyü, patladıp, korkudêr insannarı, sıkêr kolhoza girsinnär. Toşka haliz kendi fenalından Benimci Tanası günnerinnän mezara sokêr. N. Baboglunun annatmalarında durmamayca iiliklän körlük arasında ölüsüyä danışmaklar gider – pak can pazarı. Gagauzlar mal sevici, işçi, ama onnara karşı var haylazlar da, tamahlar da, içkicilär da. Onnarın adları da kendilerini açıklêr. Te Donsuz Todurların Mitiradisi içmiş-patlamış, uyumuş da beygirleri yakmış susuz (“Kulilär”), taa sora düüyer da malları. Ona karşı cıkêr Fima Haşlama. O kayıl kendisi aaç-susuz olsun, ama beygirlär tok hem bakılmış olsunnar. Annatmalar “Demirçu”, “Dünürçülük” kaldırêrlar derin ömür, sevda, soşial problemnerini. Onnarda gagauzların çok tipik yaşaması görüner.

Nikolay Baboglu dener kendisini dramaturgiyada da. Onun bicicik pyesası “Mumnar saalık için” kaldırêr ölä büük problemlär, ani çıkêrlar dar gagauz halkın yaşamasından. O problemlär zeetlärdilär bütünnä Sovetlär Birliini hem Dünnäâyı dä. Bu pyesada Gagauziyanın yaşamasından örneklärlän komünist sistema-

sının yakın düşmesinin nişannarını verir: büyük hem küçük işlerde yalancılık, habarcılık, blat hem ayın-açık hırsızlıklar çıkarêrlar dooru yoldan en çetin dooru adamnari da. Deyelim, te nasıl pyesada kolhozçu Dimu, o terbiyilmiş doorulukta, dooru da çalışêr yaşamaa, o Afgan cengi-hırsızlık hem avantüra cengi, angısı yudêr en genç cannari, sarstirêr Dimuyu da. Pyesada Manol-kolhoz başı, yalancı, rızsız, çoktan kaybetmiş insannık moralini. Manollan balı polkovnik Zubkov – habarcı, içkici, kalın üzlü. Onun üzü gösterer Sovet askerın çürümesini, yakın daalmasını, ama Manolun üzünnân gösterili kolhoz gospodarlın, aynenin hem evin bozulması. Son-sonunda pyesanın cellat tragediyaylan bitmesi da bir simbol. Zor butakım tragediyalı pyesayı okumaa, bakmaa, ama var onda aydınnık pençerelâr da. Bunnar: Oliynân Vladinin pak sevdası, gözâl eski gagauz adetleri, angıları Gina babunun aazından gecerlâr eni evlat boylarına (burada-Oliya). Te gelinnân güveeyin düünün dolayında dönmesi-bunnar simbolizmalar, ani göstererlâr yaşamanın gagauzluun sonsuzluunu. Bunnar halkın büünkü yaşaması için hem yaarınkı taa ii günneri için adetlâr.

Nikolay Baboglu için laf olmaz bütün, eer anmasak onun publiştika janralarını da. Bu janrada da o gösterdi kendisini nicâ bir büyük usta. “Kak bolino” kiyadında, angısı çıktı 1989-uncu yılda peydalandı Baboglunun bir yazısı “Bir halkın tragediyası”, neredâ çok becerikli hem derin bilmâklân gösterili gagauz halkın uzun çalılı yolu büünkü günnerâ, onun pek zoor savaşı kendi insannın tutmak için, onun durmamayca uzanması aydınnaa, kulturaya. Hep yukarda anılmış temalara yazıları peydalandılar “Ana sözü” gazetasında “Gagauz eri gagauz dilsiz”, “Latin grafikasına yolumuz”, “Yazımız – üzümüz”. Sora genâ Afgan cenginâ karşı ayırı bir kiyatçıkta çıkêr N. Baboglunun yazısı “Kardaşlanmışlar”. Burada cellat cenk berbatlıklarına karşı koyulu iki komşu halkların gagauzların hem moldovannarın ecellân baalı dostluu. N. Baboglunun publiştika yazıları: statiaları, ani basıldı presada, nasaatları, neredâ o açıklêer istoriya, literatura, folklor, etnografıya, üredicilik temalarını – bunnar hepsi girdilâr bir kiyada “Publiştika yazılarından”, angısı çıktı 2000-inci, yılda.

2003-üncü, yılda N. Baboglunun tiparlanêr iki kiyadı: 1. “Güz çiçekleri”. Seçmä şiirlâr; 2. “Gagauzların kaderi”. Povest.

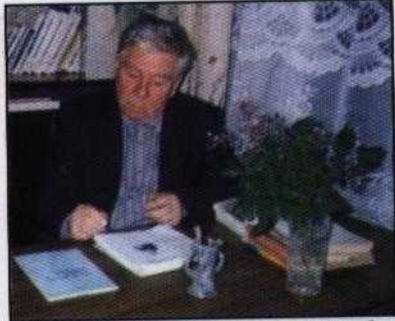
Taa sora 2006-ıncı, yılda basilêr onun küçük uşaklar için annatmaları. Kiyadın adı “Bucaan tarafında. Gani”.

Şindi elinizdâ tutêrsınız N. Baboglunun eni kiyadını “Uzak yollarım”. Seçma yaratmalar. Bu toplumda basıldı şiirlâr, poemalar, piesa hem annatmalar, angılarını avtor can sevgisinnân baaşlêer sizâ, saygılı okuyucular.

N. Baboglu kendi şiirlerini okumakta

N. Baboglu yazıcı masasında.
1998

N.Baboglu koleğaları: K.Vasilioglu, S.Kuroglu,
D.Tanasoglu,T.Zanet.

Ay-Nikola topladı konakları. 19 XII 2004.

N. Baboglu
paali dostla-
rinnan. Isparta
(Türkiya)
2003

N. Baboglu simpoziumda. Sivas (Türkiya) 2003

N. Baboglu Paskellä günündä 2005

N. Baboglu Botanikada. 2006

N. Baboglu. Aprel,2005

N. Baboglu. Güzün,2006

N. Baboglu prezentaşiyada kiyadına "Bucaan tarafında".
Mikrofonda T. Marinoglu. Komrat,2006

N. Baboglu hem resimci Artur K. N. Baboglu yılıkyazın, 2005

N. Baboglunun
80-inci yıl dönü-
mü. May 2008

N. Baboglunun. 80-inci iubileyi. May, 2008

N. Baboglunun kızı Nina hem unukası Irina. Avgust, 2008

Fedora Baboglu,
yazıcının anası

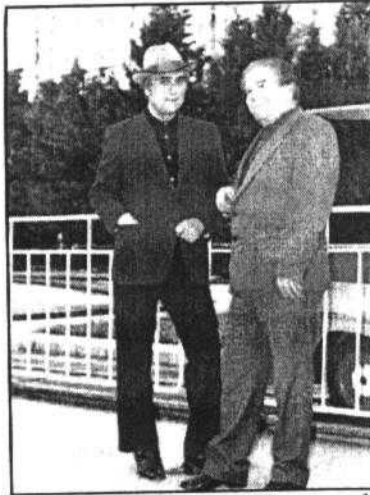
Ignat Baboglu,
yazıcının bobası

Çeç N. Baboglu

N. Baboglunun eşi Viktoriya

N. Baboglu hem D. Tanasoglu.
Baku

БИБЛИОГРАФИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ БАБОГЛУ Н.И.

1. Стихотворение-дебют. В. кн.: Буджактан сесләр. Литература уазылары./ Хазырлайан Д. Танасоглу. – К.: Картя Молдовеняскэ, 1959. –228 с.
2. Дневник атеиста: Очерки на русском, гагаузском и болгарском языках. – К.: Картя Молдовеняскэ, 1962.
3. Гагауз фольклору / Ред. Д. Танасоглу. – К.: Картя Молдовеняскэ, 1969. –260 с.
4. Легенданын изи: Аннатмалар. / Ред. Д. Танасоглу. – К.: Картя Молдовеняскэ, 1974. – 175 с.
5. Бужак ежеллери: Аннатмалар. / Худ. П. Влах. – К.: Литература артистикэ, 1979. – 212 с.
6. Трандафирий драгостей (Розы любви): Гагаузский фольклор на молдавском языке. / Составитель Н. Бабоглу. – К.: Литература артистикэ, 1981. 156 с.
7. Каранфилләр ачтылар енидән. – К.: Литература артистикэ, 1984. – 240 с.
8. Стихи Бабоглу Н. В кн: Фрунзеле роший (Красные листья): Версурь. – К.: Литература артистикэ, 1984. – 252 с.
9. Стихи Бабоглу Н. В кн.: Картя поезией'85 Версурь, арт. критиче. / Селекцие де Г. Водэ. – К.: Литература артистикэ, 1985. – 215 с.
10. Поезия Бабоглу Н. В кн.: Картя поезией'86: Версурь, арт. критиче. – К.: Литература артистикэ, 1986. – 219 с.
11. Гвоздики расцвели вновь: Повесть, рассказы, перевод с гагаузского. В. Ихмайлов. – К.: Литература артистикэ, 1986. –258 с.
12. Стихи Бабоглу Н. В кн.: Картя поезией'87 Версурь, арт. критиче. – К.: Литература артистикэ, 1987. – 211 п.
13. Тарафымын пиетлери: Стихләр. / Ред. Д. Танасоглу. Худ. Д. Савастин. – К.: Литература артистикэ, 1988. – 194 с.
14. Побратимы: Очерк о Косте Бодур, погибшем в Афганистане. – В кн.: Верность присяге. – К.: Литература артистикэ, 1988
15. Трагедия одного народа. В кн.: Так больно... / с. 195-203. – К.: Литература артистикэ, 1989. – 632 с.
16. Литература сабаалыклары ушак башчаларында: Сценарийләр. – К.: Лумина, 1990. – 100 с.
17. Масаллар: Гагауз халк масаллары. / Собиратель Н. Бабоглу. – К.: Hiperion, 1991. 142 с.
18. Bir öykümüz var: Annatmalar. / Çevirän türk dilinä Tayyar Tahiroğlu. – İzmir (Türkiye), 1994. – 102 s.
19. Mumnar saalık için: Piesa / Red. D. Tanasoglu. – Ch.: Ana sözü, 1999 – 50 s.

20. Publiştistika yazılarından. / Red. V. Filioglu. – Ch.: 2000. – 165 s.
21. Güz çiçekleri: Seçmä şiirlär. – Ch.: Pontos, 2003. – 236 s.
22. Gagauzların kaderi: Povest. – Ch.: Pontos, 2003 – 103 s.
23. Bucaan tarafında. Gani: Annatmalar uşaklara deyni. – Ch.: 2006. – 84 s.
24. Правда о гагаузском народе: Исторический очерк. – К.: Pontos, 2007. – 36 s.

УЧЕБНИКИ И УЧЕБНАЯ ЛИТЕРАТУРА

1. Бабоглу Н. И. Гагауз дили. VII-VIII классар ичин / Ред. Д. Танасоглу. – К.: Карта Молдовеняскэ, 1962. – 255 с.
2. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Литература окумаклары 9-10 классар ичин: Хрестоматия. – К.: Лумина, 1988. – 192 с.
3. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Гагауз дили: Синтаксис IX-X классар ичин. – К.: Лумина, 1988. – 102 с.
4. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Гагауз дили 9-10 класслар ичин. – К.: Лумина, 1989.
5. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Гагауз дили 7 классар ичин. – К.: Лумина, 1991.
6. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Гагауз дили 8-9 классар ичин: Синтаксис – К.: Лумина, 1991. – 127 с.
7. Бабоглу Н. И. Гани ичин аннатмалар: Кластан дышары окумак киады. / сост. М. Кёся. – К.: Лумина, 1992.
8. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И., Гагауз литературасы VIII- IX классар ичин: үренмэк кийады хем хрестоматия. – К.: Лумина, 1992. – 328 с.
9. Бабоглу Н. И., Бабоглу И.И. Гагаузча-русча хем русча-гагаузча школа сөзлүү 14. 000 (7000+7000) лаф. Гагаузско-русский и русско-гагаузский школьный словарь. – К.: Лумина, 1993.
10. İlkokumak kitabı: Alfabe. / Hazırladı N. Baboğlu. – Ankara, 1994.
11. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauzça-rusça hem rusça-gagauzça şkola sözlüü. 14000 (7000+7000) söz. Гагаузско-русский и русско-гагаузский школьный словарь. / Перераб. и дополн. – Ch.: Ştiinţa, 1996. – 365 s.
12. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Gramatika VII-nci klaslar için / I-nci payı. – Ch.: Liceum, 1996.
13. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Sintaksis VIII-ci klaslar için. – Ch.: Ştiinţa, 1996.
14. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Gramatika IX-ncu klaslar için / I-nci payı. – Ch.:Liceum, 1996.
15. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Gramatika VII-ci klaslar için / I-nci payı. – Ch.: Ştiinţa, 1997.

16. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya VII-ci klaslar için. – Ch.: Ştiința, 1997. – 137 s.
17. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya VIII–IX-cu klaslar için. – Ch.: Ştiința, 1997. – 260 s.
18. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya IX–X-cu klaslar için. – Ch.: Ştiința, 1997. – 330 s.
19. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauz dili: Sintaksis 8-9 klaslar için. – Ch.: Ştiința, 1997. – 165 s.
20. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ., Dicționar găgăuz-român, român-găgăuz. Gagauzça-romınca, romınca-gagauzça sözlük. 15 bin söz (7500+7500). – Ch.: Lumina, 1998.
21. Matematika: Fişlär, oynunar hem problemalar 1-ci klas için. / Romın dilindän çevirdilär İ. Konstandoglu hem N. Baboglu. – Ch.: Lumina, 1998.
22. Baboglu N.İ., Baboglu İ.İ. Gagauzçanın gramatikası: Fonetika, leksika, morfologiya, sintaksis. / Experimental öğrenmäk kiyadı. – Ch.: Ştiința, 1999. – 406 s.
23. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 5 klas. – Ch.: Ştiința, 2000.
24. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 6 klas. – Ch.: Ştiința, 2001.
25. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 7-ci klas. – Ch.: Ştiința, 2002.
26. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları 5 klas. – Ch.: Ştiința, 2002. – 257 s.
27. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 6 klas. – Ch.: Ştiința, 2001. – 320 s.
28. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 7 klas. – Ch.: Ştiința, 2002. – 318 s.
29. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 8 klas. – Ch.: Ştiința, 2003. – 303 s.
30. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 9 klas. – Ch.: Ştiința, 2003. – 303 s.
31. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 5 klas için. – Ch.: Ştiința, 2005. – 259 s.
32. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 6 klas. – Ch.: Ştiința, 2006. – 318 s.
33. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura okumakları: 7 klas. – Ch.: Ştiința, 2007. – 204 s.
34. Baboglu N.İ. h.b. Gagauz dili hem literatura: 8 klas. – Ch.: Ştiința, 2008. – 304 s.

İÇİNDEKİLÄR

Önsöz	3
-------------	---

Poeziya

1 Vatana var lafım

Gagauziyanın gimni	8
Beklemäk	9
Tanımak kapusu	11
Şanlı dede Tanasoglu	12
Bucak	13
Masallı toprak	14
Biyaz güllär	15
Çingır maavi zambacıklar	16
Bucak	17
Küçüküktän	18
Dokuz kila un	19
Papum elimdä	20
İsteerim uşaklar	21
Kosmosa	22
Kıpçaan merasında	23

2 Açın, açın, çiidemnär!

Çiidemnär	24
Eşil fişkan	25
Kavak tepesi	26
İlkyaz	27
İlkyazlı taraf	28
Dumannar koyu sürüylän	29
Açık palitra	30
Nietim hem tanımam	31
Cengin basımı	32

İşideerim	33
Ufak yaamur.....	34
Tüüsüz yavrular uçêr.....	35
Öldürmeyin daayı!	36
Taa bir kerä güz	37
Maavi gözlü toprak	38
Mamontlar.....	39
Sancım.....	40
Yuvadan	41
Kış gecesi.....	42

3 Benim dünnäm

Osanna!	43
Üç gün.....	44
Topraan yolları.....	45
Kasım saburlu	46
Onnarın şafkı.....	47
Mum.....	48
Hızlılık	49
Sormuşlar.....	50
Aştım yukarı.....	51
Derä-tepä aştım.....	52
Ömür sarayları	53
Köprü	53
Duuma eşik	54
“İşpiada”	55
Vakit geldi!	56
Ne az bän yol yaptım	57
Proekt.....	58
Sana, canım!.....	59
Kıtlık	60
Sora.....	61
Sabahım, şan ol!.....	62
Dooruluu satannar.....	63

Dannar izlerindän muzam	64
Yabancılık gezärdi	64
Erin kara topraa	65
En büük günah	66
Gecä peetleri	66
Muza	67
Yollarımız	68
Angı yıldızdan?	69
Yaşlar	70
Yaratmak zcetleri	71
Küçüklüüm	72
Uyanın!	73
Masal gibi peydalandı	73
Mutlu	74
Aşık Halil tembihledi	75
Gamzatlan yalnızça	76
Fikir – Prometey	78
İki dünnää arasında	79
Gene	79
Kısmet	80
Bahtım kılıçlan	80
Sallangaç	81
Şafk	82
Olur-olmaz herbir işi	83
Arşın	84
İçilir mi şarap	85
Biri geler – biri gider	85
Bizim altın kaplar	86
Ömür ölümsüz olmaz!	86
Eni bir binyıllık geler	87
Canavarlu besledilər	87
İznik – ergivanlı şehir	88
Ötsün hızlı	89
Diil sana	90
Var günnär ölä güneş	90

Evdän etüdlär	91
Sevgili dünnääm benim.....	94
Varsa baaşışım	96

4 Ana dilim – ana südüüm

Dilimizä.....	97
Neredän mi?.....	99
Bir laf	100
Dilin sesleri	101
Ol bizimnän!	102
Buulêrim pak dilsiz.....	103

5 O sıcak yuvam

Ana.....	104
Anam.....	105
Bobama	106
Özleerim.....	107
Viktoriyaya	108
Ninaya	109
Varvaraya.....	110
Hepsi yıldızları.....	111

6 Gözüüm kaymış kızlara...

Pınar kazdım...	112
Lirika.....	113
Sevda poeması	114
Sevda gitti	115
Sade yutkundum.....	115
Satılık	116
Seftä getirdim seni	117
Yaz gecesi	118
Yok kosmosta benim eşim.....	119

Yaratmak yıldızı.....	120
Barabar.....	121
Özge türküm.....	122
Herbir köşâ bu kenarda.....	123
Peln.....	124
Tulum.....	125
Ona.....	126
Eaşlantı.....	127
Aklımda-canımda.....	127
Açan.....	128
Beni brakmaz kahrda.....	129
Biz ikimiz yısıdêrız.....	129
Bekim.....	130
Bahtım çok beklenmiş.....	131
Beş karanfil.....	131
Bân inanêrım.....	132
Beş gül.....	133
Benimsin.....	134
Beklerim.....	135
Geldin mi sän yol göstermäâ?.....	135
Gümüş baaşış.....	136
Geldi!.....	137
Genä yaamur.....	138
Gel sevda hem gel ihlam.....	138
Gider, geler kuşlar.....	139
Dekabri ayı.....	140
Bân mi denizi severim?.....	140
Neçin?.....	141
İki döşeklän odamda.....	142
Çiilär.....	142
Gelecän mi?.....	143
Kucaam dolu havez.....	144
Gül.....	145
Kelebek olup.....	145
Seninnän dünnäâ.....	146

Erdä ne braktın?	147
Yalnızlık.....	148
Ulu gök dibindä.....	149

Poemalar

Oğlanın legendası.....	151
Kahrılı poema.....	162
Varne.....	165

Proza

Ayva çiçekleri.....	167
Kanazerlilər.....	173
Yangın içindä.....	180
Bizim Komrat.....	184
Büümnär, hayvannar, kuşlar hem biz	186
Demirçu.....	188
Tanaslan Nadi	211
Vani.....	219
Çiçeklik başçası	220
Düün.....	221
Sevda.....	223
Dädum.....	226
Vani Çilingir	227
Gagauzlarda Allahlık adeti	230
Güllerdä yaşlar	231
Eni Yıla karşı yolculuk	235
Görüntülär	239
Eski adetlär batêrlar	240
Gaydacı	242
Kulilər	245
Çingeneyka	260
Çiftçi eceli.....	263
Trendä	266
Sırcık.....	267

Üülen kasabası	268
Mumnar saalık için (Piesa)	282

Çevirmä yaratmalar

Aleksandr Puşkin	338
Mihail Lermontov	354
Anton Çehov	355
İvan Turgenev	358
Yunus Emre	362
Ali Tanyıldız	364
Mihay Eminesku	368
Ion Krängê	371
Viktor Teleukê	374
Mihail Sadovănu	375
George Vodê	377
George Georgiu	378
Ölümnü dünnää	379
Biografiyası hem yaratmaları	380
Библиография произведений Бабоглу Н.И.	386

CZU 821.512.165(478)-1

B 11

Redactor coordonator: *Anna Boeva*.

Procesare computerizată: *Nelly Afanasiu*,

Copertă: *Ruxanda Romanciuc*

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Baboglu, Nikolay

Uzak yollarim....Seçmä yaratmalar / Nikolay Baboglu. – Ch.: Pontos, 2009 (Tipografia „Reclama” SA). – 396p.

ISBN 978-9975-51-088-2

300 ex.

821.512.165(478)-1

B 11

Tipografia Reclama

MD 2004, Chișinău

Str. Alexandru cel Bun, 111

Com. nr. 9

Editura *Pontos*

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 180

MD-2004, Chișinău, tel.: 29 58 04

editura.pontos@gmail.com

ISBN 978-9975-51-088-2

© Nikolay Baboglu, 2009

Kiyadı hazırladı hem
erleştirdi Anna Boeva

N. Baboglunun patredini
resimnedi Artur Kalin

